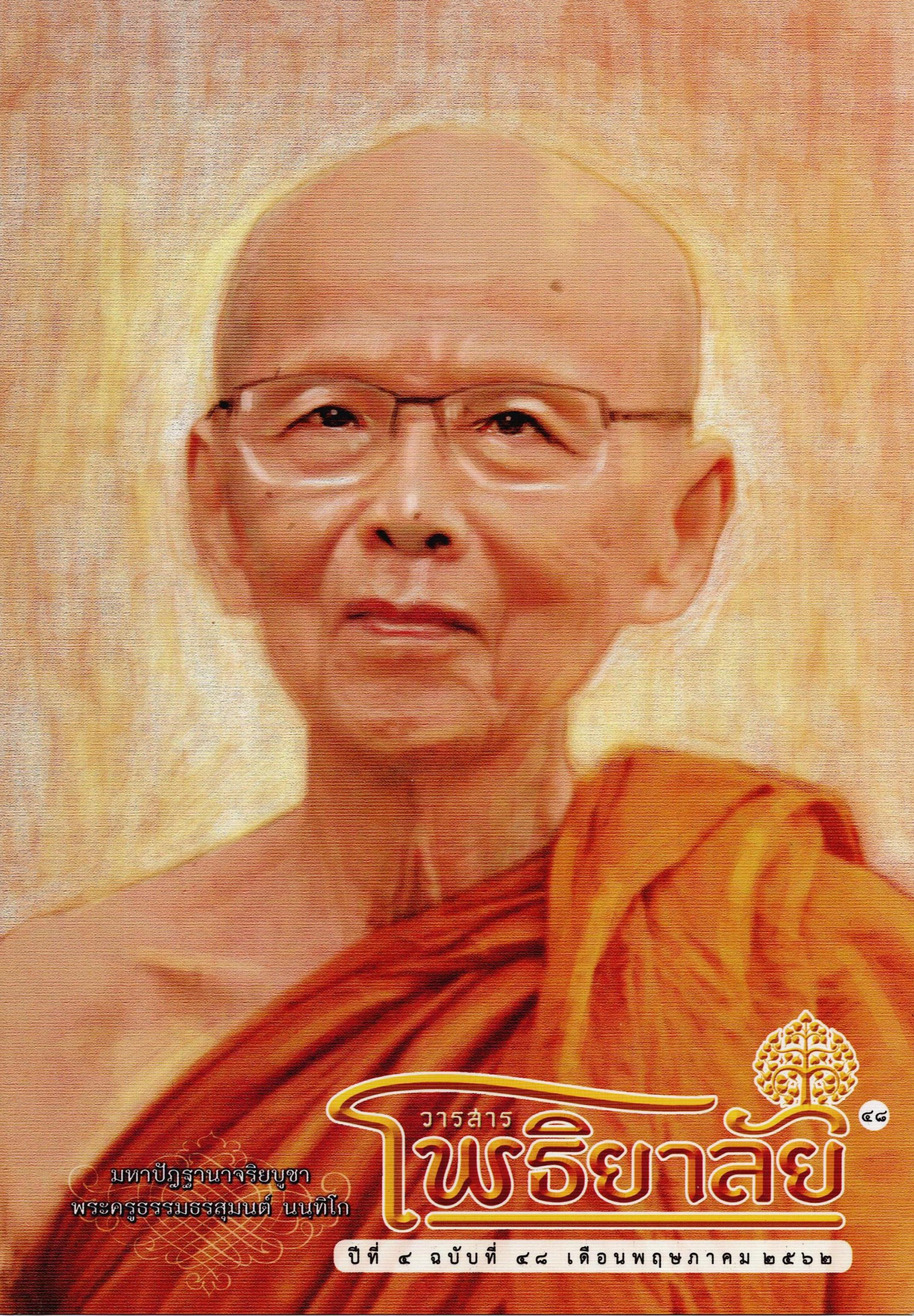

วารสาร
โพธิยาลัย
๔๘

มหาปัฏฐานาจริยบูชา
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๘ เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

วารสาร โพธิยาลัย ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๘ เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ ฉบับพิเศษ "มหาปัฏฐานาจริยบูชา พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก"

ครูผู้ทรงไว้ในใจ

พระ อภิธรรม บัณฑิต ไม่ติดยศ   ใจจ่อจด สภาวธรรม นำศึกษา
ครู ผู้อยู่ เรียบง่าย กรุณา   คอยกระตุ้น นักศึกษา พาให้เพียร
ธรรม ในไตรปิฎก ท่านยกย่อง   สรุปลอง ภาพตาราง ช่วยอ่านเขียน
ธร ธำรง คงไตรรัตน์ เป็นหลักเรียน   ประทีปเทียน จากแดง แหล่งศรัทธา
สุ สมันตะ ธาตุมหา ปัฏฐาน   ยืนตระหง่าน เป็นพยาน การศึกษา
มนต์ พุทธะ ต้องคงอยู่ คู่โลกา   เรียนบูชา หลวงพ่อท่าน ด้วยกันเทอญฯ

ร่วมอำลาหลวงพ่อด้วยความเคารพรักอย่างยิ่ง
ศิษย์วัดจากแดง

เปิดเล่ม

วารสาร โพธิยาลัย
ฉบับที่ ๔๘ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วารสารโพธิยาลัย ฉบับที่ ๔๘ เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ ฉบับนี้ มีความพิเศษ ๒ ประการคือ หนึ่งเป็นฉบับ **"พระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก"** อดีตเจ้าอาวาสวัดจากแดง หรือที่พวกเราชาววัดจากแดง เรียกขานกันด้วยความรักและเคารพว่า 'หลวงพ่อ' ผู้ได้ถึงแก่มรณภาพ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ที่ผ่านมา คณะผู้จัดทำวารสารฯ ทุกท่าน/คน จึงเห็นพ้องกันว่า เราควรจัดทำวารสารของเราให้เป็นฉบับพิเศษ เพื่อน้อมรำลึกถึงหลวงพ่อ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชีวิตและผลงานของท่าน ที่ได้อุทิศตนให้กับพระพุทธศาสนามายาวนานกว่า ๖๐ ปี

ความตายและการพลัดพรากจากกัน เป็นธรรมดาของชีวิต สำหรับพวกเรา ในฐานะพุทธศาสนิกชนย่อมตระหนัก และเห็นสัจธรรมข้อนี้เสมอ แต่ก็ยังมิวายใจหาย จากการสูญเสียหลวงพ่อสุมนต์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดจากแดงมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓ นับเป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี นานพอที่จะทำให้พวกเรารู้สึกคุ้นเคย เคยชินกับการมีหลวงพ่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นขวัญและกำลังใจ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนกระทั่งวัดจากแดงมีความเจริญรุ่งเรือง ดังที่เห็นในปัจจุบัน

หลวงพ่อมีชื่อเสียงทางด้านการสอนพระอภิธรรม ท่านทั้งสอน ทำตำรา และปฏิบัติศาสนกิจ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนพระอภิธรรม ตลอดชีวิตในเพศบรรพชิตของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **คัมภีร์ปัฏฐาน** ท่านเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ จนกระทั่งมีชื่อเสียงโด่งดังในวงการศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทย

ดังนั้นในวารสารฉบับนี้ คณะผู้จัดทำจึงได้รวบรวมเรื่องราวของหลวงพ่อในทุกด้าน จากสหธรรมิกศิษยานุศิษย์ เท่าที่เราจะสามารถทำได้ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เห็นภาพชีวิตของหลวงพ่อ และรู้จักหลวงพ่อตามควรแก่การชื่นชมและจดจำ

นอกจากเรื่องราวเกี่ยวกับหลวงพ่อสุมนต์แล้ว ยังมีเรื่องสืบเนื่องของท่านเจ้าคุณ พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย) ซึ่งเป็นตอนจบ ต่อจากฉบับที่แล้ว ชื่อตอนใหม่ว่า **"ความเข้าใจศัพท์พุทธของคนไทยที่ห่างไกลจากความหมายเดิม"** ส่วนบทความชุดภาษาบาลี กำลังสนุก ชวนอ่าน และมีคนติดตามเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนเชื่อแน่ว่า จะกลายเป็นคอลัมน์ยอดนิยมของวารสารต่อไปในอนาคต

บทความเรื่อง **"พระมหินทเถระ บูรพาจารย์ของพระธรรมทูต"** ของ วิเทศทัยย์ จบลงแล้วในฉบับนี้ ทำให้เราได้รู้จักพระมหินทเถระอย่างกระจ่างและชัดเจนมากขึ้น หลังจากที่เรื่องราวของท่านไม่แพร่หลายมากนัก ทั้งๆ ที่ท่านมีความสำคัญอย่างมากสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศรีลังกา อีกทั้งยังเป็นพระราชโอรสของพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ คือพระเจ้าอโศกมหาราชอีกด้วย

ในฉบับหน้า จะเป็นเรื่องราวของพระสังฆมิตตาเถรี พระราชธิดาของพระเจ้าอโศก พระกนิษฐาในพระมหินทเถระ กล่าวกันว่า พระสังฆมิตตา เป็นพระเถรีอรหันต์ ท่านเป็นผู้นำหน่อพระศรีมหาโพธิ์จากต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเล มาให้แก่ชนชาวศรีลังกา พร้อมกับให้การอุปสมบทแก่กุลสตรีศรีลังกา ที่มีความประสงค์จะบวชเป็นพระภิกษุณี ทำให้ประเทศศรีลังกา มีพระภิกษุณีนับแต่บัดนั้น แต่ได้สูญสิ้นไปในที่สุดหลังจากนั้น ๑,๐๖๒ ปี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระภิกษุณีจะสูญสิ้นไปจากพระพุทธศาสนาเถรวาทนานแล้ว และมีสตรีจำนวนมากยังอยากที่จะเป็นพระภิกษุณีหนึ่งในพุทธบริษัท ๔ จากการอ่านเรื่องนี้ ก็จะรู้ว่าการเป็นพระภิกษุณีนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย และทำไมพระภิกษุณี จึงต้องหมดสิ้นไปจากพระพุทธศาสนา

ฉบับหน้า จะเป็นฉบับสืบเนื่องจากฉบับนี้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงหลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก เราจึงจัดทำฉบับ *พระอภิธรรมสำคัญไฉน* ประเด็นนี้นับว่าน่าสนใจมากทีเดียว เพราะเป็นที่ถกเถียงกัน ในบรรดาชาวพุทธด้วยกันเองว่า ควรเรียนพระอภิธรรมหรือไม่ บ้างก็ว่า ไม่จำเป็น ไม่ต้องเรียน บ้างก็ว่า ไม่เรียนไม่ได้ เพราะเป็นส่วนที่ยาวที่สุด ยากที่สุดในพระไตรปิฎก เป็นภูมิปัญญาที่มาจากพระสัพพัญญุตญาณของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่ไม่มีในศาสนาใดๆ ทั้งนั้น เพราะความยากและลึกซึ้งของทุกตัวอักษรในพระอภิธรรมปิฎก

วารสารโพธิยาลัย ไม่เคยหยุดนิ่ง เรามุ่งพัฒนาเนื้อหาสาระ และคุณภาพของหนังสืออยู่ตลอดเวลา เพียงหวังว่าท่านผู้อ่านจะได้อ่านวารสารดีๆ ที่คนทำทุกคนตั้งใจมารวมตัวกัน เพื่อทำสิ่งดีๆ ให้ท่านอ่านด้วยศรัทธา ด้วยความรักในพระพุทธศาสนาและด้วยความบริสุทธิ์ใจ

คณะผู้จัดทำ

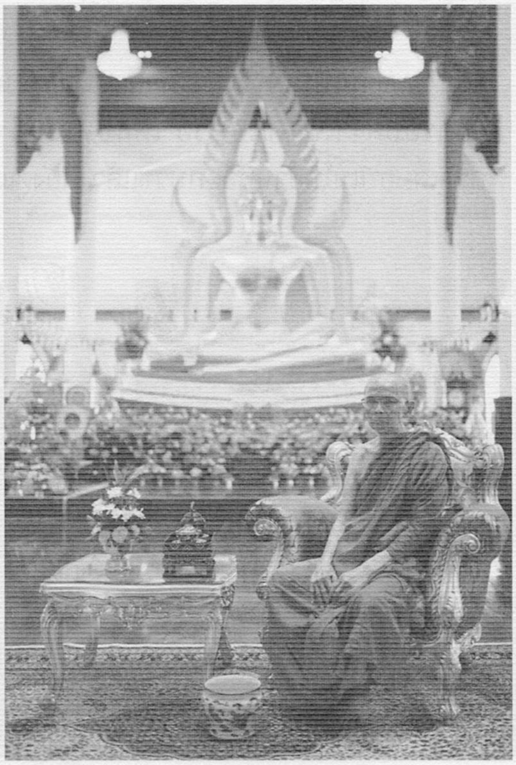
วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์มาด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทานและบริจาคไปตามห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแก่ท่านผู้ใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนาทุกท่าน

วัดจากแดง   Pdf File Book

ประธานผู้ก่อตั้ง
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
อัคคมหาบัณฑิต
บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร
บรรณาธิการบริหาร
พนิตา อังจันทรเพ็ญ
panitaang@gmail.com
รองบรรณาธิการ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์
Acharak7153@gmail.com
ผู้ช่วยบรรณาธิการ
พันธุ์รพี นพรัมภา
Punrapee@gmail.com
ประสานงาน
พระครูประคุณสรกิจ
(พระมหาการุณย์ กุสลนนฺโท)
pk.krun21@gmail.com
กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์ ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ตุลาคม ๒๕๖๒
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ออกแบบปก
ศิลปิน บัญชา หนังสือ
รองปก
ธรรมอาสา
เครดิตภาพ
วัดจากแดงและสถาบันโพธิยาลัย
ธีรปัญโญ, เขมา เขมะ, วิเทศทัยย์
สุวรรณฉายา, ญาณกุสโล
เสริมสุข ปัทมสถาน
และขอขอบคุณเจ้าของภาพ
จากทาง Internet ทุกท่าน
ศิลปกรรม
สหมิตรกรุ๊ปทีม
อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์
โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการ 'สุวิมล'
จัดพิมพ์โดย
สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สารบัญ

ประวัติย่อ
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก

ชาติภูมิ

หลวงพ่อชื่อเดิมว่า มนต์ นามสกุล พูลเจริญ เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ที่บ้านเลขที่ ๗๕ หมู่ ๔ ต.เทพราช อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา

โยมบิดาชื่อ นายแจะ พูลเจริญ โยมมารดาชื่อ นางบุญมี พูลเจริญ มีพี่น้องร่วมมารดาบิดาทั้งสิ้น ๗ คน หลวงพ่อเป็นบุตรคนที่ ๕ ท่านมีชื่อเล่นว่า "แบน"

นายมนต์ พูลเจริญ
(หลวงพ่อสมัยยังหนุ่ม)

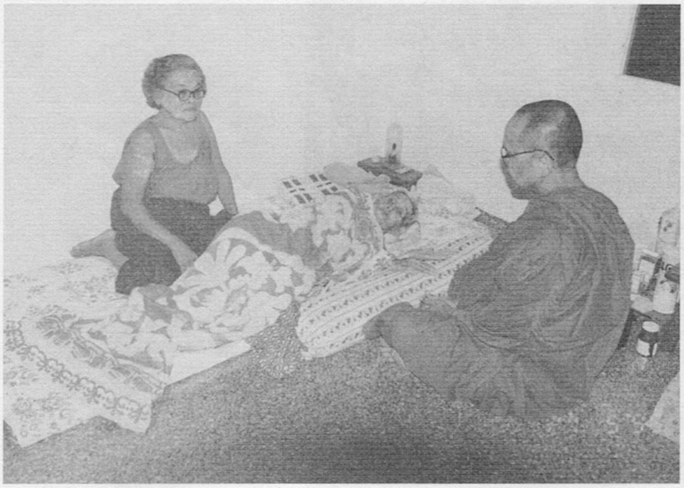
นางบุญมี พูลเจริญ
(โยมมารดา)

วัยเด็ก

ท่านเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่โรงเรียนวัดเทพราช-วิทยาคาร อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา ตอนเป็นเด็ก ท่านมีร่างกายแข็งแรง สูงใหญ่ บิดาจึงให้ช่วยทำนาแทนน้องๆ เพื่อให้โอกาสน้องๆ ได้ศึกษาเล่าเรียน

ท่านเป็นผู้ที่รักมารดาและน้องๆ มาก โดยเฉพาะในยามที่คนในครอบครัวเจ็บไข้ได้ป่วย เด็กชายมนต์จะคอยดูแลทุกๆ คนอย่างสม่ำเสมอ แม้ในยามที่ออกบวชแล้ว ก็ยังดูแลโยมมารดาอย่างดีเสมอมา

ดูแลโยมมารดายามป่วยไข้ ป้อนข้าวป้อนน้ำ
เก็บกระโถน ซักผ้า อย่างไม่ถือตัว ปรารภธรรม ให้กรรมฐานแก่โยมมารดา

มาตาปิตุ อุปัฏฐานัง
เอตัมมังคะละมุตตะมัง

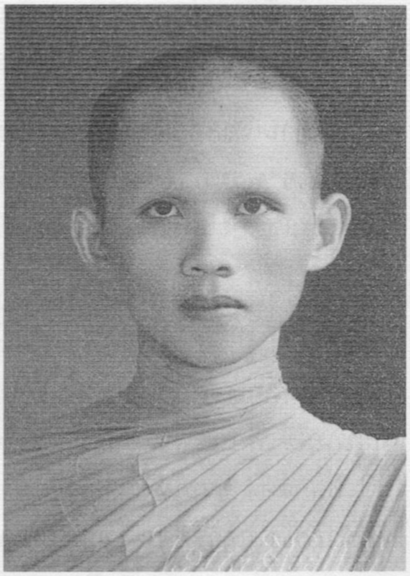
การบำรุงบิดามารดา
เป็นมงคลอย่างสูงสุด

วัยหนุ่ม

ท่านรับราชการทหารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ ในสังกัดกองเสนารักษ์ มณฑลทหารบกที่ ๒ ประจำจังหวัด ปราจีนบุรี ได้ยศและนามว่า พลทหารมนต์ พูลเจริญ ต่อมาท่านตัดสินใจสละทางโลก มาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

อุปสมบท

เมื่ออายุ ๒๔ ปี ท่านได้อุปสมบท ณ วัดปากน้ำ ต.ปากคลอง อ.ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๙๘ โดยมี พระภาวนาโกศลเถระ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูปัญญาภิรัต เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระปลัดธนิต อุปคุต เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เดิมทีหลวงพ่อตั้งใจจะบวชเพียง ๑ พรรษา ตามประเพณีของชาวพุทธไทยทั่วไปเท่านั้น เมื่อใกล้ครบพรรษา ท่านเก็บกวาดเสนาสนะ ได้ปีนขึ้นไปทำความสะอาดบนหลังตู้พระไตรปิฎก ได้พบคัมภีร์อธิบายพระอภิธรรมโดยบังเอิญ เมื่อลองเปิดอ่านดูแล้ว เกิดความสนใจ มีฉันทะอยากจะเรียนรู้พระอภิธรรมให้แตกฉานมากขึ้น

ครั้นพอครบพรรษาแล้ว ญาติโยมก็มารอรับที่วัด หวังให้ท่านลาสิกขาตามกำหนด แต่ท่านก็ทำให้ทุกคนผิดหวัง โดยเรียนโยมแม่ว่า “เอาไว้ก่อน” หมายความว่า ท่านขออยู่ในผ้าเหลืองต่อไปไม่มีกำหนด ขอดื่มด่ำในธรรมรสของพระผู้มีพระภาคเจ้าอีกหน่อย ท่านจึงตั้งใจอยู่ในเพศบรรพชิตต่อไป เพื่อจะได้ศึกษาพระอภิธรรม ตำราพระปริยัติศาสนา และอบรมสั่งสอนญาติโยมต่อเนื่องมาจนตลอดอายุขัยของท่าน จึงทำให้เรามีหลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก ในวันนี้

บุคคลที่ใกล้ชิด ต่างได้ปรารภถึงหลวงพ่อหลายประเด็น ทำให้รู้ว่า หลายๆ สิ่ง หลายๆ อย่าง ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ก็มีจุดเริ่มต้นมาจากความตั้งใจปรารถนาของท่าน ในการส่งเสริมการศึกษา รักษาธรรมวินัย และสืบทอดการเรียนพระอภิธรรมให้ก้าวหน้าเจริญงอกงาม ด้วยแรงผลักดันและแรงบันดาลใจที่ท่านได้มอบให้กับศิษยานุศิษย์ ปัจจุบันท่านมีศิษย์มากมาย ที่ช่วยสืบทอดงานพระศาสนา จนกระทั่งพัฒนาก้าวไกลไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในสุวรรณภูมิของเรา

หลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ ได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนามา ๖๐ กว่าพรรษา โดยได้แรงบันดาลใจจากหนังสือเล่มเล็กๆ ที่เป็นหนังสืออธิบายพระอภิธรรม เป็นจุดเริ่มต้นให้ท่านมีใจจะศึกษาพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

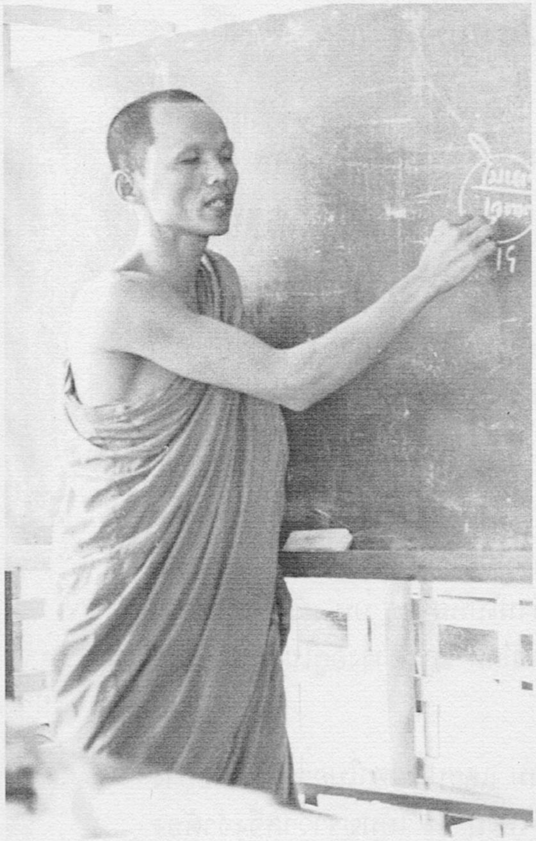
หลวงพ่อได้ศึกษาพระอภิธรรมจนจบอภิธรรมบัณฑิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ท่านได้รับประกาศนียบัตรมากมายหลายฉบับ หลังจากนั้น ท่านก็ได้สั่งสอนญาติโยม พระภิกษุสามเณร ในหลายๆ ที่ ท่านเคยไปสอนอยู่ที่วัดเมืองมาง จ.เชียงใหม่ สอนตั้งแต่ภาคเหนือเรื่อยมา จนมาถึง

ภาคกลาง คือ จ.สมุทรปราการ ตั้งแต่ภูเขา ออกแม่น้ำเจ้าพระยา จรดมหาสมุทร และนอกจากนี้ท่านก็ยังได้มาเป็นอาจารย์สอนพระอภิธรรมที่วัดระฆังโฆสิตาราม ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ด้วย

ท่านเริ่มสอนตั้งแต่ก่อนจบพระอภิธรรมบัณฑิต ด้วยความรู้ความสามารถเป็นที่ประทับอกประทับใจ พระอาจารย์โชติกะ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ท่าน และนี่คือที่มาของ "อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย" (อชว.) ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ ท่าพระจันทร์

เมื่อท่านเป็นพระหนุ่ม นอกจากมีใจที่จะศึกษาปริยัติธรรมแล้ว ด้านปฏิบัติท่านก็ให้ความสำคัญ มีทั้งการปฏิบัติธรรม จาริกธุดงค์ กับเพื่อนสหธรรมิก ปฏิบัติกรรมฐานในหลายๆ ที่ หลวงพ่อมักจะพูดเสมอ เมื่อลงอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้ว ท่านจะปรารภธรรมะ แล้วเชื้อเชิญเชิญชวนให้เพื่อนสพรหมจารี มีจิตใจที่เข้มแข็งในการที่จะดำรงเพศพรหมจรรย์ ศึกษาและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ชวนให้พระเราศึกษาพระไตรปิฎก ค้นคว้าให้ลึกซึ้ง ให้พวกเราพระหนุ่มทั้งเก่าใหม่ได้มีกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน ทุกครั้งที่ได้ลงอุโบสถร่วมกับท่าน เป็นที่ซาบซึ้งใจแก่ลูกศิษย์ลูกหา และเพื่อนสพรหมจารี

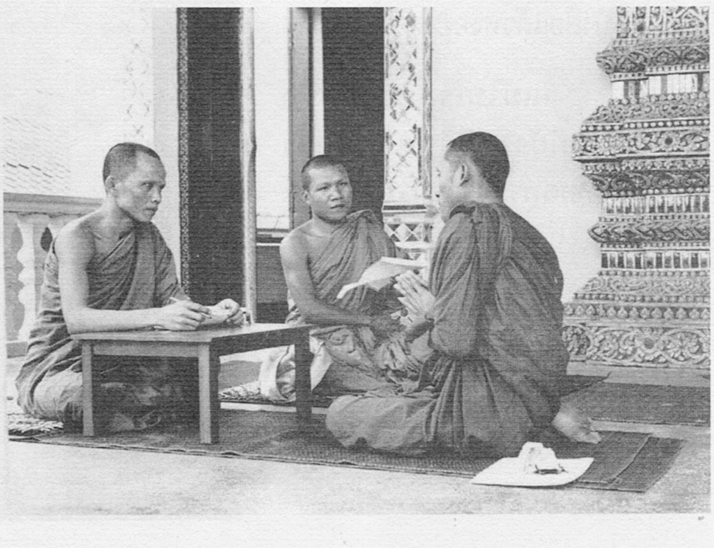
เป็นเจ้าอาวาสวัดจากแดง

หลวงพ่อได้รับโอกาสให้มาเป็นเจ้าอาวาส โดยได้รับนิมนต์จากพระเทพกิตติปัญญาคุณ หรือ กิตติวุฑโฒภิกขุ ให้มาเป็นเจ้าอาวาสวัดจากแดงแห่งนี้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นเวลา ๓๐ กว่าปีแล้ว ที่หลวงพ่อได้ทุ่มเททั้งกายและใจในการพัฒนาวัดจากแดง โดยเฉพาะด้านพระปริยัติธรรมตลอดมา ท่านไม่ระย่อท้อถอยในการที่จะรับหน้าที่ ทั้งเป็นพระผู้ปกครอง และเป็นครูสอนพระอภิธรรมด้วย

ตั้งแต่ท่านมาอยู่ที่วัดจากแดง การเรียนการสอนพระอภิธรรม ก็เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่บัดนั้น หลวงพ่อได้ชื่อว่าเป็นแบบอย่างที่น่าศรัทธานับถือของศิษยานุศิษย์ ตลอดจนชาวบ้านในละแวกคุ้งบางกระเจ้า ซึ่งเป็นชุมชนใกล้เคียงและทั้งที่ห่างไกล เนื่องด้วยท่านเป็นผู้ทรงความรู้พระธรรมตามพระไตรปิฎก และเป็นครูผู้สอนที่มีเมตตา จึงเป็นเหตุให้ท่านได้รับการสนับสนุน และร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่ายด้วยดีตลอดมา

นอกจากท่านจะมีความรู้ทางธรรม ที่ศึกษาเล่าเรียนมาจากพระไตรปิฎกแล้ว ท่านยังเป็นครูที่มีความเมตตาต่อลูกศิษย์เป็นอย่างยิ่ง ท่านรักการสอนมาก แม้ช่วงก่อนที่ท่านจะไปพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ท่านก็ยังสอนอยู่ มีลูกศิษย์แม้เพียงคนเดียวท่านก็สอน นี่คือปฏิปทาที่ท่านทำมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน พวกเราศิษยานุศิษย์ทุกคน ต่างซาบซึ้งในพระคุณของท่าน จะระลึกถึงพระคุณอันบริสุทธิ์ และเป็นแบบอย่างตลอดไป

แม้กายท่านล่วงลับแล้ว ท่านก็ยังเป็นผู้ให้ โดยทำพินัยกรรมมอบร่างที่ไร้ลมหายใจ เป็นอาจารย์ใหญ่ให้นักศึกษาแพทย์ได้ใช้เป็นตำราเรียน (ตามพินัยกรรมของหลวงพ่อ หน้า ๑๐) นับว่า หลวงพ่อเป็นแบบอย่างของผู้ให้ผู้ควรบูชายิ่ง พวกเราจะรำลึกพระคุณอันประเสริฐของท่านตลอดไป

บันทึกย่อปัจฉิมอาพาธและการมรณภาพ

ในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ การอาพาธครั้งสุดท้าย ที่โรงพยาบาลกรุงเทพ

หลวงพ่อได้เยี่ยมดูแลจิตใจผู้ป่วยระยะสุดท้ายมามาก ท่านย่อมเห็น และตัดสินใจการรักษาพยาบาลให้กับตนเองได้ ในสภาพการณ์ตอนนั้น คือ

๑) ท่านมีพระธรรมเป็นวิหาร เมื่อใดที่ท่านกระสับกระส่ายทางกาย มือป่ายไปมาเอี้ยวซ้ายเอี้ยวขวา ภิกษุอุปัฏฐากจะถามท่านว่า "หลวงพ่อจะฟังบทสวดชื่อนี้ หรือ ชื่อนี้ครับ? ผมจะสวดถวายหลวงพ่อนะครับ!" ดังนี้

ท่านปลอบประโลมด้วยความอ่อนโยนนุ่มนวลในน้ำเสียง ประกอบด้วยความเคารพ หลวงพ่อก็จะสงบลง และฟังเสียงสาธยายมนต์ บทแล้วบทเล่า ท่านจะพนมมือขึ้นทุกครั้ง ที่แต่ละบทจบลง กระทั่งการพนมมือนั้นอ่อนแรงลงๆ หลังจากการสาธยายมนต์ผ่านไปหลายๆ บท หรืออีกนัยหนึ่ง ความศรัทธาความเคารพในพระธรรมนั้น รักษาจิตของท่านไว้ให้มีสติ และดำรงอยู่ในสัมปชัญญะ ท่านมีพระธรรมเป็นวิหาร เป็นเครื่องอยู่ในยามยาก

๒) ปฏิปทาในการทรงไว้อย่างถูกต้อง ความเคารพธรรม และปฏิปทาในการทรงไว้อย่างถูกต้องนั้น มีอยู่มากในใจของหลวงพ่อ เช่น เมื่อพระที่เฝ้าไข้เพิ่งมาถึง โยมฆราวาสจึงจำต้องนำเสนอว่าจะสวดมนต์ถวายก่อน เมื่อท่านพยักหน้า แล้วก็เริ่มต้นรอ เมื่อโยมเริ่มสวด ท่านยกมืออันอ่อนแรงขึ้น พร้อมกับอาการพูด ...ภิกษุท่านบอกว่า หลวงพ่อพูดว่า "สวดให้ถูกอักขระด้วย" แม้ในยามป่วยหมดเรี่ยวแรงทางกาย แต่ใจท่านยังสืบทอดพระธรรม

๓) จิตมุ่งต่อการสืบทอดพระศาสนา ดึกคืนวันหนึ่ง หลวงพ่อยังไม่หลับ ภิกษุศิษย์เก่าได้มุ่งมาเยี่ยมจากถิ่นไกล ท่านได้ยินเสียง จึงลืมตาขึ้นเท่าที่ทำได้ แล้วพยายามจะพูดสื่อสารได้ความว่า ท่านทวงว่า แปลหนังสือแล้วหรือยัง?

แม้ในเวลาป่วยหนัก ท่านก็ยังคงมีจิตมุ่งต่อการสืบทอดพระศาสนา

๔) "หลวงพ่อ เราเอาที่เรามีนะครับ" ท่านเรียกหาบางสิ่ง? แต่การเพิ่งย้ายห้อง ทำให้ยังไม่พบสิ่งที่จะนำเสนอถาม เสียงที่พูดด้วยความเหนื่อยหอบ ยิ่งพูดก็ยิ่งเหนื่อย โดยไม่มีเค้าว่าจะได้ของสมประสงค์ ภิกษุผู้เฝ้าไข้จึงกล่าวด้วยน้ำเสียงราบเรียบอย่างอ่อนโยนว่า "หลวงพ่อ, เราเอาที่เรามีนะครับ"

หลวงพ่อสงบลงและนั่งนิ่งๆ ..."เราเอาที่เรามี" ย่อมมาจากคำว่า "ตามมี ตามได้" ธรรมวินัยข้อนี้ได้เป็นที่พึ่งของพระอาจารย์เมื่อยามลำบากอยู่ด้วยใจและกาย

๕) มนต์เป็นที่ยึดเหนี่ยวไว้ได้ ยามใดที่หลวงพ่อกระสับกระส่ายอยู่ด้วยโรครุมเร้า ท่านจะบอกภิกษุผู้เฝ้าไข้ว่า "สวดมนต์ให้หน่อย" แล้วท่านก็น้อมจิตไปในธรรม ตามเสียงสาธยาย อาการทางกายทางใจก็สงบระงับลงทันใด ด้วยบทมนตร์แห่งพระพุทธองค์

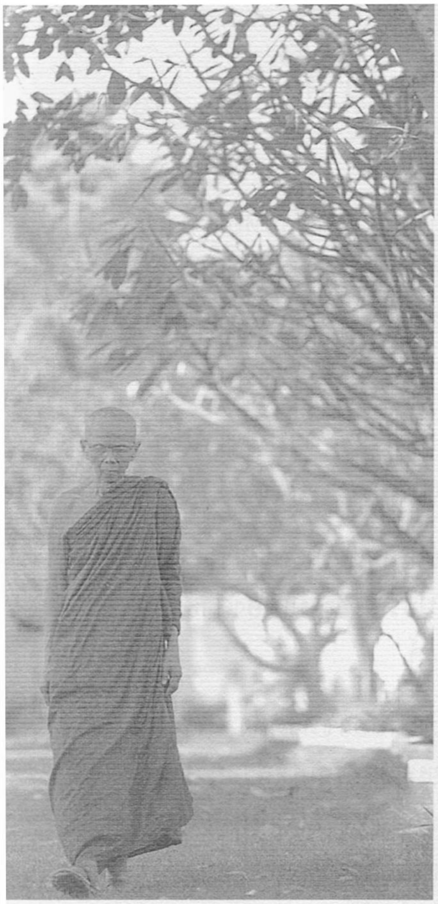
๖) อาราธนาล่วงหน้า เมื่อมีแนวโน้มว่า อาการป่วยของหลวงพ่ออาจทรุดลง เกรงจะสื่อสารไม่ได้ในวันหน้า โยมจึงอาราธนาล่วงหน้า "พระอาจารย์เจ้าคะ โยมจะขอนิมนต์พระอาจารย์ไปสอนพระธรรมของพระพุทธเจ้า ในที่ที่มีการบรรลุธรรมมากๆ พระอาจารย์จะรับนิมนต์ไหมเจ้าคะ?" พระอาจารย์พยักหน้าตอบว่า "รับ" เป็นการตอบรับมั่นคง เสมือนการรับจะไปสอน

๗) ศรัทธาในพระนิพพานเป็นที่สุดแห่งทุกข์ หลวงพ่อได้รำพึงให้ฟังอยู่เสมอๆ ว่า "ชาติ ชรา โรคาพยาธิ" แต่ท่านยังไม่ได้กล่าวคำว่า **มรณะ** เมื่อทราบว่า ต้องพักเพื่อเฝ้าดูอาการที่โรงพยาบาลอย่างน้อย ๑ คืน... ทุกคนต่างเงียบกริบ! ในใจพระอาจารย์ผู้ป่วยหนักมาระยะหนึ่งแล้ว ท่านย่อมประเมินได้ว่า อาจจะมีความซับซ้อน? ขณะที่บุรุษพยาบาลเข็นรถไป โยมได้กล่าวว่า "อาจจะได้ดิบได้ดี คราวนี้นะเจ้าคะ" พระอาจารย์ยิ้มหวาน ท่านพอใจในคำเช่นนี้แล

๘) หลวงพ่อมีสติ มีสัมปชัญญะ อยู่เสมอ ตามที่กล่าวมาแล้ว แม้ในวาระก่อนเปลี่ยนภพชาติ ดังนั้น เมื่อมาถึงห้องพักผู้ป่วยในโรงพยาบาล โยมได้ถามพระอาจารย์ เพื่อให้หมอบันทึกไว้ในประวัติฯ ..พระอาจารย์จะเจาะไหมเจ้าคะ? **"ไม่"**...พระอาจารย์จะปั๊ม ไหมเจ้าคะ? **"ไม่"** ..หมอถามบ้างว่า ในบางกรณีอาจต้องการมอร์ฟีน พระอาจารย์จะประสงค์ไหม? **"ไม่"**... ยานอนหลับได้ไหม? "ได้"

ดังนั้น ก่อนเปลี่ยนภพ ๒ วัน คุณหมอเฉพาะทางด้านการติดเชื้อ ได้ถามท่านว่า ถ้าการรักษาขั้นต่อไปคือ การใส่ท่ออ่อนๆ เส้นเล็กลงไปในปอดเพื่อช่วยการดูดเสมหะและน้ำ ท่านจะประสงค์ไหม? ท่านส่ายศีรษะ ปฏิเสธที่จะให้ทำเช่นนั้น และคณะอุปัฏฐากทั้งภิกษุและโยมก็ได้คำตอบปฏิเสธเช่นเดียวกัน

หลวงพ่อมีสติ มีสัมปชัญญะ ท่านมีอยู่อย่างเข้มแข็งตลอดมา ท่านจึงสามารถมีวิจารณญาณเลือกช่องทางซึ่งเอื้อต่อการที่ท่านจะประคองสติ ในมหากุศลจิตดวงที่ ๑ ให้เป็นไปต่อเนื่องอย่างมั่นคง ในมรณาสันนกาล ดำเนินต่อไปในมรณาสันนวิถี ตามธรรมชาติ จุติ - ปฏิสนธิ

ภพนี้ ได้ล่วงเลยไป ... สำคัญไฉนใน สิ่งล่วงไป?
วันเวลา แต่นี้ไป สำคัญหนอต่อภพใหม่ ...
และแล้ว วันนั้นก็มาถึง

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

หลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก (อัครมหาบัณฑิต) ได้มรณภาพ เวลา ๐๐.๔๐ น. สิริอายุได้ ๘๗ ปี พรรษา ๖๗

มหาเถรวโร อมฺหากํ ปุพฺพการี อโหสิ. โส ไทยรฏฺเฐ วรสาสนสฺส พหุการํ อกาสิ. อิทานิ โส อิโต คนฺตฺวา สคฺคปุรํ ปูเรสิ. ปุน โข อูโน โลโก สาสนปณฺฑิเตน. สโสโกว มหาเถรวรสฺส ทูรโต ครุคารวํ สกฺกจฺจํ กโรมิ.

พระมหาเถระผู้ประเสริฐ คือผู้มีคุณเป็นบุพการีต่อเราทั้งหลาย ท่านได้ทำคุณประโยชน์มากมายต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

บัดนี้ ท่านได้ถึงการมรณภาพ ละจากโลกนี้ไปสู่สรวงสวรรค์แล้ว โลกใบนี้ พร่องจากบัณฑิต ผู้เป็นนักปราชญ์แห่งพระอภิธรรมอีกท่านหนึ่งแล้วหนอ

ปวงข้าฯ ขอแสดงความเสียใจและไว้อาลัยอย่างสุดซึ้งต่อการจากไปของพระมหาเถระ และขอน้อมนมัสการทำความเคารพแด่พระมหาเถระด้วยความเคารพยิ่ง

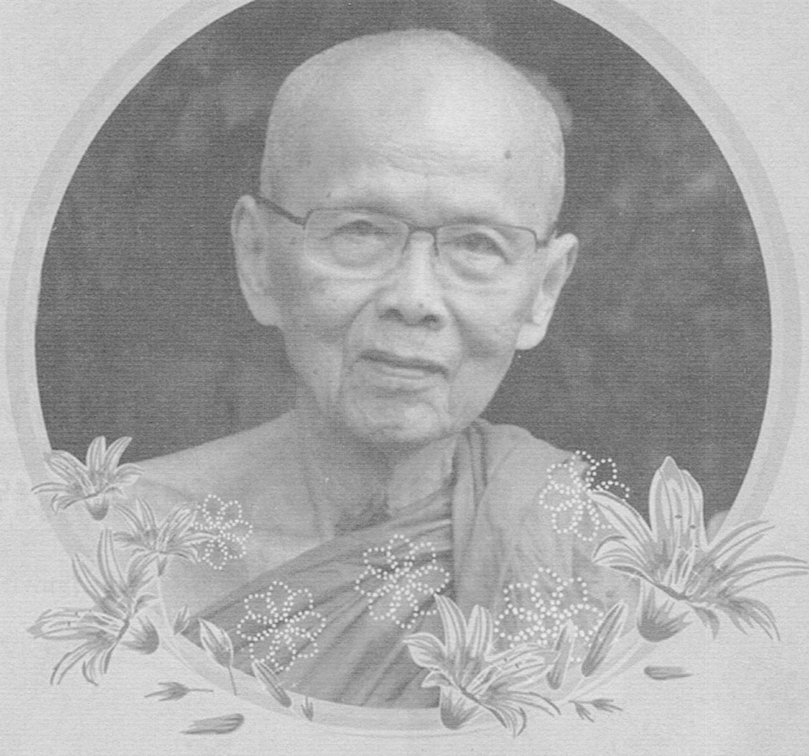
สุตฺวา เถรสฺส มรณํ, สโสโกหํภิวนฺทยึ,
ตสฺส ปาเท นมสฺสิตฺวา, เถโร จรตุ สุภโค.

ได้ยินข่าวมรณภาพของพระอาจารย์สุมนต์ผู้เป็นที่เคารพรักยิ่งของมวลศิษย์ รู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่งครับ

ขอน้อมนมัสการเบื้องบาทพระมหาเถระ
และขอให้พระมหาเถระจงเดินทางโดยสวัสดิภาพเถิด

(คำถวายอาลัยโดย อาจารย์จำรูญ ธรรมดา)

กรุณาอ่านปัจฉิมอาพาธและการมรณภาพฉบับเต็มโดยสแกนคิวอาร์ โค้ดนี้

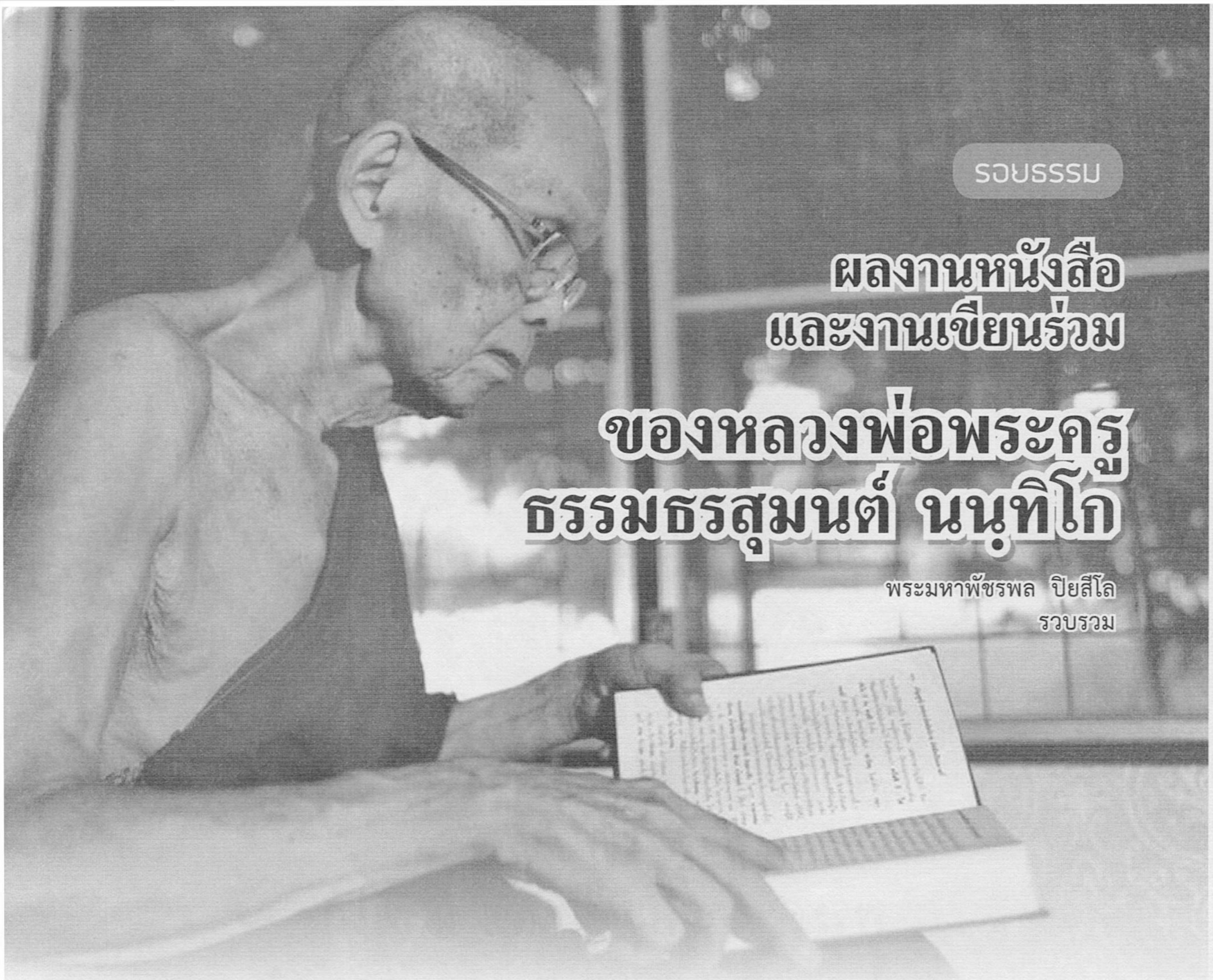
พินัยกรรมของหลวงพ่อ
พระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก

ข้าพเจ้าพระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก (พูลเจริญ)
ขอให้ปฏิบัติตามความประสงค์ของผู้ตาย ดังต่อไปนี้

๑. ศพ ได้มอบให้โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตามบัตรเลขที่ ๑๗๑๔/๙๓ อุทิศร่างกายเพื่อการศึกษาแพทย์
๒. ถ้ามีการสวดให้เพียง ๑ วัน ให้สวด "สาธยายคัมภีร์ปัฏฐาน" ที่เคยจัดสวดบูชาเจดีย์ เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๕ ทุกคนที่มาร่วมงานบำเพ็ญกุศล เชิญร่วมสวดด้วย
๓. การฌาปนกิจ หลังจากทางการแพทย์ศึกษาเสร็จแล้ว ไม่ต้องขอพระราชทานเพลิง
๔. ห้ามหล่อรูป ทำเหรียญ ด้วยประการทั้งปวง อัฐิลอยแม่น้ำเจ้าพระยา ห้ามบรรจุ
๕. ขอให้ช่วยกันรักษา พระปริยัติศาสนา ปฏิบัติศาสนา ให้อยู่คู่วัด ประเทศชาติบ้านเมือง ต่อไปชั่วกาลนาน

พระครูธรรมธรสุมนต์
๑๔ เมษายน ๒๕๕๕

รอยธรรม

ผลงานหนังสือและงานเขียนร่วม ของหลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก

พระมหาพัชรพล ปิยสีโล
รวบรวม

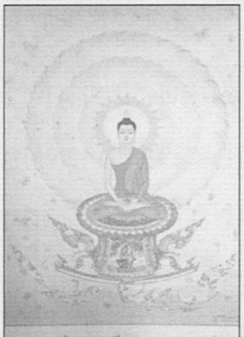
ก. ผลงานหนังสือของหลวงพ่อ

๑. ชุดปัฏฐาน ธัมมานุโลม ๒๒ ติกะ มี ๘ เล่ม (บันทึกและรวบรวมโดย อ.ประณีต ก้องสมุทร)

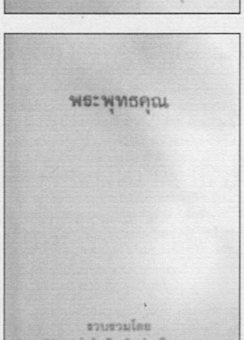
- ปัฏฐาน ภาค ๑ ตอน ๑
- ปัฏฐาน ภาค ๑ ตอน ๒
- ปัฏฐาน ภาค ๒
- ปัฏฐาน ภาค ๓ - ๔
- ปัฏฐาน ภาค ๕ - ๖
- ปัฏฐาน ภาค ๗ - ๙
- ปัฏฐาน ภาค ๑๐ - ๑๔
- ปัฏฐาน ภาค ๑๕ - ๒๒

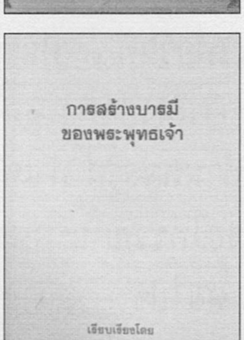
๒. ปัฏฐานย่อ - ขยาย (โยมชูศักดิ์และคณะบันทึกตามดำริของหลวงพ่อ)

๓. สาธยายคัมภีร์ปัฏฐาน

๔. ชุดแผ่นหมุน และแผ่นเลื่อน (หลวงพ่อออกแบบ ดำเนินการจัดทำโดยโยมแก้ว)

- แผ่นหมุน ฌฏนา ๔๑๕
- แผ่นเลื่อน สหชาตฌฏนา ๓๑๒
- แผ่นเลื่อน ปกิณณกฌฏนา ๑๐๓
- แผ่นเลื่อน สังคหนัย+สัมปโยคนัย
- แผ่นเลื่อน เชื่อมโยงอารัมมณสังคหะ (อภิธัมมัตถสังคหะ ปริจเฉท ๓) และเกนจิ วิญฺเญยฺยทุก (ธัมมสังคณี มาติกา), อารัมมณ-ปัจจัย และอารัมมณาธิปติปัจจัย (ปัฏฐาน)

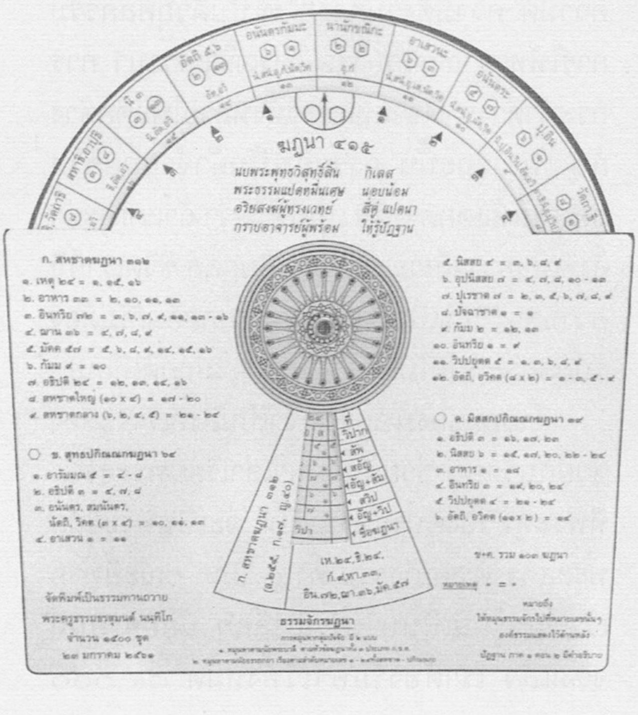
๕. ธัมมจักรฌฏนา (หลวงพ่อออกแบบ ดำเนินการจัดทำโดยโยมแก้ว)

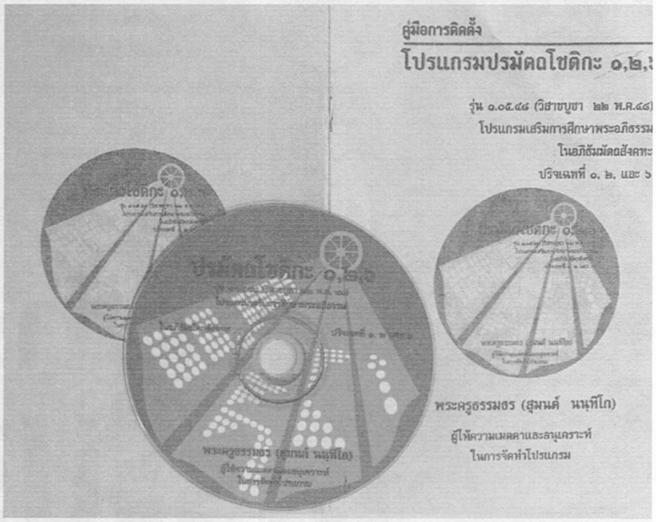
๖. ประตูสู่ชาดก (หลวงพ่อบอกวัตถุประสงค์ ดำเนินการจัดทำโดยโยมแก้ว)

๗. หัวตุง (ดำเนินการโดยโยมสุรศักดิ์ ตามประสงค์หลวงพ่อ)

๘. นามานุกรมพระสูตร

๙. กว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า (ร่วมเขียนกับพระอาจารย์สันติ อุตฺตมปัญโญ)

ข. ผลงานบูชาหลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก

๑. คู่มือประกอบการศึกษาคัมภีร์มหาปัฏฐาน ฉวาระ (โดยพระอาจารย์ดารา จิตสีโล)

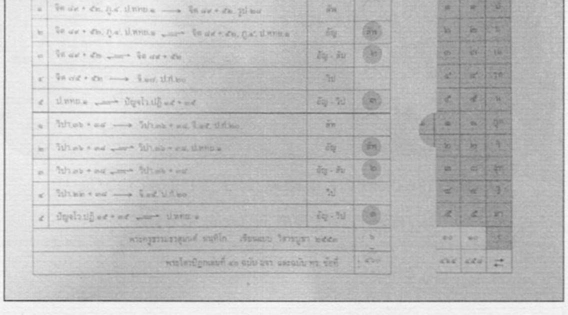
๒. คู่มือประกอบการศึกษาคัมภีร์มหาปัฏฐาน เวทนาติกะ (โดยพระอาจารย์ดารา จิตสีโล)

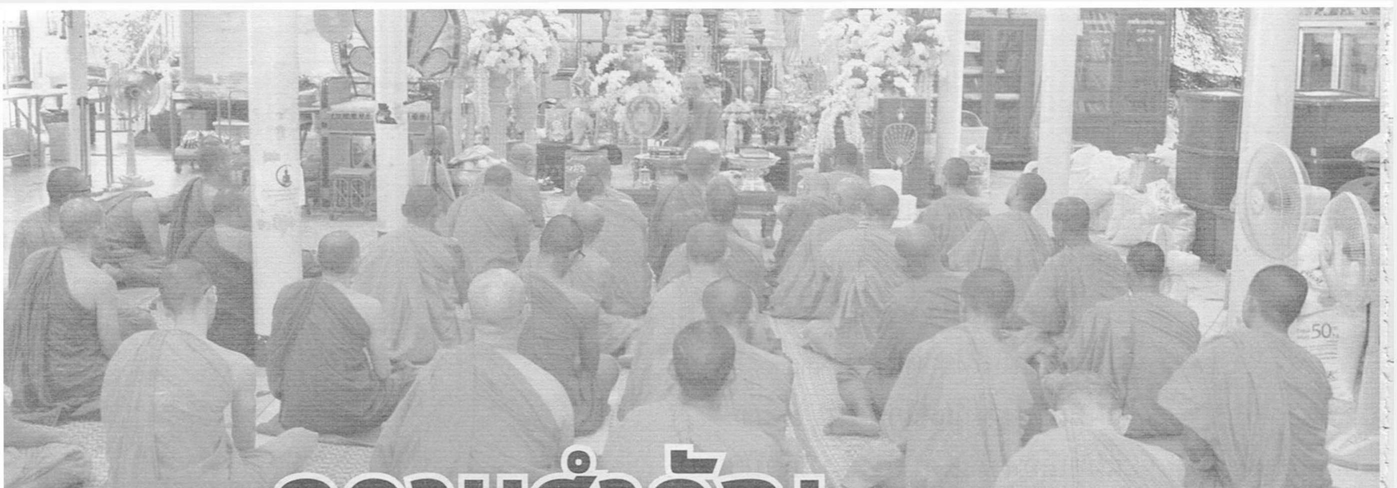
๓. คู่มือประกอบการศึกษาคัมภีร์มหาปัฏฐานสวิตักกติกะ ปัจจยวาระ (โดยพระอาจารย์ดารา จิตสีโล)

๔. โปรแกรมสี่แสนล้าน แสดงสี่แสนล้านคำถามในปุจฉาวาระ ของคัมภีร์มหาปัฏฐาน furoma.com (โดยพระภิกษุในวัดจากแดงรูปหนึ่ง)

๕. หนังสือแปลพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ในโอกาสต่าง ๆ (โดย อ.รุ่งอรุณ จันทร์สงคราม)

๖. โกวิทาจารย์

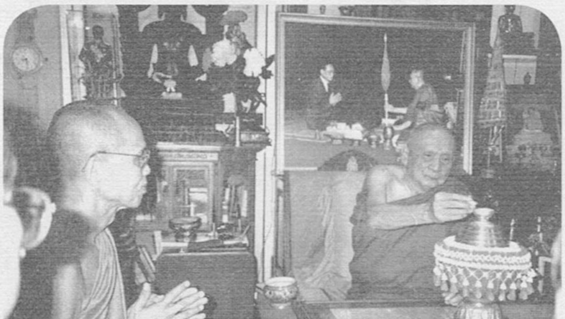
คำครู

ความสำคัญของพระปริยัติธรรม

พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก อัครมหาบัณฑิต

(โอวาทหลังปาติโมกข์ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๒ เป็นโอวาทครั้งสุดท้ายของหลวงพ่อสุมนต์)

วันนี้ก็ได้มาเจริญกุศลในศีล คือ ฟังพระปาติโมกข์ ซึ่งเป็นข้อวัตรปฏิบัติในส่วนของศีล ที่สำรวจตรวจสอบพิจารณาถึงสิ่งที่ควรทำ สิ่งที่ควรเว้น สิ่งที่ควรกระทำก็คือ ข้อปฏิบัติในส่วนที่เราจะต้องศึกษา เรียนรู้พระพุทธวจนะ ศึกษาพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม โดยเฉพาะพระอภิธรรม เป็นส่วนที่จะเสื่อมไปก่อน ข้อธรรมซึ่งเป็นตัวปรมัตถธรรมที่ค่อนข้างละเอียดลึกซึ้ง แต่เราก็ต้องรักษาไว้ ให้เสื่อมช้าลง **หัวใจของอภิธรรมก็คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน มีหัวใจย่อว่า จิ เจ รุ นิ**

สมเด็จพระสังฆราชประทานพระบรมสารีริกธาตุ แก่พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก

จิต ก็คือเรื่องของจิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ เพราะทุกคนก็มีจิตเป็นใหญ่เป็นประธานในตัวของเรา เพราะฉะนั้น ถ้าจิตเป็นกุศล เรียกว่าความดี ความดีงามต่างๆ ที่เป็นตัวกุศลกรรม การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา การกระทำต่างๆ ที่จำแนกสัตว์ทั้งหลายให้แตกต่างกัน เพราะฉะนั้น กรรมจึงเป็นตัวจำแนกชีวิตของคนให้แตกต่างกัน เห็นได้ชัดว่า ถ้าเรากระทำสิ่งที่เป็นความดีงาม เป็นบุญเป็นกุศล ชีวิตเราก็มีความสุข (มีสุขเป็นวิบาก) และบุคคลอื่นก็ไม่ต้องรับผลกระทบที่ไม่ดี (อนวัชชะ - ไม่ถูกติเตียน)

คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่เราจะต้องช่วยกันรักษา ช่วยกันศึกษาเล่าเรียนพระธรรมที่พระพุทธองค์ประทานไว้ให้ จะเป็นพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม ทั้ง ๓ ปิฎก ขณะนี้พวกเราเรียนรู้กันเป็นบางส่วน เล็กๆ น้อยๆ อันที่จริงแล้ว เราต้องรักษาไว้ทั้งหมด ๘๔,๐๐๐

พระธรรมขันธ์ ถ้าเป็นจำนวนหนังสือก็ ๔๕ เล่ม ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก

แม้ว่าเราจะไม่ได้เรียนโดยตรง ก็ควรจะอ่าน ควรจะศึกษาดูว่ามีเรื่องอะไรบ้าง พระวินัย หัวใจย่อก็ อา - ปา - ม - จุ - ป อาทิกัมม์ - ปาจิตตีย์ - มหาวรรค - จุลวรรค - ปริวาร พวกนี้เป็นคัมภีร์หลักใหญ่ที่เราจะต้องเรียนรู้ ถ้าเรายังไม่ได้เรียน อย่างน้อยควรจะได้อ่านบ้าง

พระไตรปิฎกชุดนี้มีแพร่หลายมาก มีโยมนำพระไตรปิฎกฉบับ ๔๕ เล่มบ้าง ๙๑ เล่มบ้าง มาถวายทุกเดือน ก็ได้แจกจ่ายไปยังที่ต่างๆ รวมถึงวัดต่างจังหวัด ที่มีผู้ประสงค์จะเล่าเรียน ขณะนี้มีโยมไปถวายในพม่า ซึ่งหมายความว่า เรานำพระไตรปิฎกของพม่าไปถวายพระพม่า ตามสำนักเรียนต่างๆ นำพระไตรปิฎกที่เป็นบาลีอักษรพม่า อรรถกถา ฎีกาต่างๆ ไปสนับสนุน นับว่าประเทศไทย ประเทศพม่า ประเทศศรีลังกา ประเทศลาว ประเทศเขมร ทั้ง ๕ ประเทศเป็นพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ฉะนั้น การศึกษาพระไตรปิฎกนี้ จึงถือว่าเป็นการรักษาพระศาสนา รักษาคำสอนของพระพุทธองค์เอาไว้ เมื่อเราเข้ามาศึกษาแล้ว ก็ควรจะศึกษาให้ครบ ศึกษาบาลี ให้รู้ให้เข้าใจ แล้วก็ควรเข้าไปศึกษาพระไตรปิฎก ควรจะรวบรวมเป็นหมวดเป็นหมู่ สังคีติสูตร ทสุตตรสูตร หรือจะมีแนวทางอื่น ที่จะย่อหรือรวบรวม ให้เป็นหนังสือสำหรับการค้นคว้า สำหรับการอ่าน ในพระสูตรทั้งสองอย่าง

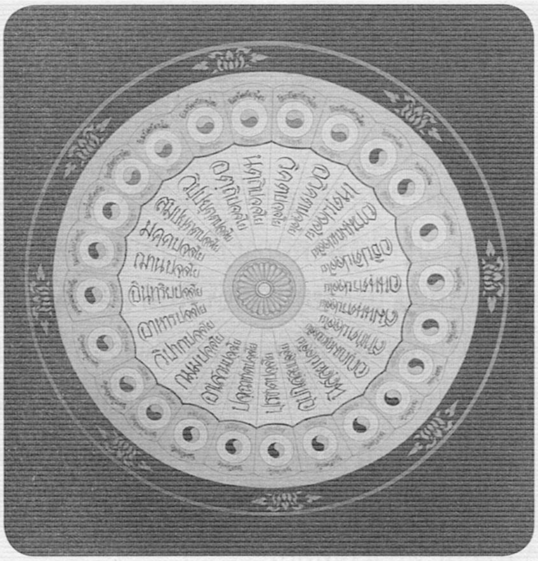
สำหรับทสุตตรสูตรนั้น ท่านพระมหากีรติ ธีรปัญโญ ก็ได้ทำออกมาให้เราได้สวดกันอยู่ เราควรจะนำไปเรียนไปสอนกันด้วยก็คงดี และแม้จะเป็นพระสูตรอื่นๆ เราก็ควรจะรวบรวมเป็นหมวดเป็นหมู่ แบบไหน อย่างไร อันนี้คงต้องช่วยกันคิด ต้องค้น ต้องอ่าน ต้องพิจารณา ใครมีแนวคิดอะไร ก็ปรึกษากัน ช่วยกันจัด ช่วยกันรวบรวมให้สำเร็จออกมา

อย่างหนังสือนักธรรมที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ท่านได้ให้เราเรียน ท่านก็รวบรวมไว้เป็นส่วนข้อธรรมเล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้เข้าไปสู่พระไตรปิฎกโดยตรง และก็ไม่ครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้งหมดของพระไตรปิฎก จึงเป็นงานที่จะต้องฝากไว้ให้พวกท่าน ฝากไว้ว่า ให้นักธรรมรุ่นหลังช่วยกันพิจารณา ช่วยกันค้นคว้าต่อไป

เพราะฉะนั้น เราทุกคนที่มีความสามารถ ควรช่วยกันวางแผน ที่จะจัดทำให้เป็นหนังสือออกมาเผยแผ่ ทำเวลาของเราให้มีคุณค่า เราอยู่กับพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา พระบาลี เราได้ศึกษาเล่าเรียน เราควรน้อมนำออกมา ส่งเสริมให้กว้างขวาง

เราควรรวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้า จัดให้เป็นหมวด เป็นหมู่ เป็นคำ อย่างลำดับอักษรนี่ ยังไม่มีใครทำ ลำดับอักษร เช่นว่า ข้อธรรมในอักษร ก. มีอะไรบ้าง ให้เป็นข้อธรรมในพระไตรปิฎกทั้งหมด ทุกเล่ม ข. ค. ง. ยังไงก็แล้วแต่ อย่างของพม่า อภิธานที่เขาทำลำดับอักษรมากมาย ฉะนั้น สิ่งที่ท่านผู้รู้ท่านได้ทำไว้ เราก็ควรจะหาทางนำออกมาศึกษา นำออกมาเรียนรู้กัน วัดเรา (วัดจากแดง) ก็มีพระพม่าอยู่พอที่จะอาศัยท่านช่วยไขความต่างๆ ได้

ฉะนั้น ตำรับตำราในเถรวาท บรรดาความรู้ต่างๆ ที่ได้รวบรวมไว้ที่ลังกา หรือที่พม่า ดูเหมือน

แผนผังมหาปัฏฐานที่ฝ้าเพดาน อุโบสถวัดจากแดง

ตำรับตำราที่พระเถระผู้ทรงความรู้ทำไว้ในพม่า ดูจะสมบูรณ์ที่สุด เราก็ต้องฝึกอ่าน อย่างน้อย อ่านบาลีที่มีอยู่ในอักษรพม่า อยู่ในอักษรโรมัน (อังกฤษ) **อักษรใดก็ตาม มันออกเสียงเหมือนกันหมด ถ้าเราอ่านบาลีไทยได้ ก็ควรจะอ่านบาลีพม่าได้**

ตำราบาลี อรรถกถา ฎีกา ที่วัดจากแดงเราก็มีอยู่ครบ อักษรพม่าที่จะค้นและพระพม่าผู้มีความรู้ที่มาอยู่ จบธัมมาจริยะ อะไรต่ออะไร ในวัดเราก็มี ฉะนั้น ก็ต้องนิมนต์มาช่วยกันสอน ช่วยกันนะ ที่สำคัญลูกศิษย์ต้องเข้าไปหาครูบาอาจารย์ สิ่งใดที่เราควรจะถามจะไถ่ ถึงแนวทางที่เราจะต้องช่วยกันรักษา ทำให้คำสอนของพระพุทธองค์ดำรงคงอยู่ ให้เจริญก้าวหน้า ไม่ใช่อยู่แต่ในตำรา ทำอย่างไร เราจึงจะนำเอาพระธรรมคำสอนเหล่านั้นออกมาในรูปแบบที่จะเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลัง

ชีวิตของเราอยู่ไม่นาน แต่พระธรรมคำสอนต้องสืบทอดต่อไป ต้องสร้างสิ่งที่ดีงามอย่างนี้ให้เกิดขึ้น ให้มีขึ้น สุดแต่ว่า ใครจะทำอะไรได้มากน้อยแค่ไหน ขอให้มีการเริ่ม ขอให้มีการคิด ถ้าเราไม่คิด ไม่เข้าไปอ่าน ไม่เข้าไปค้น ไม่เข้าไปดูพระไตรปิฎก คำสอนของพระพุทธองค์โดยตรงว่ามีเรื่องอะไร อย่างไร อย่าให้คำสอนอยู่แต่ในตำรา อยู่แต่ในตัวหนังสือ เราควรช่วยกันนำเอาออกมาเผยแผ่ นำเอาออกมาประกาศ นำเอาออกมาให้ประชาชนได้เข้าใจ เข้าถึง ถ้าเราสามารถนำออกมาได้ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างกว้างใหญ่ไพศาล ส่วนจะเอาออกมาอยู่ในรูปไหน ก็ควรคิด ควรหาแนวทาง ที่จะช่วยกันรักษา **เพราะปริยัติศาสนา เป็นปัจจัยในการปฏิบัติศาสนา ปฏิเวธศาสนา อันเป็นผลสูงสุดจึงจะเกิดขึ้นได้**

ก็ขอฝากไว้ให้เป็นข้อคิด เราในฐานะที่สละเพศของฆราวาส อุทิศชีวิตนี้ต่อพระพุทธศาสนา ก็ขอให้เราช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ด้วยการศึกษา ด้วยการค้นคว้า ด้วยการช่วยกัน เราจะช่วยกันทำด้วยวิธีใดอย่างไร อันนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกัน ร่วมความคิด **ไม่ควรจะปล่อยไปตามสิ่งที่มีอยู่ โดยไม่มีการพัฒนา มันก็จะเสื่อมไปในที่สุด** ขอฝากไว้ ให้ทุกท่านทุกรูปช่วยกันศึกษาพระศาสนาทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ให้ดำรงอยู่คู่กับโลกนี้

ชาวโลกโดยทั่วไป ก็ยอมรับแล้วว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าประเสริฐสูงสุด เพราะให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่มนุษย์โลกทุกรูปทุกนาม พระพุทธศาสนาไม่เคยมีคำสอนใดที่จะให้เบียดเบียนสรรพสัตว์ทั้งหลาย มีแต่ความเมตตากรุณา เพราะฉะนั้น ถ้าเราช่วยกันเปิดเผยคำสอนนี้ให้แพร่หลายออกไป จะเกิดประโยชน์แก่สัตว์โลกสร้างความร่มเย็นเป็นสุข

ก็ขออนุโมทนา ในกุศลที่ทุกท่านได้มาศึกษาเล่าเรียนในที่นี้ และขอให้ได้ประโยชน์สูงสุด คือนำพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปเผยแผ่ในที่ต่างๆ ขอให้พระศาสนานั้น จงดำรงอยู่ เจริญรุ่งเรือง ในประเทศชาติของเราตลอดกาลนาน

ขออนุโมทนาทุกท่าน

มหาเถรปูชา

พระราชปฏิภาณโสภณ (มานพ ติกฺขญาโณ)

พระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก ครู ผู้เป็นแบบอย่าง

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)
สัพเพ สัตตา มะรันติ จะ มะริงสุ จะ มะริสสะเร ตะเถวาหัง มะริสสามิ นัตถิ เม เอตถะ สังสะโย

ณ โอกาสต่อไป อาตมาภาพจะแสดงพระธรรมเทศนา เนื่องในการบำเพ็ญกุศลถวายแด่ท่านพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก อดีตเจ้าอาวาสวัดจากแดง ผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งบรรดาท่านผู้ที่เคารพนับถือ เป็นฝ่ายสหธรรมิกบ้าง เป็นฝ่ายญาติโยมพุทธบริษัทบ้าง ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหา เป็นผู้ที่มีศรัทธาในพระเดชพระคุณท่าน ได้พร้อมใจมาร่วมกันบำเพ็ญกุศล เพื่อเป็นการบูชาคุณ เป็นการแสดงออกซึ่งกตัญญูกตเวทิตาธรรม และได้ประมวลกุศลทั้งหลาย ที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญให้เป็นไปแล้วนี้ อุทิศเป็นกัลปนาผลแด่พระเดชพระคุณท่านอาจารย์สุมนต์ นันทิโก ในสัมปรายภพให้ท่านได้อนุโมทนาสาธุการ

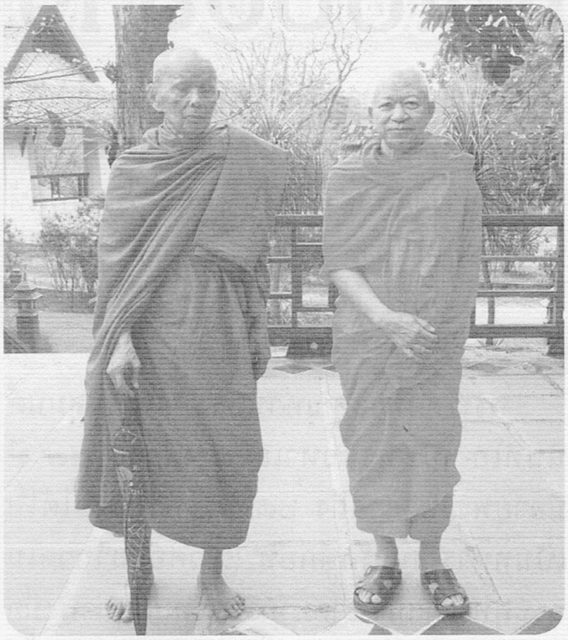
แรกรู้จักพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก

พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก เป็นพระมหาเถระซึ่งมีอายุ ๘๗ ปี มีอายุพรรษากาลถึง ๖๓ พรรษา ท่านได้ไปเป็นทหารเสนารักษ์ก่อน แล้วค่อยมาบวชในพระพุทธศาสนา อาตมาภาพได้พบกับท่าน เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ที่วัดสร้อยทอง ตอนนั้นท่านศึกษาพระอภิธรรมอยู่ที่นั่น

การศึกษาและปณิธานในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา

ในสมัยนั้น วัดสร้อยทองยังเป็นที่ศึกษาพระอภิธรรมและสำนักวิปัสสนา สมัยนั้นเรียกว่าวิทยาลัยลังไก่ เพราะค่อนข้างแออัด ในขณะนั้นท่านอาจารย์สุมนต์ก็ถือว่ายังเป็นพระหนุ่ม อายุเพิ่งจะ ๔๐ กว่าปี ท่านก็ได้มาเรียนพระอภิธรรมคัมภีร์ปัฏฐานกับพระอาจารย์แสวง โชติปาโลด้วย ท่านมาจบอภิธรรมบัณฑิตในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ท่านพระอาจารย์สุมนต์จึงเป็นพระที่เรียนพระอภิธรรมที่สอบไล่ได้เป็นรุ่นแรกๆ ท่านเคยได้รับนิมนต์ให้ไปช่วยสอนสามเณรที่จิตตภาวันวิทยาลัยอยู่หลายปี และหลังจากนั้น พระอาจารย์สุมนต์ได้มาสังกัดอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ

ท่านสนับสนุนพระเณรจากสำนักจิตตภาวันให้ไปเรียนที่พม่า องค์ที่สำคัญที่จำได้ก็คือ ท่านพระอาจารย์คันธสาราภิวงศ์ หรือพระมหาสมลักษณ์ ช่วงนั้นการไปเรียนที่ประเทศพม่าจะยากลำบาก เช่น ต้องสึกก่อน จึงจะไปทำพาสปอร์ตได้ **แต่พระอาจารย์สุมนต์ก็ได้สนับสนุนให้ได้เรียนสูงๆ กัน** ท่านได้รับอาราธนาจากวัดมหาธาตุฯ ให้มาอยู่วัดจากแดง โดยอาจารย์ประณีต ก้องสมุทร ตอนนั้นวัดจากแดงทรุดโทรมมาก ท่านมาอยู่และสอนอภิธรรมที่นี่ น่าจะ ๔๐ กว่าปีแล้ว ท่านได้พัฒนาวัดนี้ จนเจริญรุ่งเรือง ต่อมาภายหลัง ได้พระอาจารย์มหาประนอมมาอยู่ เป็นรองเจ้าอาวาสด้วย ก็เลยทำให้วัดนี้ยิ่งพัฒนารุ่งเรืองมากขึ้น ถือว่าวัดจากแดงเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียน ตลอดชีวิตท่าน

ในงานปลงสรีรสังขารหลวงพ่อวัดท่ามะโอ ที่ จ.ลำปาง ช่วง ๑๓ - ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒ (๔ เดือน ก่อนหลวงพ่อมรณภาพ)

ชีวิตของท่านพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโกนั้น ท่านได้เข้ามาสู่ร่มกาสาวพัสตร์ในทางพระพุทธศาสนาและได้พัฒนาตนเองให้เจริญในพระพุทธศาสนาโดยลำดับ เมื่อท่านเจริญด้วยความรู้และการปฏิบัติแล้ว ท่านก็ยังนึกถึงพระหนุ่มเณรน้อยทั้งหลายที่มีความสนใจ ท่านสั่งสอนอบรม เผื่อแผ่มาถึงญาติโยมด้วย ท่านได้ฝากพินัยกรรมไว้แก่พระภิกษุสามเณรว่า **ปริยัติธรรม เป็นรากเหง้าของพระพุทธศาสนา** ฉะนั้น ขอให้ทุกๆ องค์ช่วยกันเรียน **เพื่อทรงพระปริยัติธรรมไว้ และก็ประพฤติปฏิบัติตาม เรียกว่า ปฏิบัติศาสนา** ส่วน **ปฏิเวธศาสนา การรู้แจ้งแทงตลอดนั้นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล** เรียกว่า บุญวาสนาบารมี แต่พระปริยัติธรรมเป็นเรื่องสำคัญ น่าปลื้มใจที่ได้เห็นแล้วว่า ทั้งพระทั้งโยมได้ร่วมด้วยช่วยกัน ทั้งศึกษา ทั้งปฏิบัติธรรม และอุปถัมภ์

"พระอภิธรรม" เป็นรากฐานสำคัญ ในการเข้าถึงสภาวธรรม

ปัจจุบันในประเทศไทยของเรา ธรรมะต่างๆ บางทีไม่สามารถจะตกลงกันได้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ครูบาอาจารย์ต่างๆ บางท่านเป็นนัก

ปฏิบัติ ก็ไปปฏิบัติของท่าน ผลของการปฏิบัติจะตรงกับปริยัติหรือไม่ตรงกับปริยัติ ท่านก็ไม่ได้กล่าวถึง แต่ท่านก็อ้างปริยัติเหมือนกัน แล้วก็อ้างที่ไปที่มา ก็สั่งสอนกันไป แต่เมื่อไม่ได้ลงลึกไปถึงสภาวธรรม ก็ทำให้ไม่สามารถที่จะตกลงกันได้ ธรรมะบางอย่าง เอาแต่หลักภาษาไปตีความกัน แล้วก็เกิดขัดแย้งกัน **ฉะนั้น ผู้ที่ได้เรียนพระอภิธรรมแล้ว มีความเข้าใจในสภาวธรรมด้วย มิฉะนั้นจะกลายเป็นอาจริยวาทไปโดยไม่รู้ตัว** คำว่า **อาจริยวาท** *ก็คือคำสอนของครูบาอาจารย์ ที่ท่านรู้อย่างนั้น เห็นอย่างนั้น เข้าใจอย่างนั้น* นั้นก็ถือเป็นเรื่องของกาลเวลาที่ผ่านไป ๒,๖๐๐ กว่าปีแล้ว เริ่มห่างจากสมัยพุทธกาล ปัจจุบันคณะสงฆ์ก็ได้นำกลับมา มีการเรียนการสอนกันใหม่ ก็ต้องให้ลงไปถึงสภาวธรรม เช่น การเรียนคัมภีร์มูลกัจจายนะ เป็นต้น

จริยวัตรอันงดงามของพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก

ท่านอาจารย์สุมนต์ นันทิโก มีพระคาถาอยู่บทหนึ่งในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ที่ท่านยกไว้ว่า

โย โหติ พฺยัตโต จะ วิสาระโท จะ
พะหุสสุโต ธัมมะธะโร จะ โหติ
ธัมมัสสะ โหติ อะนุธัมมะจารี
สะ ตาทิโส วุจจะติ สังฆะโสภะโนฯ

ภิกษุใดเป็นผู้ฉลาด เป็นผู้แกล้วกล้า เป็นผู้ศึกษามาก เป็นผู้ทรงธรรม เป็นผู้ประพฤติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ภิกษุรูปนั้นเป็นผู้ที่ยังพระสงฆ์ให้งาม หรือหมู่คณะให้งาม เรียกว่า **สังฆะโสภะโน**

ท่านอาจารย์สุมนต์ นันทิโก นั้น แม้ว่าท่านไม่ได้เป็นมหาเปรียญ แต่ท่านก็มีความรู้ภาษาบาลี สนใจเรียนและมีความรู้ในพระอภิธรรม ใฝ่ศึกษาค้นคว้าต่อ เช่น แม้จะอ่านภาษาพม่าหรือภาษาบาลีไม่ได้ ท่านก็ไปหาคนมาช่วยอ่าน ช่วยแปล และมีเทคนิคการเรียนการสอนต่างๆ ให้นักศึกษา เช่น สอนปัฏฐาน ท่านก็ทำเป็นตารางช่วยจำขึ้นมา ท่านเป็นผู้ฉลาด มีความแกล้วกล้าเป็นพหูสูต ท่านทรงธรรมด้วย ท่านเป็นผู้ประพฤติธรรมตามสมควรแก่ธรรม เป็นพระมหาเถระที่น่ารัก เป็นผู้สันโดษ ตามที่พระบาลีอีกบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า

สันตะกาโย สันตะวาโจ
สันตะมะโน สุสะมาหิโต
วันตะโลกามิโส ภิกขุ
"อุปะสันโต"ติ วุจจะติฯ

สันตะกาโย ท่านเป็นผู้มีกายที่สงบระงับ ท่านจะเดินจะเหินไปไหนก็เรียบร้อย จะนุ่งจะห่มก็เรียบร้อย **สันตะวาโจ** เป็นผู้มีวาจาพูดค่อยๆ พูดมีเหตุมีผล พูดอยู่ในหลักธรรม ไม่พูดเล่นๆ โดยไม่จำเป็น **สันตะมะโน** ท่านฝึกสมาธิของท่าน เจริญวิปัสสนาของท่าน ท่านเคยออกไปธุดงค์ ท่านมีวัตรปฏิบัติในเรื่องจิตใจ มีจิตใจที่มั่นคง เรียกว่า **อุรัง ทัตฺวา** ถวายชีวิตในพระพุทธศาสนา

พระผู้ที่ยังพระสงฆ์ให้งาม หรือหมู่คณะให้งาม เรียกว่า ***สังฆะโสภะโน***

วันตะโลกามิโส เป็นผู้คลายอามิส ไม่ติดในลาภยศ เขาจะให้ยศเป็นเจ้าคุณ ท่านก็ไม่รับ พอดีหลวงพ่อสมเด็จฯพระพิมลธรรม (สมเด็จพระพุฒาจารย์) ซึ่งเป็นหลวงพ่อพระอุปัชฌาย์วัดมหาธาตุฯ ยกย่องท่าน ให้เป็นยศพระครู ท่านจึงรับ โดยทั่วไป พระที่เรียนอภิธรรมแล้วจะไม่ค่อยติดในยศ เป็นผู้สันโดษ ท่านอาจารย์สุมนต์ นันทิโก ก็เช่นเดียวกัน

ผู้มีชีวิตอยู่เบื้องหลังควรปฏิบัติตามคำสอนอย่างไร

"อาจารย์ใหญ่" ทั้งทางโลกและทางธรรม

การที่ท่านอาจารย์สุมนต์ นันทิโก ได้บริจาคร่างของท่านให้เป็นอาจารย์ใหญ่ เราทั้งหลายก็ได้ประจักษ์แล้ว พระสงฆ์ ศิษยานุศิษย์ และญาติโยมที่เป็นผู้มีความเลื่อมใส พิจารณาแล้วชีวิตของท่าน ดังพระบาลีในบทที่ว่า **สัพเพ สัตตา มะรันติ จะ** *แปลว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงนั้นจะต้องตาย* **มะริงสุ จะ มะริสสะเร** *ที่ตายไปแล้วก็มาก ที่จะตายอีกก็มาก* **ตะเถวาหัง มะริสสามิ** *เราทั้งหลายก็จะต้องตายอย่างนั้นเหมือนกัน* **นัตถิ เม เอตถะ สังสะโย** *ความสงสัยในความตายนี้ ไม่มีแก่พวกเรา*

สิ่งต่างๆ ในโลกนี้ ไม่มีอะไรที่ยั่งยืนมั่นคง แม้ชีวิตของเราทั้งหลายที่ได้เกิดมาในโลกนี้ ที่ได้กันมาก็คือ กายกับจิต หรือว่ารูปกับนาม ซึ่งแบ่งเป็นห้ากอง เรียกว่า **ขันธ์ห้า วิถีชวนะแรกที่เกิดขึ้น ก็คือ ภวนิกันติกชวนะ** *เกิดความชอบใจยินดีในรูปนาม* ในชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้นในชาตินี้ในภพนี้แล้วว่า นี่เป็นเรา พระพุทธองค์ตรัสว่า **กิจโฉ มะนุสสะปะฏิลาโภ** *เกิดเป็นคนยาก* เพราะการที่จะได้เกิดมาเป็นคนนั้น ต้องมาด้วยบุญ เราทั้งหลายก็ได้เกิดมาเป็นคนแล้ว แล้วก็ยึดถือเอาร่างใหม่นี้ว่าเป็นเรา

อวิชชา *ความไม่รู้* ผู้ที่ศึกษาอภิธรรมก็ได้เปรียบ **อวิชชา ความไม่รู้นั้นก็คือ ความไม่รู้ ๘ ประการด้วยกัน ๑. ปุพพันเต อัญญาณัง** *ไม่รู้เบื้องต้นว่ามาจากที่ไหน เป็นมาอย่างไร* **๒. อะปะรันเต อัญญาณัง** *ไม่รู้เบื้องปลายว่ามันจะไปจบที่ไหน* จะไปถึงไหน **๓. ปุพพันตา-ปะรันเต อัญญาณัง** *ไม่รู้ทั้งเบื้องต้นเบื้องปลาย* มืดแปดด้าน **๔. อิทัปปัจจะยะตาปะฏิจจะ-สะมุปปันเนสุ ธัมเมสุ อัญญาณัง** *ไม่รู้จักกฎแห่งปฏิจจสมุปบาทว่า* เพราะมีกิเลส แล้วเราก็ทำกรรม ทำดีบ้าง ทำชั่วบ้าง แล้วก็ได้รับผลของกรรม คือ **วิบากขันธ์** เมื่อมีวิบากขันธ์ ก็มีกิเลสเข้ามายึดถือเอาอีก มีอวิชชา ตัวไม่รู้ปิดบังเข้าไว้ มีตัวตัณหา ยินดีพอใจในอัตภาพที่ได้ใหม่ เมื่อมีอวิชชา ตัณหา เป็นต้นตอของวัฏฏะอย่างนี้ มาปิดบังเข้าไว้อย่างนี้ ก็ยินดีพอใจ และเห็นว่า นี้เป็นชีวิตของเรา เป็นตัวตนของเรา

ขันธ์ทั้งห้าที่เราเข้าไปยึดถือเอานี้ ท่านเรียก **อุปาทานขันธ์** ดั่งในบทสวดมนต์ที่เราสวดกันว่า

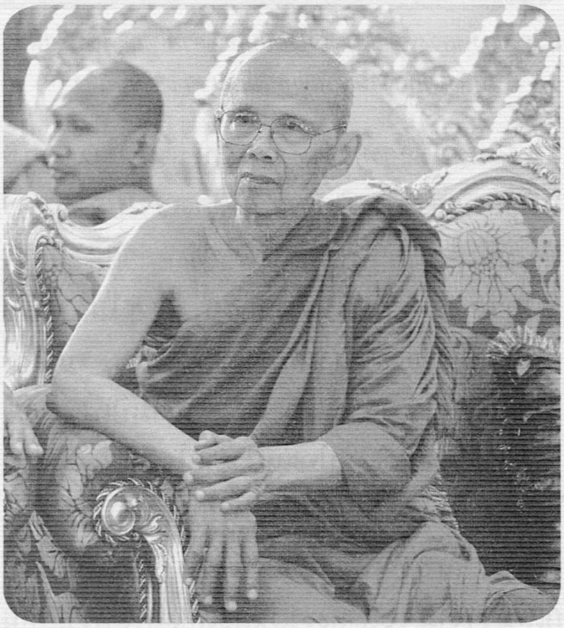
ชาติปิ ทุกขา เกิดก็เป็นทุกข์ ที่เกิดนี้ อะไรเกิด ก็คือ ***"รูปนาม"*** ที่เกิด

ชราปิ ทุกขา ความแก่ก็เป็นทุกข์ อะไรเป็นทุกข์ ***"รูปนาม"*** เป็นทุกข์

มรณัมปิ ทุกขัง ความตายเป็นทุกข์ อะไรตาย ***"รูปนาม"*** ตาย

ความตาย ๓ ประเภท

เวลาเราเกิด เราก็ได้รูปนามมา เวลาตาย รูปนามก็ดับ การเกิด การดับ การตายนั้น ท่านบอกว่ามีอยู่ ๓ ประการด้วยกัน **ประการที่หนึ่ง ขณิกมรณะ** *คือตายกันอยู่ทุกๆ ขณะ* **อุปปาทะ-ฐีติ ภังคะ** *ในการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปของรูปนามนี้ มีอยู่ตลอดเวลา* อุปปาทะก็เกิดขึ้น ภังคะก็ดับไป ก็ตายกันอยู่ทุกขณะ *แต่เขาไม่เรียกว่าตาย เพราะมันมี สันตติ ความสืบต่ออยู่* ความตาย**ประการที่สอง**ก็คือ **สมมติมรณะ** *ตายสมมติหรือสมมติตาย* รูปนามก็ตายอยู่ตลอด *ตายครั้งสุดท้าย ที่เรียกว่า* **จุติ** เหมือนกับที่ท่านอาจารย์จากเราไป ในวาระจิตครั้งสุดท้ายนั้น ความเป็นพระอาจารย์สุมนต์ ก็ยุติลง อยู่แค่นั้น นั่นเรียกว่า ***สมมติมรณะ*** ก็คือจบอยู่แค่นี้ ท่านอาจารย์ไปเกิดใหม่ ก็ไม่ได้นำเอาชื่อสุมนต์ นันทิโกไปด้วย นี่เรียกว่าสมมติมรณะ หรือเรียกว่าตายแค่สมมติแค่นั้นเอง ไม่ตายจริงก็ได้ เพราะท่านไปเกิดใหม่แล้ว

สันตะกาโย...ท่านเป็นผู้มีกายที่สงบระงับ

ประการที่สาม *การตายจริงๆ เรียกว่า* **สมุจเฉทมรณะ** *สมุจเฉทมรณะนี้ ต้องพระอรหันต์ตาย มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นต้น แต่เขาก็ไม่เรียกว่าตาย เขาเรียกว่า* **ปรินิพพาน** *แปลว่า ดับรอบหมดแล้ว* แล้วอะไรดับ ตอนที่จุติขันธ์สุดท้ายของพระอรหันต์ดับไป อันนั้นเป็นขันธนิพพาน แต่จริงๆ ที่ดับนั้น ท่านบอกว่าไม่ใช่ดับขันธ์เก่า ดับขันธ์ใหม่ ขันธ์ใหม่เกิดไม่ได้ ขันธ์เก่าก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ของเขาตามสภาพอยู่แล้ว มันเกิดแล้วมันก็ต้องดับ จะไม่นิพพานก็ดับ เพราะมันเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง แต่เราสรุปรวมกันได้ว่า ขันธนิพพานนั้นก็คือ เอาขณะที่จิตดวงสุดท้าย แต่ครูบาอาจารย์อธิบายว่า น่าจะเป็นดับขันธ์ใหม่ คือขันธ์ใหม่มันเกิดไม่ได้ **ขันธ์เก่ามันดับของเขา โดยความเป็นอนิจจัง แต่ขันธ์ใหม่ดับเพราะนิพพาน ชาติปิ ทุกขา ความเกิดที่เป็นทุกข์ก็เกิดขึ้นไม่ได้**

ผู้อยู่เบื้องหลัง ที่ยังมีชีวิต ควรปฏิบัติอย่างไร

ระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ ความสืบเนื่องของรูปธรรมนามธรรม มีอยู่ตลอด เป็นสันตติ **สันตติท่านบอกว่าบดบังอนิจจัง** บังให้เราไม่เห็นความจริงว่า มันมีการเกิดการดับ เรียนพระอภิธรรมกันมา เข้าใจชัดเจนว่า มีการเกิดการดับ แต่ก็แค่เข้าใจ ไม่ได้เห็น เพราะอะไร **เพราะการเห็นความเกิด – ความดับนั้น จะต้องเห็นด้วยปัญญา**

ไปงานปลงสรีรสังขาร หลวงพ่อใหญ่ วัดท่ามะโอ ที่ จ.ลำปาง

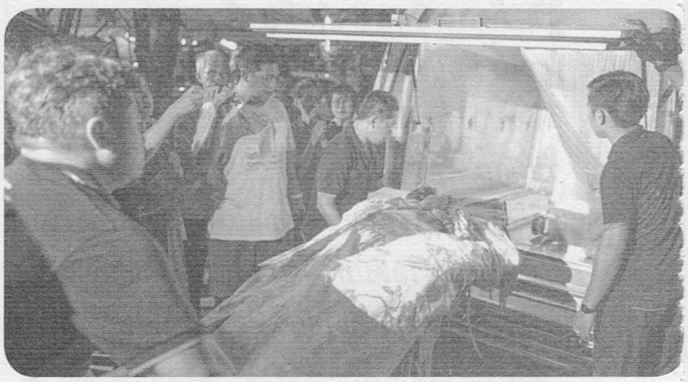
และปัญญาที่เข้าไปรู้ไปเห็นนั้นเรียกว่า วิปัสสนา-ปัญญา วิปัสสนาปัญญานี้ไม่เกิดเอง ต้องปฏิบัติ ต้องอบรม ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ ในปฐมเทศนา ถึงมัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางว่า พระองค์ได้แสดงถึงทุกข์ อันเป็นผลของชีวิตว่าคนเรา เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นทุกข์ ความเศร้าโศกเสียใจ เป็นทุกข์

ความไม่รู้ : เหตุแห่งทุกข์

สรุปรวมลงแล้ว **สังขิตเตนะ ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา อุปาทานขันธ์** *คือรูปกับนามที่เราเข้าไปยึดถือว่าเป็นตัวตนนี่แหละ เป็น* ***"ทุกขอริยสัจ"*** *เป็นตัวทุกข์ ตัวเหตุให้เกิดทุกข์ คือ* ***"สมุทัย"*** *สมุทัยนั้นก็มีวิชชาเป็นเพื่อน เพราะความไม่รู้ปิดบังกั้นไว้ ก็ทำให้เราไม่เห็นว่ามันเป็นทุกข์ แล้วก็ยินดีพอใจ แล้วทรงแสดง* ***"พระนิพพาน"*** *ว่าเป็นสัจธรรมที่ดับกิเลส อันเป็นต้นเหตุของความทุกข์ แล้วก็* ***"มรรค"*** *คือทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกว่า* ***มัชฌิมาปฏิปทา***

อริยสัจ ๔ เราก็ไม่รู้ทั้ง ๔ ประการนี้ รวมกับไม่รู้เบื้องต้น ไม่รู้เบื้องปลาย ไม่รู้ทั้งเบื้องต้นเบื้องปลาย ไม่รู้หลักของปฏิจจสมุปบาท รวมเป็นความไม่รู้ทั้ง ๘ ประการ เรียกว่า ถูกอวิชชาปิดบังไว้

เพราะฉะนั้น ในการปฏิบัติธรรม เมื่อรูปนามอุปาทานขันธ์เป็นทุกข์อย่างนี้ ใน **"พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร"** พระพุทธองค์ก็ตรัสไว้ว่า **อิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ** *เราก็ไม่เคยได้ยินมาก่อนเลยไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่า นี่เป็น ทุกขอริยสัจ รูปนามที่เกิดแก่เจ็บตาย เป็นทุกขอริยสัจ* **ตังโข ปะนิทัง ทุกขัง** *บัดนี้ทุกข์อันนี้เราได้รู้แล้ว ได้ปัญญาญาณ* **จักขุง อุทะปาทิ** *ได้ดวงตาแล้ว* **ญาณัง อุทะปาทิ** *ได้ญาณมาแล้ว* **วิชชา อุทะปาทิ** *ได้ความรู้มาแล้ว* **อาโลโก อุทะปาทิ** *ได้แสงสว่างมาแล้ว ว่านี้เป็นทุกข์*

สรีระของหลวงพ่อ เดินทางไปเป็นอาจารย์ใหญ่ ที่ รพ. จุฬาฯ หลังจากการบำเพ็ญกุศลคืนแรก เสร็จสิ้นลง

และก็รู้ว่าทุกข์นี่ **ปริญญาตันติ เม** *เป็นปริญญายธรรม เป็นธรรมที่ต้องเข้าไปกำหนดรู้* ทำไมจึงต้องเข้าไปดูทุกข์ เราทั้งหลายมี **ทิฏฐิวิปลาส มีความเห็นที่คลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับความจริงของรูปนามนี้ ประการที่ ๑. รูปนามนี้ไม่เที่ยง เห็นว่าเที่ยง ๒. รูปนามนี้เป็นทุกข์ เห็นว่าเป็นสุข ๓. รูปนามนี้ กายใจนี้ ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เห็นว่าเป็นเรา เป็นของเรา เป็นตัวตนของเรา และโดยเฉพาะ ๔. ไม่งาม ก็เห็นว่างาม** วิปลาสธรรมนี้คือเห็นผิด มีความเห็นคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับความจริง

สัจธรรม : หนทางดับทุกข์

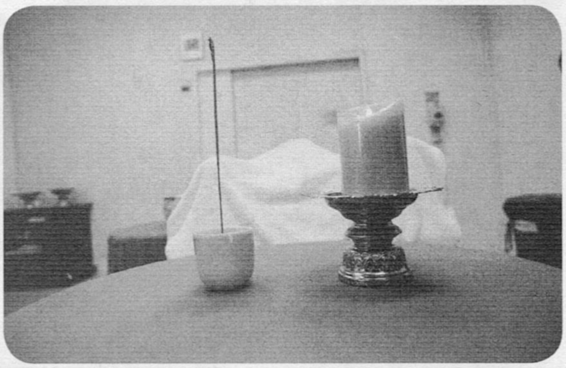
ก. <u>เอกายนมรรค</u> : **ทางสายเอกของการดับทุกข์**

ทางปฏิบัติให้เข้าถึงความเป็นสัจธรรมเหล่านี้ พระพุทธองค์ได้แสดงไว้ในมรรคมีองค์ ๘ ก็จริง ในการปฏิบัติธรรม ท่านให้ดำเนินทางแห่ง **เอกายนมรรค** ไม่ได้เดินทางแห่งมรรคมีองค์ ๘ ที่ตรัสไว้ในสติปัฏฐานสูตรว่า **เอกายโน อะยัง ภิกขะเว มัคโค** *ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางสายเอก เป็นทางสายเดียว เป็นทางที่บุคคลคนเดียว จะต้องเดินไปด้วยตนเอง* ***และทางสายเอก ท่านเริ่มต้นด้วยสติ เป็นเอกายนมรรคเป็นทางสายเอก*** *แล้วสรุปว่าทางสายเอกนี้* **จัตตาโร สติปัฏฐานา** *ได้แก่ สติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม*

ข. <u>อาตาปี</u> <u>สัมปะชาโน</u> <u>สติมา</u> : **สิ่งที่ต้องทำ**

วิธีการที่จะดูนั้นดูอย่างไร ท่านก็บอกไว้ว่า **อาตาปี สัมปะชาโน สะติมา, อาตาปี** *ต้องอาศัยความเพียรที่จะเข้าไปเผากิเลส* **สัมปะชาโน** *ต้องอาศัยสัมปชัญญะ คือ ตัวปัญญา ความเข้าใจในรูปนามนั้น* แล้วก็ **สติมา** *คือมีสติ*

"สติปัฏฐาน" เอาสติสัมปชัญญะและความเพียร ไม่ใช่ความเพียรธรรมดา ท่านใช้คำว่า **"อาตาปี"** *แปลว่า ความเพียรที่เผากิเลส* เมื่อเราจะปฏิบัติธรรม **ท่านบอกว่า ทางเดียวที่จะเดิน**

สัจธรรม หนทางดับทุกข์

หลวงพ่อเป็นอาจารย์ใหญ่ ทั้งทางโลก และทางธรรม

ไปสู่มรรค ผล นิพพานได้ ก็คือ "สติ" ท่านเอาสติเป็น เอกายนมรรค สติที่เข้าไปตั้งอยู่ ในกายก็ดี ในเวทนาก็ดี ในจิตก็ดี ในธรรมก็ดี ในที่นี้ก็อยากจะพูดเพียงแค่สอง คือ "รูปกับนาม" เข้าไปกำหนดดูรูปหรือดูนาม เอาสติเข้าไปจับ

ท่านกล่าวว่า **สติ เตสัง นิวารณัง** *สติเป็นธรรมเครื่องกั้นนิวรณ์* แล้วก็ **ปัญญา** เราจะต้องศึกษาให้เข้าใจ ให้รู้จักรูปธรรมนามธรรมก่อน **เอารูปเอานามมาเป็นอารมณ์ของสติ และรูปนามที่จะเป็นอารมณ์ของสติได้ รูปนามนั้นต้องเป็น "ปัจจุบัน" เป็นอดีตก็ดูไม่ได้ เพราะมันดับไปแล้ว เป็นอนาคตก็ดูไม่ได้ เพราะมันยังไม่เกิด ในบทภัทเทกรัตตสูตร บาลีกล่าวไว้ว่า อะตีตัง นานวาคะเมยยะ** *ไม่ให้คำนึงถึงอดีต* **นัปปะฏิกังเข อะนาคะตัง** *ไม่ให้ไปหวังหรือจ้องดูอารมณ์ที่ยังไม่เกิด ไม่ให้นึกคำนึงถึงอนาคต* **ปัจจุปปันนัญจะ โย ธัมมัง ตัตถะ ตัตถะ วิปัสสะติ** *อารมณ์คือรูปนามใดๆ ที่เป็นปัจจุบันให้ดูลงไปในอารมณ์นั้น*

เน้นด้วยว่า **ตัตถะ ตัตถะ วิปัสสะติ** *ดูลงไปตั้งสติลงไป ใช้ปัญญากำหนดเข้าใจลงไปว่า*

อารมณ์ที่สติจับอยู่นั้นเป็นรูปอะไร เป็นนามอะไร จะได้ไม่มีความสงสัย และจะได้เข้าใจในรูปนามนั้น ค่อยๆ เข้าใจไปเรื่อยๆ จะได้ความแจ่มแจ้ง **อะสังหิรัง อะสังกุปปัง** *ต้องไม่ให้คลาดเคลื่อนให้อยู่กับปัจจุบันไปเรื่อยๆ*

เพราะฉะนั้น ท่านจึงบอกว่า ต้องอาศัยความเพียร **อาตาปี** *แปลว่า ความเพียรที่ยังกิเลสให้ร้อน* การรับรู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย อารมณ์ทั้ง ๕ อย่างนี้ที่เป็น **อิฏฐารมณ์** *อารมณ์ที่น่าปรารถนาเพลิดเพลิน* เขาเรียก **"กามคุณอารมณ์" กามะ** *อารมณ์เป็นที่น่าใคร่น่าพึงพอใจ* **คุณ** *คือประโยชน์* มันทำให้เราเพลิดเพลิน ยินดี สุขสบาย เป็นกามคุณ เพราะฉะนั้น ในเวลาปฏิบัติธรรม **ท่านจึงต้องอาศัยความเพียร ยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ปัจจุบัน ตั้งสติ จับสติมาตั้งไว้ที่อารมณ์ปัจจุบัน** ท่านบอกว่า **นิสินโน วา นิสินโนมหีติ ปะชานาติ** เมื่อนั่งก็ให้รู้ชัดว่านั่ง และท่านบอกว่าใครนั่ง **โก นิสีทะติ** ใครนั่ง ในวิสุทธิมรรค **กัสสะ นิสีทะนัง** การนั่งของใคร อ๋อ ที่นั่งอยู่นี่ ปัญญาเข้าใจแล้ว สติเขาจับให้ปัญญาเข้าใจว่า **"รูป"** นั่ง เพราะฉะนั้น **ผู้นั่งไม่มี เป็นนั่งของใคร ก็ไม่มี**

ที่ท่านใช้คำว่า **มุตเต มุตตะมัตตัง**...สักแต่ว่าทราบว่า มันเป็นรูปนั่งเท่านั้นเอง ไม่ปรุงแต่งว่าเป็นใครนั่ง **สติกับปัญญาทำงานพร้อมกัน โดยอาศัยความเพียร ความเพียรตั้งสติไว้ในปัจจุบัน** ไม่ให้คลาดไม่ให้เคลื่อน **เมื่อสติปัญญาอยู่กับอารมณ์ปัจจุบัน ความโลภ ความยินดีก็ไม่เกิด ความไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไม่เกิด เพราะปัญญาเขากำลังเกิดอยู่ ความโกรธ ความไม่พอใจ ความไม่ยินดีก็ไม่เกิด โลภเกิดไม่ได้ โกรธเกิดไม่ได้ หลงเกิดไม่ได้ ในขณะที่สติสัมปชัญญะอยู่กับอารมณ์ปัจจุบัน**

นี่แหละที่ท่านบอกว่า **อาตาปี** *แปลว่าความเพียรที่ยังกิเลสให้ร้อน กิเลสมันเกิดไม่ได้ มันร้อน เพราะสติปัญญาเข้าไปรู้ เข้าไปเข้าใจ รูปนาม แล้วถ้ารู้อย่างนี้ไปเรื่อยๆ ท่านบอกว่าอย่างน้อย ๗ วัน ถ้ามีบุญบารมีที่หลายๆ ท่านบอกว่า ๗ วันบรรลุธรรม พระพุทธองค์ให้เวลาไว้ว่า ๗ วัน สูงที่สุดถึง ๗ ปี ถ้าไม่เป็นพระอนาคามี ก็เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้แหละ* นั่นหมายความว่า **สติสัมปชัญญะ อาศัยความเพียรยกขึ้นสู่อารมณ์ปัจจุบัน ไม่คลาดเคลื่อน เป็นไปอย่างนี้ไม่ขาดสาย ทั้งวันทั้งคืน เป็นไปติดต่อกัน**

การเข้าไปรู้ธรรม เห็นธรรม ตามความเป็นจริงของรูปนาม เรียกว่า "ยถาภูตญาณ" รูปนามมันเป็นอย่างไร รูปนามตามที่เป็นจริงนั้นก็คือ **มันเป็นอนิจจัง** ไม่เที่ยง มันเกิด มันดับ **มันเป็นทุกข์** คือแตกสลายอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรมั่นคงดำรงอยู่ได้เลย **มันเป็นอนัตตา** คือไม่อยู่ในบังคับบัญชาของใคร ไม่ให้เกิดก็ไม่ได้ ไม่ให้ดับก็ไม่ได้ เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของเขา มีเหตุมีปัจจัยก็เกิด หมดเหตุหมดปัจจัยก็ดับ เข้าไปสัมผัสเข้าไปรู้ **ถ้าญาณทัศนะอันนั้นเกิดขึ้น เรียกว่า วิปัสสนาปัญญา หรือเรียกว่าวิปัสสนาญาณ แปลว่า ญาณที่เข้าไปเห็นแจ้ง**

เราควรนำการจากไปของท่าน มาเตือนใจไม่ให้ประมาท

งานปลงสรีรสังขาร
หลวงพ่อธัมมานันทมหาเถระ ที่ จ.ลำปาง

ก็ไม่ได้เห็นแจ้งอะไรอื่น เห็นแจ้ง **รูปธรรม นาม-ธรรม**นี่แหละ

ค. <u>หนทางแก้ไขอุปสรรคในการปฏิบัติ</u>

ทีนี้ ระหว่างทาง ผู้ปฏิบัติจะรู้ว่า มีอุปสรรค ก็คือ **กิเลส** *คอยจะรบกวนอยู่ ๕ ประการ* ที่เรียกว่า **นิวรณ์** *แปลว่ากิเลสเป็นเครื่องกางกั้นไม่ให้บรรลุความดี* ท่านอาจารย์พระครูธรรมธรสุมนต์ เป็นพระมหาเถระที่สนใจศึกษาคัมภีร์ปัฏฐาน ได้ทฤษฎี ได้หลักการ เพราะว่าเป็นปัญญาสัพพัญญุตญาณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ที่จริงคัมภีร์ปัฏฐานนี้ เรานำเอามาปฏิบัติก็คงไม่ไหว เพียงแต่ได้รู้ทฤษฎี หลักการ เพราะว่าเป็นปัญญาสัพพัญญุตญาณของพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า แต่ก็ทำให้เราเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ได้สัมมาทิฏฐิ ได้ความมั่นคง

แต่ถ้าจะมั่นคงจริงๆ แล้ว หลักธรรมจริงๆ เราก็ต้องกลับถอยหลังลงมาหาสติปัฏฐาน หรือเอกายนมรรค มาเดินทางสายเอกนี้ ทางสายเอกนี้พระพุทธองค์ตรัสว่า **เอเสวะ มัคโค นัตถัญโญ** ทางนี้เท่านั้นไม่มีทางอื่น **ทัสสะนัสสะ วิสุทธิยา** เพื่อความเห็นที่ถูกต้อง **เอตัญหิ ตุมฺเห ปะฏิ-ปัชชะถะ** เมื่อท่านทั้งหลายดำเนิน หรือปฏิบัติไปในทางนั้น **มารัสเสตัง ปะโมหะนัง** อันเป็นที่ลุ่มหลงของมารและเสนามาร **เอตัญหิ ตุมฺเห ปะฏิปันนา** เมื่อท่านทั้งหลายดำเนินไปในทางนั้น **ทุกขัสสันตัง กะริสสะถะ** จะกระทำที่สุดแห่งกองทุกข์ได้

น้อมนำการจากไปของพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก มาเป็นบุญกุศล ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ท่านพระอาจารย์สุมนต์ ท่านบริจาคร่างเป็นอาจารย์ใหญ่ให้นักศึกษาได้เรียน เราน้อมเข้ามาหาตัวเองว่า **เอวัง ธัมโม** *เราก็จะต้องเป็นอย่างนี้* **เอวัง ภาวี** *เราเองเราก็ต้องเป็นอย่างนี้เป็นธรรมดา* **เอวัง อะนะตีโต** *ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้* เพราะฉะนั้น **ตะเถวาหัง มะริสสามิ** *เราทั้งหลาย แม้เป็นพระ ก็จะต้องมรณภาพเหมือนท่านเหมือนกัน เป็นโยมก็จะต้องถึงแก่อนิจกรรมเหมือนกัน* **เมื่อคิดได้อย่างนี้ เราจะได้ตั้งอยู่ในอัปปมาทธรรม ความไม่ประมาท**

ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้ทรงตรัสไว้ว่า **ขะยะธัมมา วะยะธัมมา สังขารา** *สังขารทั้งหลายมีอันสิ้นไปเสื่อมไปเป็นธรรมดา* **อัปปะมาเทนะ สัมปาเทถะ** *เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด* ความไม่ประมาทอันนี้ ท่านขยายความไว้ในพระบาลีว่า ได้แก่ สติ ในสติปัฏฐานที่ท่านบอกว่า **สะติเอวะ ปัฏฐานัง สติปัฏฐานัง** *สตินั่นแหละ เป็นสติปัฏฐาน* **เพราะเป็นตัวนำให้เกิดปัญญา เข้าไปรู้แจ้งเห็นจริงในรูปธรรมนามธรรม**

และเมื่อใครก็ตาม เข้าไปเห็นตามจริงในรูปธรรมนามธรรม ท่านตรัสไว้ว่า **สัพเพ สังขารา อะนิจจาติ ยะทา ปัญญายะ ปัสสะติ** *เมื่อใดบุคคลมาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง* **อะถะ นิพพินทะติ ทุกเข** *เมื่อนั้นจะเบื่อหน่ายในทุกข์* ก็คือเบื่อหน่ายในรูปนาม พอไป

เห็นรูปนามไม่เที่ยงก็จะเบื่อหน่าย **สัพเพ สังขารา ทุกขาติ ยะทา ปัญญายะ ปัสสะติ** *เมื่อใดบุคคลมาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นก็จะเบื่อหน่ายในทุกข์* เห็นสังขารไม่เที่ยงก็เบื่อหน่าย เห็นสังขารว่าเป็นทุกข์ก็เบื่อหน่ายในทุกข์ ก็คือสังขารนั้นเอง **สัพเพ ธัมมา อะนัตตาติ ยะทา ปัญญายะ ปัสสะติ** *เมื่อใดบุคคลมาเห็นด้วยปัญญาว่า ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา เมื่อนั้นก็จะเบื่อหน่ายในทุกข์* อีกเช่นเดียวกัน

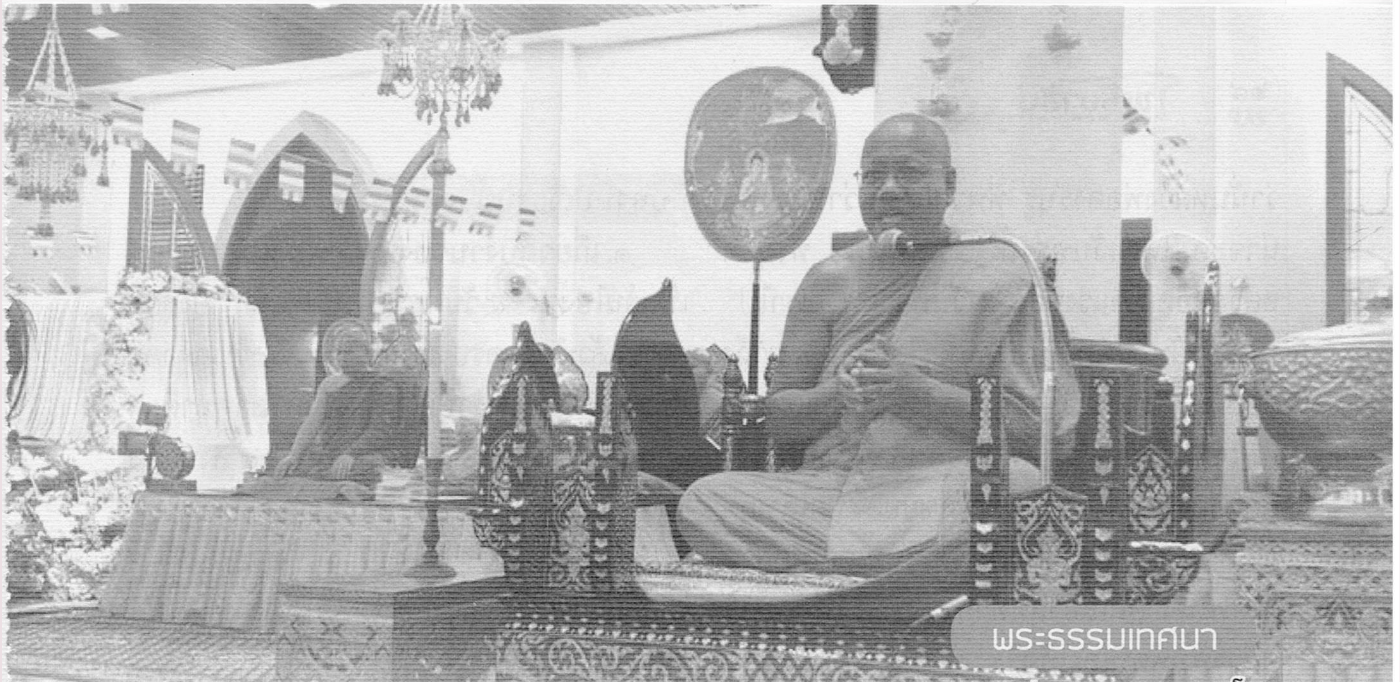
นิพพานัง ปะระมัง สุขัง *พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง* นี่เราหมายความว่า นิพพานเป็นปรมัตถธรรม นิพพานเที่ยง เป็นสุข แต่เป็นอนัตตา พระนิพพานมีความหมายว่า ขันธ์ดับ ท่านก็อนุโลมเรียกโดยปริยาย เวลา*กิเลสดับว่า* **สอุปาทิเสสนิพพาน** เวลาพระอรหันต์มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น เสด็จดับขันธปรินิพพาน เขาเรียกว่า **อนุปาทิเสสนิพพาน** *แปลว่า ดับขันธ์* ขันธ์ดับก็เป็นนิพพาน กิเลสดับก็เป็นนิพพาน แต่ท่านใช้คำว่านิพพานโดยปริยาย ไม่ใช่นิพพานปรมัตถ์ คือไม่ใช่นิพพานโดยองค์ธรรม **พระนิพพานโดยองค์ธรรมนั้น** ท่านกล่าวไว้ว่า **เอกังเยวะ มี ๑ เท่านั้น** ไม่มี ๒ หรือ ๓ มี ๑ เท่านั้น แล้วก็พระนิพพาน (ในมงคลสูตรท่านว่า นิพพานะ สัจฉิกิริยา จะ เอตัมมังคะละมุตตะมัง) ยังรวมเอาพระอรหัตตผลเข้าไปอีกด้วย

วันตะโลกามิโส...เป็นผู้คลายอามิส ไม่ติดในลาภยศ

วันนี้ได้แสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องชีวิตของท่านพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก ซึ่งเป็นพระมหาเถระ ที่เป็นที่เคารพรักของเราเหล่าพุทธบริษัททั้งหลาย ทั้งฝ่ายพระภิกษุและญาติโยม พระเดชพระคุณท่านได้มรณภาพไปแล้ว ตามคติธรรมดาของชีวิตที่ว่า **สัพเพ สัตตา มะริสสันติ** *สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจะต้องตาย* **มะระณันตัง หิ ชีวิตัง** *ชีวิตนั้นมีความตายเป็นที่สุด* เราได้มาเกิดร่วมวันทันกัน ได้มาพบปะกัน ได้มาเคารพนับถือกัน ผู้ที่จากไปแล้ว เราก็ได้มีโอกาสมาแสดงความอาลัยระลึกถึง มาแสดงความเคารพคารวะ มาแสดงการขอขมาลาโทษ ที่อาจจะมีการล่วงเกินไป และก็มีส่วนร่วมกันที่ได้บำเพ็ญกุศลในส่วนต่างๆ

ก็ขอให้กุศลที่เราทั้งหลายได้ร่วมกันบำเพ็ญให้แล้วนี้ ทั้งในส่วนทานมัยกุศล สีลมัยกุศล ภาวนามัยกุศล จงประมวลรวมกันมา อุทิศเป็นกัลปณาผล ถวายแด่ท่านอาจารย์สุมนต์ นันทิโก ในสัมปรายภพ สมตามเจตนาปรารภที่ทุกๆ ท่านร่วมกันอุทิศไปให้ ขอให้ท่านอาจารย์ได้ประสบสันติสุข มีความสุขในสัมปรายภพที่ท่านไปเกิดแล้วยิ่งๆ ขึ้นไป และขอให้เจตนาปรารภที่ท่านได้ปรารถนาสิ่งใดไว้ ก็ขอให้เจตนาอันนั้น โดยเฉพาะอย่างสูงสุดคือ ได้เข้าไปรู้ธรรม เห็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถทำตนให้พ้นจากกองกิเลสและกองทุกข์ได้ในที่สุด ได้แสดงพระธรรมเทศนามา ก็พอสมควรแก่เวลา เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

พระธรรมเทศนา

พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

“สืบสานปณิธานของหลวงพ่อ สืบต่อปริยัติ - ปฏิบัติ พระสัทธรรม”

อัชเชวะ กิจจะมาตัปปัง โก ชัญญา มะระณัง สุเว ณ โอกาสนี้ จะได้แสดงพระธรรมเทศนา เนื่องในงานบำเพ็ญกุศล สวดพระอภิธรรมหลวงพ่อ พระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก อดีตเจ้าอาวาส วัดจากแดง ซึ่งท่านจากพวกเราไป ก่อนจะถึงวันวิสาขบูชา ก็ทำให้ศรัทธาญาติโยม สาธุชน คณะศิษยานุศิษย์ คณะสงฆ์ องค์เณรทุกรูป เศร้าโศกเสียใจในการจากไปของหลวงพ่อ ซึ่งเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ให้ลูกศิษย์มายาวนาน การจากไปนั้น ไม่มีใครสามารถใช้เวทมนตร์คาถา หรือใช้ยาห้าม **“มรณภัย”** คือความตายได้

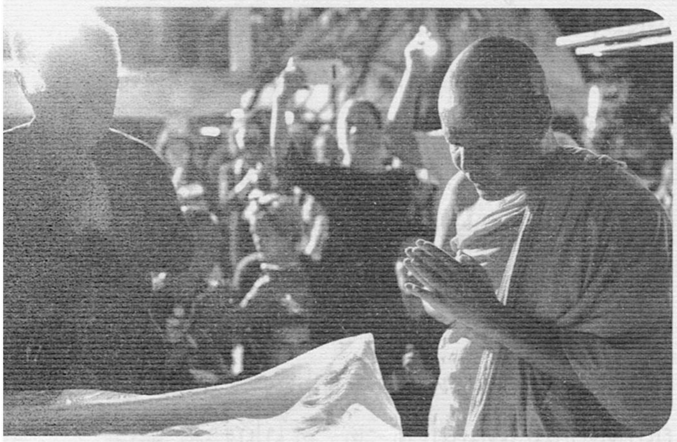
องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า *“อัชเชวะ กิจจะมาตัปปัง โก ชัญญา มะระณัง สุเว”* กิจที่ต้องทำ ต้องทำเสียวันนี้ ใครเล่าจะรู้ว่าชาติหน้ากับพรุ่งนี้ อะไรจะมาถึงก่อน เราก็นึกว่าชาติหน้าอีกนาน เรายังอายุน้อยอยู่ พรุ่งนี้มาถึงก่อนแน่นอน ในวันที่หลวงพ่อจากเราไป วันนั้นร่างกายท่านแข็งแรงมาก ลุกขึ้นมาสนทนาได้ทุกอย่าง ดูแล้วหลวงพ่อน่าจะอยู่ต่อถึงพรุ่งนี้ได้สบายๆ พระสงฆ์และผู้เฝ้าไข้ เมื่อเสร็จก็กลับมาวัด พอกลับมาได้ไม่นาน ทางโรงพยาบาลก็แจ้งมาว่าหลวงพ่อจะจำวัด แต่ชีพจรลดลงๆ ความดันลดลง ทุกอย่างลดลง ก็ให้ทางวัดรีบไปโรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลเชิญหมอใหญ่มาดู หมอสั่งฉีดยากระตุ้น จะกระตุ้นอย่างไรก็ไม่ดีขึ้นแล้ว พระก็บอกพระอาจารย์ว่า ทางโรงพยาบาลแจ้งมา ตอนนั้นประมาณเที่ยงคืน ก็เรียกคนขับรถออกจากวัด ประมาณเที่ยงคืนครึ่ง เดินทางไปถึงโรงพยาบาลก็ตีหนึ่ง

พอไปถึงโรงพยาบาล เห็นหน้าพยาบาล ก็พอจะรู้ว่าอะไรเกิดขึ้น พอทราบว่าไม่ทันแล้ว เครื่องวัดชีพจรก็ดับแล้ว เครื่องอื่นๆ ก็ดับหมดแล้ว ไปถึง ก็ยืนสวดถวายหลวงพ่อเลย พอสวดถวายจบก็มีแปลกอยู่อย่างหนึ่งคือ เครื่องที่ดับไปแล้วกลับดีดขึ้นมาใหม่นับ ๑ - ๒ - ๓ ไปถึง ๖๕ แล้วเครื่องก็นิ่งอยู่สักพักที่ ๖๕ แล้วก็ดับวูบลง คิด

ว่านั่นหลวงพ่อคงรับรู้ ที่พวกเราคิดว่าหลวงพ่อน่าจะอยู่ได้ถึงวันพรุ่งนี้ แต่กลับไม่ใช่ ทั้งๆ ที่หลวงพ่อดูแข็งแรงที่สุด ในวันที่จากพวกเราไป

ฉะนั้น พรุ่งนี้กับชาติหน้า อันไหนจะมาถึงก่อนกัน ชาติหน้ามาก่อนวันพรุ่งนี้ วันนั้นแข็งแรงหลวงพ่อน่าจะอยู่กับเราไปอีกหลายปี หลวงพ่อพูดรู้เรื่องทุกอย่าง ยกมือ ยกไม้ ขยับตัว พูดได้ พอดีอัดเสียงมา เสียงที่อัดไว้ไม่ชัด วันนี้เลยไม่อยากเปิดให้ฟัง อัดเสียงสุดท้ายของหลวงพ่อเอาไว้ หลวงพ่อพูดทีเล่นทีจริง ของหลวงพ่อที่อยู่ในห้องจะทำอย่างไร หลวงพ่อบอกให้ถวายสงฆ์ ยกให้คณะสงฆ์ทั้งหมด ของที่อยู่ในห้องมีอะไรบ้าง พระก็อัดเสียงเอาไว้ ของที่อยู่ในห้องไม่มีอะไร ถวายสงฆ์ ไม่ต้องให้ใคร บันทึกเสียงสุดท้ายเพราะท่านพูดได้ ท่านแข็งแรงขนาดนี้ ก็ลองบันทึกเสียงไว้ฟังเล่นๆ แต่สุดท้ายก็เป็นวันที่ท่านจากพวกเราไป อันนี้ฝากญาติโยมสาธุชน ให้เป็นข้อคิด พิจารณา คือ ความเพียร เป็นกิจที่เราต้องทำเสียแต่วันนี้ ใครเล่าจะรู้ว่า ความตายจะมาถึงวันพรุ่งนี้

ความเพียรคืออะไร คือ การทำบุญ ทำกุศล เพียรทำในสัมปทา ๔ ต้องรีบทำตั้งแต่วันนี้ ไม่มีใครรู้หรอกว่าชาติหน้ากับพรุ่งนี้ อะไรจะมาถึงก่อน

กราบขอขมาหลวงพ่อ ก่อนส่งสรีระท่านกลับไป รพ.จุฬาฯ

สืบสานปณิธานของหลวงพ่อ

๑. **เกี่ยวกับงานของหลวงพ่อ** หลังจากวันนี้เป็นต้นไป ทุก ๑๕ วัน จะมีการสวดมาติกาบังสุกุลถวายแล้วทำบุญครบ ๕๐ วัน ในวันที่ ๕ กรกฎาคม เชิญญาติโยมมาทำบุญ เลี้ยงเพล สวดมาติกา จากนั้น ทำบุญครบ ๑๐๐ วัน วันที่ ๒๔ สิงหาคม

๒. หลังจากนั้น**จะตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระไตรปิฎก** ตามพินัยกรรมของท่านที่มอบไว้ พินัยกรรมข้อสุดท้าย ข้อ ๕ ขอให้พระสงฆ์องค์เณรและศรัทธาญาติโยม สาธุชน ช่วยกันรักษาปริยัติศาสนาและปฏิบัติศาสนา ให้ดำรงอยู่คู่วัดและประเทศชาติสืบต่อไป

เมื่อมีพินัยกรรมข้อนี้แล้ว สมเด็จพระพุทธ-โฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านก็เลยบอกมาทางลูกศิษย์ว่า ในเมื่อหลวงพ่อสุมนต์ ท่านมีประสงค์อย่างนี้ เสนอแนะให้ตั้งกองทุนศึกษาพระไตรปิฎกตามความประสงค์ของหลวงพ่อ พระครูธรรมธร-สุมนต์ ซึ่งตรงนี้ ก็จะได้ทำตามความประสงค์ของท่านต่อไป

๓. และข้อต่อมา **จะสานงานชาดกต่อให้จบ** ทราบว่า โยมกิ่งกาญจน์ อารักษ์พุทธนันท์ เอางานชาดกไปสานต่อ ไปวาดภาพต่อให้สมบูรณ์

๔. **งานตัดประโยคบาลี** แปลเพื่อสวดสาธยายคือพระไตรปิฎกทั้งหมด ที่วัดจากแดงเคยเอามาสวดสาธยาย ตั้งแต่ต้นจนจบ สวดบาลีอย่าง

เดียว แปล อธิบายขยายความ ขยายความ สวดบาลีและแปล ใช้เวลา ๔ เดือนจบ เคยสวดใต้เจดีย์วัดจากแดง ใช้เวลา ๔ เดือน แต่หลวงพ่อบอกว่าสวดบาลีอย่างเดียว วันไหนมหาประนอมไม่ลงแปล ไม่อธิบาย คนก็สวดแต่บาลี วันไหนได้ลงไปแปลไปอธิบาย เขาก็ได้สวดบาลีด้วย ได้ฟังด้วย **เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน ตัดบาลีประโยคหนึ่ง แปลประโยคหนึ่ง หลวงพ่อจะช่วยทำ** ซึ่งก็ทราบว่า มีพระในวัดหลายองค์ก็สานต่อ แต่ไม่รู้ไปถึงไหนแล้ว ฝากอาจารย์รุ่งอรุณ (จันทร์สงคราม) ช่วยตามงานนี้ด้วย

๕. **งานสวด สาธยายพระไตรปิฎก** ที่วัดจากแดงได้ทำตั้งแต่ต้นจนจบ เป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นไปจัดที่ยุวพุทธฯ จัดที่โรงพยาบาลสงฆ์ จัดที่โรงพยาบาลศิริราช วัดมเหยงคณ์ จนกระทั่งไปสวดที่ใต้ต้นโพธิ์ พุทธคยา ก็ทีมงานวัดจากแดงนี่แหละ ไปนำสวดและสาธยาย

๖. **การสวดสาธยายพระไตรปิฎกระดับนานาชาติ** เพราะฉะนั้น การสวดสาธยายพระไตรปิฎก ทีมงานวัดจากแดงเป็นแนวหน้า เดือนต่อไป วันที่ ๒๑-๒๓ ทางประเทศสิงคโปร์ อยากจะจัดสวดสาธยายพระไตรปิฎก เจ้าอาวาสที่สิงคโปร์ก็มีจดหมายมาถึงโดยตรง ขอให้อาตมาและทีมงานไปจัดสวดพระไตรปิฎกให้ชาวสิงคโปร์ฟัง **ตอนนี้นานาชาติรู้จักว่า ถ้าจะสวดสาธยายพระไตรปิฎก ต้องมีวัดจากแดงมาสวดด้วย แปลด้วย สรุปให้ฟังด้วย**

ดังนั้น การตัดบาลีประโยคหนึ่ง แปลประโยคหนึ่ง หลวงพ่อก็เห็นว่าน่าจะทำ เป็นงานที่กำลังมองหาอาสาสมัครอยู่ ใครจะช่วยสานงานต่อเนื่อง ไม่มีอะไรหรอก บาลีเขาก็มีอยู่แล้ว แปลก็มีอยู่แล้ว **เพียงแต่ตัดบาลีประโยคหนึ่ง แปลประโยคหนึ่ง บาลีสีหนึ่ง แปลสีหนึ่ง ทำเป็นเล่มออกมาทีละเล่มๆ ที่วัดก็ทำไปหลายเล่มแล้ว** แล้วมานั่งสวดสาธยาย และที่ไปทำให้ยุวพุทธฯ นั่นคัดเอาเรื่องที่สำคัญๆ แต่ที่วัดจากแดงทำทีละเล่มๆ

เอาละ งานที่หลวงพ่ออยากให้ทำ พวกเราก็คงช่วยกันทำต่อไป

๗. **งานก่อสร้างอาคารเรียนพระไตรปิฎกและห้องสมุด** ซึ่งตอนนี้ หลังจาก ๒ เดือนที่ผ่านมา มีการถวายพระไตรปิฎกฉบับประชาชน โดยมูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน ได้นิมนต์พระเถระจากวัดต่างๆ ตลอดจนตัวแทนมหามงกุฏฯ มหาจุฬาฯ ไปรับพระไตรปิฎกฉบับประชาชนของ อ.สุชีพ ปุญญานุภาพ ที่วัดบวรฯ หลายวัดก็รับจากสมเด็จพระสังฆราชโดยตรง

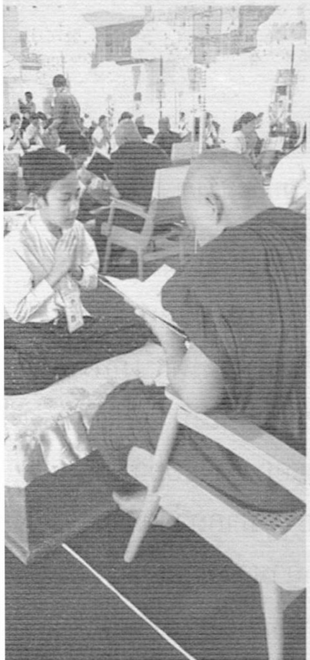

ในงานบำเพ็ญกุศลถวายหลวงพ่อคืนแรก

อาตมาก็เป็นตัวแทนของวัดจากแดงไปรับ พอรับเสร็จแล้ว อาตมาก็บอก**โยมประเสริฐ เลิศอัศวลักษณ์** เจ้าภาพผู้พิมพ์พระไตรปิฎกเพื่อประชาชนว่า ก็ได้ประโยชน์นะ แต่บางองค์ท่านเอาไป คงไม่มีเวลาอ่านหรอก หาวิธีอย่างไรให้ท่านอ่านเถอะ จะได้ประโยชน์มากกว่าถวายหนังสือ โยมประเสริฐได้ฟังก็ถามว่าทำอย่างไรหนังสือที่ผมพิมพ์ถวายแล้วพระจะได้อ่าน "โยมอาตมามีวิธี" ปรึกษากันที่หอพระไตรปิฎกนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มีอาตมาท่านพระมหาไพโรจน์ และอาจารย์แม่ชีวิมุตติยา)

จุดเริ่มต้น อาตมาก็บรรยายให้ฟัง จากนั้นทีมงานก็มาประชุมที่วัดจากแดงต่อ แล้วยกทีมงานทั้งหมด ไปดูงานการศึกษาพระไตรปิฎกที่สหภาพเมียนมา ก็จะมีวัดจากแดง, ร.ร.รุ่งอรุณ วัดญาณเวศกวัน, วัดสุทัศน์ฯ, วัดระฆัง และอีกหลายวัดรวมๆ กัน ทีมงานไปดูเสร็จแล้ว ทุกคนกลับมาก็มาเริ่มโครงการพระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน พระไตรปิฎกสำหรับพระ พระไตรปิฎกสำหรับโยม ตอนนี้กำลังแปลข้อมูลพระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน เป็นระบบ Active Learning ทำอย่างไรการเรียนพระไตรปิฎกจึงจะไม่น่าเบื่อ เจาะลึก เสียเวลาน้อย เรียนแล้วใช้ได้เลย ตอนนี้กำลังแปลข้อมูล แปลเสร็จแล้ว กำลังจะทดลองใช้ ซึ่งเป็นระบบที่พม่าใช้มาแล้วประสบความสำเร็จ

หลังจากนั้น พระไตรปิฎกฉบับประชาชนก็จะเปิดสอบ โยมประเสริฐบอกว่า ใครก็ตามที่

เด็กสาว ทั้งรุ่นเล็ก รุ่นสาว และอุบาสกหนุ่มน้อยชาวเมียนมา สอบทรงจำพระอภิธรรม มุขปาฐะ

สามารถจำสารบัญได้ จะมีรางวัลให้ เรียกว่า **“บูชาธรรม”** เอาเฉพาะแค่สารบัญนะ ยังไม่เอาเนื้อหา ถ้าใครจำได้ หรือว่าสอบผ่าน งานนี้โยมประเสริฐซึ่งเป็นนักธุรกิจ จะจัดงบประมาณเป็นทุนให้กับการสอบพระไตรปิฎก ยังไม่เจาะลึกถึงเนื้อหา ขั้นแรกเอาแค่สารบัญให้ได้ก่อน

การสอบพระผู้ทรงพระไตรปิฎกในพม่า นับเป็นแรงบันดาลใจในการจัดสอบพระไตรปิฎกในวัดจากแดง และประเทศไทยต่อไป

แต่ของอาตมาก็ต่อไปอีก เอาทีละเล่ม ส่วนพระไตรปิฎกสรุป สอบทีละเล่ม ปีนี้อ่านเล่มนี้จบก็สอบเล่มนี้เลย มีวุฒิบัตรให้ ข้อสอบนำเข้าจากเมืองนอก จากต่างประเทศเข้ามา เพื่อให้ข้อสอบเป็นมาตรฐานสากล ไม่ใช่เราสอนเองเออเอง ต่างประเทศเขาสอบอย่างไร เราก็สอบอย่างนั้น **เราจะนำเข้าข้อสอบ แล้วมาแปล แล้วจัดสอบในระบบนานาชาติ** ตอนนี้กำลังเตรียมการทำงานนี้อยู่ **จะทำให้พระไทยมีการสอบพระไตรปิฎก และจะมีพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกเกิดขึ้นในประเทศไทยให้ได้**

นี่เป็นปณิธานที่กำลังทำ และได้รับแรงสนับสนุน แรงบันดาลใจที่สำคัญจากการไปกราบพระผู้ทรงพระไตรปิฎก คือ **ท่านสิรินทราภิวังสะ** (ชื่อพม่า ยอ สยาดอ) ท่านอยู่วัดวิสุทธาราม ได้พาคณะไปดูงานแล้วกราบเรียนท่าน ท่านถามว่าจะจัดการเรียนการสอนพระไตรปิฎกใช่ไหม - *ใช่ครับ*

การเรียนของพระสงฆ์ที่วัดจากแดง

จะจัดสอบพระไตรปิฎกใช่ไหม - *ใช่ครับ,* คนที่ต้องสอบคนแรกรู้ไหมว่าใคร – *ไม่ทราบครับ,* ท่านนั่นแหละต้องสอบ (อาตมา) จะจัดสอบพระไตรปิฎกท่านเองต้องสอบด้วย

อาตมาต้องลงสนามสอบด้วย ลงในฐานะนักศึกษา และจะมีพระเถระจากพม่ามาจัดสอบให้เลย อาตมาก็ต้องเป็นนักเรียนด้วย เอาทีละเล่มๆ ถ้าบอกว่าตัวเองไม่สอบ ไม่ท่อง จะไปสอนคนอื่น ไม่เหมาะ ไม่ควร ดังนั้น ต้องลงมือนำเอง อาตมาบอกว่า ไม่เป็นไร ท่านไพโรจน์ก็มาสอบด้วย เอาท่านไพโรจน์นำด้วย ต้องมีพระไทยเป็นผู้นำ ลงมือสอบให้เห็นสักเล่ม ถึงจะเป็นไปได้ พระผู้ทรงพระไตรปิฎกท่านแนะนำมาอย่างนี้ เอาเป็นว่าตกกระไดพลอยโจน รับปากไปแล้วจะไม่ทำก็กระไรอยู่

เพราะฉะนั้น สิ่งแรกเลย คือ สร้างอาคารเรียนพระไตรปิฎก ตอนนี้ที่ใต้เจดีย์วัดจากแดงก็มีเรียน อาคารโพธิยาลัยก็มีเรียน มีเรียนทั่วไปหมดเลย แต่อาคารเรียนเรายังไม่มี โพธิยาลัยเป็นที่อยู่ของพระ ก็เอามาเป็นที่เรียนชั้นล่าง ห้องรวมชั้นล่างของโพธิยาลัยก็เป็นห้องสมุด เพราะฉะนั้น ถ้ามีอาคารเรียน อาคารห้องสมุดโดยตรง พระก็จะอยู่เป็นสัดส่วน ญาติโยมมาเรียนบาลีก็ได้ครบ มาเรียนอภิธรรมก็ได้ครบ มาเรียนพระสูตรก็ได้ครบ ครบได้ที่เดียว ตอนนี้มีแปลน ออกมาแล้ว มีอยู่ ๒ แปลน แปลนอาคารเรียนห้องสมุด สวยมาก งบประมาณ ๖๕ ล้าน อีกแพลนตัดความสวยงามออก เอาความสะดวกสบาย เหลือ ๓๕ ล้าน ตอนนี้มีเจ้าภาพลงขันให้ทุน ๑๐ ล้าน ประเดิมให้แล้วปีนี้ เปิดโอกาสให้ญาติโยม จะร่วมคนละห้องสองห้อง คนละล้าน สองล้าน ก็แล้วแต่

๘. **หาทุนสร้างอาคารเรียนพระไตรปิฎก** เจ้าภาพหลักใหญ่ๆ มีแล้ว มีห้องเรียน ๒๐ ห้อง ห้องสมุดขนาดใหญ่ ๒ ห้อง ห้องพักครู ๒ ห้อง ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ครบครัน อยู่ในอาคารเรียน ซึ่งคิดว่าภายใน ๒ ปี ก่อนจะสลายร่างของหลวงพ่อ ก่อนจะฌาปนกิจศพ อาคารเรียนแห่งนี้น่าจะเสร็จสิ้นภายใน ๒ ปี คาดการณ์ไว้อย่างนั้น ตอนนี้แปลนเสร็จเมื่อไร ก็จะลงมือสร้างอาคารเรียนพระไตรปิฎก หลังจากนั้นจะจัดการเรียนการสอน จัดการสอบ สำหรับพระ สำหรับโยม สำหรับเยาวชน ร่วมกับองค์กรต่างๆ ตรงนี้ร่วมกับหลายองค์กรนี้ ที่มาร่วมประชุมกัน นี่คือสิ่งที่จะแจ้งให้ทราบเป็นข้อที่ ๘

๙. **การฌาปนกิจสรีรสังขารของหลวงพ่อ** เป็นอาจารย์ใหญ่ในวัดยังไม่พอ ยังอยากไปเป็นอาจารย์ใหญ่ในโรงพยาบาลอีก ก็ถามทางหมอพยาบาลดูว่า หลวงพ่อจะไปเป็นอาจารย์ใหญ่กี่ปี ปกติก็ ๒ ปี ให้หลวงพ่อเป็นอาจารย์ใหญ่อยู่ในโรงพยาบาลจุฬาฯ ๒ ปี จากนั้นก็ให้เซ็นว่าจะให้โรงพยาบาลจัดการให้เลย หรือทางวัดจะรับกลับ ก็ระบุไปว่า วัดจะรับกลับมาบำเพ็ญกุศล แล้วก็ช่วงที่รับคืนมาจะตั้งศพสวดกี่วัน ก็สวด ๓ วัน แล้วจะทำการฌาปนกิจและคาดว่าก่อนจะถึง ๓ วันนั้นงานอะไรๆ ที่หลวงพ่อได้ทำค้างไว้ก็คงจะทำให้เป็นรูปร่างชัดเจน ภายใน ๒ ปี

๑๐. **สำหรับเรื่องกุฏิที่หลวงพ่อพักปัจจุบัน** พรุ่งนี้จะประชุมสงฆ์ แต่งตั้งให้พระเข้าไปจัดระเบียบของที่อยู่ในกุฏิหลวงพ่อ ย้ายของใช้ที่ไม่จำเป็นออก เหลือแต่ของใช้ส่วนตัวของท่านทำเป็นพิพิธภัณฑ์ **"ห้องหลวงพ่อ"** แล้วจะจัดนิทรรศการ จัดทำประวัติของท่านตั้งแต่ต้น ซึ่งได้ทำไว้แล้วทำเป็นนิทรรศการ ประวัติหลวงพ่อสุมนต์ ญาติโยมอยากเรียนรู้ประวัติของท่าน ก็มาดู มาศึกษา จนกว่าจะถึงวันฌาปนกิจศพท่าน

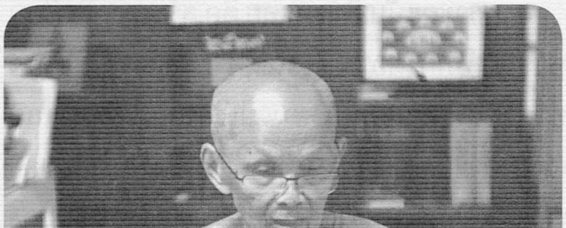

พระมหาประนอมมากราบสนทนาอย่างเรียบง่ายกันเอง ภายในกุฏิเล็กๆ ของหลวงพ่อ

ให้ญาติโยมเห็นว่าพระเถระท่านอยู่อย่างไร ก็ทรงจำท่านว่า ท่านชอบสอน สอนหนังสือ ยังไม่พอ ท่านยังเป็นอาจารย์ใหญ่สอนนักศึกษาแพทย์ทำการศึกษาเรื่องสรีรวิทยา ดังนั้น **กุฏิหลวงพ่อจะเก็บไว้คงเดิมทุกประการ** เพียงแต่เข้าไปดูแลทำความสะอาด ของใช้ทุกชิ้นจะอยู่เหมือนเดิม แต่ระวังไม่ให้ปลวกเข้าไปกิน เท่านั้นเอง จะดูแลรักษาไว้ให้ญาติโยมรับทราบกันว่า เอ๊ะ ทำไมหลวงพ่อจากไปแล้ว ไม่จัดระเบียบห้องล่ะ ไม่หรอก เพราะ ๑. ท่านทำพินัยกรรมยกให้เป็นสมบัติของสงฆ์ ๒. พระสงฆ์จะทำเป็นพิพิธภัณฑ์ ให้ญาติโยมเข้ามาศึกษาชีวประวัติผลงานของท่าน ของทุกชิ้นของท่าน เราจะไม่แตะ ยกเว้นในลิ้นชัก ท่านบอกว่าในลิ้นชักมีปัจจัยญาติโยม ๒ หมื่น โยมเอามาให้ก่อนไปโรงพยาบาล กุญแจท่านก็ทิ้งไว้ให้แล้ว ก็จะไปเปิดดู หลวงพ่อฝากทุกอย่างไว้ให้แล้ว **ทุกอย่างต้องดำเนินไปตามพินัยกรรม หรือความประสงค์ของท่าน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่**

ท่านชอบการเรียนการสอน ทำอย่างไรที่การเรียนการสอนที่วัดจากแดงเราจะเป็นแบบ **Active Learning** ขณะนี้ก็เริ่มทำกันอยู่ พรรษาที่ผ่านมา ให้พระทุกวัดมาเรียน Active Learning โดยเอาอาจารย์จากจุฬาฯ ราชภัฏฯ มาสอนวิธีมาอบรมให้พระ ให้พระลงมือทำ ที่สำคัญให้เข้าห้องสมุด ต้องค้น ต้องอ่าน ต้องนำเสนอเป็นต้องทันสมัย ต้องเจาะลึก และใช้สื่อสมัยใหม่มาช่วย การเรียนธรรมะจะไม่ยากอีกต่อไป

เมื่อเดือนพฤษภาคม ตั้งใจจะเปิด **"Pali Made Easy"** บาลีเรียนง่าย จะเปิดสนทนาภาษาบาลีให้ พอดีหลวงพ่อป่วยและจากไป "Pali Made Easy" เลยต้องเก็บไว้ก่อน ตอนนี้เตรียมการได้ ๒๐ บทแล้ว ก็จะสอนเป็น on line ก็คงอีกไม่นาน ญาติโยมจะได้เรียนบาลีแบบหลักสูตรง่ายๆ กัน

หลวงพ่อสุมนต์มีปรกติรักการอ่านค้นคว้าศึกษาธรรม

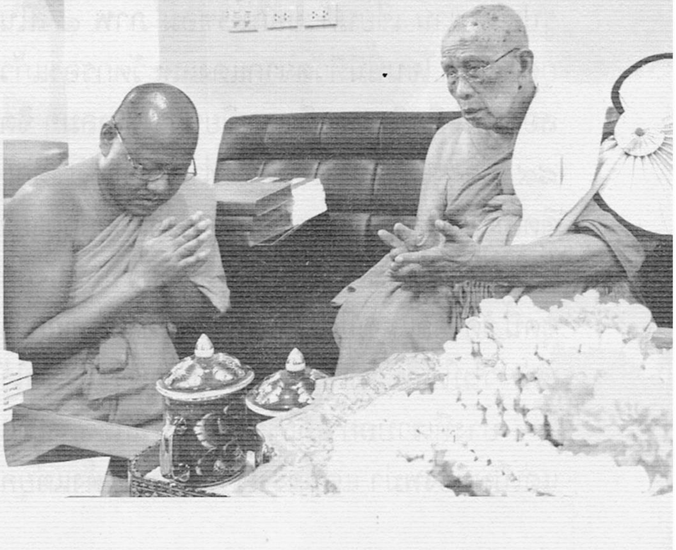
โครงการทำจีวรจากขวดพลาสติก

๑๑. **เรื่องจีวรรีไซเคิลและศูนย์การเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม** เสร็จจากงานหลวงพ่อแล้ว ก็จะมาจัดระเบียบในเรื่องการเรียนการสอน ตั้งใจจะทำหลักสูตรให้เรียนง่าย เจาะลึก เสียเวลาน้อย และหากใครได้ดูข่าว วัดจากแดงออกอากาศเรื่อง**จีวรรีไซเคิล** ออกทีวีทุกช่องเลย ๓ - ๕ - ๗ - ๙ ตอนเช้าก็ออก ตอนบ่ายก็ออก ตอนเย็นก็ออก ตอนนี้มีคนส่งขวดพลาสติกมาจากทั่วประเทศให้อาตมาช่วยทำจีวร จีวรรีไซเคิลที่ผลิตนี้ ไม่ใช่พลาสติกธรรมดา เป็นพลาสติกนาโน จีวรนี้ห่มแล้วเย็นสบาย ไม่อับ ไม่ชื้น ไม่ร้อน ซักง่าย แห้งไว ไม่ยับ

ลักษณะจีวรนี้ อาจจะแพงกว่าจีวรผ้าปกติ เพราะมีฝ้าย มีนาโน หลายอย่างผสมอยู่ในจีวร ทำมาจากขวดพลาสติกน้ำดื่มขนาดกลางที่เราทิ้ง **ขวด ๑๕ ใบได้จีวร ๑ ผืน** ซึ่งไปเอาเทคโนโลยีมาจากมูลนิธิชัยพัฒนาและปตท.GC (บ.ปตท. โกลบอลเคมิคอลจำกัด - มหาชน) ผู้อยู่เบื้องหลังคือมูลนิธิชัยพัฒนา สปอนเซอร์ใหญ่คือ ปตท.GC วัดจากแดงก็ทำเรื่องรีไซเคิล เศษอาหาร เศษผัก ทำปุ๋ย ทำก๊าซ ขยะทุกอย่าง ยกเว้นขยะมีพิษ วัดไม่รับ นอกนั้นวัดจัดการได้หมด ก็ได้เทคโนโลยีได้แรงบันดาลใจ ลงมือทำด้วย **ตอนนี้วัดจากแดงก็เป็นศูนย์เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม** ให้กับเด็กเยาวชน และวัดต่างๆ นอกจากเป็นสำนักเรียนพระไตรปิฎกแล้ว เรื่องสิ่งแวดล้อมเราก็เป็นผู้นำชุมชน อยากได้ปุ๋ยอินทรีย์ วัดจัดให้โยมได้ ใครอยากได้จีวรนาโนก็เอาขวดน้ำมา ใครอยากได้อะไร ที่วัดก็มีให้ มีการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้แจ้งให้ญาติโยมทราบว่า วัดกำลังทำอะไร และทำไปถึงไหน

๑๒. **ซื้อที่ดินขยายวัดเป็นศูนย์การเรียนรู้** เดิมที วัดจากแดงมีที่ ๑๒ ไร่ ซื้อที่อีก ๒๐ ไร่ ตอนนี้เตรียมถมดิน ใกล้จะเสร็จแล้ว พร้อมจะสร้างที่ปฏิบัติที่เรียนได้ ซึ่งงบได้จากญาติโยมช่วยกันซื้อที่ดินเรียบร้อยแล้ว พร้อมบุกเบิกและพัฒนาเรื่องการศึกษา ตามปณิธานของหลวงพ่อ

หลวงปู่ทอง (พระพรหมมงคล) วัดพระธาตุศรีจอมทอง เชียงใหม่ ให้ลูกศิษย์โทรมาว่า อย่าเพิ่งสวดเสร็จนะ สวดหลายๆ วัน ท่านยังมาไม่ได้ ยังไม่ได้ปิดคอร์สกรรมฐาน หลวงปู่ทองมางานเมื่อวันก่อน ตอนเป็นหนุ่ม หลวงปู่ทองเปิดสอนอภิธรรม ที่วัดเมืองมาง หลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์เคยไปช่วยสอน ช่วยกันตั้งแต่เป็นหนุ่ม หลวงปู่ทองท่านกลับมาจากพม่า แล้วเปิดสอน

อภิธรรมก่อน แล้วมาเปิดสอนกรรมฐาน แล้วก็สอนกรรมฐานมาตลอด อภิธรรมไม่สอนอีกแล้ว จากนั้นหลวงพ่อสุมนต์ก็กลับมากรุงเทพฯ จะเห็นว่าหลวงพ่อกับหลวงปู่ทอง ท่านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเรื่องการศึกษาเสมอมา

หลวงพ่อไปสอนอภิธรรมที่ไหนอีก ที่จิตตภาวัน ท่านก็ไปสอน วัดสร้อยทอง จิตตภาวัน วัดเมืองมาง ที่ อชว. และสุดท้ายที่วัดจากแดง ตลอดชีวิตของท่านคือการสอนหนังสือ ในวงการพระอภิธรรม มีคนรู้จักท่านมากมาย ลูกศิษย์ลูกหาเยอะ ที่สำคัญ พระสูตรที่ท่านมักเน้นเสมอ พระสูตรที่ควรอ่านควรเรียน คือ **สังคีติสูตร ทสุตตรสูตร ตอนนี้พระมหากีรติได้มาพิมพ์เป็นเล่มสวยงาม และอภิธรรมก็ดี หลวงพ่อสนใจมาก**

สำหรับชาดก หลวงพ่อบอกอ่านเพลินสุดท้าย ท่านก็มาทำชาดก แต่ยังทำไม่เสร็จ ท่านก็มาจากไปเสียก่อน เรื่องต่างๆ ที่หลวงพ่อทำค้างไว้ และตั้งใจจะทำ สิ่งสำคัญคือ ท่านไม่มีงบประมาณ ท่านไม่ออกเทศน์ มีเท่าไร ทำเท่านั้น สอนเต็มที่ ถ่ายทอดเต็มที่

วันนี้ว่าจะเอาอภิธรรมปิฎกฉบับวัดจากแดงมาแจก แต่งานยุ่งมากๆ เลย อภิธรรมปิฎก ฉบับวัดจากแดง เป็นอักษรขอม ภาพ ๔ สี จิต เจตสิก รูป นิพพาน เขียนด้วยอักษรขอม ภาพ ๔ สีในยุคอยุธยา โซนนี้มีที่วัดจากแดงและวัดกรองแก้ว สองวัดนี้ มีอภิธรรม ซึ่งเราเขียนว่า วงกลมๆ จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดวง เราคิดว่า ท่านอาจารย์โชติกะคิดเอง แต่ที่จริง ประเทศไทยมีมาตั้งแต่ยุคอยุธยา แต่อยู่ในอักษรขอม มีภาพ ๔ สี สวยงาม หนังสือชุดนี้ วัดจากแดงมีไม่ครบ วัดกรองแก้วมีมากกว่า แต่เขาไม่ให้ยืม ไม่เป็นไร เขาเก็บรักษาของเขาไว้

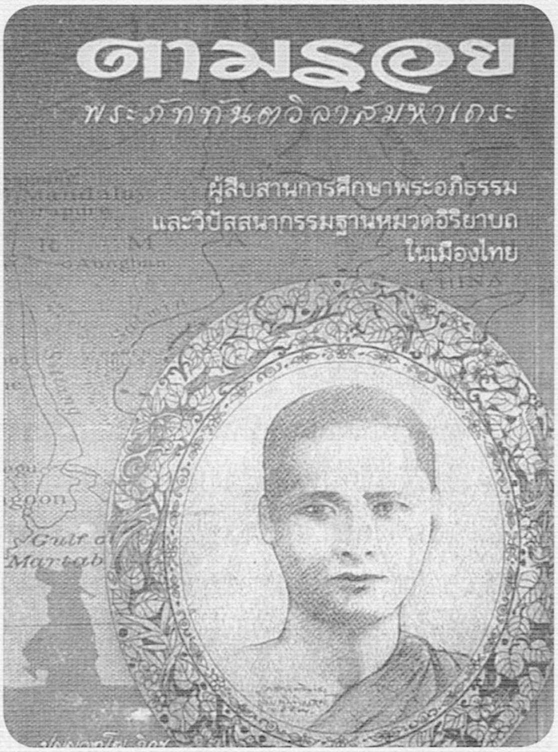
บางทีเราบอก อภิธรรมที่เรียนไม่ใช่ของไทย แต่เป็นของพม่า แต่ที่จริงเรามีเรียนกันตั้งแต่ยุคสมัยอยุธยาแล้ว สมัยอยุธยาเรียนอย่างไร วงกลมๆ ภาพ ๔ สี แต่เขียนด้วยอักษรขอมเท่านั้น ถ้าเราได้ดู จะเห็นว่า สมัยก่อนเราก็เรียนนะ ตอนหลังเห็นมาอยู่ในหลักสูตรนักธรรมเอก เรียกว่า วิชาปรมัตถธรรม ๔ ออกจากนักธรรมเอกก็ไม่มีคนสอนแล้ว เราเลยไม่รู้ พอหายไปช่วงหนึ่ง เห็น**อาจารย์โชติกะ**มาเผยแผ่ เห็น**อูเตชิน อูวิลาสะ**มาเผยแผ่ นึกว่าเป็นวิชาของพม่า ไม่เกี่ยวกับพระไทย แต่ที่ไหนได้ พระไทยเรียนกันมาตั้งแต่โบร่ำโบราณ เรียนตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาแล้ว

ยุคสุโขทัย ใช้ไตรภูมิพระร่วง ยุคอยุธยาใช้ฎีกามาลัยเทวสูตรเทศน์ ยุครัตนโกสินทร์ใช้พระเวสสันดรเทศน์ คนเลยขยันทำทาน ยุคสุโขทัย ใช้ไตรภูมิพระร่วงมาเทศน์บ่อยๆ คนเลยกลัวบาปกรรม ตั้งอยู่ในประชาธิปไตย ใครใคร่ค้า ค้า ใครใคร่ขาย ขาย การเรียนไตรภูมิพระร่วง ทุกคนเข้าใจกฎแห่งกรรม เชื่อกรรม เชื่อผลแห่งกรรมอย่างมั่นคง

อยุธยา ใช้ฎีกามาลัยเทวสูตร คนก็กล้วนรกอยากไปสวรรค์ ยุครัตนโกสินทร์ เปลี่ยนการเทศน์มาเรื่องพระเวสสันดร อาจจะเพราะงบน้อย วัดต้องบูรณะเยอะ หาทุนมาสร้าง มาซ่อม โยมเลยขยันทำบุญ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

บรรยากาศในห้องเรียนอภิธรรมและปัฏฐานของหลวงพ่อ

การศึกษาพระไตรปิฎก มีมาตั้งแต่สุโขทัย อยุธยา เราไม่ได้ด้อยหรอก แต่เราไม่มีการสืบต่อเท่านั้นเอง ถ้าเราสืบต่อ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พระไทยก็จะมีองค์ความรู้ ตั้งแต่ปริยัติ ปฏิบัติอย่างชัดเจน ตอนนี้เราขาดช่วง กระท่อนกระแท่น เพราะเรื่องการเมือง การปกครอง ตอนนี้การปกครองสงบแล้ว เราควรเอาพระไตรปิฎกครบชุดมาเรียนต่อได้แล้ว

พระศาสนาตอนนี้กำลังถูกโจมตีจากทุกทิศทาง ทั้งภัยภายนอกก็มาแรง ภัยภายในก็มาแรง ภัยภายในคือ อ่อนปริยัติ อ่อนปฏิบัติ ภัยภายนอกจากศาสนาอื่น จากกฎหมายที่ไม่เห็นคุณค่าศาสนา ภัยภายนอก ภัยภายใน เราจะสู้ได้อย่างไร ปริยัติและปฏิบัติต้องสืบต่อ หากปริยัติเข้มข้น ปฏิบัติเข้มแข็ง ก็สามารถต่อสู้ภัยทั้งสองแบบได้

ปริยัติไม่เข้มข้น แถมปฏิบัติก็ไม่เข้มแข็ง ภัยภายนอกมานิดเดียว...ไปแล้ว เราบอกว่าไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก ขออภัย มันไม่ใช่ **ศูนย์กลาง** มันเป็น**ศูนย์กลวง** ไม่ใช่ สระ อา มันเป็น วอแหวน

ถ้าเป็นศูนย์กลาง คือ แก่นปริยัติจะแน่นมาก แก่นปฏิบัติจะชัดเจน แต่ศูนย์กลางยังไม่แน่น ปริยัติไม่เข้มข้น ถ้าพระยังไม่สามารถทรงพระไตรปิฎกได้ ยังไม่ใช่ศูนย์กลาง เป็นศูนย์กลวง คือ แตะข้างนอกปุ๊บเหมือนเปลือกไข่ แตะไปก็แตก ถ้าหากมันมีเนื้อไข่อยู่ข้างใน พอแตะมันก็ไม่แตกง่าย เพราะฉะนั้น ช่วยกันปฏิบัติ ช่วยกันสร้าง ไม่ได้ไปว่าใครนะ ช่วยกันสร้างให้เป็นศูนย์กลางให้ได้ ช่วยกันเรียน ช่วยกันปฏิบัติ ช่วยกันหาวิธีพัฒนาการเรียนการสอน

ถ้าประเทศไทยจะปฏิรูปการศึกษา เราไปดูอ๊อกซ์ฟอร์ด เคมบริดจ์ ไม่ต้องเรียนหนังสือมากๆ ขอให้เรียนแบบเจาะลึก อันนี้คือข้อเสนอแนะ ตอนนี้เราเรียนพระไตรปิฎก เราก็แปลพระไตร-ปิฎกได้ แต่อรรถกถาที่แปลพระไตรปิฎกเล่มนี้เราไม่รู้ ฎีกาที่ไขพระไตรปิฎกเล่มนี้เราไม่รู้ ก็อ่านไปหลายจบ อรรถกถาที่ขยายไม่รู้ ฎีกาไม่รู้ เอ๊ะ พระไตรปิฎกเราก็อ่านไปหลายจบแล้ว ทำไมเราไม่เข้าใจ ไม่กระจ่าง เพราะเราไม่มีการเจาะลึก อันนี้เคมบริดจ์บอกชัดเลย เราไม่เรียนฎีกา ไม่เรียนอรรถกถา บอกได้เลยว่า รู้แค่ว่าพระไตรปิฎก

เอวัมเม สุตัง แปลไทยว่า ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วกับหูอย่างนี้ แบบนี้ จบละ

อรรถกถาว่าอย่างไร **เอวัง** คือ ข้าพเจ้าฟังมากับหู ข้าพเจ้าเข้าใจ ข้าพเจ้าจำได้ ข้าพเจ้าไม่ลืม องค์ธรรมของเอวัง คือ สัญญา สติ ทิฏฐิ ปัญญา

เม ข้าพเจ้า คือใคร คือ ขันธ์ ๕ ของพระอานนท์

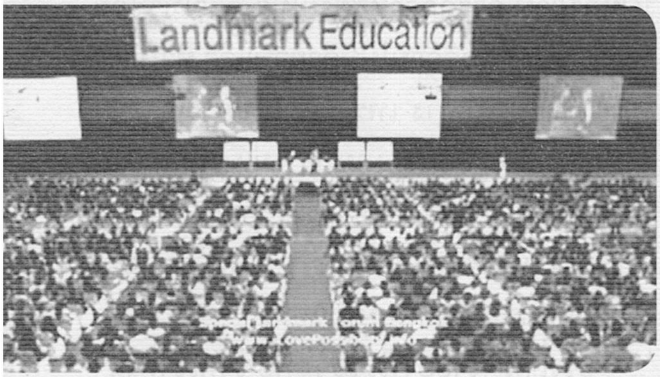
สุตัง คือ ฟัง โสตวิญญาณจิต

นั้นคือ องค์ธรรมของ เอวัม เม สุตัง

เอวัมเม สุตัง แปลเป็นภาษาอังกฤษ Heard of before by me ข้าพเจ้าได้ฟังมาแล้วอย่างนี้ คือประโยคกรรมวาจก เป็น passive voice

แต่จริงๆ ได้ฟังมากับหู ไม่ใช่ฟังไม่ได้ศัพท์จับมากระเดียด ต้อง**ฟังปุ๊บ เข้าใจ จำได้ ไม่ลืม**

ตอนนี้เขาใช้คำว่าอบรม ขายคอร์ส Landmark Forum คืออะไร ฟังแบบทะลุทะลวง เราเคยได้ยินบาลีหลักสูตร **สุสฺสูสํ ลภเต ปญฺญํ** ฟังได้ดีย่อมได้ปัญญา หลักสูตรแลนด์มาร์ค ต้องจ่ายก่อน ๑๕,๐๐๐ บาท แล้วจะให้คุณฟัง ๓ วัน ฟังแบบทะลุทะลวง เขาเอาวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าเข้าไปจัดคอร์ส แล้วมาขายให้คนไทยที่รู้เพราะคนชวนไป ยอมเสีย ๑๕,๐๐๐บาท ไปนั่งฟัง ๓ วัน เขาไม่ยอมให้เราฟังก่อน ให้เราจ่ายเงินก่อน เขาบอกวิธีการฟัง ไม่ต้องจด ไม่ต้องจำ ฟังปั๊บ ลงมือทำเลย ให้ฟัง ๙ โมงเช้าถึง ๔ ทุ่ม ให้ฟังครั้งละ ๓๐ นาที ให้ลงมือทำ ไม่ให้จด ไม่ให้บันทึก แล้วก็ใช้คำว่า ฟังแบบทะลุทะลวง

พอไปดูในพระไตรปิฎก อ้อ...พระพุทธเจ้าตรัสว่า ฟังแล้วเกิด*สุตมยปัญญา* ติดตามแล้วเกิด*จินตามยปัญญา* ทำแล้วเกิดภาวนามยปัญญา *เทสนาวสาเน* - พอฟังจบ *พหู* - คนฟังจำนวนมาก *โสตาปัตติผลานิ ปาปุณิงสุ* - บรรลุพระโสดาบัน ในพระไตรปิฎกประเมินการฟังไว้ ๓ ชั้น

ชั้น ๑ บรรลุเป็นพระอรหันต์ พร้อมทั้งปฏิสัมภิทาญาณ

ชั้น ๒ บรรลุเป็นพระโสดาบัน

ชั้น ๓ คนฟังเข้าใจเกิดสุตมยปัญญา ตั้งอยู่ใน กัมมัสสกตาปัญญา ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ไม่ทำบาปกรรมอีกต่อไป

นั่นคือการประเมินต่ำสุดในการฟังธรรมขององค์พระพุทธเจ้า

การประเมินผลแบบนี้หาอ่านได้ในธรรมบททุกเรื่องเลย ธรรมบททุกเรื่อง ประโยคสุดท้าย

มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปทุฏฺเฐน ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ ทุกฺขมนฺเวติ จกฺกํ ว วหโต ปทํฯ

พอจบ จกฺกํ ว วหโต ปทํฯ จะเกิดอะไรขึ้น เทสะนาวะสาเน ติงสะสะหัสสะ ภิกขู จะตูหิปะฏิสัมภิทาหิ อะระหัตตัง ปาปุณิงสุ

พระภิกษุได้บรรลุพระอรหันต์ถึง ๓๐,๐๐๐ รูป พร้อมทั้งได้ปฏิสัมภิทาทั้ง ๔ นี่คือการประเมินผลสูงสุด ถ้าเราไม่ได้เรียนอรรถกถา เราก็แปล ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นหัวหน้า สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจไม่ดี พูดอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมติดตามเขา เหมือนล้อเกวียนหมุนตามรอยเท้าโค

โยมได้บรรลุหรือยัง อ้าวทำไมไม่บรรลุ พระยังบรรลุตั้ง ๓๐,๐๐๐ รูป เรายังไม่บรรลุหรอก เพราะเราไม่ได้เรียนแบบเจาะลึก

เปิดป้าย "ติปิฏกสิกขาลัย" โครงการพระไตรปิฎกศึกษา ที่วัดจากแดง

บางส่วนของฆราวาสญาติโยมร่วมถวายอาลัยหลวงพ่อ

คือ มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา, *มโน* ตัวนี้ ได้แก่ วิญญาณขันธ์ *ธมฺมา* ได้แก่ เจตสิกขันธ์ ๓ ตรงนี้ ถอดองค์ธรรมได้ ๒ อย่าง จากอภิธัมมัตถสังคหะ และองค์ธรรม ปัจจัย ๒๔ หาองค์ธรรมจาก มโนปุพพงฺคมา ธมฺมา หาได้ ๒ อย่าง องค์ธรรม แบบจิต เจตสิก รูป นิพพาน และองค์ธรรมแบบ ปัจจัย ๒๔

มนสา เจ ปทุฏฺเฐฺน, *มนสา* แปลว่า จิต ยังไม่บอกว่าจิตกี่ดวง ปทุฏฺเฐน เป็นคำขยายอยู่ข้างหลัง แต่ถ้าเอามโนเฉยๆ จิต ๘๙ ดวง หรือ ๑๒๑ ดวง พอมีคำว่า มนสา เจ ปทุฏฺเฐน จิตที่ถูกโทสะประทุษร้าย คือจิตโทสะมูลจิต ๒ ดวง

ภาสติ วา กโรติ วา กล่าวอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี ทุกข์ย่อมติดตามเขา ขันธ์ ๕ ในชาตินี้ ทำบาปทำกรรม รับกรรมไม่ดี รับทุกข์ ขันธ์ ๕ ในชาติต่อๆ ไป จนถึงพระนิพพาน ก็ได้รับทุกข์ด้วย เหมือนล้อเกวียนหมุนตามรอยเท้าโค

ล้อเกวียนจะหมุนได้ โคได้รับทุกข์ที่บ่า ต้องเอาบ่าดันแอกไป ถ้าเดินไม่ไหวก็โดนปฏักทิ่มก้น บ่าก็เจ็บ ก้นก็เจ็บ จากปฏัก ทุกข์ข้างหน้า ทุกข์ข้างหลัง ติดตามคนที่มีใจไม่ดี พูดก็ดี ทำก็ดี ทุกข์ย่อมติดตามเขาเหมือนกงล้อเกวียนตามรอยเท้าโค ล้อเกวียนหมุนได้ทำให้เกิดทุกข์ที่บ่า ทุกข์ที่ขาหลังฉันใด ขันธ์ ๕ ในอดีตทำกรรม ขันธ์ ๕ ในอดีต ได้รับทุกข์ ขันธ์ ๕ ในปัจจุบันก็ได้รับทุกข์ ขันธ์ ๕ ในชาติต่อๆ มา จนถึงขันธ์ ๕ ในชาติสุดท้ายก็ได้รับทุกข์

พระจักขุบาล ในชาติที่เป็นจักษุแพทย์ให้ยากับคนไข้จนตาบอด เพราะแค้นมาก ที่ไม่ได้ค่ารักษาพยาบาล จึงเอายาใส่ให้คนไข้ตาบอดชาตินั้น ท่านเลยตกนรก แล้วก็ตาบอดชาติสุดท้าย บุญก็ทำ บาปก็ทำ กุสลา ธัมมา อกุสลา ธัมมา ถึงเวลาจะได้บรรลุ แต่ท่านต้องตาบอดก่อน จึงได้บรรลุ

มโนปุพพงฺคมา ธมฺมา พูดถึงขันธ์ ๕ ของพระจักขุบาลในอดีต และขันธ์ ๕ ของท่านในปัจจุบัน ขันธ์ ๕ ของท่าน คืออะไร สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา ว่าโดยย่อ อุปาทานขันธ์ ๕ นั้นเป็นทุกข์ ยอมหรือยัง ยอมหรือยัง

ขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ ขันธ์ ๕ ของทุกคนเป็นทุกข์หมด ไม่ใช่ป่วยนะ นั่งนานก็เป็นทุกข์ ตั้ง ๓ ทุ่มแล้ว ยังเทศน์ไม่จบเลย นั่งจนเมื่อย นั่ง ๖ โมงเย็นถึง ๓ ทุ่ม มันเมื่อย มันจึงทุกข์ แล้วใครทำให้ทุกข์

ผลงานเสียงธรรมจากธรรมบท เรื่องพระจักขุบาลเถระ

ก็ขันธ์ ๕ ทำ เรายอมรับ อ้อ ขันธ์ ๕ เป็นทุกข์อย่างนี้เอง

ทุกข์มันเป็นอย่างไร ทุกข์คือสภาพที่เราทนได้ยาก ทนไม่ไหว ทุกข์จะบีบคั้น บีบหัวใจเราให้ยอม ทุกข์คือสภาพที่แผดเผา ให้ร่างกายเหงื่อออกใจแทบไหม้ ทุกข์คือสภาพที่เราปรุงแต่งจนเกิดจินตนาการว่า ถ้าเราไม่ขยับ เดี๋ยวขาเราเป็นอัมพฤกษ์ เดี๋ยวเดินไม่ได้ มันปรุงแต่ง สุดท้ายถ้ามันทนไม่ไหวละ ทุกข์คือสภาพแปรปรวน พอทนไหว มันไปปวดที่ใหม่อีกแล้ว นี่คือสภาพของทุกข์

มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา ขันธ์ ๕ เป็นวิปัสสนา-ภูมิ ทำไมพระเหล่านั้นฟังรู้เรื่อง ก็เพราะก่อนหน้านั้น ๓ เดือนเต็ม เขาปฏิบัติมาแล้ว เกือบบรรลุจะผ่านโคตรภูญาณ

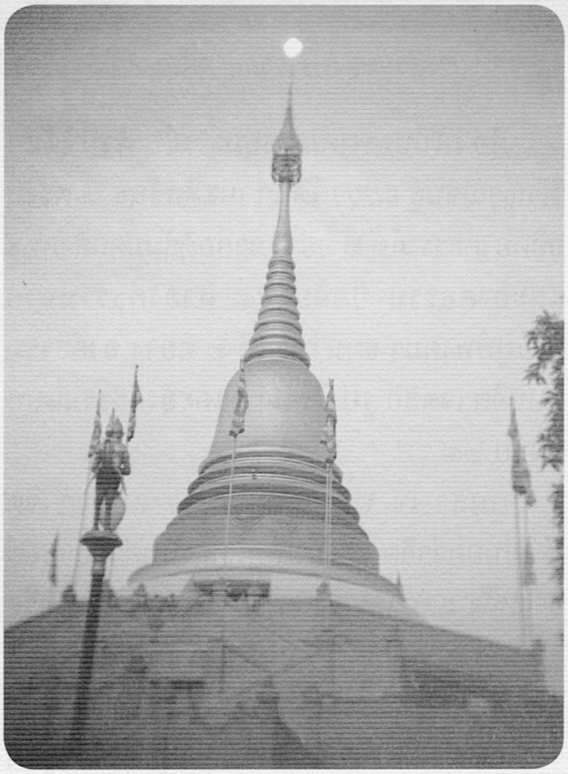
เมื่อยังไม่ผ่านโคตรภูญาณ มัคคญาณ ผลญาณจึงยังไม่เกิด พอผ่านญาณเหล่านี้ ท่านจึงบรรลุธรรม

ขันธ์ ๕ ของหลวงพ่อมันทุกข์ ถามหลวงพ่อเอาสายยางสอดไหม ..ไม่เอา หลวงพ่อจะดีขึ้นนะ จะดีก็จริง แต่เจ็บ (ท่านไม่เอา)

หลวงพ่อบอกห้ามเจาะ หลวงพ่อเอาสายยางเจาะซะหน่อย จะหายใจสบาย หลวงพ่อบอก พอแล้ว แค่นี้ คือปอดหายใจเหนื่อยนะ เอาสายยางเจาะไปช่วยหายใจหน่อยนะ หลวงพ่อบอก พอสอดก็รอด ไม่รอด ไม่เป็นไร แค่นี้ก็ทุกข์พอแล้ว ไม่ต้องเอาสายยางอะไรมาใส่หรอก อยู่ได้แค่นี้ก็พอแล้ว เห็นแล้วว่า ขันธ์ ๕ คือ กองแห่งทุกข์มันทรมาน ตอนใช้เครื่องช่วยหายใจ หมอบอกให้ช่วยคุยกับท่าน เผื่อให้ท่านยอมใส่สายยาง ปอดจะได้พักผ่อน ก็ลองตะล่อมคุย แต่ท่านบอกว่าแค่นี้ก็ทุกข์พอแล้ว ขันธ์ ๕ มันก็หมดสภาพแล้ว

ท่านบอกว่าอีก ๔ วัน ผมก็ไปแล้ว แต่ท่านอยู่ได้เกิน ๔ วัน หลังจากที่ท่านพูดแล้ว อยู่ได้ถึง ๖ วัน

ขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ เพราะต้องป่วยบนเตียงหรือไม่หรอก ธรรมดาๆ ก็เห็นแล้ว ขันธ์ ๕ เป็นกองแห่งทุกข์ ดังนั้น ญาติโยมต้องยอมนะ ขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ ชาติปิ ทุกขา การเกิดก็เป็นทุกข์ เกิดมา อุแว้ประโยคแรก คือ เจ็บเหมือนกัน อุแว้ ที่ ๒ where เราอยู่ประเทศไหน อุแว้ที่ ๓ กูจะเอา กูจะเอา

พระสมันตมหาปัฏฐานเจดีย์ หนึ่งผลงานสำคัญที่หลวงพ่อฝากไว้ด้วยคุณค่าแห่งธรรม (คัมภีร์มหาปัฏฐาน)

อุแว้ ๓ ความหมาย พออยู่ในท้องแม่ ก็เย็นสบาย ออกนอกท้องแม่ โดนอากาศข้างนอก มันแสนเจ็บแสบมากๆ ก็โอ๊ย อุแว้ที่ ๒ เราเกิดภพภูมิไหน where ? อุแว้ที่ ๓ อยากได้อะไรก็กำมือเอา สุดท้ายก็เอาไปไม่ได้ แบมือออก เพราะฉะนั้น ฝากญาติโยม สาธุชนว่า หลวงพ่อ ท่านเห็นทุกข์ของขันธ์ ๕ แล้ว หลายคนบอกว่า ทำไมไม่ใส่สายยางให้ท่าน ท่านจะได้สบาย ก็ลองถามดูแล้ว ท่านไม่เอา ท่านบอกว่า แค่นี้ก็เห็นทุกข์พอควรแล้ว

วันแห่งการกราบอำลา ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒

นอนอยู่บนเตียงคุยบ้าง รู้บ้าง ไม่รู้บ้าง แต่ท่านบอก **ไม่เอา ไม่เจาะ แค่นี้ก็เห็นทุกข์พอควรแล้ว ขออยู่อีก ๔ วัน** แต่อยู่ได้ถึง ๖ วัน ท่านก็ไปตามกาลเวลาของท่าน เพราะขันธ์ ๕ เป็นกองแห่งทุกข์ ทุกข์อื่นยิ่งกว่าขันธ์ ๕ ไม่มี

ปริยัติ ถ้าเราเรียนแล้ว น้อมเข้ามา โยนิโสมนสิการเกิด เข้าสู่กระบวนการปฏิบัติ พอโยนิโสมนสิการบ่อยๆ โยนิโสฯ คืออาวัชชนจิต ๒ ดวง คือ ปัญจทวาราวัชชนจิต และ มโนทวาราวัชชนจิต โยนิโสมนสิการ คือ เหตุใกล้ให้เกิดปัญญา แต่ไม่ใช่ปัญญา ท่านอุปมาไว้ใน มิลินทปัญหา ว่า**โยนิโส** เหมือนตัวเคียวไปรวบเอารวงข้าว **ปัญญา** คือคมเคียวที่เกี่ยวข้าว **ตัวเคียว คือ โยนิโส คมเคียว คือ ปัญญา** ญาติโยมมาเรียนแล้ว มาโยนิโสบ่อยๆ ที่สำคัญ งานใหญ่ๆ ของท่าน ยังค้างอยู่อีกมาก อาตมาก็จะทำให้เสร็จ

ก่อนที่จะเชิญศพท่านมาที่วัดจากแดง โยมเห็นอะไรที่โต๊ะหมู่ที่พระประธาน **พัดเปรียญธรรม ๙ ประโยค** รถหลวงเบนซ์สีแดงจากวังขับมาส่งพัดยศที่วัด พระวัดจากแดงสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ยังไม่ได้แสดงมุทิตาเลย ศพหลวงพ่อก็มาถึงวัดพอดี พัดยศมาถึงเลยตั้งไว้เฉยๆ วันนี้ก็บอกให้ญาติโยมทราบ เพราะฉะนั้น จะจัดงานศพให้เสร็จก่อน จึงจะมาสวดชยันโต วัดจากแดงมีพระสอบได้เปรียญ ๙ ทุกปี ให้ญาติโยมทราบว่าการเรียนการสอนเรา ไม่น้อยหน้าใคร

อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม พระพุทธเจ้าตรัสทุกวัน วันละ ๓ ครั้ง เที่ยง ๒ ครั้ง และ ๔ ทุ่ม ๑ ครั้ง พระพุทธเจ้าตรัสให้มีสติวันละ ๓ ครั้ง และเป็นประโยคสุดท้ายที่พระองค์ทรงตรัสด้วย

ได้กราบเรียน สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เรื่องการมรณภาพของหลวงพ่อ ท่านบอกว่าท่านสุขภาพไม่แข็งแรง มางานไม่ไหว ฝากผ้าไตรจีวรมาทำบุญ เรียนเจ้าคณะจังหวัด ท่านฟอกไต ก็ส่งพระเลขามาทำบุญ เจ้าคณะอำเภอพระประแดงก็มาเป็นเจ้าภาพ ๑ คืน เจ้าคณะตำบลก็แต่งตั้งอาตมาเป็นรักษาการเจ้าอาวาส จากที่เป็นรองเจ้าอาวาส

จึงแจ้งให้ญาติโยมทราบว่า **จากนี้ไปวัดจะพัฒนาเรื่องการศึกษาเป็นหลัก ส่วนเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นงานประกอบ** ให้ญาติโยมได้เข้ามาเรียนรู้ ที่สำคัญคือดำเนินการตามปณิธานของหลวงพ่อท่านได้วางไว้

อย่าทิ้งอาตมาก็แล้วกัน หลวงพ่อไม่อยู่แล้ว ช่วยมาเป็นกำลังใจ มาเป็นแรงใจ ช่วยกันนะ

พระมหาชัยพร เขมาภิรโต ได้รับพัด ป.ธ. ๙
ในวันที่สรีระของหลวงพ่อมาถึงวัด ตั้งบำเพ็ญกุศลพอดี

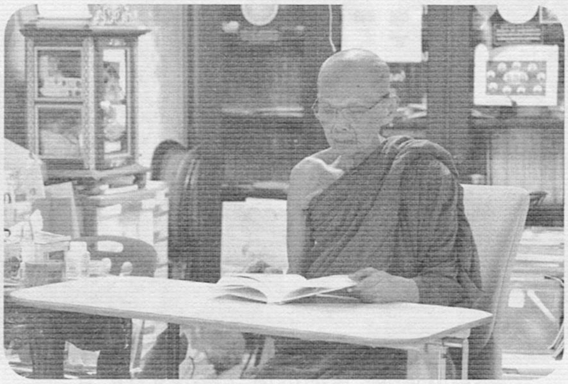
มรณนฺตํ หิ ชีวิตํ วันนี้เป็นวันเสาร์ที่ ๑๘ พ.ค. ๒๕๖๒ เป็นวันดี มีสาระ ประการแรก เป็นวันที่พวกเราชาวจากแดงได้มีสมานฉันท์ตั้งใจมาร่วมกันเพื่อบำเพ็ญบุญกุศลให้เกิดขึ้นในขันธสันดาน แล้วอุทิศส่วนกุศลทั้งมวลที่ตนสร้างไว้ ทั้งในวันนี้และวันก่อนๆ ถวายแด่พระเดชพระคุณหลวงพ่อ **พระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก** ผู้เป็นที่รักเคารพยิ่ง ที่ท่านได้มรณภาพไปแล้ว เมื่อวันวาน (๑๗ พ.ค. ๒๕๖๒)

ประการที่สอง วันนี้เป็นวันสำคัญเป็น**วันวิสาขบูชาโลก**

บูชาครู

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล

“พินัยกรรมข้อสุดท้ายของหลวงพ่อสุมนต์”

ท่านทรงไว้ซึ่งวิสัยบัณฑิต ไม่ทิ้งการศึกษาธรรม

ซึ่งโดยปกติทั่วไป วันพระ โดยเฉพาะวันพระใหญ่ ญาติโยมส่วนใหญ่มักจะไม่ทำบุญในวันนี้ ซึ่งก็ไม่ทราบว่าด้วยเหตุปัจจัยใด แต่ต้องบอกว่า นี่คือชาวจากแดง ทั้งพระภิกษุ สามเณร แม่ชี ฆราวาส ทั้งชาวไทยและชาวเมียนมา ทุกท่านที่เดินทางมาเพื่อร่วมบำเพ็ญบุญที่วัดจากแดง จะไม่มีพิธีรีตองมากมาย เน้นเพียงแค่ว่า สิ่งที่เราทำนั้นเป็นบุญเป็นกุศลหรือไม่ ถ้าเป็นงานบุญงานกุศล เราก็จะเน้นประเด็นนั้นเป็นสำคัญ

แม้อาตมาจะไม่เคยเรียนอะไรจากหลวงพ่อสุมนต์ท่านโดยตรง แต่ได้ยินชื่อท่านตลอดมา โดยมากจะมีคำว่า **อภิธรรม** หรือ **ปัฏฐาน** ตามมาด้วยทุกครั้ง ตั้งแต่สมัยอาตมาเรียนอยู่ที่วัดท่ามะโอ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นต้นมา จะได้ยินชื่อหลวงพ่อสุมนต์เป็นประจำว่า **ท่านเป็นพระที่มีความชำนาญทางด้านพระอภิธรรม เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทยก็ว่าได้** หลังจากนั้นเมื่อมีโอกาสกราบไหว้ ถวายความเคารพท่านหลายๆ ครั้ง โดยเฉพาะเมื่ออาตมาได้เดินทางมาช่วยพระอาจารย์มหาประนอม และพระอาจารย์มหาธิติพงศ์ (พระอาจารย์ต่วน - พระน้องชายของพระอาจารย์มหาประนอม) อาตมาได้มาช่วยสอนอยู่ที่วัดนี้ ประมาณ ๓ ปี (ราวปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔) ก็มีโอกาสได้พบหลวงพ่อท่านอยู่เนืองๆ และมีโอกาสเห็นอิริยาบถต่างๆ ของท่าน ซึ่งสามารถนำมาเป็นตัวอย่างที่ดี

นั่นก็คือ ท่านมักจะอ่านหนังสืออยู่เป็นประจำ และช่วงเย็นๆ หลังจากอ่านหนังสือเสร็จแล้ว ก็เห็นท่านใส่อังสะตัวเดียวเดินไปรอบวัด ถ้าไม่เคยรู้จักท่านมาก่อน ณ ตอนนั้นคงมองว่าท่าน

เป็นพระหลวงตา ภาพที่เห็นนั้น เป็นภาพค่อนข้างจะลวงตา เพราะว่า **ท่านเป็นพระที่ไม่ธรรมดา แต่ทำตัวธรรมดา เป็นพระเถระที่พยายามฝึกฝนปฏิบัติตน ให้เป็นไปตามหลักธรรมที่ท่านได้ศึกษาเรียนรู้มาตลอดเวลานั่นเอง**

ขณะที่ท่านเดินอยู่นั้น แม้เราจะมองผิวเผินว่าท่านคงเดินตรวจความเรียบร้อยภายในวัด แต่ในใจท่าน น่าจะเดินเพื่อให้ลูกศิษย์หรือพระรุ่นลูกรุ่นหลานได้เห็นตัวอย่างว่า **เราควรแบ่งเวลามาเดินออกกำลังกายด้วย ไม่ใช่อยู่ในห้องหรือในกุฏิตลอดเวลา** ถ้าเรานำหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนามาเปรียบเทียบ หรือมาพิสูจน์ดู จะพบว่า การเปลี่ยนอิริยาบถของหลวงพ่อ ตรงกับหลักทางพระพุทธศาสนา จะมีคำบาลีอยู่คำหนึ่งคือ คำว่า **"วิหรติ"** ที่แปลเป็นภาษาไทยกันว่า "ย่อมอยู่"

ในอรรถกถาอธิบายคำนี้ว่า **"วิหรติ"** คือการสลับสับเปลี่ยนอิริยาบถ ๔ เนืองๆ นั่นเอง วิหรตินี้ ไม่ได้หมายถึงการอยู่ในอิริยาบถใดอิริยาบถเดียวเสมอไป สำหรับชาวจากแดง ที่มีทั้งการศึกษาภาษาบาลี และพระอภิธรรม เราจะพบเจอและได้ยินเป็นประจำ คำอธิบายเหล่านี้มีปรากฏจารึกไว้ในคัมภีร์อรรถกถาชัดเจน ท่านสามารถที่จะกลับไปค้นคว้าเพิ่มเติมได้

แม้อาตมาจะไม่ใช่ลูกศิษย์ที่อยู่ใกล้ชิดท่านเหมือนพระอาจารย์มหาประนอม ซึ่งมาช่วยงานหลวงพ่อเป็นระยะเวลา ๑๔ ปี ซึ่งนั่นไม่ใช่ระยะเวลาที่น้อยนิด พระอาจารย์มหาประนอมอยู่มาได้ เพราะว่า **หลวงพ่อท่านเป็นพระเถระที่เหมาะกับพระที่เห็นแก่พระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ** สิ่งที่เราไม่ได้เห็น แต่เป็นสิ่งที่เป็นไปในชีวิตจริงของท่าน คือในเวลาที่หลวงพ่อท่านพูดคุยก็ดี แสดงธรรมก็ดี ท่าน

จะพูดภาษาสำนวนที่เข้าใจง่าย เพราะว่าท่านเข้าใจดีว่า ธรรมะเป็นเรื่องเข้าใจยาก ดังนั้นการสื่อสารออกไป จะต้องใช้สำนวนที่ฟังเข้าใจง่าย ถ้าผู้ใดฟังคำที่หลวงพ่อท่านอธิบายแล้วยังไม่เข้าใจ อาตมาก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าทำไมเขาไม่เข้าใจ ในเมื่อท่านอธิบายให้เข้าใจง่ายมาก แต่บัดนี้เป็นต้นไป พวกเราสามารถติดตามผลงานธรรมและการศึกษาทางด้านพระอภิธรรมของท่านได้จากข้อมูลที่บันทึกผ่านยูทูป วีดีโอ ฯลฯ

งานปฐมนิเทศน์
เปิดหลักสูตรอภิธรรม
๖ มีนาคม ๒๕๖๒
ณ วัดจากแดง

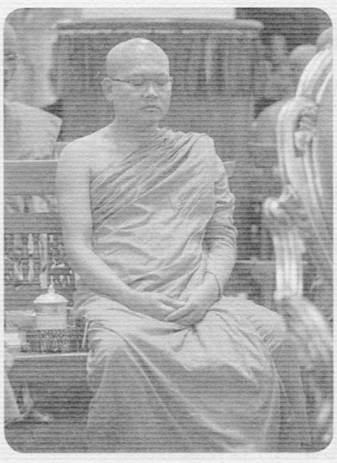
อยากจะบอกชาวจากแดงทุกท่านว่า **ถ้าเรารัก เคารพ และให้ความสำคัญ โดยเฉพาะศรัทธาในงานที่หลวงพ่อสุมนต์ท่านทำมาโดยตลอด ก็ควรร่วมกันทำงานที่หลวงพ่อวางไว้ สอนไว้** คงไม่มีสิ่งอื่นใด ที่จะมีค่าเหนือไปกว่าคำแนะนำพร่ำสอนของผู้มีพระคุณเช่นหลวงพ่อ เพราะว่าวันหนึ่ง ไม่ว่าใครก็ต้องประสบกับความตายอย่างแน่นอน เราก็ไม่อยากจะให้ท่านมรณภาพ ตัวท่านเองก็คงไม่มีความต้องการที่จะมรณภาพ แต่ว่าทุกคนต้องยอมรับอยู่แล้วว่า **เดินก็ถึง ไม่เดินก็ถึง** ทุกชีวิตที่เกิดมา ต้องเดินไปถึงความตาย เพราะว่าความตายหรือมรณะเป็นสิ่งที่ติดมากับความเกิดหรือชาติอยู่แล้ว จึงอยากเน้นย้ำเป็นพิเศษในทิศทางเดียวกันว่า **วันข้างหน้าคือวันตาย ไม่ใช่วันอยู่** เราจึงควรนำคำสอนที่หลวงพ่อได้สอนไว้ไปฟังย้อนหลัง เราจะได้รู้สึกถึงใจจริงของหลวงพ่อได้ว่า ตั้งแต่วันนั้นๆ จนถึงเมื่อวาน (คือวันศุกร์ที่ ๑๗ พ.ค.) หลวงพ่อท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับพระพุทธศาสนา กับคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในพินัยกรรม ๕ ข้อ ของหลวงพ่อ ซึ่งเมื่อวานอาตมาได้ยินพระอาจารย์มหาประนอมประกาศให้พระสงฆ์ ณ ที่โรงพยาบาลกรุงเทพได้ยินกันทั่ว อาตมาฟังแล้ว ก็รู้สึกว่า **เท่าที่เคยได้ยินและประสบพบเห็นมาด้วยตนเองนั้น ไม่เคยมีพระเถระรูปไหน ที่จะฝากอะไรก็ไม่ฝาก กลับฝากงานพระศาสนา ให้พวกเราดูแลเอาใจใส่ ทั้งปริยัติศาสนาและปฏิบัติศาสนา ให้เกิดมีขึ้นเจริญขึ้น ในวัดวาต่างๆ และในประเทศชาติ**

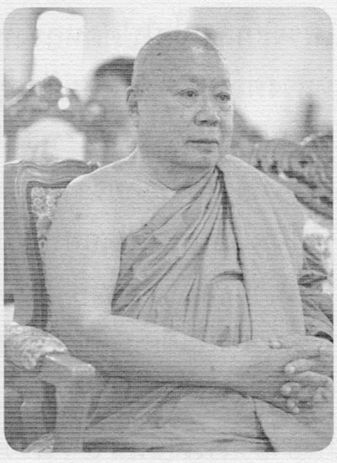
ท่านพระอาจารย์มหาประนอมอาจจะมองว่างานเข้าหรืองานหนัก ที่หลวงพ่อจากพวกเราไป แต่อาตมากลับมองว่าเป็นงานเล็ก ที่ท่านจะสานต่องานของหลวงพ่อสุมนต์ได้ เพราะอาตมากับพระอาจารย์มหาประนอม เป็นศิษย์ท่ามะโอรุ่นพี่รุ่นน้องกันมา (ท่านรุ่น ๔ อาตมารุ่น ๕) เคยเป็นสามเณรที่ต้องตื่นแต่เช้า เพื่อหุงข้าวต้มที่วัดท่ามะโอมาด้วยกัน พอมาอยู่วัดมหาธาตุฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ เพื่อไปศึกษาต่อที่เมียนมา ก็มาอยู่ที่คณะ ๒๕ ของวัดมหาธาตุฯ ด้วยกัน พอได้ไปศึกษาต่อที่เมียนมา ในปีพ.ศ. ๒๕๓๐ ก็ไปพร้อมกัน แม้ท่านจะกลับมาก่อนอาตมาก็ตาม ตอนที่อาตมากลับมาจากเมียนมา พ.ศ. ๒๕๔๘ ก็กลับมาอยู่ที่

คณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ ปีนั้น พระอาจารย์มหาประนอมได้ย้ายจากคณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ มาช่วยงานหลวงพ่อสุมนต์ที่วัดจากแดง ตามที่ท่านเคยบอกไว้ว่า **"ผมจะกลับประเทศไทยก่อน เพื่อไปหาสถานที่ หรือไปบุกเบิกสถานที่เพื่อปฏิบัติศาสนกิจให้แก่พวกท่าน ที่ยังไม่คิดจะกลับ"** ท่านเคยชวนอาตมามาช่วยกันสอนที่วัดจากแดง อาตมายินดี เพราะเรารู้ว่าท่านเป็นใคร และเราก็เคารพในตัวหลวงพ่อสุมนต์ด้วย ถ้าพูดตามภาษาชาวพุทธ คงต้องกล่าวว่า **"ถ้าในอดีต เราไม่เคยเป็นศิษย์เป็นอาจารย์กันมาก่อน ชาตินี้ก็จะไม่มีโอกาสที่จะได้เป็นอาจารย์และลูกศิษย์กัน"** ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี มีที่มาคือกรรมทั้งนั้น

อาตมาเคยมาช่วยสอนหนังสือที่นี่อยู่ ๓ ปี ต้องนั่งแท็กซี่ไปกลับ อาจารย์พระมหาประนอมนั่นเอง ที่จ่ายค่าแท็กซี่ให้ บางทีท่านยังถามอาตมาว่า มีเงินใช้ไหม เป็นคำไม่ธรรมดา พระไม่ธรรมดาอย่างนี้ ย่อมสามารถประสานงานหรือต่อยอดงานของหลวงพ่อได้เป็นอย่างดี อีกทั้งท่านก็ยังเป็นพระเถระที่ตั้งใจทำงานอีกด้วย

พระมหาไพโรจน์
ในงานบำเพ็ญกุศล

พระครูวรปัญญาคุณ
เจ้าคณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ

จึงสามารถเข้ามาอยู่กับหลวงพ่อได้ จนถึงวาระสุดท้ายของหลวงพ่อ เมื่อวานนี้ที่หลวงพ่อฯ ท่านละสังขารไป **อาตมามองว่า เพราะท่านมั่นใจแล้วว่า พระมหาประนอมมีความพร้อมแล้วที่จะสามารถสืบสานงานของท่านได้**

อาตมาเคยมาช่วยสอนอยู่ที่วัดจากแดง ๓ ปี อาทิตย์ละ ๒ - ๓ วัน นึกย้อนกลับไปถึงในช่วงปีแรกๆ ที่หลวงพ่อสุมนต์มาอยู่ ซึ่งคาดว่าน่าจะประมาณ ๔๐ ปีที่แล้ว เพราะท่านมรณภาพ อายุ ๘๗ พรรษา ลบไป ๔๐ ก็เป็นประมาณ ๓๗ พรรษา อาจจะน้อยกว่านั้นก็ได้ เพราะว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นต้นมานั้น อาตมาได้ทราบชื่อเสียงของวัดจากแดงแล้วว่า มีการศึกษาชัดเจน โดยเฉพาะพระอภิธรรม ภายใต้การสอนของหลวงพ่อสุมนต์ นั่นก็แปลว่า ท่านต้องมาอยู่ก่อนหน้านั้น อาจจะ ๕ - ๖ ปี หรือ ๑๐ ปี เป็นอย่างน้อย

ถ้าเราลองนึกย้อนกลับไปยังสภาพปีแรกๆ นั้น ดูเทียบกับสภาพตอนนี้ พระอาจารย์มหาประนอม พระอาจารย์มหาธิติพงศ์ (พระอาจารย์ต่วน) ซึ่งท่านก็เป็นรุ่นน้องของอาตมา **เป็นรุ่นพี่รุ่นน้องกัน แม้จะทำงานพระพุทธศาสนาคนละที่ แต่ว่าเราประสานงานกันอยู่ตลอด ใครทำอะไรอยู่ที่ไหน เราฟังซึ่งกันและกันอยู่ตลอด** พยายามร่วมมือกันทำงาน ให้งานเดินหน้าไปได้มากที่สุด แต่เราจะไม่ก้าวก่ายเรื่องงานที่แต่ละท่านเห็นดี และปฏิบัติด้วยดีอยู่แล้ว อาจจะมีบ้างถ้าเราเห็นว่าจำเป็น เราอาจจะขอร้องกัน อย่างเช่นเมื่อก่อน เราประชุมกันทีไร อาตมาจะเสนอในที่ประชุมว่า **ขอให้พระอาจารย์มหาประนอมสอนหนึ่งวิชา** และขอให้สอนวิชาที่ง่ายที่สุด เพราะท่านต้องออกบรรยายแทบทุกวัน แต่ว่าท่านสอนให้ฆราวาสเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ได้ผิดแปลกอะไร ถือว่าเป็นการเผยแผ่พระปริยัติศาสนาไปในตัว

อยู่แล้ว แต่ท่านควรแบ่งเวลาสอนพระในสำนักของท่านเองบ้าง

สภาพที่ดีๆ ของวัดจากแดงอย่างนี้ พระอาจารย์มหาประนอม กับพระอาจารย์มหาธิติพงศ์ ท่านมาช่วยเสริม เติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากที่หลวงพ่อได้วางรากฐานไว้แล้ว เหมาะกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดียิ่ง แต่ว่าสมัยที่หลวงพ่อ ท่านมาอยู่ที่นี่ ยังมีความยากลำบากมากนะ แสดงว่า หลวงพ่อท่านอยู่ด้วยใจที่รักในพระพุทธศาสนาจริงๆ **คนเรา ถ้ารักพระพุทธศาสนาจริง สถานที่ไม่ใช่ตัวเลือก งานต่างหากเป็นตัวเลือก ที่เราต้องทำให้ได้** และถ้าเราตั้งใจทำงานพระพุทธศาสนาจริง วันหนึ่ง สิ่งที่เราอยากให้เกิดขึ้น แต่ไม่ได้ขวนขวายเป็นพิเศษ มันก็ต้องเกิดขึ้น อย่างเช่นวัดจากแดงขณะนี้

คณะสงฆ์ร่วมเจริญพระพุทธมนต์ในงานบำเพ็ญกุศล

วัดจากแดงวันนั้นกับวัดจากแดงวันนี้ เป็นคนละสภาพกัน แต่มีหลวงพ่อสุมนต์ท่านเป็นองค์บุกเบิก ท่านสอนคนที่มา ใครมาสนทนากับหลวงพ่อ ครั้งใด ท่านจะแจกหนังสือกลับไปทุกที เพราะหลวงพ่อท่านชำนาญมหาปัฏฐาน แต่ชอบอ่านชาดก เพราะเวลาจะบรรยายธรรมต้องมีเหตุการณ์ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงถ่ายทอดไว้ แล้วพระอรหันต์ยุค

ถ่ายภาพเป็นที่ระลึกกับเหล่าศิษย์ที่ห้องพักใน รพ.

สังคายนา จารึก บันทึกมา จนถึงทุกวันนี้ เป็นอุทาหรณ์ตัวอย่างประกอบไปด้วย จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจและเชื่อมั่นในคำบรรยายนั้นดียิ่งขึ้น โอกาสที่จะปฏิบัติตามได้นั้นมีอยู่ตลอดเวลา ไม่วันใดก็วันหนึ่ง

เมื่อวันที่ ๑๓ พ.ค. ๒๕๖๒ อาตมาได้เดินทางไปเยี่ยมหลวงพ่อสุมนต์ กับอาจารย์จำรูญ และโยมปานทิพย์ ควรทรงธรรม ไปเห็นหลวงพ่อในวินาทีแรก ก็ได้พูดให้พระที่ดูแลหลวงพ่อฟังว่า *"อยู่อีกนาน"* แต่วาจาของอาตมาไม่ศักดิ์สิทธิ์ พระที่ดูแลถามว่า *"อาจารย์จะเข้ามาเยี่ยมข้างในห้องไหม"* อาตมาตอบว่าไม่เข้า เราปฏิบัติตามกฎของโรงพยาบาล เขาไม่ประสงค์ให้เข้าไปในห้อง เพราะกลัวเชื้อไปติดหลวงพ่อ เราต้องเห็นแก่หลวงพ่อ อาตมานั่งคุยกันอยู่ข้างนอก พยายามสังเกตไปที่หลวงพ่อ พระที่ดูแลก็ดูแลดีมาก อาตมายังคุยกันเลยว่า พระหนุ่มๆ อย่างนี้หายาก ตั้งใจดูแลเต็มที่ คอยชวนให้หลวงพ่อ ขยับร่างกายในส่วนต่างๆ และยังอ่านข้อความที่อาตมาเขียนเยี่ยมให้หลวงพ่อฟัง

เห็นหลวงพ่อท่านขยับปาก ขยับมือ ดูจากกิริยาอาการเช่นนั้น อาตมาจึงบอกว่า อาตมาเองเคยเฝ้าพระเถระผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของอาตมาเองมาโดยตลอด (พระผู้ทรงพระไตรปิฎก

รูปที่ ๔) ท่านป่วยเป็นโรคมะเร็ง รักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาฯ สองปีกับเจ็ดเดือน สังเกตอาการคนไข้มาก็มาก มองว่า ลักษณะกิริยาอาการที่หลวงพ่อสามารถขยับได้เช่นนี้ เป็นลักษณะกิริยาอาการของคนไข้ที่ยังอาการดีอยู่นะ พอถึงเมื่อวาน ใครจะไปเชื่อว่า ความเป็นจริงของการมรณภาพจะเกิดขึ้นได้

แต่อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว **มรณนฺตํ หิ ชีวิตํ** ชีวิตจบที่ความตาย ชาวจากแดงไม่ใช่ธรรมดา กว่าจะเจริญมาถึงจุดนี้ได้ ที่เราบอกว่าเราเคารพในตัวหลวงพ่อเป็นอย่างมาก อีกทั้งเคารพในงานพระศาสนาที่หลวงพ่อท่านปฏิบัติมาเป็นอย่างมาก แต่**เราปฏิบัติตามที่ท่านสอนที่ท่านปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่างได้แล้วหรือยัง**

สรุปสุดท้ายก็คือ คำสุดท้ายที่หลวงพ่อกล่าวในปัจฉิมวาจา ในบรรดาพินัยกรรม ๕ ข้อที่ท่านพูดข้อสุดท้ายว่า **"ขอให้พวกเราช่วยกันรักษาพระปริยัติศาสนา และพระปฏิบัติศาสนาให้คงอยู่ หรือเกิดขึ้นเป็นไปในวัด ในประเทศชาติให้ตลอดไป"** คำแบบนี้ ถามหน่อยว่า เคยได้ยินพระเถระรูปไหนสั่งเสียก่อนมรณภาพบ้างไหม

อีกประการหนึ่งก็คือ วินาทีที่หลวงพ่อใกล้จะมรณภาพ พยาบาลเล่าให้พระที่ดูแลฟังว่าก่อนที่ท่านจะมรณภาพไม่กี่นาที พยาบาลได้ถามหลวงพ่อว่า *"หลวงพ่อคะ แอร์เย็นไปไหมคะ"* หลวงพ่อส่ายศีรษะ หลังจากนั้นไม่นานนัก ท่านก็มรณภาพ แปลว่า ก่อนมรณภาพ ท่านยังมีสติบริบูรณ์ เราต้องทำให้ได้แบบนั้น อาจจะไม่ได้เหมือนท่าน แต่ต้องไม่ละทิ้งความพยายามในการที่จะทำให้ได้ อย่าลืมว่า วินาทีสุดท้าย เป็นวินาทีที่จะพูด จะบอก จะส่งวิญญาณ เราที่ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ต้องไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ตามนั้น นั่นก็คือกุศลกรรม กุศลจิต อกุศลกรรม อกุศลจิต ณ เวลานั้น เมื่อกุศลจิต กุศลกรรมปรากฏเกิดขึ้นในวินาทีสุดท้ายก่อนตาย เรียกว่าจิตสุดท้ายที่เกิดก่อนจุติจิต

เรารู้ล่วงหน้าไหมว่า จิตดวงนั้นจะเป็นจิตดวงไหน ไม่มีใครตอบได้ แต่ถ้าถามว่า จิตดวงสุดท้ายที่จะเกิดก่อนจุติจิต จะพึงเกิดกับเราไหม ทุกคนตอบได้ว่า เกิดแน่ แต่ต้องแน่กว่านั้นอีกคือ ต้องรู้ด้วยว่า จะต้องเป็นจิตดวงไหน ชาวจากแดงจะต้องแฝงไปด้วยความรู้ที่ปฏิบัติได้จริง ตามที่หลวงพ่อสุมนต์ท่านได้แนะนำไว้ ตั้งแต่ต้นมาจนถึงวันที่ท่านจะปิดวาจา เราสามารถย้อนดูได้

ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย โดยเฉพาะพระอานนท์เถระ ก่อนที่ท่านจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ซึ่งก็มีปัจฉิมวาจาเช่นกัน แต่เราไม่ได้ไปเทียบกับพระพุทธองค์ เพียงแต่ว่าเราต้องพยายามทำให้ได้ อย่างที่พระพุทธองค์ท่านทรงทำให้เป็นตัวอย่าง ก่อนปรินิพพาน ท่านได้ตรัสคำสั้นๆ คือ *"ขอให้มีสติ ชีวิตทุกคนเมื่อมีเกิดต้องมีตาย เป็นเรื่องปกติ ชีวิตไม่ยั่งยืน"* ดังนั้น เมื่อชีวิตต้องมีความตาย อย่ารอในวันข้างหน้า เราจะต้องปฏิบัติตัว ปฏิบัติใจอย่างไร พระพุทธเจ้าแนะนำว่า "อัปปมาเทนะ

หลวงพ่อ พระผู้เป็นมากกว่า "ครู" มุ่งมั่นงานเผยแผ่ธรรม

สัมปาเทถะ" ภาษาง่ายๆ ก็คือ **จงใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท**

วันนี้เรามาร่วมบำเพ็ญบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลถวายแก่หลวงพ่อ อาตมามองว่า **สำหรับหลวงพ่อคงไม่จำเป็นต้องรับบุญจากพวกเราแล้ว** แต่ในฐานะเราเป็นศิษย์ที่เคารพท่าน เราต้องทำกุศลถวายท่าน แต่อาตมาก็ยังย้ำจุดเดิมว่า ระดับหลวงพ่อสุมนต์นี่ หมดความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหรือพึ่งพาบุญของใคร เพราะว่าในวินาทีสุดท้าย ท่านยังมีสติสมบูรณ์เช่นนั้น แปลว่าท่านไปดีแล้ว การไปของท่านไปสู่สุคติภูมิ อันนี้เราดูตามเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น ก่อนที่ท่านจะมรณภาพ ท่านเป็นพระเถระที่มีสติดีมาก

อย่างน้อยพวกเราต้องมีสติให้ได้ ในขณะที่เราคิด เราพูด เราทำ ที่ผ่านมา เรามีสติ ทบทวนได้ คิดไม่ดีไปแล้ว พูดไม่ดีไปแล้ว ทำไม่ดีไปแล้ว มารู้ทีหลัง ก็ยังเป็นสมุนของกุกกุจจะ แต่กุกกุจจะนี้นักอภิธรรมเรารู้ดีอยู่แล้ว ที่ผ่านมามีโอกาสทำดีแต่ไม่ได้ทำ พอมาวันนี้รู้สึกเสียใจ ก็เรียกว่ากุกกุจจะ ที่ผ่านมา คนอื่นเขาทำดี เรากลับไปทำชั่ว พอมาวันนี้ บอกว่ารู้อย่างนี้ไม่ทำชั่ววันนั้นยังมาเสียใจวันนี้ **กุกกุจจะ แปลเป็นไทยได้ง่ายๆ ว่า รู้งี้..** จำคำแปลไว้นะ ..รู้งี้.. รู้งี้..

ระดับที่ครูบาอาจารย์เช่นหลวงพ่อสุมนต์เตือน ท่านเตือนผ่านกิริยาอาการ ยังสามารถรู้สึกตอนที่พยาบาลถามว่า *"หลวงพ่อคะ แอร์เย็นไปไหมคะ"* ท่านส่ายศีรษะ แปลว่า ไม่เย็น แม้ว่าวจีวิญญัติจะไม่ปรากฏ แต่**กายวิญญัติ เป็นวิญญัติปรากฏอย่างนี้ หนีไม่พ้นจิตของบุคคลที่มีสติ แปลว่า ท่านมีสติบริบูรณ์** อย่างนี้ ถ้าเรามองย้อนกลับไป จะเห็นว่าปัจจุบันของหลวงพ่อ กับอดีตของหลวงพ่อ ท่านเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอด

พิธีเปลี่ยนฉัตร ณ พระสมันตมหาปัฏฐานเจดีย์ วัดจากแดง

ท่านไม่ใช่พระเถระที่มาอาศัยวัด มาอาศัยจีวร มาอาศัยพระพุทธศาสนา เพื่อมีชีวิตอยู่ไปวันๆ แต่เป็นพระเถระที่ให้วัดอาศัย ให้จีวรอาศัย ให้พระพุทธศาสนาอาศัยท่าน หมายความว่าท่านเป็นพระเถระที่อาศัยวัดอยู่ก็จริง แต่ว่าได้สร้างประโยชน์ให้เกิดแก่สาธารณชน อาศัยจีวรเป็นเครื่องนุ่งห่มก็จริง แต่ว่าท่านทำประโยชน์ให้เกิดแก่สาธารณชน อาศัยรูปแบบการใช้ชีวิตของพระพุทธเจ้า หรือรูปแบบทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตก็จริง แต่ท่านทำประโยชน์ให้เกิดแก่สาธารณชน ตั้งแต่ท่านบวชเข้ามาก็ว่าได้

เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่เราต้องช่วยกันสานต่องานของหลวงพ่อสุมนต์ จึงขอให้พวกเรามาช่วยงานพระอาจารย์มหาประนอมกันมากๆ แต่ที่จริงพวกเราก็มาช่วยกันอยู่แล้ว เพียงแต่อยากจะเตือนกันว่า หลวงพ่อสุมนต์ไม่อยู่แล้ว พวกเรายิ่งต้องมาช่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ถ้าพวกเรายืนยันว่า เราเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อสุมนต์ ลูกศิษย์จากแดง ต่อให้ใครอยู่ต่อจากหลวงพ่อสุมนต์ เราต้องไม่ทิ้งกัน**

เหมือนอย่างอาตมาไปอยู่เมียนมามา ๑๘ ปี กลับมาได้สอนหนังสือ ก็พอจะมีลูกศิษย์ลูกหาพอสมควร เมื่อจะไปทำบุญที่เมียนมา เช่น งานทอด

กฐิน บรรดาลูกศิษย์ได้ยินข่าวก็ร่วมกันไป อธิบายถึงเหตุผลที่ต้องไปทอดกฐินที่เมียนมานั้น อย่างแรกที่อาตมาอยากพูดก็คือ **ต้องการตอบแทนบุญคุณ** อย่าลืมว่า เราเรียนที่วัดแห่งนั้นถึง ๑๘ ปี **ถ้าไม่มีวัดนั้น เราไม่โตมาถึงบัดนี้ เราจึงอยากตอบแทนบุญคุณ ในรูปแบบที่ดี** ในระดับหนึ่งเช่นเดียวกัน ถ้าเราเคยสนับสนุนหลวงพ่อสุมนต์ เราก็ควรสนับสนุนวัดที่หลวงพ่อเคยใช้เป็นเสนาสนะในการปฏิบัติศาสนกิจ ไม่ขึ้นอยู่กับว่าผู้ที่ทำหน้าที่แทนหลวงพ่อสุมนต์จะเป็นท่านใด

พวกเรารู้จักท่านพระอาจารย์มหาประนอมกันดีแล้ว เวลาท่านไปบรรยายที่ไหน ท่านก็จะฝากอาตมาไว้ที่นั่น มีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านโทรมาว่า "ไพโรจน์ ว่างไหม"..."ว่างครับ"..."ไปบรรยายแทนให้หน่อย"..แต่วันนั้นอาตมาปฏิเสธ แล้วตั้งแต่นั้น ก็ไม่ได้ไปบรรยายแทนท่านอีกเลย อาตมาก็บอกเหตุผลท่านว่า "ญาติโยมที่มาเรียน เขาไม่รู้จักผม เพราะในเวลานั้นยังโนเนมยังไม่มีชื่อ" มีแต่ฉายาว่า เพิ่งกลับมาจากพม่า ชาวพม่าเรียกอาตมาว่า **"ท่านญาณะ-กุสะละ"** กลับมาเมืองไทย ยังไม่มีใครรู้จัก ก็เลยเกรงใจผู้ฟังว่า ถ้าเราไปบรรยายแทนท่านผู้ฟังจะพอใจไหม ก็เลยปฏิเสธ ปฏิเสธครั้งเดียว ท่านก็ไม่ให้ไปทำงานแทนท่านอีกเลย แต่ทราบว่า ท่านไม่ได้โกรธ ท่านเป็นพระเถระที่ไม่โกรธ เพราะเราอยู่ด้วยกันมาตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ แล้ว

พินัยกรรมของหลวงพ่อเขียนเป็นลายมือ หมายความว่า ทุกคำที่หลวงพ่อเขียน ท่านเขียนด้วยสติ โดยเฉพาะคำสุดท้ายที่อาตมาปลื้มที่สุด (ไม่ได้แปลว่าสี่คำแรกไม่ได้ปลื้มนะ สี่คำแรกนั้นธรรมดาทั่วไป) **คำสุดท้ายของชีวิตท่านฝากไว้ว่า "ถึงจะอย่างไร ชีวิตของเราก็ต้องเป็นไปด้วยการรักษาพระพุทธศาสนา ในด้านปริยัติศาสนาและปฏิบัติศาสนา"** แปลความได้ว่า **อย่าละทิ้งการเรียนการสอนพระไตรปิฎกและอรรถกถา ฎีกา เป็นอันขาด ไม่เช่นนั้นแล้วพระพุทธศาสนาจะไม่มีปรากฏในที่ใดๆ เลย** การศึกษาปริยัติ คือการศึกษาพระพุทธศาสนา หรือการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งโดยหลักการ จะต้องศึกษาผ่านพระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์ที่ครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ทางด้านนั้น เขียนเป็นภาษาไทย และเป็นไปเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง

หลวงพ่อสุมนต์ท่านจึงเน้นย้ำว่า ขอให้ช่วยกันดูแลพระปริยัติศาสนาและปฏิบัติศาสนา ส่วนปฏิเวธศาสนา ระดับนี้พวกเราต้องรู้อยู่แล้วว่าทำไมหลวงพ่อไม่ใส่ไว้ในคำพินัยกรรม ถ้าเราไม่เข้าใจ อาจจะมองว่าหลวงพ่อเขียนตกไปคำหนึ่งหรือเปล่า ท่านไม่ได้เขียนตก ถ้าเขียนแล้ว มีอยู่สองอย่างคือ ผิด กับ ถูก แปลว่า ท่านไม่ได้เขียนจึงไม่เห็น ที่ท่านไม่เขียนเพราะไม่จำเป็น เพราะ**ปฏิเวธศาสนาเป็นผลที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติศาสนา** ในขณะเดียวกัน ท่านยังเขียนได้ถูกลำดับอีกด้วยว่า **การเรียนการศึกษาพระไตรปิฎกต้องมาก่อน มิฉะนั้น การปฏิบัติจะถูกต้องไม่ได้** ถ้าการ

ร่วมกันสวดคัมภีร์มหาปัฏฐานในงานบำเพ็ญกุศลของท่าน (ตามพินัยกรรมข้อ ๒ ที่หลวงพ่อสุมนต์ท่านระบุไว้)

ปฏิบัติไม่ถูกต้อง ไม่ใช่เพียงแค่ว่า คนที่ปฏิบัติอยู่นั้นถูกหลอกเท่านั้นนะ ยังจะไม่มีโอกาสเดินไปถึงปฏิเวธศาสนาได้อย่างแน่นอน เพราะการศึกษาปริยัติเพื่อปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงจะนำพามาซึ่งปฏิเวธได้จริง

ดังนั้น พวกเราต้องเน้นเรื่องการศึกษาให้อยู่ในชีวิตในแต่ละวันให้ได้ สังเกตครูบาอาจารย์ที่พวกเรานับถือ ตั้งแต่หลวงพ่อสุมนต์ หรือหลวงพ่อใหญ่วัดท่ามะโอก็เช่นเดียวกัน ตลอดชีวิตของท่านอยู่กับหนังสือ ปริยัติและปฏิบัติตลอดมา ส่วนปฏิเวธ **ถ้าปฏิบัติถูกต้องตามปริยัติ อย่างไรก็ปฏิเวธ ยังไงก็บรรลุ เราจึงต้องเน้นที่ปริยัติ** การเรียนการศึกษาต้องชัดเจน มิฉะนั้น การปฏิบัติจะมีปัญหาได้ ยกตัวอย่างเช่น เรากำลังปฏิบัติอยู่แต่ไม่ถูกหลักการ ตัวเราเองก็ไม่รู้แต่เราไปเชื่อมั่นในตัวผู้สอนว่า กิริยารูปลักษณ์แบบนี้ น่าจะสอนถูกต้องทุกประการ แต่ลืมตัวไปว่า เรานี้เป็นคนที่ไม่รู้อะไรเอาเสียเลย หน้าตาดีๆ พูด เราเชื่อหมดเลย แปลว่า เราไม่ฉลาดเอามากๆ

เริ่มต้นผิด มันก็ผิด วิธีการปฏิบัติผิด เมื่อปฏิบัติผิด ปฏิเวธไม่มาสงสารเราหรอก **ปฏิเวธย่อมเป็นไปตามปฏิบัติทุกประการ** ปฏิบัติก็ต้องเป็นไปตามปริยัติทุกประการเช่นกัน ไม่เช่นนั้นแล้ว พระพุทธองค์จะตรัสไว้หรือว่า พระพุทธศาสนามี ๓ ประการ หนึ่ง คือ **พระปริยัติศาสนา** สอง คือ **ปฏิบัติศาสนา** สาม คือ **ปฏิเวธศาสนา** ดังนั้น **เราต้องมีหนึ่ง มีสองตลอด ถ้าอยากจะมีสาม แต่ที่สำคัญที่สุดคือปริยัติศาสนา** ยกตัวอย่างง่ายๆ ปัจจุบันนี้ พวกเราเรียนกันอยู่ ทั้งบาลีทั้งอภิธรรม เรียนไม่ค่อยจะรู้เรื่องเท่าไหร่นัก (ไม่ได้ดูถูกนะ แต่ดูถูกต้องแล้ว) แต่เราก็ยังเรียน **ขนาดเรียนแล้ว ยังไม่ค่อยจะรู้เรื่อง แล้วถ้าคนไม่ได้เรียน เขาจะรู้เรื่องไหม**

สมัยอาตมาไปเรียน เคยได้ยินมาว่า บาลีเป็นวิชาสำหรับพระ ฆราวาสไม่ควรเรียน ตอนเป็นเด็ก ได้ยินมาแบบนั้น เพราะเวลาพระให้พรด้วยภาษาบาลี การสวดมนต์ก็ภาษาบาลี เป็นบาลีหมดเลย คนจึงมองว่า ภาษาบาลีเป็นของพระ ถ้าคนไปเรียนเหมือนๆ ว่าจะทำบาปหนัก ปรากฏว่าพอมาได้เรียน จึงรู้ว่าเข้าใจผิด เป็นเรื่องใหญ่เข้าใจผิด แต่คิดว่าตนเข้าใจถูก เขาเรียกว่าปณฺฑิตมานี ท่องก็ต้องท่อง ต้องพูดให้พวกเราได้ยินได้ฟัง

เวลาเราไปแนะนำเพื่อนๆ ให้มาเรียน เขาบอกยังไม่ถึงเวลา เราแนะนำอย่างนี้สิ พูดแบบกันเอง จะทำให้เข้าใจง่ายและดีกว่า เวลาเราไปชวนเพื่อนที่ไม่อยากเรียน ไปเรียนพระอภิธรรมไหม ไม่อยากไป ยังไม่ถึงเวลา ยังไม่ว่าง ไปเรียนบาลีไหม ยิ่งแล้วใหญ่เลย จะพูดให้ฟังว่า เวลาเราชวนคนมาเรียนบาลี ถ้าเขาไม่เรียน เราชวนอย่างนี้ชวนว่าอภิธรรมก็ยาก บาลีก็ยาก เรียนยาก เข้าใจยาก จำง่าย ลืมง่าย **"ดูฉันเป็นตัวอย่าง เรียนมาตั้งนานแล้ว จำอะไรไม่ได้เลย แล้วถ้าคุณไม่เรียน คุณจะไม่แย่กว่าฉันหรือ"**

แม้เราเรียนแล้ว ลืมไป โยมว่าผิดหรือถูก การจำได้แล้วลืม เป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องที่

ภาพหมู่ ในวันจบหลักสูตรธัมมาจริยะ (แนวทาง)

ร่วมกันสืบสานธรรมตามพินัยกรรมของหลวงพ่อสุมนต์

ผิดปกติ **แต่ถ้าลืมจำลืมเรียนนะสิ เป็นเรื่องผิดปกติมากๆ**

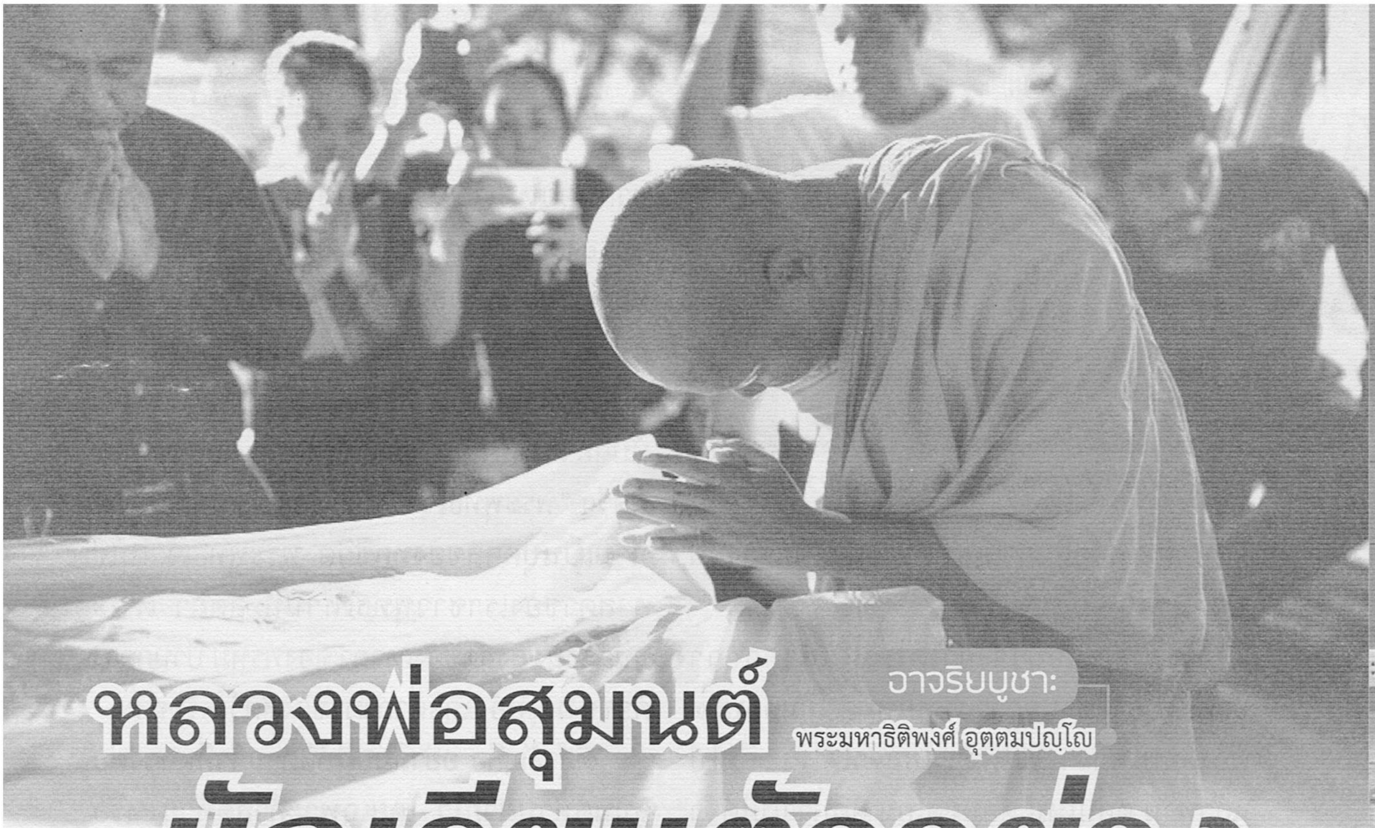
เวลาถามโยมว่า จำได้ไหม แล้วตอบว่า จำไม่ได้ อาตมาบอกว่า ตอบใหม่สิ โยมตอบผิด ต้องตอบใหม่ว่า **ไม่ได้จำ** โยมจำได้ไหม ลืมไปแล้วท่าน ตอบใหม่ ตอบผิดโยม ตอบว่าไม่ได้จำ ไม่ได้จำ แล้วตอบได้ไงว่าลืมไปแล้ว หรือจำไม่ได้ทั้งๆ ที่ยังไม่คิดจะจำ แต่เวลาเขาถาม กลับตอบว่าลืมไปแล้ว มันเหมือนกับจำได้ แล้วลืมไป ถ้าจำมาแล้วลืม มันเป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าลืมจำตั้งแต่ต้นนะ ผิดปกติเอามากๆ โดยเฉพาะชาวจากแดง อย่าไปเป็น "คนหลังเขา" คนหลังเขาก็คือ คนที่เขาว่าไง เขาเดินนำหน้า เดินตามหลังเขาใช่ไหม คิดให้ดีๆ คนหลังเขา อาจจะถึงขั้นเป็น "คนมีเขา" ไปเลยก็ได้

วันนี้เป็นวิสาขบูชาโลก เป็นวันที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า แม้เราจะเป็นพุทธศาสนิกชน เมื่อเอ่ยถึงพระนามของพระองค์ เราอย่าไปแฝงตัวเราติดสอยห้อยตาม หมายความว่าเวลาพูดว่า พระพุทธเจ้า เราจะพูดว่า "ของเรา" ตามหลัง ไม่ใช่นะ ไม่ใช่ "พระพุทธเจ้าของเรา" ท่านไม่ใช่พระพุทธเจ้าของใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเลย **พระองค์เป็นสาธารณบุคคลแห่งโลก** พระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นพระพุทธเจ้าเพื่อชาวพุทธเท่านั้น ชาวพุทธมาทีหลัง พอไปเรียนรู้พระธรรม ตามเหตุตามปัจจัยที่ตนสะสมมามากน้อยในภายหลัง ก็ไปตั้งตัวเป็นเจ้าของว่าพระองค์เป็นพระพุทธเจ้าของฉัน **พระองค์ไม่ใช่ของเรานะ เราต้องพูดใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้คนที่ยังไม่ได้นับถือ หันมานับถือได้** แต่ถ้าเรายังใช้คำว่าพระพุทธเจ้าของเรา เขาก็บอกว่า เขาไม่นับถือ เราต้องตัดคำว่า "ของเรา" ออก เราต้องพูดว่า "พระพุทธเจ้า" อย่าเติมคำว่า "ของเรา" **ท่านเป็นบุคคลของทุกชีวิต** พระพุทธเจ้าไม่ใช่ศาสดาของเราชาวพุทธเท่านั้น สัตถา เทวะมนุสสานัง สูงสุดของเทวดา ของพรหม ปานกลางคือของมนุษย์ และต่ำลงมาของสัตว์เดรัจฉาน

ที่สำคัญคือ **อย่าลืมปฏิบัติตามคำที่หลวงพ่อสุมนต์ท่านฝากไว้ โดยเฉพาะคำสุดท้าย หรือปัจฉิมวาจาของท่าน ที่ให้ช่วยกันดูแลรักษาพระปริยัติศาสนาและปฏิบัติพระศาสนา ให้อยู่คู่วัด คู่ประเทศชาติ ตลอดไป** คำนี้สำคัญมาก

โอกาสนี้ ก็ขออนุโมทนากับทุกท่าน ที่ได้เห็นความสำคัญ โดยเฉพาะงานหลวงพ่อใหญ่วัดจากแดง และงานของพระอาจารย์มหาประนอม และพระอาจารย์มหาธิติพงศ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นงานของวัดจากแดงนั่นเอง

ทุกท่านได้สละเวลาอันมีค่าของตน มาร่วมกันบำเพ็ญมหากุศล ในวันวิสาขบูชาโลกเช่นนี้ ขอให้พวกเราใช้ชีวิตให้มีกุศลเกิดขึ้น เพื่ออุทิศส่วนกุศล ถ้าหลวงพ่อสุมนต์ยังมีความต้องการอยู่ เราก็มีความพร้อมที่จะมอบถวายกุศลทุกอย่างที่พวกเราได้ร่วมกระทำมาให้แก่ท่านเสมอๆ จึงขออนุโมทนาสาธุกับญาติโยมทุกท่านที่มีกุศลฉันทะและกุศลเจตนาอันดีงามเช่นนี้มาโดยตลอด และขอให้ทุกท่าน จงปฏิบัติดำเนินชีวิตตน ให้ประกอบไปด้วยกุศลฉันทะและกุศลเจตนาเช่นนี้ตลอดไป โดยทั่วหน้ากัน ทุกๆ ท่านเทอญฯ

อาจริยบูชา:

หลวงพ่อสุมนต์ นักเรียนตัวอย่าง

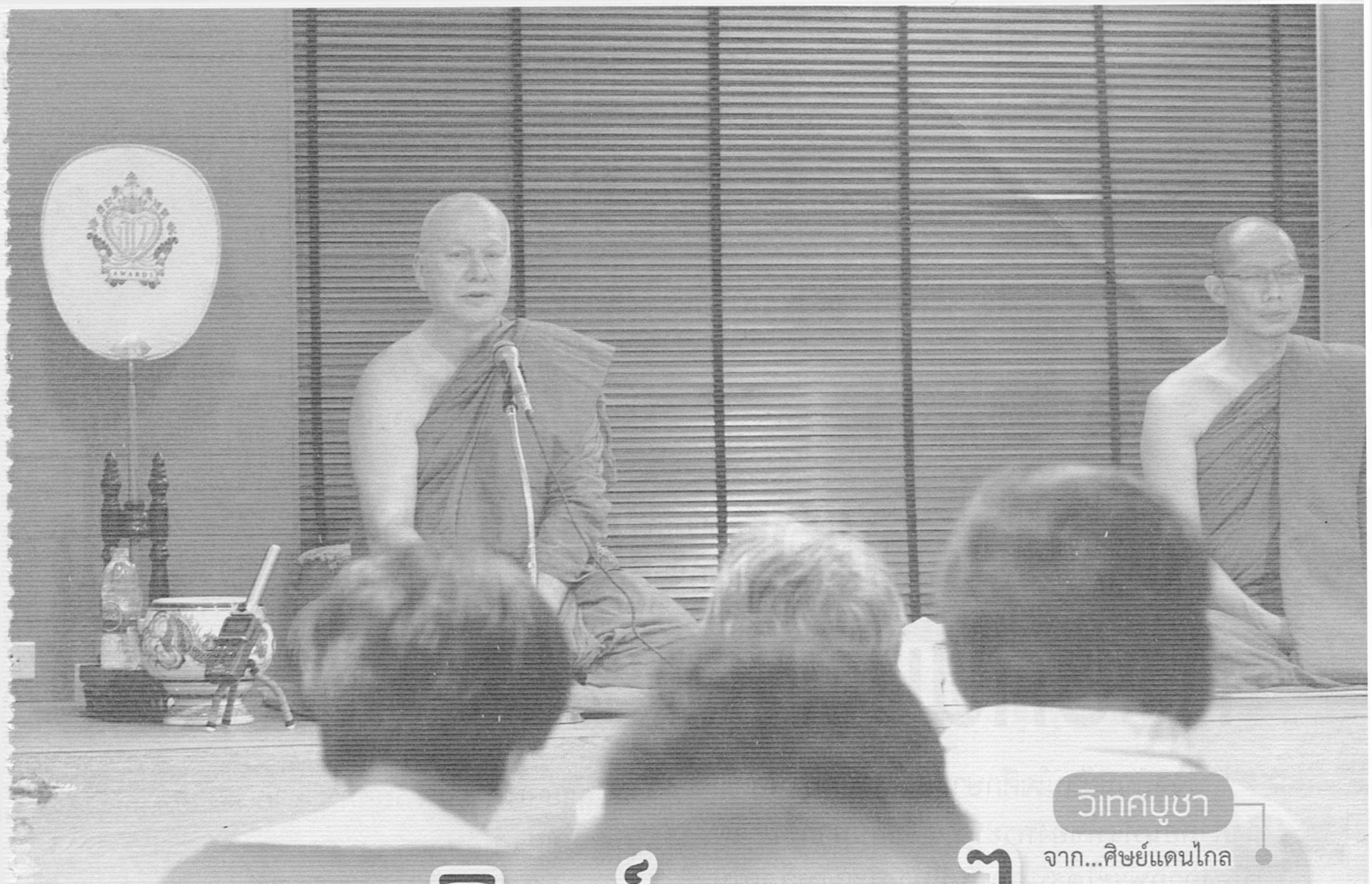
พระมหาธิติพงศ์ อุตฺตมปญฺโญ

หลวงพ่อสุมนต์เป็นครูอภิธรรม เป็นที่ประจักษ์แก่สาธุชนผู้สนใจในการศึกษาอยู่แล้ว โดยเฉพาะวิชามหาปัฏฐาน นอกจากสอนแล้ว ท่านยังเขียนตำราเรียน ออกแบบตำราเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีตำราเรียนที่ดี และท่านเคยเป็นผู้บริหารสูงสุดของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย (อชว.) ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ

อีกประการหนึ่ง ซึ่งหลายคนรับทราบกันดี หลวงพ่อสนใจการศึกษา ค้นคว้าตำรับตำราอยู่เป็นประจำ ทราบมาว่า แม้ภาษาบาลีท่านจะไม่ค่อยชำนาญ แต่ก็พอทราบได้ว่า แปลถูกหรือผิด โดยท่านเทียบเคียงกับตำราต่างๆ ทั้งไทยและเทศ โดยเฉพาะตำราของพม่านั้น ท่านให้ความสนใจอย่างมาก ถึงขนาดที่ว่า ท่านไปจัดหามาจากพม่าโดยตรงจำนวนมากมาย เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ในการศึกษาและค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา

แม้แต่ในช่วงท้ายๆ ของชีวิตท่าน ก็ยังคงศึกษาหาความรู้ และหาบุคลากรมาช่วยในการเขียนตำราเรียนต่างๆ ซึ่งมีทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ช่วยสนองงานของท่านอยู่ ดังจะเห็นได้จากตำราเรียนอภิธรรม หรือแม้แต่หนังสือบาลีหลายเล่ม ท่านเองก็ได้ให้การสนับสนุน ทั้งให้คำแนะนำ และจัดหาทุนมาช่วยพิมพ์ด้วย

ฉะนั้น จึงถือได้ว่า หลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก ท่านเป็น **"นักเรียนตัวอย่าง"** ของนักเรียนที่ศึกษาธรรมะทั้งหลาย ที่นักปริยัติทั้งหลายควรถือเอาท่านเป็นแบบอย่าง ถ้ายังต้องการที่จะสอนหนังสืออยู่หรือต้องการรักษาพระปริยัติศาสนาให้คงอยู่ ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เป็นนิจ ดังเช่นหลวงพ่อสุมนต์ที่ท่านทำตัวให้เป็นเหมือนแก้วน้ำที่พร่องอยู่เป็นนิจ พร้อมที่จะเติมน้ำใหม่ๆ เข้ามาในชีวิตได้เสมอ นับว่าท่านเป็นแบบอย่างของผู้ไม่อิ่มต่อการศึกษา ควรบูชาพระคุณตลอดไป

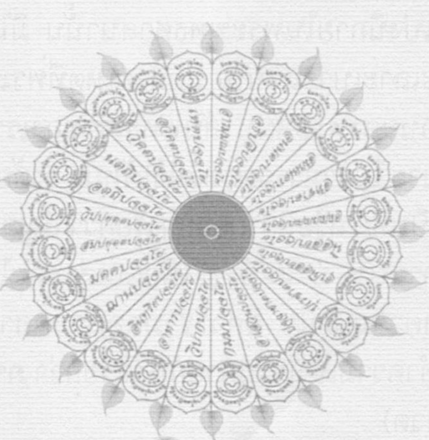
จากศิษย์...แดนไกล

พระโสภณภาวนาวิเทศ (แดน กัลยาโณ) วัดพุทธโพธิวัน เมลเบิร์น ออสเตรเลีย

กระผมรู้สึกโชคดีที่ได้รู้จักกับท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ หรือ หลวงพ่อสุมนต์ ในช่วงที่กระผมได้เรียนและสอบพระอภิธรรมในปี ๒๕๔๒ - ๒๕๔๓ ท่านเป็นผู้มีความรู้แตกฉานในพระปริยัติธรรมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระอภิธรรม แต่ท่านไม่หวงวิชา

ท่านเป็นพระอาจารย์ที่มีเมตตาต่อลูกศิษย์อย่างสูง และยินดีที่จะตอบคำถามทุกเวลา และท่านจะไม่แสดงความเหนื่อยล้าในการสอน หรืออธิบายเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพระอภิธรรม เรารู้สึกเสียดายที่ท่านจากไป เพราะพระศาสนาจะขาดพระองค์หนึ่ง ที่เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่ความรู้ทางพระอภิธรรม

แต่หลวงพ่อสุมนต์คงจะเป็นองค์แรกที่ยอมรับว่า สังขารไม่เที่ยง ต้องมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่

ปัจจัย 24 ในคัมภีร์มหาปัฏฐาน

แล้วดับไป เป็นธรรมดาตามกฎธรรมชาติ เหมือนที่ท่านสอนพวกเราเสมอ

ขออนุโมทนาในความดีของท่าน และขอให้ท่านเข้าสู่มรรค ผล นิพพาน

ขอเจริญพร

ปัญญาภิวัฒน์

ธีรปัญโญ

ถึงเวลาเอา สูตรหลัก กลับคืนมาเป็น "หลักสูตร"

ปัจจุบันมีผู้สนใจศึกษาพระไตรปิฎก เพื่อเข้าถึงคำสอนที่แท้ของพระพุทธเจ้ากันมากขึ้น แต่เนื่องจากพระไตรปิฎกนั้นมีมากมายเหลือเกิน ๙๑ เล่ม เต็มตู้เลย แค่เห็นก็ท้อแล้ว ไม่รู้จะเริ่มต้นจากเล่มไหน

จึงขอแนะนำการศึกษาพระไตรปิฎก โดยดูตัวอย่างจากสมัยโบราณ คือแบ่งออกเป็นนิกายๆ การแบ่งนิกายในพระพุทธศาสนานั้น มิใช่เพื่อมาทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่ด้วยเหตุที่พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้นมีมากมาย ไม่สามารถทรงจำไว้ได้หมด จึงต้องแบ่งออกเป็นทีม หรือนิกายย่อยๆ เรียกว่า **ปัญจนิกาย** (๕นิกาย) (ที-ม-สํ-อํ-ขุ) เพื่อแบ่งส่วนกันไปท่องไปทำความเข้าใจ มีการรวมกลุ่มสวดสาธยายและทำความเข้าใจไปด้วยกัน ที่เรียกว่า **ภาณกะ** (ทีมสวด)

แต่ก่อนจะไปทรงจำนิกายใดนิกายหนึ่งโดยเฉพาะ พวกเราชาวพุทธ ก็ควรที่จะทำความรู้จักกับทุกนิกายไปโดยรวมก่อน โดยเบื้องต้นอาจจะคัดเลือกศึกษาบางพระสูตรที่สำคัญในนิกายนั้นๆ เป็นตัวอย่างดังนี้

ทีฆนิกาย แนะนำให้เริ่มศึกษาจาก **มหาสติปัฏฐานสูตร** ก่อน

ถ้าจะให้เลือกพระสูตรเพียงพระสูตรเดียวที่สามารถอธิบายการปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน โดยแจกแจงสติได้อย่างละเอียดและลึกซึ้ง รวมทั้งมีการรับประกันจากพระพุทธเจ้าเองว่า ถ้าปฏิบัติได้อย่างนี้ ๗ ปี หรือลดหลั่นลงมาเพียงแค่ ๗ วัน ถ้าทำได้ ก็สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ หรือไม่ก็เป็นพระอนาคามี

พวกเราจึงควรจะเข้าใจความหมายพระสูตรนี้ให้ดี เพราะจะเกื้อกูลต่อการปฏิบัติเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังได้ช่วย**สืบสายลูกศิษย์ของพระ**

อานนท์ได้อีกด้วย ใครความจำดีก็จำพระสูตรยาวๆ ได้ โดยมาเริ่มจากมหาสติปัฏฐานสูตรกัน

มัชฌิมนิกาย เริ่มศึกษาจาก **พุทฺธวจนํ**

เป็นหนังสือที่คัดเลือกพระสูตรส่วนสำคัญในพระไตรปิฎกมาศึกษาในกรอบของอริยสัจสี่ พระญาณติโลกเถระชาวเยอรมันเป็นผู้คัดสรร แม้จะเลือกมาจากทุกนิกาย แต่เนื้อหามาจากมัชฌิมนิกายมากที่สุด มาดูซิว่า ชาวต่างประเทศที่ยอมอุทิศทั้งชีวิตมาบวชในพระศาสนา ท่านสนใจคำสอนแบบไหน ซึ่งไม่มีในศาสนาของเขา เหมาะสำหรับการทำความเห็น (ทิฏฐิ) ให้ตรง มัชฌิมนิกาย จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มหาวิปัสสนา **สำหรับผู้ต้องการสืบสายการเป็นลูกศิษย์ของพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร จะพลาดไม่ได้**

สังยุตตนิกาย เริ่มศึกษาจาก **สูตรหายใจ**

เป็นการคัดเลือกพระสูตรที่สำคัญจากพระไตรปิฎก มารวบรวมเป็นหมวดหมู่ จึงมีโครงสร้างเหมือนสังยุตตนิกาย เช่น หมวดวิเวก เข้ากรรมฐานควรจะรู้อะไรบ้าง หมวดมรณัสสติ ควรจะรู้อะไรบ้าง เป็นต้น ในสังยุตตนิกาย ก็มีลักษณะอย่างเดียวกันนี้ เช่น มารสังยุตต์ รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับมาร พรหมสังยุตต์ รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับพรหม

เป็นต้น **สำหรับลูกศิษย์ของพระมหากัสสปะ** ชอบการอยู่ป่า รักษาธุดงควัตร แล้วค่อยๆ ศึกษาเป็นเรื่องๆ ไป

สูตรหายใจ จะนำพระสูตรใส่เข้าไปในชีวิตอีกครั้ง ทำชีวิตให้มีคุณค่า มีหลัก และมีเป้าหมาย ขณะเดียวกัน ก็ใส่ชีวิตลงไปในพระสูตร ช่วยกันสาธยาย ให้พระสูตรคงความสำคัญ ยังสามารถนำมาใช้แก้ทุกข์ได้ แม้ในโลกปัจจุบัน

อังคุตตรนิกาย เริ่มศึกษาจาก **ทสุตตรสูตร**

พระสูตรนี้ พระสารีบุตรเป็นผู้แสดง ให้เป็นตัวอย่างในการจัดหมวดหมู่ พระธรรมคำสอนของพระศาสดา ตามหมวดตัวเลข ซึ่งแม้ว่าทสุตตรสูตร จะเป็นพระสูตรสุดท้ายในทีฆนิกายก็ตาม แต่โครงสร้างการเรียงลำดับหัวข้อธรรม

เป็นตัวเลข ตั้งแต่ ๑ ไปจนถึง ๑๐ นั้น เป็นโครงสร้างเดียวกับอังคุตตรนิกาย พระสูตรนี้เป็นต้นแบบของการสังคายนาในภายหลัง

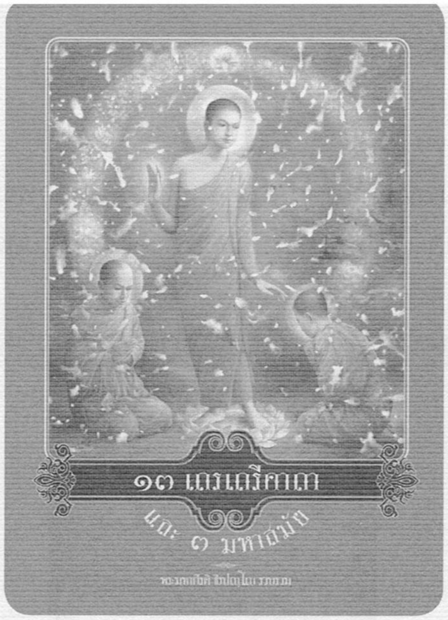
ดังนั้น ถ้าเราไม่มีโอกาสได้สังคายนา (*สัง*- พร้อม, *คายนา* - สาธยาย) ทั้งหมด เราอาจจะเริ่มจากการมาทบทวนข้อธรรมพร้อมๆ กัน เป็นการสังคายนาเล็กๆ ในแต่ละวัด และยิ่งถ้าได้ศึกษาความหมายด้วยแล้ว ก็จะเกื้อกูลต่อการแสดงธรรมโดยนัยต่างๆ เป็นอันมาก

ถ้าให้เลือกพระสูตรเดียว ที่เป็นตัวแทนของพระปริยัติทั้งหมด ก็คงต้องเลือกพระสูตรนี้ หลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก ก่อนที่จะมรณภาพ ท่านได้ปรารภถึงพระสูตรนี้บ่อยๆ ในที่ประชุมสงฆ์ หลวงพ่ออยากให้มีการศึกษาพระสูตรนี้อย่างจริงจัง ท่องจำให้ได้ แล้วนำไปใช้เป็นหลักสูตร แทนหลักสูตรนักธรรมที่เรียนกันอยู่ทุกวันนี้ด้วยซ้ำไป เพราะเป็นระบบระเบียบลุ่มลึกกว่า การจัดเรียงหัวข้อธรรมะ ก็มาจากพระธรรมเสนาบดีโดยตรง ดีกว่าที่จะมาเลือกจัดแยกส่วน ศึกษากันเอาเอง ซึ่งทำให้หลุดขาดจากบริบทของธรรมะอื่น **เหมาะสำหรับพวกลูกศิษย์ของพระอนุรุทธ ผู้มีตาทิพย์**

ขุททกนิกาย เริ่มศึกษาจาก **๑๓ เถรเถรีคาถา**

จริงๆ ขุททกนิกายหรือเบ็ดเตล็ดเล็กน้อยนั้น มีพระสูตรจำนวนมากมาย ผู้ศึกษาควรเริ่มจาก ขุททกปาฐะ ที่เป็นเรื่องพื้นฐาน เช่น เรื่องไตรสรณคมน์ ศีลสิบ รัตนสูตร มงคลสูตรอาการสามสิบสองเป็นต้น ซึ่งชาวพุทธหลายคนก็คงคุ้นหูกันอยู่แล้ว แต่ถ้าใครยังไม่เคยศึกษา ก็ควรศึกษาเสียก่อน

แต่ที่แนะนำเถรเถรีคาถา เพราะเราจะได้เห็นตัวอย่างของผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระศาสดาแล้วบรรลุธรรม ว่าท่านประทับใจอะไร

แล้วปฏิบัติอย่างไร มีข้อแนะนำต่อรุ่นน้องๆ อย่างพวกเรา อย่างไรบ้าง จะได้เกิดกำลังใจ รวมทั้งจะได้เป็นสังฆานุสติไปด้วย

ท่ามกลางข่าวที่ไม่ค่อยดี ของพระสงฆ์บางรูปในโซเชียลมีเดียต่างๆ จงอย่าลืมว่า **เราถือสรณะในพระอริยสงฆ์** ดังนั้น การเลือกตัวอย่างที่ดีมาศึกษาสนทนากัน เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างการปฏิบัติ น่าจะเกิดประโยชน์กว่าศึกษาแล้ว จะเกิดศรัทธาในการปฏิบัติของครูบาอาจารย์สมัยก่อนเป็นอันมาก ว่าท่านได้ทุ่มเท รับภาระสืบทอดพระศาสนากันต่อมา จนถึงรุ่นเราได้อย่างไร

นอกจากนี้ ในหนังสือ ๑๓ เถรเถรีคาถา และ ๓ มหาสมัย ยังมีส่วนของสุตตนิบาต ซึ่งเป็นพระสูตรที่เก่าแก่ที่สุด อันเป็นหลักสูตรของพระสมัยพุทธกาล ที่คงจะท่องกันได้ขึ้นใจด้วย ดังตัวอย่างที่พระโสณกุฏิกัณณะ เดินทางไกลมาจากเมืองชายแดนมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า แล้วพระพุทธองค์โปรดให้พระอานนท์จัดที่ให้พักในกุฏิเดียวกันกับพระองค์ (จึงได้ชื่อว่า โสณกุฏิกัณณะ "โสณะมุมกุฏิ")

เวลาใกล้รุ่ง ก็ทรงให้พระโสณะสาธยายว่าที่ชายแดนได้เรียนอะไรมาบ้าง ท่านโสณะก็ท่องสุตตนิบาตนี้ ให้พระพุทธเจ้าทรงสดับแล้วพระองค์ก็ตรัสชมเชยว่า เรียนมาได้ดี เป็นต้น

ขุททกนิกาย จึงเหมาะสำหรับลูกศิษย์พระเถรานุเถระอื่นๆ ซึ่งเราสามารถจะเลือกเป็น role model กัลยาณมิตรของเราได้

สรุป ขอเสนอจุดเริ่มของการศึกษาพระไตรปิฎก หรือปัญจนิกาย **ที - ม - สํ - อํ - ขุ**

อาจจะเริ่มจาก **"หลักสูตร"** ที่มีชื่อย่อได้ว่า **มหา - สูตร - พุ - ท - เถระ**

ซึ่งมาจาก **มหา**สติปัฏฐาน **สูตร**หายใจ **พุท**ธวจน์ **ท**สุตตรสูตร และ **เถร**เถรีคาถา ตามลำดับ

อนึ่ง บุคคลบางคนออกบวช มีลาภสักการะชื่อเสียงเกิดขึ้น ก็ไม่อิ่มใจ ไม่เต็มปรารถนาด้วยลาภสักการะ ชื่อเสียงนั้น ได้ความสมบูรณ์ด้วยศีล ก็อิ่มใจ แต่ไม่เต็มปรารถนาด้วยสีลสัมปทา (ความสมบูรณ์ด้วยศีล) นั้น ได้ความสมบูรณ์ด้วยสมาธิ ก็อิ่มใจ แต่ไม่เต็มปรารถนาด้วยสมาธิสัมปทา (ความสมบูรณ์ด้วยสมาธิ) นั้น ได้ญาณทัสสนะ (หรือปัญญา) ก็อิ่มใจ แต่ไม่เต็มปรารถนาด้วยญาณทัสสนะนั้น ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะญาณทัสสนะนั้น คุณธรรมอื่นๆ ที่ยิ่งกว่า ประณีตกว่าญาณทัสสนะ ก็ปลูกความพอใจ พยายามเพื่อทำให้แจ้ง ซึ่งคุณธรรมนั้นๆ ไม่มีความประพฤติย่อหย่อน หละหลวม

"ดูก่อนพราหมณ์ ธรรมอะไรบ้าง ที่ยิ่งกว่าประณีตกว่าญาณทัสสนะ ดูก่อนพราหมณ์ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เข้าปฐมฌาน (ฌานที่ ๑) เข้าทุติยฌาน (ฌานที่ ๒) เข้าตติยฌาน (ฌานที่ ๓) เข้าจตุตถฌาน (ฌานที่ ๔) เข้าอากาสานัญจายตนะ (อรูปฌาน กำหนดอากาศไม่มีที่สิ้นสุดเป็นอารมณ์) เข้าวิญญาณัญจายตนะ (อรูปฌาน กำหนดวิญญาณไม่มีที่สิ้นสุดเป็นอารมณ์) เข้าอากิญจัญญายตนะ (อรูปฌาน กำหนดว่าไม่มีอะไร แม้แต่นิดหน่อย) เข้าเนวสัญญานาสัญญายตนะ (อรูปฌาน ที่มีสัญญาความจำได้หมายรู้ ก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญา ก็ไม่ใช่) เข้าสัญญาเวทยิตนิโรธ (สมาบัติชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนาซึ่งเมื่อเข้าแล้วทำให้ดับสัญญาความจำได้หมายรู้และเวทนาความเสวยอารมณ์สุขทุกข์ หรือไม่ทุกข์ ไม่สุขได้) อาสวะของภิกษุนั้น สิ้นไปแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา คุณธรรมเหล่านี้แล ที่ยิ่งกว่า ประณีตกว่าญาณทัสสนะ ดูก่อนพราหมณ์ เรากล่าวบุคคลนี้ ว่าเปรียบเหมือนผู้ต้องการแก่นไม้ ก็ตัดเอาแต่แก่นไม้ไปฉะนั้น"

"ด้วยประการฉะนี้แหละ พราหมณ์ พรหมจรรย์นี้ มิใช่มีลาภสักการะชื่อเสียงเป็นอานิสงส์ มิใช่มีความสมบูรณ์ด้วยศีลเป็นอานิสงส์ มิใช่มีความสมบูรณ์ด้วยสมาธิเป็นอานิสงส์ มิใช่มีญาณทัสสนะเป็นอานิสงส์ แต่ความหลุดพ้นแห่งใจอันไม่กลับกำเริบอันใด พรหมจรรย์นี้มีความหลุดพ้นแห่งใจ อันไม่กลับกำเริบนั้นแหละเป็นที่ต้องการ นั้นเป็น แก่นสาร นั้นเป็นที่สุดโดยรอบ"

๑. *ลาภสักการะชื่อเสียง* เปรียบเหมือนกิ่งไม้ใบไม้

๒. *ความสมบูรณ์ด้วยศีล* เปรียบเหมือนสะเก็ดไม้

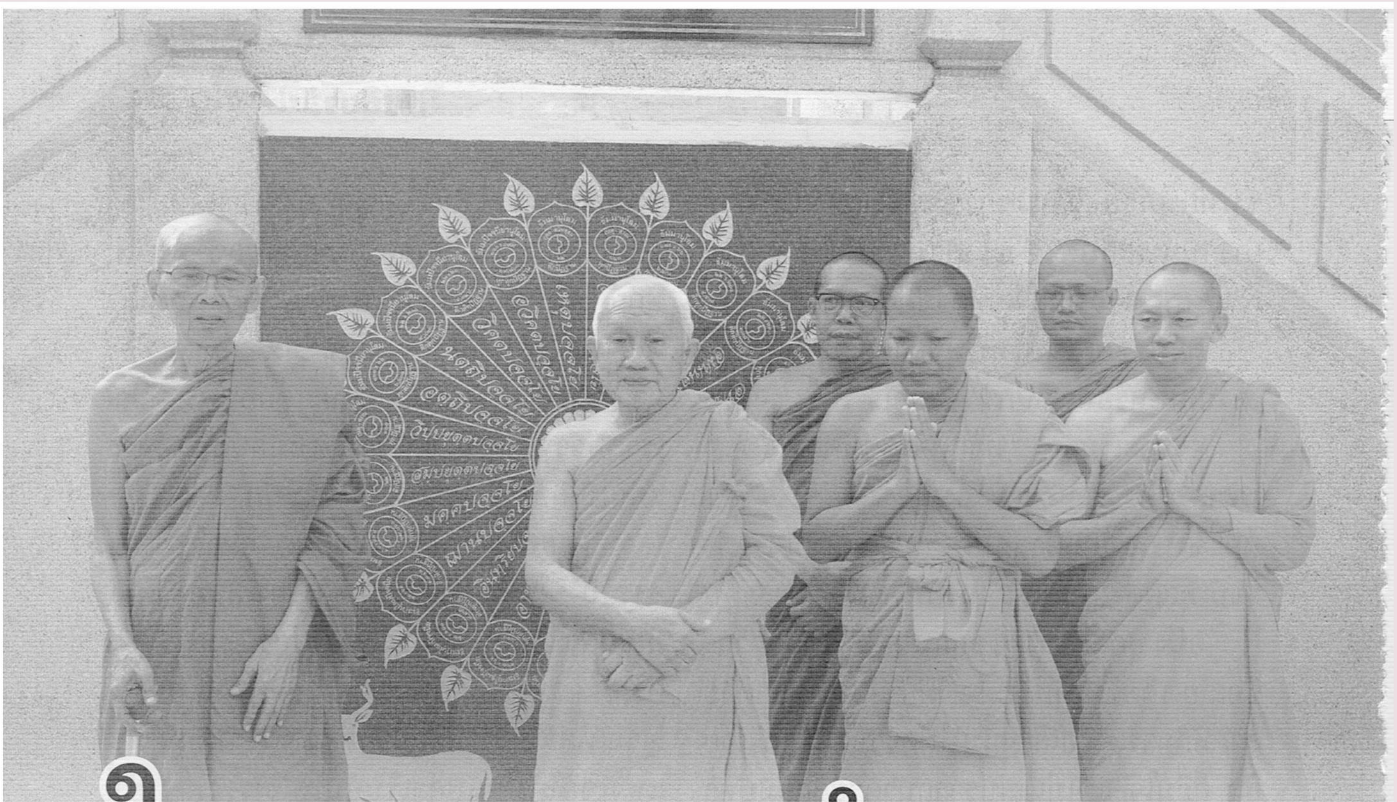
๓. *ความสมบูรณ์ด้วยสมาธิ* เปรียบเหมือนเปลือกไม้

๔. ญาณทัสสนะ หรือปัญญา เปรียบเหมือนกระพี้ไม้

๕. *ความหลุดพ้นแห่งใจอันไม่กลับกำเริบ* ซึ่งใช้คำภาษาบาลี **"อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ"** เปรียบเหมือนแก่นไม้ คือแก่นสาร คือเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

วินัย - บาลี - อภิธรรม - กรรมฐาน
คืองานของพระเณร

วินัย เป็นฐานไว้	*รับรอง*
บาลี ท่วงทำนอง	*ท่องได้*
อภิธรรม นำช่ำชอง	*นามรูป*
กรรมฐาน ผลาญกิเลสไหม้	*ส่งใจ ใส่นิพพานฯ*

ในความทรงจำ หลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์

มหาเถราภิวาท

พระครูประคุณสรกิจ (การุณย์ กุสลนนฺโท)

อาตมาได้มาฝากตัวเรียนบาลีที่วัดจากแดง เมื่อพฤษภาคม ๒๕๕๔ โดยคำแนะนำจาก อาจารย์จำรูญ ธรรมดา ที่ท่านเมตตามาสอนบาลี ที่วัดญาณเวศกวันแก่โยมผู้สนใจทุกวันอาทิตย์ ท่านบอกว่า ที่วัดจากแดงได้เปิดหลักสูตรบาลี ไวยากรณ์ แบบบาลีใหญ่ เรียนไวยากรณ์แบบ โบราณ โดยพระอาจารย์ต่วน (พระมหาธิติพงศ์ อุตฺตมปญฺโญ) ซึ่งต้องใช้เวลาเรียน ๓ ปี จึงจบ หลักสูตร อาตมาเคยเรียนเองอย่างกระท่อน กระแท่นมาแล้ว จึงคิดว่า หลักสูตรแบบนี้ น่า จะเหมาะกับเรา ที่มีโอกาสมาเรียนตอนอายุ มากแล้ว การท่องจำเป็นเรื่องยาก อีกทั้งเมื่อ ได้พบพระอาจารย์ต่วน ท่านก็รับรองว่า ถ้าเข้า เรียนสม่ำเสมอ ท่านมีวิธีที่จะช่วยให้การเรียน สัมฤทธิ์ผลได้ แม้ความจำจะไม่ดีเท่าพระหนุ่ม เณรน้อยทั้งหลายก็ตาม

เมื่ออาตมามาถึงวัดแล้ว และได้ทราบว่า หลวงพ่อเจ้าอาวาสคือ พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก จึงพาพระที่มาเรียนด้วยกันไปกราบ ฝากตัวกับท่าน จำได้ว่า เมื่อท่านเห็นสีจีวร และทราบว่ามาจากวัดญาณเวศกวันเท่า นั้น ท่านก็มีรอยยิ้ม และสีหน้าแช่มชื่น กล่าวคำชื่นชมถึง ท่านเจ้าคุณประยุทธ์ (สมณศักดิ์ตอนนั้น คือ พระพรหมคุณา- ภรณ์) ซึ่งเป็นพระ- อุปัชฌาย์ของอาตมา ว่าชอบอ่านหนังสือ ผลงานของท่าน ท่านแสดงเรื่องใด

ก็ได้ความเข้าใจกระจ่างชัดเจน ถูกตรงตามพระไตรปิฎก ท่านอ่านหนังสือผลงานของหลวงพ่อสมเด็จฯ ตั้งแต่ต้นจนจบหลายเล่มด้วยความสนใจ ต่อมาภายหลัง อาตมาจึงทราบว่ามีโยมบางท่านที่ไปวัดญาณเวศกวันเป็นประจำก็มาเรียนพระอภิธรรมที่วัดจากแดงกับหลวงพ่อสุมนต์ด้วย **จึงอาจกล่าวได้ว่าหลวงพ่อสุมนต์เป็นแฟนประจำหนังสือของหลวงพ่อสมเด็จฯ อยู่ก่อนนานแล้ว**

ความรู้สึกแรกที่ได้พบหลวงพ่อสุมนต์นั้น อาตมารู้สึกถึงความเมตตา ที่ท่านมีเป็นปกติกับพระเณร และญาติโยมทั่วไป มีรอยยิ้มพิมพ์ใจ บุคลิกนุ่มนวล อ่อนโยน จึงรู้สึกอบอุ่นใจว่า เราออกมาไกลจากสำนัก แต่ก็ได้มาเจอผู้ใหญ่ที่มีเมตตาและบุคลิกคล้ายกับหลวงพ่อ ทำให้มีความรู้สึกว่าวัดจากแดงนี้ เหมือนบ้านหลังที่สองได้ในเวลาไม่นานเลย

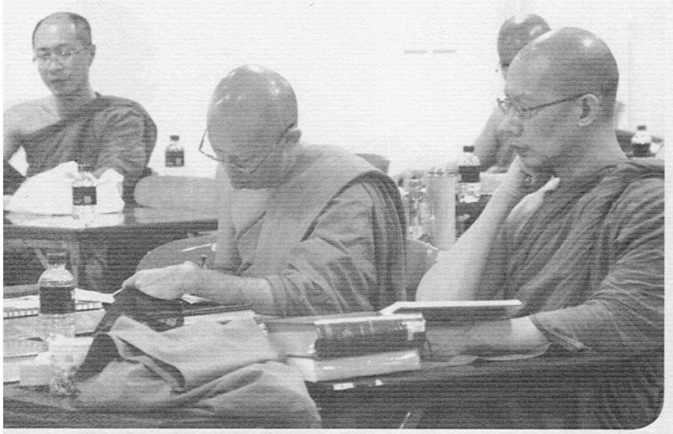
ปีแรกๆ ที่อาตมามาเรียนที่วัดจากแดงนั้น ก็ยังต้องกลับไปวัดญาณฯ เป็นประจำทุกกึ่งเดือน เพื่อไปสวดพระปาติโมกข์ เพราะในตอนนั้นที่วัดญาณฯ มีอาตมาสวดได้อยู่รูปเดียว การไปลงโบสถ์สวดปาติโมกข์ที่วัดญาณฯ ก็ได้ฟังโอวาทจากหลวงพ่อสมเด็จฯ อยู่เสมอ ในคราวที่ท่านมาได้ ถ้าไม่อาพาธจนเกินไป แล้วอาตมาก็ได้นำเรื่องที่หลวงพ่อสมเด็จฯ ปรารภนั้น มาเล่าให้หลวงพ่อสุมนต์ฟัง อาตมาจึงทำหน้าที่เหมือนเป็น **"ทูตทางธรรม"** ให้กับครูบาอาจารย์ทั้งสองท่าน ได้นำหนังสือธรรมะออกใหม่ของหลวงพ่อสมเด็จฯ มาถวายหลวงพ่อสุมนต์ และแบ่งปันให้พระเณรที่สนใจเช่นกัน กิจนี้อาตมาทำอยู่นาน จนกระทั่งที่วัดญาณฯ เริ่มมีพระสวดปาติโมกข์ได้แล้ว อาตมาจึงห่างการไปวัดญาณฯ บ้าง ในคราวที่หลวงพ่อสมเด็จฯ อาพาธ มาร่วมฟังปาติโมกข์ไม่ได้

หลวงพ่อสุมนต์ปลาบปลื้มยินดีเห็นได้ชัด เมื่อได้กราบสนทนากับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ครั้งแรก

เมื่ออาตมาร่วมลงโบสถ์ ฟังปาติโมกข์ที่วัดจากแดง หลวงพ่อสุมนต์ก็มักจะให้โอวาทหลังฟังปาติโมกข์เสมอ จำได้ว่า บ่อยครั้งที่ท่านปรารภเรื่องความเสื่อมที่เกิดขึ้นในสังคมและพระศาสนาของเรา และอนุโมทนา ให้กำลังใจพระเณรที่มาศึกษาพระปริยัติธรรม พร้อมทั้งแนะนำชี้ชวน ให้พระได้ทำหนังสือ ตำรา ทำสื่อการสอน เพื่อช่วยให้การค้นคว้าศึกษาได้เกิดความสะดวก น่าสนใจมากขึ้น

คำเรียกขานพระผู้ใหญ่ว่า 'หลวงพ่อ' นั้น อาจเป็นคำที่ได้ยินอย่างดาษดื่น แต่สำหรับหลวงพ่อสุมนต์น่าจะมีความลึกซึ้งกว่าปกติมากทีเดียว เพราะท่านเป็นพระผู้ทรงความเมตตา มีจริยาวัตรอันเรียบง่าย เป็นกันเอง ใส่ใจพระลูกวัดเสมอ บางครั้ง พวกเราจัดเชิญวิทยากรมาบรรยายบอกเล่าสถานการณ์พระศาสนา หรือมีการประชุมเรื่องที่มีผลกระทบกับพระศาสนา ท่านก็ให้ความสนใจ มาร่วมในกิจกรรมนั้นจนจบ มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งแสดงว่าท่านให้ความสำคัญในสิ่งที่พวกเราทำ ไม่ได้มาร่วมกิจกรรมเพียงเพราะเรานิมนต์ท่านมา

เมื่ออาตมาเรียนจบหลักสูตร ๓ ปีแล้ว อาตมาก็ยังอยู่วัดจากแดงต่อ เพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณครูบาอาจารย์ ด้วยการช่วยงานของวัด เพราะ ๓ ปีแรก จะให้เวลากับการเรียนเป็นส่วนมาก งานสำคัญๆ อื่นๆ ก็มีรุ่นพี่คอยสนองงานและช่วยดูแลอยู่แล้ว ต่อมา ปี ๒๕๕๘ อาตมาได้มาทำวารสารรายเดือนชื่อ "โพธิยาลัย" โดยมีคุณพนิตา อังจันทรเพ็ญ ซึ่งเป็นนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ ทำงานด้านนี้เป็นเวลานาน อาสามาเป็นบรรณาธิการ เธอมีศรัทธาในพระอาจารย์ประนอม และการเผยแผ่ธรรมของวัดจากแดง จึงเสนอตัวมาช่วยด้วยจิตศรัทธา งานวารสารโพธิยาลัยก็เริ่มต้นขึ้น และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และตลอดเวลาที่ผ่านมานั้น หลวงพ่อสุมนต์ก็เป็นผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่ให้ความสนใจและสนับสนุนงานของวารสารอยู่เสมอ บางฉบับท่านยังประพันธ์กวีนิพนธ์ให้ลงพิมพ์ด้วย

กลางปี ๒๕๕๙ อาตมาก็กลับไปจำพรรษาที่วัดญาณฯ หลังจากนั้นไม่นาน ก็ทราบว่า โยมแม่ป่วยด้วยโรคร้าย และจากไปกลางเดือนธันวาคมปีนั้นเอง แม้อาตมาได้กลับไปจำพรรษาที่วัดญาณฯ แล้ว แต่ก็ได้รับเมตตาจากหลวงพ่อสุมนต์และพระอาจารย์ประนอม ให้มาตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่วัดจากแดงได้ ครั้งนั้น หลวงพ่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ท่านมีเมตตาแก่อาตมาเป็นอย่างยิ่ง แม้สุขภาพทั่วไปท่านไม่ค่อยดีเป็นปกติ พร้อมที่จะป่วยได้ หากถูกปัจจัยแวดล้อมรบกวน โดยเฉพาะการพูดคุยสนทนา จึงเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ท่านต้องปลีกวิเวก อยู่ในที่สงบห่างไกล เพื่อประคับประคองธาตุขันธ์ ให้ได้ทำงานหนังสือตำราเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาได้ในระยะยาว

หลวงพ่อสมเด็จฯ เมตตามาเยี่ยมศพโยมแม่ที่วัดจากแดง ตอนบ่ายๆ วันหนึ่ง อย่างเงียบๆ ครั้งนั้น จึงเป็นโอกาสดี ที่หลวงพ่อสุมนต์ และพระอาจารย์ต่วน ได้กราบถวายความเคารพและพบปะสนทนากับหลวงพ่อสมเด็จฯ ด้วย วันนั้น ท่านไม่เพียงเมตตามาเยี่ยมศพเท่านั้น ยังรับอาราธนาเดินเยี่ยมวัด ชมสถานที่ในวัด ทั้งพระสมันตมหาปัฏฐานเจดีย์ (หลวงพ่อสุมนต์ได้เดินมาแนะนำผลงานที่น่าภูมิใจของท่านด้วยตนเอง) รวมทั้งศาลาสุธัมมา และห้องสมุดของวัดด้วย

สำหรับอาตมา มีความรู้สึก ๒ อย่างเกิดขึ้นสลับกันคือ ความรู้สึกแรก ห่วงใยในสุขภาพของหลวงพ่อสมเด็จ เกรงว่า นอกจากท่านต้องเดินทางไกลหลายชั่วโมง เพื่อมาเยี่ยมศพที่วัดแล้ว

การสนทนาธรรมที่หน้าพระสมันตมหาปัฏฐานเจดีย์
ในวันแห่งความทรงจำของชาววัดจากแดง

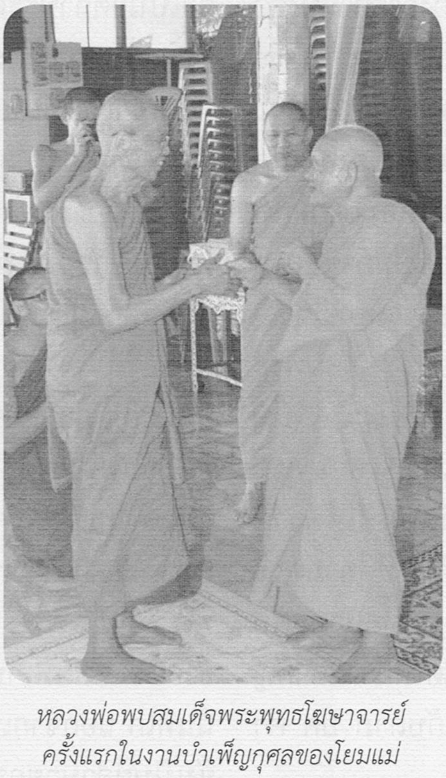

สวดปัฏฐานร่วมกัน ในงานบำเพ็ญกุศลของโยมแม่

การต้องสนทนาพูดคุยและเดินมาก อาจทำให้สุขภาพของท่านทรุดลงได้ แต่อีกความรู้สึกหนึ่งก็คือดีใจที่หลวงพ่อสุมนต์ ซึ่งท่านเป็นผู้ที่ชื่นชมในปฏิปทาและความรู้ความคิดของหลวงพ่อสมเด็จฯ จะได้พบกับท่าน ได้สนทนากันซึ่งเป็นโอกาสที่หาได้ยาก และพระอาจารย์ต่วนก็ได้มาต้อนรับ ดูแลหลวงพ่อสมเด็จฯ ด้วย สำหรับวัดจากแดง คงเป็นวันพิเศษที่น่าจดจำว่า ได้มีโอกาสต้อนรับหลวงพ่อสมเด็จฯ มาเยี่ยมชมวัด และยังเปิดโอกาสให้พระเณร พุทธบริษัทวัดจากแดงได้กราบท่านด้วย

ในระหว่างจัดงานศพ อาตมาได้รับเมตตาจากหลวงพ่อสุมนต์ พระอาจารย์ประนอม พระอาจารย์ต่วน เพื่อนสหธรรมิก และญาติโยม มาร่วมงานศพ มาสวดปัฏฐานอุทิศกุศลให้โยมแม่ เป็นภาพแห่งความทรงจำที่ประทับใจ ที่อาตมาซาบซึ้งใจมาก ไม่มีวันลืม

แม้ระยะหลัง อาตมาจะไม่ค่อยได้มาวัดจากแดงบ่อยนัก แต่ก็ยังติดตามข่าวสาร ทำวารสารให้กับวัดและรับทราบความเป็นไปของวัดอยู่เสมอ จนกระทั่งได้ทราบถึงข่าวอาพาธของหลวงพ่อสุมนต์ และติดตามอยู่ด้วยความห่วงใย เมื่อทราบว่า ท่านอาพาธต้องเข้าออกโรงพยาบาลอยู่เสมอ ก็ยิ่งห่วงกังวลจนในที่สุดก็ทราบว่าท่านได้จากพวกเราไปแล้ว

หลวงพ่อจากพวกเราและวัดจากแดงไปแล้ว แต่เรื่องราวและผลงานของท่านยังคงอยู่ พระอาจารย์ประนอม ตั้งใจว่า จะทำกุฏิของหลวงพ่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์สำหรับแสดงผลงาน และคงสภาพกุฏิที่ท่านเคยอยู่อย่างสมถะนั้นไว้ นับเป็นเรื่องที่ดีงามและเหมาะสมมาก เพราะแม้แต่กุฏิเพียงหลังเดียว ก็สามารถบอกเรื่องราวอะไรต่างๆ ได้อย่างมากมาย

หลวงพ่อพบสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
ครั้งแรกในงานบำเพ็ญกุศลของโยมแม่

อย่างน้อยที่สุด เป็นประจักษ์พยานว่า หลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก พระดีอีกรูปหนึ่งของคณะสงฆ์ไทย เคยมีชีวิตอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ เป็นเจ้าอาวาส เป็นหลวงพ่อที่ชาววัดจากแดง รักและเคารพตลอดมาและตลอดไป

อาจริยบูชา

พระอาจารย์สันติ อุตฺตมปญฺโญ

ผู้ทรงธรรม เคารพพระวินัย หาได้ยากในยุคปัจจุบัน

๗ ปีที่แล้ว ในวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๕ ข้าพเจ้าได้เดินทางเพื่อไปกราบเยี่ยมท่านพระอาจารย์สุมนต์ ที่วัดป่าธารน้ำทิพย์ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา และได้ปรารภเรื่องการทำหนังสือครบรอบคล้ายวันเกิด ๘๐ ปี ของท่านพระอาจารย์สุมนต์ นันทิโกขึ้น ท่านพระอาจารย์ได้กล่าวขึ้นว่า **“ไม่เห็นด้วยที่จะทำหนังสือส่วนบุคคลมาสรรเสริญเยินยอกัน ไม่เห็นได้อะไร ทำไมไม่แปลพระคัมภีร์ ฎีกาต่างๆ ที่ยังเป็นภาษาบาลีอยู่ อย่างเช่น ฎีกาธรรมบท หรือธรรมบทวิวรณ์เป็นต้น”** ข้าพเจ้าจึงได้กล่าวตอบว่า “กลุ่มพระภิกษุที่สัมมนาพระวินัยกันทุกปี ในขณะนี้ ได้เริ่มแจกงานแปลฎีกากันไปบ้างแล้ว” ท่านพระอาจารย์สุมนต์ก็ได้ชื่นชมยินดีต่อผู้ที่ให้ความสำคัญกับพระศาสนา ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แสดงให้เห็นถึงความเอื้ออาทรต่อพระศาสนา และไม่ได้ให้ค่า ไม่ได้ให้ความสำคัญกับตนเอง ไม่ได้ติดข้องพอใจ กับลาภ ยศ คำสรรเสริญต่างๆ

แม้ว่า ท่านพระอาจารย์สุมนต์จะมุ่งแต่ศึกษาพระธรรมคำสอน และทำงานเผยแผ่พระศาสนา โดยไม่คำนึงถึงสิ่งตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นยศถาบรรดาศักดิ์ หรือลาภปัจจัยไทย-ธรรม คำสรรเสริญเยินยอต่างๆ แต่ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้เคยได้รับถ่ายทอดความรู้ จากท่านพระอาจารย์สุมนต์มาพอสมควร จึงใคร่ที่จะเขียนถึงความประทับใจ และคุณธรรมของท่านพระอาจารย์ไว้เพื่อเป็นปฏิการะบ้าง ตามแต่กำลังสติปัญญาจะสามารถกระทำได้

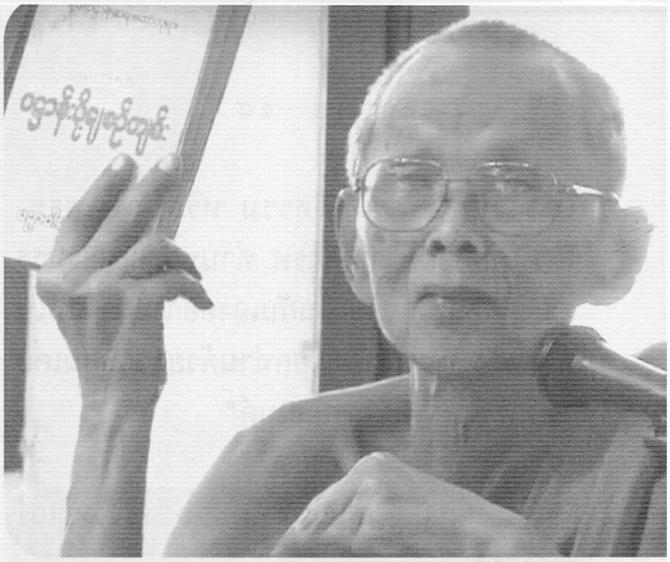
ย้อนอดีต กาลเวลาที่หวนกลับคืนมาไม่ได้

ข้าพเจ้าได้รู้จักกับท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ นับเป็นเวลา ๓๐ กว่าปีมาแล้ว ในขณะนั้น ข้าพเจ้าเป็นพระภิกษุมีพรรษา ๖ เคยได้ไปพำนักที่วัดจากแดงชั่วคราว จึงได้ทราบว่าท่านพระครูธรรมธรสุมนต์นันทิโก นอกจากเป็นเจ้าอาวาสวัดจากแดงแล้วยังเป็นผู้อำนวยการสำนักเรียนอภิธรรมโชติกะ

วิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ อีกด้วย ได้เคยสนทนาธรรมกับท่านบ้าง และได้ทราบว่า ท่านเป็นผู้ทรงพระอภิธรรม โดยเฉพาะมีความชำนาญในคัมภีร์มหาปัฏฐานอย่างหาตัวจับได้ยาก อีกทั้งยังเป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใคร่ในการสนทนาธรรมและชอบประดิษฐ์คิดค้นอุปกรณ์การเรียนการสอน มีอัธยาศัยในการสอนเป็นชีวิตจิตใจ เพื่อสืบทอดและเผยแผ่พระศาสนา ชอบคิดใคร่ครวญในหลักธรรมอยู่เสมอ

"ชีวิตของพระภิกษุ ผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร ผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามพระธรรมและพระวินัยนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยที่อธรรมวาทีมีกำลัง อวินยวาทีครองเมือง เป็นสมัยที่มีการพัฒนาวัตถุกามกันอย่างเฟื่องฟู ค่านิยมในการบริโภคกาม ซึ่งมาในรูปของลาภ ยศ สักการะ สรรเสริญ จึงแพร่หลายไม่วายเว้น แม้กระทั่งบรรพชิตผู้สละเรือน สละทรัพย์สมบัติ ทิ้งแม้บุตรภริยา มารดาบิดามาแล้ว" นี้เป็นบทสนทนาส่วนหนึ่ง ที่ท่านพระครูธรรมธรสุมนต์มักจะปรารภให้ได้ยินอยู่บ่อยๆ

หลังจากที่ข้าพเจ้าได้รู้จักกับท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ได้ไม่นาน ก็ได้เที่ยวจาริกไปยังสถานที่ต่างๆ ในหลายๆ จังหวัด เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและปฏิบัติธรรม รักษาพระวินัย เป็นเวลาถึง ๔ ปี จึงมีเหตุให้ได้มาจำพรรษาที่วัดจากแดงในพรรษาที่ ๑๐ เพราะได้รับนิมนต์ให้มาช่วยงานพระศาสนาให้มูลนิธิเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ประกอบกับความคิดที่จะศึกษาคัมภีร์มหาปัฏฐานจากท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ด้วย เนื่องจากศึกษาอ่านด้วยตนเองไม่เข้าใจ จึงได้มาขอความกรุณาจากท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ เพื่อจำพรรษาที่วัดจากแดง และขอ

ช่วยกันสืบสานปณิธานของหลวงพ่อด้วยการศึกษาธรรม

ศึกษาคัมภีร์มหาปัฏฐานจากท่านด้วย ซึ่งท่านก็มีเมตตาให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี ทั้งที่พักจำพรรษาและวิชาความรู้

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ

เมื่อมาอยู่จำพรรษากับท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ และเริ่มศึกษาคัมภีร์มหาปัฏฐาน ไม่ได้มีการเปิดชั้นเรียน และไม่ได้เรียนไปตามลำดับคัมภีร์ เพราะในขณะนั้น มีข้าพเจ้ามาศึกษาคัมภีร์มหาปัฏฐานเพียงรูปเดียว และพอมีพื้นฐานอภิธัมมัตถสังคหะ ๙ ปริจเฉทมาบ้างแล้ว ท่านจึงแนะนำวิธีการศึกษาและเทคนิคในการเรียนรู้ให้ พร้อมทั้งนำเอกสารและตำราที่เกี่ยวกับคัมภีร์ปัฏฐานมากมาย มาให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

สมานตฺตตา - การมีตนเสมอ ไม่ถือตัว

ท่านให้ความสนิทสนมเป็นกันเองอย่างดี เป็นพระมหาเถระที่ไม่มีการถือเนื้อถือตัว บางครั้งก็เดินมาสนทนาธรรมถึงที่พักของข้าพเจ้า บางทีท่านขบคิดปัญหาธรรมะบางข้อได้ ก็ถือคัมภีร์เดินมาสนทนาด้วย ทำให้ข้าพเจ้าเคารพเกรงใจท่านมาก และหากท่านได้ทราบว่าพระภิกษุ สามเณร หรืออุบาสก อุบาสิกาผู้ใด ที่ใคร่

ในการศึกษาพระอภิธรรม หรือศึกษาพระไตรปิฎกด้วยความเคารพ ท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ก็จะให้ความเป็นกันเองอย่างมาก จนในภายหลัง ข้าพเจ้าจึงเรียกท่านด้วยความคุ้นเคยว่า "ท่านพระอาจารย์สุมนต์"

ให้ความสำคัญต่อสานุศิษย์ และงานเผยแผ่พระศาสนา

ท่านพระอาจารย์มีวิธีการสอนที่ต่างจากอาจารย์อื่น ท่านพยายามสรรหาวิธีที่จะทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาของพระธรรม ซึ่งก็มีบางส่วนที่แสนยาก แต่ท่านก็ทำให้เข้าใจได้โดยการทำตารางบ้าง แผนผังบ้าง ทำแผ่นพับบ้าง ทำแผ่นเลื่อนให้บ้าง ทำจานและนาฬิกาภาพมหาปัฏฐานแจกบ้าง สอนให้ท่องพระพุทธพจน์ ที่เป็นตัวบาลีจากพระไตรปิฎกบ้าง ฯลฯ ทำให้นักศึกษาสนใจเข้าใจและเข้าถึงพระพุทธพจน์ได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อเริ่มศึกษาคัมภีร์ มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ข้าพเจ้าปรารภกับท่านพระอาจารย์สุมนต์ว่า คัมภีร์มหาปัฏฐาน หลักสูตรชั้นมหาอาภิธัมมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยนั้น อ่านเข้าใจได้ยาก ข้าพเจ้าอ่านแล้วไม่เข้าใจ ทำไมจึงเข้าใจยากอย่างนี้ ท่านพระอาจารย์สุมนต์แนะนำว่า ให้อ่าน

หลวงพ่อเมตตามาเป็นประธานงานฉลองตำราเรียน

จากข้างหลังมาข้างหน้า คือ เริ่มจากวจนัตถะและคำอธิบายปัจจัยแต่ละปัจจัยก่อน แล้วค่อยมาศึกษาบทสรุปปัจจัย ๒๔ โดยนัยต่างๆ จากนั้นก็ให้ศึกษาสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ในปัจจัย ๒๔ หรือปัจจัย ๔๗ แล้วจึงค่อยมาศึกษาบาลีนิทเทสเรื่องฆฏนา (กลุ่มของปัจจัย) สภาคะ (ปัจจัยที่มีองค์ธรรมเหมือนกัน เข้ากันได้ทีละคู่) และปัญหาวารวิภังค์เป็นลำดับสุดท้าย เมื่อข้าพเจ้าศึกษาตามที่ท่านแนะนำ ก็ทำให้เข้าใจได้ สามารถไปค้นคว้าศึกษาต่อในคัมภีร์ปัฏฐาน พระอภิธรรมปิฎกได้สะดวกขึ้น การมีครูบาอาจารย์หรือกัลยาณมิตรคอยแนะนำ ก็ทำให้ได้ปัญญา ทุ่นเวลาในการศึกษาอย่างนี้เอง

สมณะ ผู้สงบจากบาป ทุจริต

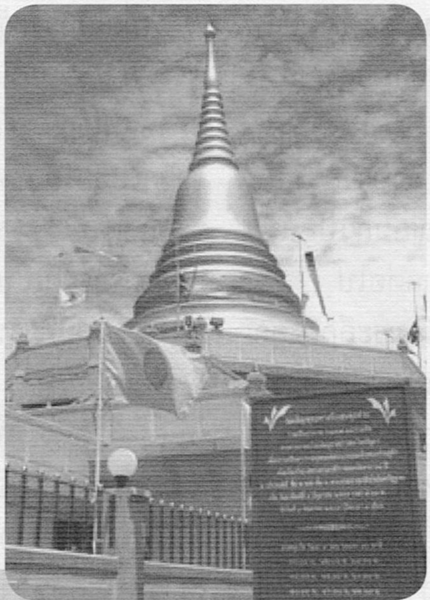
ท่านพระอาจารย์สุมนต์เป็นผู้รักสงบ ไม่ชอบอึกทึกครึกโครม จึงทำให้มีปัญหากับกรรมการวัดที่ชอบจัดงานประจำปี โดยให้มีลิเกละครโขนหนังอยู่เนืองๆ แต่ท่านก็มีขันติ เมตตา พยายามชี้แจงให้ญาติโยมเหล่านั้นจัดงานให้เพลาลง โดยมุ่งให้เป็นไปในการกุศล เช่น จัดกิจกรรมให้มีการสวดมนต์ สวดพระปริตรป้องกันภัย สวดพระไตรปิฎกตลอดปีเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้มาสวดและครอบครัว ก็มีผลทำให้ผู้คนมาสวดมนต์เป็นจำนวนมาก

"ลาภ สักการะและสรรเสริญ ทารุณโหดร้ายหยาบคาย เป็นอันตรายแก่การบรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะ อันไม่มีธรรมอื่นยิ่งไปกว่า"

(ลาภสักการสังยุต สํ. นิ.)

ท่านพระอาจารย์สุมนต์สอนธรรมมาหลายสิบปี มีลูกศิษย์ลูกหามากมาย ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ระดับที่เป็นเศรษฐี เป็นคุณหญิงคุณนายก็มีมาก แม้ว่ามีผู้ปวารณาให้ขอปัจจัย ๔ ได้ แต่ท่านพระอาจารย์ก็ไม่ค่อยได้เอ่ยปากขออะไร

จากใคร ถึงกระนั้นก็มีผู้ถวายปัจจัย ๔ ที่มาในรูปของตัวเงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งท่านพระอาจารย์ก็ไม่เคยเอาไปใช้บำรุงบำเรอในทางส่วนตัว แต่นำไปใช้ในกิจการของสงฆ์ สร้างกุฏิ วิหาร โรงอุโบสถ และพระเจดีย์ ที่ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาได้อย่างสูงสุด

สร้างพระเจดีย์สมันตมหาปัฏฐาน บูชาพระรัตนตรัย

ท่านพระอาจารย์มีดำริให้สร้างพระเจดีย์**สมันตมหาปัฏฐาน** มี ๓ ชั้น โดยมีแนวความคิดว่า *ชั้นบนสุด* เป็นที่ประดิษฐาน*พระบรมสารีริกธาตุ* ซึ่งท่านพระอาจารย์ได้ให้ข้าพเจ้าและคณะญาติโยมผู้มีศรัทธา จาริกบุญไปอัญเชิญมาจากวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ และพระบรมธาตุส่วนอื่น ที่ผู้มีจิตศรัทธานำมาถวายไว้ เพื่อให้ท่านสาธุชนได้กราบไหว้บูชาสักการะ เป็น**พุทธานุสสติ** เป็นมงคลชีวิต ทำให้เจริญสุขในปัจจุบัน และเพื่อเพิ่มพูนศรัทธาปีติปราโมทย์ ซึ่งเป็นส่วนของอริยทรัพย์ ที่จะติดตัวตามไปได้ ในระหว่างเดินทางไปในวัฏฏะอันยาวไกล จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทางคือพระนิพพาน *ชั้นกลาง* เป็นที่ประดิษฐาน*พระไตรปิฎก* และคัมภีร์สำคัญในพระพุทธ-ศาสนา อันเป็นส่วนของพระธรรม เป็นคำสอนขององค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นมรดกมอบไว้ให้เป็นสิ่งแทนพระองค์ ตามพระ-พุทธดำรัส ที่ได้ตรัสกับท่านพระอานนท์เถระไว้ว่า

"ดูก่อนอานนท์ บางทีพวกเธอจะพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า ปาพจน์มีพระ-ศาสดาล่วงแล้ว พระศาสดาของพวกเราไม่มี ข้อนี้พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมก็ดี วินัยก็ดีอันใด ที่เราได้แสดงแล้ว บัญญัติไว้แล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา"

(มหาปรินิพพานสูตร ที. มหา.)

พระธรรมวินัยอันเป็นคำสอน เป็นตัวพระ-พุทธศาสนานั้น มิได้มีเอาไว้กราบไหว้บูชาเท่านั้น แต่มีไว้ให้ศึกษา แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ จึงจะมีผลมากมีอานิสงส์มาก ทั้งแก่ตนเองและแก่สังคมส่วนรวม สมดังที่ตรัสไว้ว่า *"ธมฺมจารี สุขํ เสติ ผู้มีปกติประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี ธรรมแลย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นนิตย์ ธรรมและอธรรม มีผลไม่เสมอกัน คือ ธรรมย่อมนำไปสู่สุคติ ส่วนอธรรมย่อมนำไปสู่นรก"* ฯลฯ

ผู้ที่น้อมระลึกถึงคุณของพระธรรม อันได้แก่ มรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑ และปริยัติสัทธรรม ๑ เป็น**ธัมมานุสสติ** ทำให้เกิดศรัทธาปสาทะ เกิดปีติปราโมทย์ได้ เมื่อได้ทราบว่า โลกุตตรธรรม ๙ เป็นสรณะ เป็นที่พึ่ง ทำให้พ้นจากอบายภูมิ และพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้จริง และพระปริยัติธรรม ก็เป็นแนวทางที่ทำให้เข้าใจข้อปฏิบัติ เพื่อที่จะบรรลุโลกุตตรธรรมเหล่านั้น เพราะฉะนั้น จึงควรศึกษา ทรงจำพระธรรมวินัย อันเป็นปริยัติสัทธรรมด้วยความเคารพ และควรตั้งใจปฏิบัติตามคำสอนด้วยความเคารพ

ชั้นล่างสุด เป็นห้องประชุมและห้องเรียน สำหรับพระภิกษุสงฆ์รวมทั้งอุบาสกอุบาสิกาได้ใช้ในการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอน แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งก็ได้ใช้เป็น*ที่ปฏิบัติกรรมฐาน* เจริญสมถวิปัสสนา เพื่อความเป็นพระอริยสงฆ์ในกาลต่อไป

เมื่ออยู่ในชั้นล่างนี้ จึงควรน้อมระลึกถึงคุณของพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเพื่อบรรลุอริยมรรค ปฏิบัติสมควรแก่ของคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ทักษิณาทาน ควรแก่การทำอัญชลี พระอริยสงฆ์ทั้งหลายเป็นเนื้อนาบุญของโลกไม่มีนาบุญอื่นยิ่งไปกว่า การระลึกอย่างนี้เป็น **สังฆานุสสติ** ย่อมทำให้เกิดศรัทธา ปีติปราโมทย์ได้เหมือนกัน การนิยมชมชอบ และระลึกถึงพระอริยสงฆ์อยู่อย่างนี้ ใจย่อมเกิดศรัทธา ปีติ และน้อมไปเพื่อความเป็นพระอริยสงฆ์

สรุปได้ว่า การสร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุองค์นี้ **ท่านพระอาจารย์ให้สร้างโดยปรารภพระรัตนตรัย** อันเป็นหลักของพระพุทธศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นที่พึ่งของชาวประชาพุทธมามกะเป็นสำคัญ ทั้งยังได้ตั้งชื่อพระเจดีย์ว่า **สมันตมหาปัฏฐาน** เป็นการให้ความสำคัญแก่คัมภีร์มหาปัฏฐานที่ท่านพระอาจารย์ชื่นชอบ ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ลึกซึ้งและยากที่สุดในพระพุทธศาสนา จนเป็นเหตุให้ผู้ที่สั่งสมบุญและปัญญามาน้อย ไม่อาจจะศึกษาจนเข้าใจได้ และเพื่อเป็นอนุสรณ์ วอนให้ท่านสาธุชนผู้มีปัญญาหรือผู้ที่ปรารถนาจะอบรมเจริญปัญญาได้ทราบว่า **คัมภีร์มหาปัฏฐานนี้ จะเป็นคัมภีร์แรกที่จะเสื่อมสูญอันตรธานไปก่อนคำสอนในส่วนอื่นๆ เพราะความลึกซึ้ง และความเสื่อมแห่งปัญญา รวมทั้งความเกียจคร้านในการศึกษาทรงจำของท่านสาธุชนทั้งหลายเองด้วย**

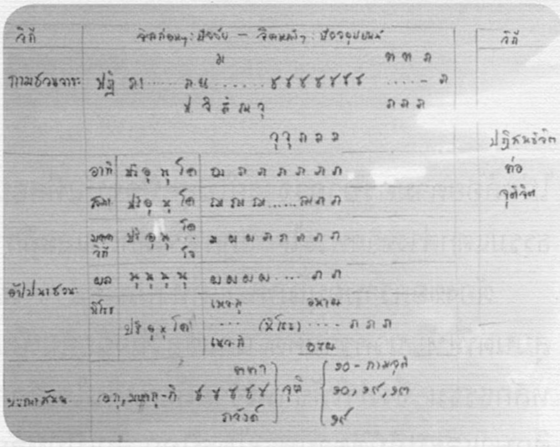
เมื่อได้ความรู้ทางด้านพระอภิธรรมจากท่านพระอาจารย์สุมนต์พอสมควรแล้ว เป็นธรรมดาของข้าพเจ้าที่จะไม่อยู่จำพรรษาซ้ำที่ จึงเที่ยวจาริกไปอยู่ในวัดต่างจังหวัด แต่ก็ได้เดินทางมาช่วยแสดงพระธรรมพระวินัย ที่วัดบวรฯ ร่วมกับท่านอาจารย์ผู้เป็นฆราวาสท่านหนึ่ง เป็นประธานมูลนิธิฯ และที่ธรรมสถานจุฬาฯ เป็นประจำ

คบคนพาล พาลพาไปหาผิด

เวลาผ่านไปอีก ๒ ปี ที่ทำงานเผยแผ่ธรรมร่วมกับท่านอาจารย์ฆราวาสผู้นั้น ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของข้าพเจ้าอย่างมาก แต่เพราะอาจารย์ท่านนี้ไม่สนับสนุนความเป็นบรรพชิต เพราะเข้าใจว่า ในยุคนี้บรรพชิตปฏิบัติพระธรรมวินัยได้ลำบากกว่าคฤหัสถ์ ประกอบกับการคลุกคลีกับคฤหัสถ์มากเกินไป อีกทั้งความรอบรู้ในพระวินัยยังไม่เพียงพอ เพราะไม่มีครูบาอาจารย์ที่ทรงพระวินัยที่จะให้ความแจ่มแจ้งได้ ทำให้ข้าพเจ้าเดือดร้อนใจในเรื่องข้อปฏิบัติพระวินัยบางข้อ รวมทั้งบุญกุศล ในความเป็นพระภิกษุของข้าพเจ้าได้หมดลงด้วย จึงทำให้ข้าพเจ้าน้อมใจไปในความเป็นคฤหัสถ์ ก่อนจะลาสิกขาก็ยังได้ไปปรึกษากับท่านพระอาจารย์สุมนต์ เพราะภายในใจส่วนลึก ก็ยังรักความเป็น

บรรยากาศชั้นเรียน ในสมัยที่ท่านยังสอนพระลูกศิษย์ ด้วยความเมตตา และมีความสุขยิ่ง

ลายมือของหลวงพ่อบนกระดานสอนศิษย์

ตู้หนังสือของหลวงพ่อเต็มไปด้วยตำราพระธรรม

บรรพชิตอยู่ ซึ่งท่านพระอาจารย์ก็ไม่สามารถห้ามปรามทักท้วงแต่อย่างใด

ในที่สุด พรรษาที่ ๑๒ ข้าพเจ้าก็ได้กลับมาสู่ความเป็นคฤหัสถ์ แต่ก็ยังเก็บบาตรจีวรไว้เป็นที่ระลึก เมื่อลาสิกขาแล้วก็ไม่ได้ไปทำอย่างอื่น แต่ได้ทำงานช่วยเผยแผ่พระธรรมวินัยให้มูลนิธิฯ โดยไม่รับสิ่งตอบแทนเป็นค่าครองชีพแต่อย่างใด เนื่องจากมีญาติที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาคอยดูแลค่าใช้จ่ายต่างๆ

ท่านพระอาจารย์สุมนต์เป็นผู้ทรงธรรมสมกับชื่อ **พระครูธรรมธร** ท่านเข้าใจหลักธรรมทั้งในด้านปริยัติและหลักการด้านปฏิบัติ ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้อาศัยท่านพระอาจารย์สุมนต์ท่านนี้แหละ ที่ให้แนวทางในการตัดสินใจ เพื่อความซื่อตรงต่อพระธรรมวินัย และแสดงความจงรักภักดีต่อพระรัตนตรัย จากเหตุการณ์ที่จะเล่าดังต่อไปนี้ ...

การเข้าถึงพระรัตนตรัย มาจากการศึกษาพระไตรปิฎก

เมื่อได้ลาสิกขามาช่วยงานเผยแผ่ให้มูลนิธิฯ เต็มตัว จนท่านอาจารย์ผู้เป็นประธานมูลนิธิฯ ไว้ใจ ให้เปิดสอนพระไตรปิฎก วิสุทธิมรรค และอภิธัมมัตถสังคหะ ปริเฉทต่างๆ รวมทั้งแนวทางการเจริญวิปัสสนา ตามความเข้าใจของอาจารย์ท่านนี้ ซึ่งขณะนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่า เป็นแนวทางที่ถูกต้องตรงกับพระไตรปิฎก แต่ยิ่งสอนตามพระไตรปิฎกและคัมภีร์มากเท่าไร ก็ยิ่งเห็นความแตกต่างในแนวทางการปฏิบัติของอาจารย์ท่านนี้ แม้ความเข้าใจทางด้านปริยัติก็ยังขัดกันกับพระไตรปิฎกและอรรถกถา ด้วยความเคารพในตัวอาจารย์ จึงทำให้ข้าพเจ้ายังไม่กล้าโต้แย้งหรือแสดงออกว่า เริ่มมีความคลางแคลงสงสัย ไม่มั่นใจในตัวอาจารย์เสียแล้ว ทำอย่างไรดี ? เคารพในตัวอาจารย์ก็เคารพ เพราะท่านถ่ายทอดความรู้ด้านปริยัติให้มากมาย แนะนำเทคนิคการแสดงธรรม การตรวจทานจัดทำหนังสือ ฯลฯ แต่การแสดงธรรมผิดเพี้ยนไปจากพระธรรมคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการกล่าวตู่พระตถาคต มีโทษอย่างมหันต์ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความลังเลใจ ฟุ้งซ่าน และไม่อยากจะแสดงธรรมหรือสอนธรรมะ จึงได้ไปกราบเรียนปรึกษากับท่านพระอาจารย์สุมนต์ ท่านก็ให้คำแนะนำว่า **พระรัตนตรัยอยู่ในพระไตรปิฎก ถ้ากล่าวธรรมโดยไม่ศึกษาให้เข้าใจเสียก่อน หรือไม่แสดงธรรมตามพระไตรปิฎก จะถือว่าเคารพพระรัตนตรัยได้อย่างไร การยึดถือในบุคคลเกินกว่าพระรัตนตรัย เป็นอคติ ทำให้กล่าวตู่และล่วงเกินพระพุทธวจนะ ซึ่งมีโทษมาก และเป็นการทำลายพระศาสนาโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์**

บุคคลรู้แจ้งธรรม อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้วจากผู้ใด พึงนอบน้อมผู้นั้นโดยเคารพ เหมือนพราหมณ์นอบน้อมบูชาไฟ ฉะนั้น

ข้าพเจ้าจึงตกลงใจได้ว่า ควรซื่อตรง เคารพรักภักดีต่อพระรัตนตรัยมากกว่าในตัวของอาจารย์ ถ้าอาจารย์ท่านใดสอนให้มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย จึงควรเคารพรักในอาจารย์ท่านนั้น แต่ถ้าฟังคำสอนแล้ว เสื่อมศรัทธาจากพระ-รัตนตรัย ก็ควรรีบลาจากอาจารย์ท่านนั้นโดยเร็ว เมื่อตัดสินใจได้อย่างนี้ ตามคำแนะนำของท่านพระอาจารย์สุมนต์ จึงทำให้ข้าพเจ้ามุ่งสอนพระธรรมตามพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์ต่างๆ จนเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าต้องออกจากมูลนิธิฯ เพราะสอนพระธรรมขัดกับอาจารย์ท่านนั้น ซึ่งก็เป็นโชคดีอย่างหาที่สุดมิได้ ที่ไม่ต้องแสดงธรรมตามความเห็นของผู้หนึ่งผู้ใด อันเป็นสัทธรรมปฏิรูป เป็นธรรมที่ดัดแปลง ปรุงแต่งให้น่าสนใจ ให้ง่าย ไม่ต้องเรียนมาก ไม่ต้องคิดมาก ไม่ต้องจำมาก ตามความต้องการของผู้มีปัญญาน้อย แต่ไม่คล้อยตามพระไตรปิฎกและอรรถกถา

ในกาลต่อมา ข้าพเจ้าจึงได้สมาทาน โดยตั้งใจว่า จะศึกษา กล่าวธรรม แสดงธรรมและปฏิบัติธรรมตามพระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกาเท่านั้น

คัมภีร์มหาปัฏฐานที่หลวงพ่อมุ่งมั่นรักษาและสืบทอดไว้

ไม่คล้อยตามครูบาอาจารย์ในยุคปัจจุบันที่สอนธรรมแตกต่างจากพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกา

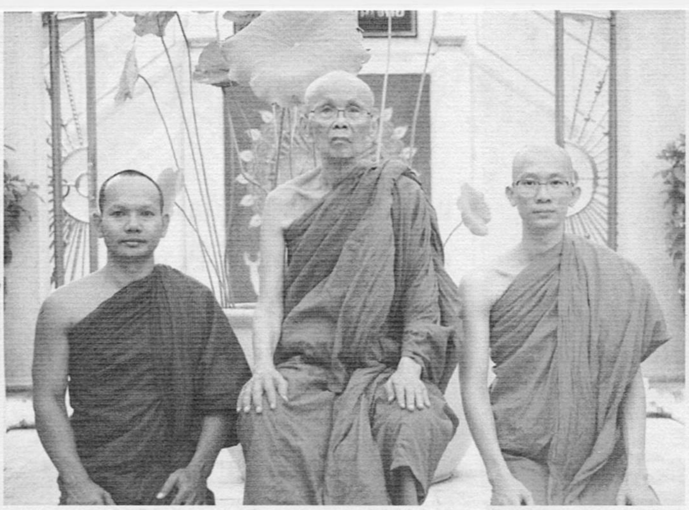
ต้องขอกราบอนุโมทนาแด่ท่านพระอาจารย์สุมนต์ที่ให้แนวความคิด และข้อวินิจฉัยอันเป็นหลักธรรม ซึ่งทำให้ข้าพเจ้ากล้าตัดสินใจเลือกศึกษาและปฏิบัติตามพระไตรปิฎก อันเป็นหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยสามารถแยกแยะได้ ระหว่างความยึดมั่นในตัวบุคคลผู้เป็นอาจารย์ กับพระรัตนตรัย ซึ่งเข้าถึงได้จากการศึกษาพระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถา

สัทธรรมปฏิรูปที่สอนกันอยู่ในปัจจุบันนี้มีมากมาย ทั้งด้านปริยัติที่เบี่ยงเบนไปเพื่อกามคุณ เพื่อประกาศนียบัตร และด้านปฏิบัติเพื่อลาภสักการะต่างๆ สังเกตได้จากสำนักปฏิบัติ ที่ผุดขึ้นมากมายเหมือนดอกเห็ด ซึ่งคำสอนไม่ค่อยจะตรงกัน และที่สำคัญคือยังไม่ตรงทีเดียวกับพระไตรปิฎก แล้วจะมีสักกี่คน ที่ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก จนรู้ได้ว่า คำสอนส่วนไหนตรงหรือส่วนไหนไม่ตรงกับพระไตรปิฎกและอรรถกถา

ข้าพเจ้าจึงตั้งใจว่า จะทุ่มเทใส่ใจศึกษาค้นคว้า ปฏิบัติ แล้วนำมาเขียน ถ่ายทอดเป็นหนังสือ เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างคำสอนทั้งที่เป็นปริยัติ และการปฏิบัติจากพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกา กับคำสอนของครูอาจารย์ในยุคปัจจุบัน ซึ่งท่านพระอาจารย์สุมนต์จะพูดตอกย้ำกับข้าพเจ้าเสมอ เมื่อมีการสนทนาธรรมกัน ***ให้ยึดพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นใหญ่ อย่ายึดถือบุคคลเป็นใหญ่***

ให้สถานที่แสดงธรรม เท่ากับให้เสนาสนะทานและธรรมทาน

นอกจากท่านพระอาจารย์สุมนต์จะให้ความรู้ ให้แนวความคิดและการตัดสินใจในการแสดง

กับพระอุปัฏฐากหน้าพระสมันตมหาปัฏฐานเจดีย์

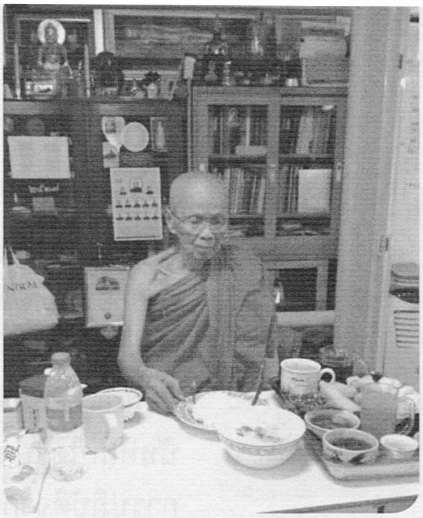
ธรรมตามพระไตรปิฎก อรรถกถา โดยยึดถือพระรัตนตรัยเป็นหลักแล้ว ท่านยังให้ความช่วยเหลือทางด้านสถานที่แสดงธรรมอีกด้วย เพราะเมื่อข้าพเจ้าออกจากมูลนิธิฯ ใหม่ๆ มีผู้ที่ติดตามออกมาจากมูลนิธิฯ ด้วยหลายสิบคน หลายคนอยากให้ชี้แจง และแสดงเหตุผลตามพระธรรมวินัยที่ออกมาจากมูลนิธิฯ และข้าพเจ้าก็ต้องการปลดเปลื้องแก้ไขคำพูดอันเป็นมิจฉาวาจา ที่ได้กล่าวหรือแสดงธรรมตามครูบาอาจารย์ ซึ่งผิดไปจากพระธรรมวินัยด้วย จึงชักชวนกันหาสถานที่เพื่อจะได้มีการเรียนการสอน เนื่องจากยังคงไปทำบุญถวายทานที่วัดจากแดงเนืองๆ จึงปรารภกับท่านพระอาจารย์ เรื่องสถานที่เรียน ท่านพระอาจารย์ก็ได้ให้ความช่วยเหลือทันที โดยติดต่อกับลูกศิษย์ของท่าน ซึ่งมีอาคารห้องเรียนอยู่ที่ตึกชาญอิสระ ตรงข้ามโรงพยาบาลจุฬาฯ ซึ่งลูกศิษย์ท่านนั้นก็ยินดีให้ใช้สถานที่โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ต้องขออนุโมทนาขอบคุณอย่างยิ่งมา ณ ที่นี้ด้วย

ข้าพเจ้าและนักศึกษาหลายท่านจึงได้มีโอกาสเปิดการเรียนการสอนกัน เป็นการขอขมาต่อพระรัตนตรัยที่ได้ล่วงเกิน โดยการกล่าวธรรมหรือแสดงธรรมที่ผิดไป จากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้ว่าเป็นความเข้าใจผิด หรือด้วยความไม่ตั้งใจก็ตาม

หลังจากที่ได้เปิดการเรียนการสอน เป็นการแก้ไขความผิดพลาด และขอขมาพระรัตนตรัยมาระยะหนึ่ง ท่านประธานมูลนิธิรักษ์ธรรมก็ได้เชิญให้ข้าพเจ้าไปสอนที่มูลนิธิฯ ต่อมาข้าพเจ้าได้พบและสนทนากับท่านพระอาจารย์สมบัติ นันทิโก ได้รับความรู้ และแนวทางในการศึกษาการปฏิบัติจากท่านพอสมควร ได้ทราบว่าท่านมีไหวพริบปฏิภาณในการศึกษาและการสอนมาก เนื่องจากได้อ่านและค้นคว้าศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถามาอย่างมาก จนชำนาญ จึงกราบนิมนต์ให้ท่านไปสอนแทนที่มูลนิธิรักษ์ธรรม ซึ่งท่านก็ไม่ปฏิเสธ ส่วนข้าพเจ้าได้อยู่ศึกษาและอุปัฏฐากท่านไม่นาน จึงขอโอกาสไปไหว้พระเจดีย์ และหลีกเร้นศึกษาเพิ่มเติม จนเกือบ ๒ ปี ก็มีนักศึกษาหลายท่านติดต่อมา ขอให้เปิดการเรียนการสอนขึ้นอีก ข้าพเจ้าไหว้พระเจดีย์ขอขมาพระรัตนตรัย จนคลายจากกุกกุจจะบ้างแล้ว จึงคิดจะแก้ตัว แนะนำในสิ่งที่ได้ค้นคว้าศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถาเพิ่มเติมขึ้นอีก ได้ไปปรึกษากับท่านพระอาจารย์สุมนต์ ท่านก็กรุณาให้มาเปิดการเรียนการสอนที่วัดจากแดงได้

พบผู้ที่ศึกษาและรักษาพระวินัย จึงได้เกิดใหม่ในพระพุทธศาสนา

เป็นเวลาเกือบ ๒ ปี ที่ได้ศึกษาร่วมกันกับนักศึกษาที่วัดจากแดง ได้ปรึกษาข้อธรรมจากท่านพระอาจารย์สุมนต์อยู่เสมอ จนกระทั่งได้พบพระภิกษุ ๒ รูป ผู้ศึกษารอบรู้ภาษาบาลี ค้นคว้าพระไตรปิฎก โดยเฉพาะพระวินัยปิฎก เรียกได้ว่าเป็นผู้รู้ดีและรักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัดทีเดียว ทำให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพระมหาเปรียญ เพราะเคยพบเห็นและเข้าใจว่าพระภิกษุที่เป็นพระมหาเปรียญไม่มีใครรักษา

พระวินัยได้ เนื่องจากต้องเรียน ต้องสอน ต้องท่อง ต้องจำ ต้องไปสอบ ถูกกดดันในหลายๆ ด้าน จึงทำให้เครียด ยิ่งเป็นสำนักเรียนที่ไม่ได้เคร่งครัดรักษาพระธรรมวินัยด้วยแล้ว ทำให้พระภิกษุสามเณรต้องหาทางระบายออกด้วยการดูหนังฟังเพลง เล่นเกมส์บ้าง ออกไปเที่ยวนอกวัดบ้าง ฉันข้าวเย็นบ้าง นม โอวัลตินนั้น ไม่ต้องพูดถึงเพราะส่วนใหญ่เข้าใจว่าดื่มตอนเย็นได้ทั้งนั้น แต่ความจริงแล้ว นม โอวัลติน ไมโล น้ำถั่วเหลือง ฯลฯ เป็นอาหารทั้งสิ้น ดื่มในเวลาวิกาลไม่ได้ถ้าดื่มก็ทำให้ศีลขาด (แม้แต่อุโบสถศีลก็ขาดแล้ว ไม่จำเป็นต้องพูดถึงศีลของพระเณร)

แต่เมื่อได้พบปะสนทนาซักถามกับท่านพระภิกษุทั้ง ๒ รูปนี้ ทัศนคติเก่าๆ ก็ได้เปลี่ยนไป ข้อสงสัยในเรื่องพระวินัยซึ่งในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นภิกษุอยู่ ไม่สามารถวินิจฉัยได้ ก็ได้รับคำตอบทำให้คลายจากความสงสัยอย่างน่าพอใจ โดยมีหลักฐานที่มาที่ไปในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีการับรอง จึงทำให้ข้าพเจ้าหวนคิดถึงความเป็นพระภิกษุ **การเก็บบาตรจีวรไว้ คงไม่ได้เป็นเพียงที่ระลึกเท่านั้น คงมีผลเป็นเชื้อ ให้ข้าพเจ้าได้กลับเข้ามาบวชอีก** เมื่อแน่ใจว่าจะมีหมู่พวกที่รักษาพระวินัย และคงได้ที่พึ่ง ช่วยแก้ไขเวลามีปัญหาพระวินัย จึงไปปรึกษาท่านพระอาจารย์สุมนต์ ซึ่งท่านก็ยินดีและอนุโมทนาด้วย ข้าพเจ้าจึงได้บวชอีกครั้งสมใจ

ในที่สุด ข้าพเจ้าก็ได้ฟื้นกลับมาเป็นพระภิกษุอีกครั้ง หลังจากเป็นคฤหัสถ์อยู่ ๙ ปี เวลาช่างผ่านไปอย่างรวดเร็วเหลือเกิน ข้าพเจ้าได้ศึกษาและได้ปฏิบัติพระธรรมวินัยตามพระไตรปิฎกและอรรถกถา ฎีกา ตามคำแนะนำของท่านพระอาจารย์สุมนต์ เมื่อมีโอกาสก็ได้เผยแผ่พระธรรมวินัยตามสมควร ตามกาล

เนื่องในวารดิถีครบรอบทำบุญ ๑๐๐ วัน หลังวันมรณภาพของท่านมหาเถระ พระอาจารย์สุมนต์ นันทิโก ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ นี้ ข้าพเจ้าและศิษยานุศิษย์ทั้งคฤหัสถ์ และบรรพชิตผู้สำนึกในพระคุณ ต่างร่วมใจอาศัยคุณในตน คือ ศีลและศรัทธา ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยขอแสดงความเคารพอาลัย และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย อันทรงมหาคุณานุภาพ โปรดได้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายทั้งภายในและภายนอก ให้แก่ท่านพระอาจารย์สุมนต์ ไม่ว่าท่านจะอยู่ในภพภูมิใด ขอให้ท่านพระอาจารย์มีความสุข มีร่างกายและจิตใจอันทรงไว้ ซึ่งศีล สมาธิ และปัญญา มีพละกำลังทั้ง ๕ เพื่อช่วยกันทำนุบำรุงรักษาพระศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป สมดังชื่อ **ธรรมธร** ของท่าน และขอให้ท่านพระอาจารย์ดำเนินบนหนทางอันประเสริฐไปสู่อมตบท คือ พระนิพพานอันเป็นที่พ้นจากวัฏฏทุกข์ทั้งปวงได้โดยเร็วพลันด้วยเทอญ

อญฺญา หิ ลาภูปนิสา อญฺญา นิพฺพานคามินี เอวเมตํ อภิญฺญาย ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก สกฺการํ นาภินนฺเทยฺย วิเวกมนุพฺรูหเยติฯ

ก็ข้อปฏิบัติอันเข้าไปอาศัยลาภ เป็นอย่างหนึ่ง ข้อปฏิบัติอันยังสัตว์ให้ถึงพระนิพพานเป็นอีกอย่าง ภิกษุผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าทราบเนื้อความนั้นอย่างนี้แล้ว ไม่พึงเพลิดเพลินสักการะ พึงตามเจริญวิเวกเถิด

(เรื่องพระวนวาสี ติสสเถระ พาลวรรคที่ ๕ ขุ. ธ.)

คาถาบูชาหลวงพ่อ

โย นนฺทิโก มหาเถโร มหาปฏฺฐานโกวิโท
โธรยฺโห ปริยตฺติยํ สิกฺขนฺโต ปิฏกตฺตเย
จากแดงอารามวาสีนํ ภิกฺขูนํ คณนายโก
พหูสิสฺสมนาโป จ ชนานํ ธมฺมภาณโก
อตฺตาสโจ นิวาโต จ วฑฺเฒสิ พุทฺธสาสนํ
สิรสาหํ นมสฺสามิ ตํ อาจริยมุตฺตมํ
อมฺเหหิ กตปุญฺเญน มหาเถโร สุขี ภเว
โสปิ พาลารโก โหตู สทา ปณฺฑิตเสวโก
อรหตฺตผลํ ปตฺโต มุตฺโต มารพนฺธนาติ

พระมหาเถระ ชื่อว่า "นนฺทิกะ" ใด เป็นผู้แตกฉานในคัมภีร์มหาปัฏฐาน
เอาธุระในพระปริยัติ ศึกษาพระไตรปิฎก ได้เป็นผู้นำหมู่ภิกษุวัดจากแดง
เป็นที่รักของศิษย์จำนวนมาก และสั่งสอนธรรมะแก่ชนทั้งหลาย
เป็นผู้ไม่อวดตน มีความอ่อนน้อม ทำพระพุทธศาสนาให้เจริญแล้ว

ข้าพเจ้าขอกราบพระมหาเถระนั้น ผู้เป็นอาจารย์อันสูงสุด ด้วยเศียรเกล้า ด้วยบุญที่ข้าพเจ้าทั้งหลายได้ทำแล้ว ขอให้พระมหาเถระจงเป็นผู้มีความสุข ขอให้ท่าน จงห่างไกลจากคนพาล คบแต่บัณฑิตในกาลทุกเมื่อ จงบรรลุอรหัตตผล พ้นจากบ่วงแห่งมาร เทอญ

สุวรรณฉายา

ขอตอบแทน เมตตา ของหลวงพ่อสุมนต์

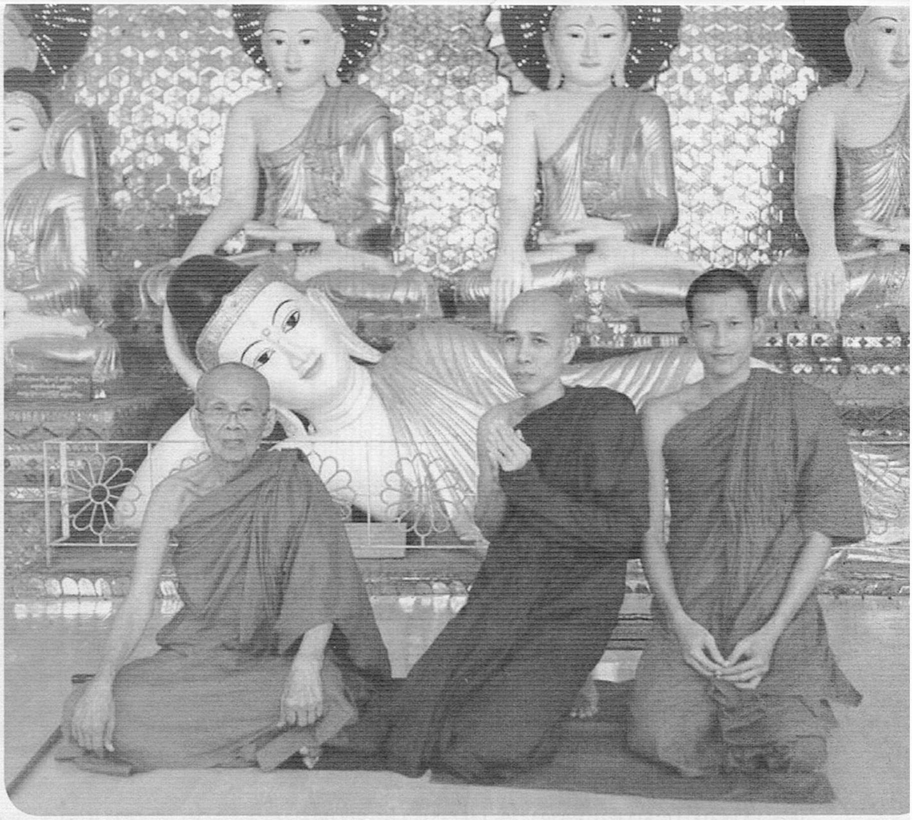
น้อมบูชา

พระมหาสาราดี ลี สิกฺขานนฺโท

พรุ่งนี้ (๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๒) ครบรอบร้อยวันการจากไปของพระมหาเถระ หลวงพ่อธรรมธรสุมนต์ ทำให้คิดถึงความหลัง ที่เคยอยู่อุปัฏฐากดูแลพระมหาเถระอย่างมีความสุข เพราะได้ตอบแทนความดี ที่หลวงพ่อเคยมอบให้ผม (พระมหาสาราดี) ความดีอะไรบ้าง ที่หลวงพ่อเคยมอบให้ผม นับย้อนหลังไป ประมาณ ๑๒ ปีที่แล้ว ผมได้เดินทางจากประเทศกัมพูชา ผ่านประเทศไทย เพื่อไปศึกษาพระไตรปิฎกที่สหภาพเมียนมา (พม่า) พระอาจารย์ชาวกัมพูชารูปหนึ่งได้แนะนำให้มาพักที่วัดจากแดงคืนสองคืนก่อนค่อยเดินทางไปพม่า พอมาถึงวัดจากแดง ผมได้เข้าไปหาหลวงพ่อเจ้าอาวาส เพื่อขอพักอาศัย ตอนนั้นผมยังพูดภาษาไทยไม่ได้ หลวงพ่อได้เรียกพระรูปหนึ่ง ให้ช่วยพาผมไปหาที่พัก

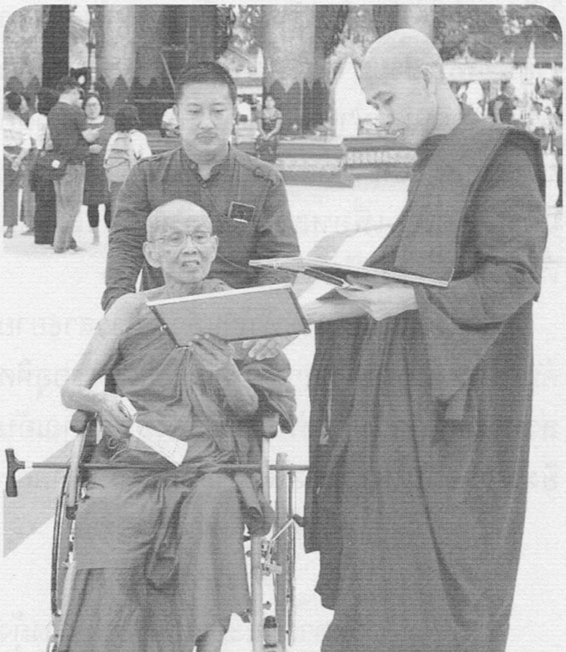
หลังจากพักที่วัดจากแดงไปประมาณสองคืนแล้ว ผมได้ไปกราบลาหลวงพ่อ เพื่อเดินทางไปพม่าต่อ หลวงพ่อได้ช่วยค่าเดินทางประมาณสามพันบาท ตอนนั้นผมพูดอะไรกับหลวงพ่อไม่ได้ แม้แต่คำว่าขอบคุณ ได้แต่คิดใน

ใจว่า เราโชคดีจริงๆ ที่ได้มาเจอหลวงพ่อรูปนี้ ท่านช่างมีความเมตตาจริงๆ ถ้ามีโอกาส เราจะตอบแทนความดีที่ท่านได้มอบให้กับเรา

พอเดินทางไปถึงพม่าอยู่ได้ประมาณสองเดือนกว่า ต้องกลับกัมพูชา เพราะขอวีซ่าเพื่ออยู่ที่นั่นต่อไม่ได้ ถึงกัมพูชา เพื่อนได้แนะนำให้ไปเรียนที่ประเทศไทย มาถึงประเทศไทย ก็ได้ไปศึกษาคัมภีร์ปทรูปสิทธิที่วัดเขาสนามชัย อ.หัวหิน จ.ประจวบฯ ประมาณหนึ่งปีกว่า กับพระอาจารย์สีลานันโท พอจบคัมภีร์ปทรูปสิทธิ ที่วัดเขาสนามชัย ผมตัดสินใจมาเรียนต่อที่วัดจากแดง เพื่อได้มาอยู่ใกล้หลวงพ่อ ผู้เปี่ยมด้วยเมตตา

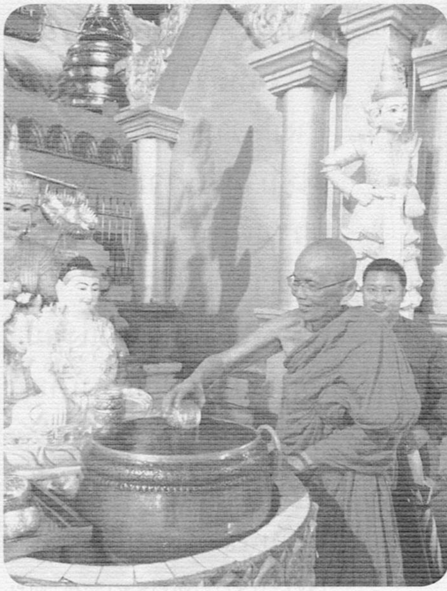

หลวงพ่อไปทอดกฐินที่พม่า จึงมีโอกาสดูแลท่าน

พอถึงวัดจากแดง หนึ่งปีแรก ไม่กล้าเข้าไปห้องหลวงพ่อเลย ได้แค่มาท่องหนังสือใกล้ห้องหลวงพ่อทุกวัน เผื่อหลวงพ่อจะได้เรียกใช้ แต่หลวงพ่อไม่เคยเรียกใช้เลยแม้แต่ครั้งเดียว พอปีที่สอง ได้มาเรียนพระอภิธรรมกับหลวงพ่อ ก็เลยได้มีโอกาสมารับใช้หลวงพ่อ โดยขอโอกาสมาปัดกวาดเช็ดถูห้องท่าน พระอาจารย์ไพรัชท่านเห็นผมทำอย่างนั้นแล้ว ท่านได้ขอให้ผมมาอยู่ห้องของหลวงพ่อ เพื่อจะได้ดูแลหลวงพ่ออย่างใกล้ชิด ผมจึงได้มาอยู่ห้องเดียวกับหลวงพ่อ แล้วได้ปวารณาเพื่อรับใช้ท่านอย่างจริงจัง

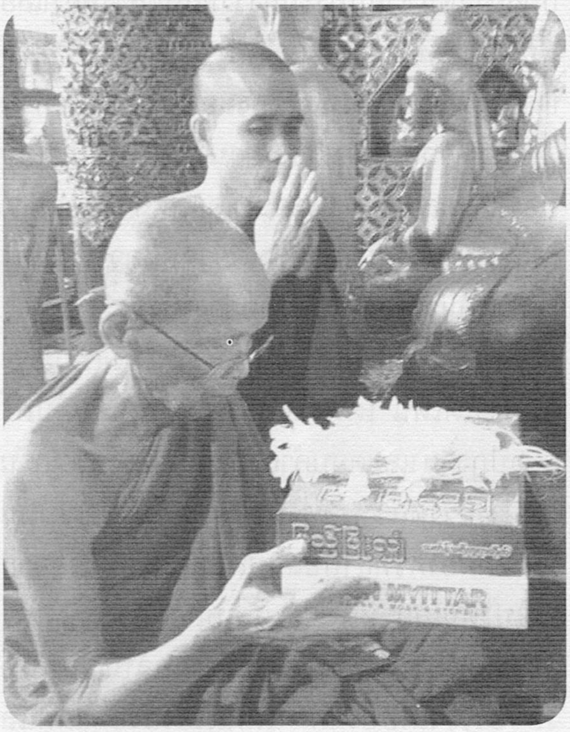
พอมาอยู่ห้องเดียวกับหลวงพ่อ มีความสุขกับการได้เห็น ได้ฟัง หลวงพ่อท่านสอนคัมภีร์มหาปัฏฐาน และตอบคำถามพระโยมเกือบทุกวัน แม้บางครั้งหลวงพ่อท่านอาพาธ ก็ยังทำเช่นนั้น ทำให้ผมยิ่งศรัทธานับถือหลวงพ่อมาก ไม่อยากจะไปไหนเลย หลังเรียนจบหลักสูตรบาฬีใหญ่สามปีแล้ว เพื่อนส่วนใหญ่เขากลับไปสอนที่วัดของเขาเกือบหมด แต่ผมเองยังอยากดูแลตอบแทนหลวงพ่อ ยังไม่อยากจะไปไหน

วันหนึ่ง อาจารย์จำรูญ ธรรมดา ได้มีธุระเข้ามาที่วัดจากแดง ผมได้สนทนาเรื่องการเรียนการสอนกับท่าน อาจารย์ได้แนะนำให้ผมไปเรียนต่อที่ประเทศพม่าเป็นครั้งที่สอง ผมจึงตัดสินใจหาเพื่อนพระมาช่วยดูแลหลวงพ่อแทน เผื่อผมจะได้ไปเรียนต่อที่ประเทศพม่าอีกครั้ง หลังจากหาพระได้แล้ว ผมได้เข้าไปกราบลาหลวงพ่อ หลวงพ่อก็ได้อนุญาตทันที ให้ผมไปเรียนต่อได้

ก่อนจะไปพม่า ผมได้เรียนถามหลวงพ่อว่า *"หลวงพ่อครับ ประมาณ ๙ - ๑๐ ปีที่แล้ว ผมเคยมาหาหลวงพ่อ แล้วหลวงพ่อได้ช่วยอะไรผมบ้าง หลวงพ่อยังจำได้ไหมครับ"* หลวงพ่อตอบว่า *"นานแล้ว คงจำไม่ได้หรอกครับ"* ผมก็เลยได้เล่าเรื่องที่หลวงพ่อเคยมีเมตตา ให้ที่พักอาศัย และได้ช่วยค่าเดินทาง เพื่อไปศึกษาที่ประเทศพม่าให้ท่านทราบ หลวงพ่อยิ้ม แต่ไม่ได้พูดอะไร

ถวายดอกไม้และจีวรให้หลวงพ่อบูชาเจดีย์

ก่อนจะมาพม่าครั้งนี้ หลวงพ่อได้ให้โอวาท แล้วเรียกโยมอุปัฏฐาก คือ โยมอารยา อ่องจรูญ ให้ช่วยค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา หลังจากมาเรียนที่พม่าประมาณ ๒ ปี หลวงพ่อได้เดินทางมาทอดกฐินที่พม่า ผมได้ไปหาหลวงพ่อที่เจดีย์ชเวดากอง และได้ถวายดอกไม้และจีวรสองชุดแด่หลวงพ่อ เพื่อหลวงพ่อได้บูชาพระเจดีย์ ตั้งแต่นั้นมา ผมก็ไม่ได้เห็นหลวงพ่ออีก

บุญใด ที่ผมได้กระทำไว้แล้ว มีการสาธยายคัมภีร์มหาปัฏฐาน ทุกๆ วันพระ เป็นต้น ขออุทิศส่วนบุญเหล่านั้น แด่หลวงพ่อ ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ ขอให้หลวงพ่อได้เข้าสู่สุคติด้วย เทอญ

๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๒

พระมหาสาราดี

วัดตาตะนะอะเลียงยอง ร่างกุ้ง

(วัดแสงสว่างพระศาสนา)

รำลึกคุณ

วันเก่า ที่เราสัญญาไว้ กับหลวงพ่อสุมนต์

พระมหาสังคีต สังคีตวโร

ย้อนกลับไป เมื่อประมาณผมอายุยังน้อยๆ เคยมาที่วัดจากแดงอยู่หลายครั้ง มาถวายเทียนพรรษา เท่าที่จำได้ตอนนั้น มีเส้นทางไปกุฏิไม้ ซึ่งตอนนี้เป็นศาลาสุธัมมา ตอนนั้นเห็นหลวงพ่อสุมนต์เป็นครั้งแรกครับ แต่ว่ายังไม่ได้รู้จักท่าน เจอท่านอีกครั้งหลังจากที่อุปสมบทแล้วครับ

เท่าที่ได้พูดคุยกับท่านนั้น ท่านอาจารย์มีความประสงค์อยากจะให้ผมทรงจำพระไตรปิฎก เพราะเห็นว่าผมนอนไม่เป็นเวลา เพราะมักจะพบกันตอนตีสองตีสาม ท่านจึงบอกให้เอาเวลามาท่องหนังสือดีกว่า ใช้พลังในทางที่ถูกต้อง อาจจะหายป่วยก็ได้

ผมมีปัญหาทางร่างกายด้วยโรคาพาธต้องฉันยาต่อเนื่อง ต้องเข้าไปคุยกับท่านอยู่หลายครั้งว่า จะทำอย่างไร ความเครียดจึงจะหายไป ท่านมักจะบอกว่า ให้พยายามนึกถึงพระรัตนตรัยไว้ ถ้าไม่สงบก็ให้สวดมนต์ หรือไปไหว้เจดีย์ แต่จนแล้วจนรอดก็ยังไม่เป็นผล วันนั้น ท่านให้ตัวกระตุ้นไฟฟ้ามา ก็พอจะช่วยแก้ปัญหาได้บ้างครับ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน

ตอนท่านสาราดียังอยู่ ผมได้มาดูแลหลวงพ่ออยู่ช่วงหนึ่ง จริงๆ ความตั้งใจในตอนนั้น ผมตั้งใจแค่จะมาทำความสะอาดห้องหลวงพ่อเท่านั้น แต่ท่านมหาสาราดีไม่ยอมให้ทำ ท่านจะให้ผมประคบร้อนให้หลวงพ่อด้วยผ้าพันสมุนไพรที่นึ่งในหม้อหุงข้าว ซึ่งผมก็ทำอยู่ได้ประมาณ ๑ เดือนเท่านั้น ผมก็หยุดทำไป

พอท่านมหาสาราดีลาไปเรียนต่อที่พม่า ผมก็ไม่ได้เข้าไปทำถวายหลวงพ่ออีก เพราะผมรู้สึกว่า อาจจะทำให้หลวงพ่อทุกข์ก็ได้ เพราะว่าผมทำไม่เป็น ไม่ชำนาญเลยจริงๆ ประคบร้อนไปบ้าง เย็นไปบ้าง ไม่ค่อยพอเหมาะเท่าไหร่

เล่าให้ฟังถึงการแสดงธรรมของหลวงพ่อก็ค้นพบว่า ตอนที่ท่านเล่าให้ฟังถึงคัมภีร์ปัฏฐานนั้น ผมก็เกิดความสุขขึ้นมา ปีติเกิดทั่วตัว แบบที่ไม่เคยรู้สึกว่า การฟังธรรม จะทำให้เกิดปีติได้ **ทั้งๆ ที่ในวัดมีการแสดงธรรมอยู่เป็นประจำ แต่ก็ไม่มีคำพูดอื่นใด ที่จะทำให้เกิดความสุขแบบนี้ได้เลย**

เท่าที่จำได้ ท่านเล่าให้ฟังถึงชาติ ๙ ชาติในคัมภีร์มหาปัฏฐาน ผมชอบที่ท่านเล่าให้ฟัง เพราะรู้สึกได้ถึงความเมตตาที่ท่านมี และสัมผัสได้ถึงความศรัทธาในธรรมที่หลวงพ่อมีอยู่อย่างเปี่ยมล้น ตอนที่ท่านสนทนากับผมอยู่นั้น ยืนอยู่ที่บริเวณศาลานามานุสรณ์ ปีติเกิดขึ้นตรงบริเวณหน้าเมรุ

ในช่วงเวลาที่บวชมา แม้ว่าอาจารย์ทั้งสามท่าน (อาจารย์ประนอม อาจารย์ต่วน และหลวงพ่อสุมนต์) จะมีความต่างกันในแนวทางการใช้ชีวิต และอาจต่างกันด้วยอายุ ไฟในการทำงาน และความสามารถส่วนตัว แต่เท่าที่ผมสัมผัสจากอาจารย์ทั้งสามท่านนั้น **พระไตรปิฎก เป็นสิ่งที่หลอมรวมอาจารย์ทั้งสามท่านไว้** อาจารย์ประนอม อาจารย์ต่วน และหลวงพ่อสุมนต์ คือ อาจารย์ใหญ่ในวัดจากแดง ที่มีความสำคัญต่อ

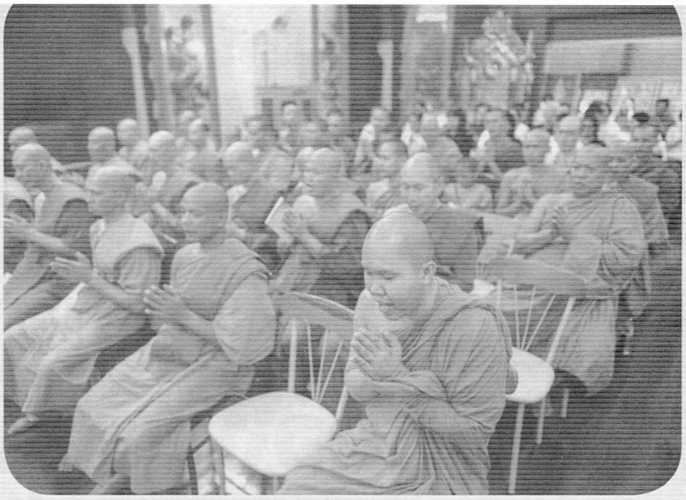
คณะสงฆ์วัดจากแดงมาก ในช่วงที่ผมอยู่ที่นี่ตลอดพรรษา ๑ ถึง พรรษา ๙ ครับ

ในปีนี้ผมพรรษา ๑๐ แล้ว ช่วงที่หลวงพ่อเข้าโรงพยาบาล ผมได้ตามท่านปีเตอร์ (พม. พัชรพล) ไปดูแลท่านที่โรงพยาบาลบางปะกอก สมุทรปราการ ในวันนั้นสถานการณ์ค่อนข้างฉุกละหุก เพราะไม่มีใครอยู่เลย ท่านลา (พม. ธีรวัฒน์) ก็ไม่รู้ว่าไปไหนตอนนั้น หลวงพ่อท่านหมดสติ มีคนเรียกรถฉุกเฉิน ผมนั่งรถฉุกเฉินไปกับหลวงพ่อกับท่านปีเตอร์ เราคุยกันว่า จะสวดปัฏฐานนิเทสให้หลวงพ่อฟัง สวดไปตลอดทางที่ไปโรงพยาบาล รถวิ่งโคลงเคลงมาก ขับค่อนข้างเร็ว เพราะตอนที่ขึ้นสะพาน ผมตัวลอยเลยทีเดียว

พอถึงโรงพยาบาล ท่านก็ยังไม่ได้สติ แต่ไม่นาน ท่านก็ออกจาก ICU ขึ้นไปที่ชั้นบน ผมอยู่ข้างบน ได้ดูแลหลวงพ่อ ซึ่งนับว่าเป็นช่วงสุดท้ายที่ได้ดูแลท่าน เพราะหลังจากนั้นประมาณสองสัปดาห์ ก็มีพระที่ดูแลประจำไปเปลี่ยน ในช่วงเวลาที่ดูแลท่าน ผมเองซึ่งยังไม่เคยได้เช็ดตัวให้ใคร ก็ได้เช็ดตัวให้หลวงพ่อตอนนี้

มีสัญญาณที่ผมไม่แน่ใจว่า ท่านอาการดีขึ้นหรือแย่ลง คือท่านบ้วนเสมหะบ่อยขึ้น บางทีก็มีเลือดสดๆ ปนออกมา แต่ผมไม่แน่ใจว่า ทำไมเสมหะของท่านถึงสีเป็นอย่างนั้น ไม่ได้เอะใจเลยครับ ตอนก่อนที่จะเปลี่ยนเวรกับเพื่อน ท่านลุกขึ้นมาเดิน เดินไปห้องน้ำเองครับ โดยมีท่านปีเตอร์คอยประคอง ท่านปีเตอร์บอกว่า ต้องเข้าไปในห้องน้ำด้วย เพื่อป้องกันท่านล้มในห้องน้ำ ตอนนั้นผมคิดว่า อาการน่าจะดีขึ้นแล้วนะ ไม่ได้คิดอะไรมาก แต่ทุกอย่างก็ได้ผ่านไปหมดแล้ว

ผมเคยคิดจะท่องคัมภีร์ปัฏฐานนิเทส เพื่อตอบแทนในส่วนที่ท่านเห็นว่า ผมสามารถทำได้ แต่ผมก็ค้นพบว่า ทิฏฐิมานะของผมมากขึ้น ผมเห็นมันอย่างชัดเจน ผมจึงไม่ท่องต่อ ผมจำได้

ในงานบำเพ็ญกุศลถวายหลวงพ่อสุมนต์

ครึ่งหนึ่ง แต่ผมไม่ได้ทวนต่อ เพราะผมพบว่าพระภิกษุควรจะละมานะด้วย ไม่ควรปล่อยไว้ให้บานปลาย ผมคงจะกลัว เพราะการจำได้จะเป็นเหตุให้ต้องรักษาทรงไว้ ในขณะที่ผมยังเรียนไม่มากนั้น ผมคิดว่าจะเรียนให้เข้าใจก่อน แล้วค่อยทรงจำ น่าจะช่วยไม่ให้มานะของผมเจริญขึ้น และเมื่อถึงตอนนั้น หนี้ก็คงจะหมดไป

ถามว่ามีหนี้อะไรกับหลวงพ่อ

ตอบว่า อย่างน้อยก็มีคนเชื่อว่า ผมทำในสิ่งนี้ได้ (ท่องคัมภีร์ปัฏฐานนิเทส) และคิดว่า **การที่มีคนๆ หนึ่งบอกเราว่า เชื่อว่าเราทำในสิ่งนั้นๆ ได้ ทั้งๆ ที่ตัวของเราเอง ก็ยังไม่เชื่อว่า เราจะทำสิ่งนั้นๆ ได้ มันคือหนี้ก้อนใหญ่ ที่เราจะต้องทำให้ได้** (เฉพาะเรื่องที่ดีๆ นะ)

ชีวิต ก็ต้องเดินต่อไป
ความสุข เราคงฝากไว้ในหนหลัง
คนอื่น คงได้ฟังถึงความสุขที่เรามี
มันคงเป็นไปไม่ได้
และทุกคน คงต้องมีวันนี้
จำไว้ให้ดีๆ ทุกนาทีที่ผ่านไป
เดินไปบนสะพาน ที่ข้ามผ่านอสงไขย
เดินทางเพื่อเข้าใจ ทำอย่างไรจึงได้ดี
ค้นพบความสงบ ทุกสิ่งจบลงตรงนี้
คบคนที่ดีๆ ชีวิตนี้ไม่มีภัย
จิตใจเดินทางไป หนทางไกลสุดฟ้า
มีความสุขมากๆ ครับ ท่านอาจารย์

กราบบูชาคุณ

พระโด๋ ฟุง ธานุตฺตโร

ระลึกถึงหลวงพ่อสุมนต์ ขอให้ช่วยกันเรียน

พระโด๋ ฟุง ธานุตฺตโร เป็นพระชาวเวียดนาม มาอยู่ที่วัดจากแดงได้ ๔ ปี แล้ว ขณะนี้เป็นพรรษาที่ ๔ ท่านบวชแล้ว ท่านก็มาจำพรรษาอยู่วัดจากแดงเลย ท่านมีโอกาสได้อุปัฏฐากดูแลหลวงพ่อสุมนต์อย่างใกล้ชิดตลอด (ต่อจากพระมหาสาราดี) ปัจจุบันนี้ ท่านกำลังศึกษาต่อที่พม่า (วัดมหาวิหารร่างกุ้ง) ท่านจะเล่าถึงความประทับใจที่มีต่อหลวงพ่อว่า ท่านมาพบกับหลวงพ่อได้อย่างไร หลวงพ่อได้ฝากฝังอะไรไว้บ้าง มีตัวอย่างอะไรที่ท่านฝากไว้ถึงคนรุ่นหลังบ้าง และนอกจากนี้ท่านจะได้เล่าถึงการศึกษาที่พม่า ว่าที่นั่นเรียนหนักกันอย่างไร

รู้จักหลวงพ่อได้อย่างไร

ผมได้มาอยู่กับหลวงพ่อใหญ่ หรือหลวงพ่อสุมนต์ เจ้าอาวาสวัดจากแดง เพราะพระอาจารย์สาราดีครับ ก่อนนั้น พระอาจารย์สาราดี เป็นผู้อุปัฏฐากของหลวงพ่อสุมนต์ ท่านดูแลหลวงพ่อทุกอย่าง รวมถึงยามหลวงพ่ออาพาธ ต้องไปโรงพยาบาล หรือไปไหน เมื่อถึงวาระที่ท่านสาราดีจะต้องไปเรียนต่อที่พม่า จึงได้หาพระรูปอื่นที่สามารถดูแลหลวงพ่ออย่างเต็มใจมาแทนท่าน ผมคิดว่า ถ้าเราอยู่วัดจากแดง เรียนอย่างเดียวก็ไม่ดี เราควรต้องฝึกปฏิบัติตัวเองด้วย จึงสมัครใจมาดูแลหลวงพ่อ ผมจึงมาอยู่กับหลวงพ่อ ตั้งแต่พรรษาที่ ๒ ครับ

หลวงพ่อเป็นผู้เกรงใจคนอื่นมาก บางทีจีวรของผม หลวงพ่อก็เก็บให้

เรื่องที่ผมประทับใจหลวงพ่อมีมากมาย เช่น เรื่องที่ ๑ คือ หลวงพ่อเป็นผู้เกรงใจคนอื่นมากรวมทั้งผม ท่านก็ไม่เคยเอ่ยปากเรียกผมหรือใช้ผมทำอะไร ท่านจะทำเองหมดทุกอย่าง ท่านเก็บจีวรที่ตากไว้เอง เพราะผมลืม แม้บางที

จีวรของผม หลวงพ่อก็เก็บให้ ผมรู้สึกเกรงใจท่านมาก บางทีผมลืมกางมุ้งให้ หลวงพ่อก็ทำเองท่านไม่พูด ไม่ออกปากใช้ผมเลย

ช่วง ๒ - ๓ เดือนแรก ผมนึกท้อใจ ไม่อยากดูแลหลวงพ่อต่อไป เพราะรู้สึกผิดมาก บางทีผมเรียนมาและกลับมาดึก หลวงพ่อท่านก็ทำเองหมดทุกอย่าง หลวงพ่อไม่เคยใช้ใครทำ ไม่เคยใช้สิทธิ์ส่วนตัวของท่าน อย่างตอนเช้าจะต้องมีการนำถังปัสสาวะของหลวงพ่อไปเททิ้ง ท่านก็ไม่เคยให้ทำ ผมพยายามดักรออยู่ที่หน้าประตู บอกหลวงพ่อว่า เดี๋ยวผมจะไปเททิ้งให้ ท่านก็ไม่ยอมให้ทำ ท่านแอบเห็นว่าผมนั่งรออยู่หน้าห้อง ท่านก็นั่งนิ่งอยู่ข้างใน จะไม่ออกมาตอนนั้น ท่านรอให้ผมไปจากตรงนั้นก่อน แล้วท่านจึงออกมาทำเอง ถึงแม้ว่าหลวงพ่อจะอายุ ๘๐ กว่าแล้ว ท่านก็ไม่เคยทำให้คนอื่นรู้สึกหนักใจในการดูแลท่าน เรื่องนี้ผมประทับใจมากเลยครับ

หลวงพ่อส่งเสริมให้ทุกคนเรียนรู้จริง

เรื่องที่ ๒ เกี่ยวกับเรื่องการเรียนการศึกษา หลวงพ่อท่านเป็นผู้ที่มีปัญญามาก เช่น ท่านไม่เคยเรียนภาษาบาลีอย่างเป็นจริงเป็นจังมาก่อน แต่หากมีใครพูดบาลีผิด ท่านจะรู้ว่าผิด หรือว่าใครไปแปลผิด ในหนังสือสวดมนต์ทำวัตร ท่านจะทัก และให้แก้ไข เรื่องบาลีนี่หลวงพ่อไม่ค่อยแจ่มแจ้งเหมือนกับเรื่องพระอภิธรรม คัมภีร์ปัฏฐานแต่ว่าหลวงพ่อก็รู้ได้ ยังมีเรื่องอื่นๆ อีก เช่น

๑) *หลวงพ่อส่งเสริมให้ทุกคนเป็นผู้ศึกษาจริง รู้ให้จริง* ท่านไม่ว่านะ ใครจะเรียนอะไรอยู่ก็ตาม ขอให้เรียนอย่างเต็มที่ เข้าใจให้แจ่มแจ้ง เช่น เรียนวินัยก็รู้ พระสูตรก็รู้ พระอภิธรรมก็รู้ พระบาลีก็รู้ ท่านบอกอยากให้รู้ลึกซึ้ง เมื่อใครถามอะไรก็ตอบเขาได้ เราเรียนปัฏฐาน เราก็ต้องเจาะลึกในปัฏฐาน พระบาลี อรรถกถา ฎีกา เราต้องรู้ให้หมด เมื่อเราไปสอน เราจะมีความรู้ตอบนักเรียนได้ ผู้สอนจึงต้องค้นคว้า ให้มีความรู้มากกว่า สิ่งที่เราสอนให้กับบุคคลอื่น

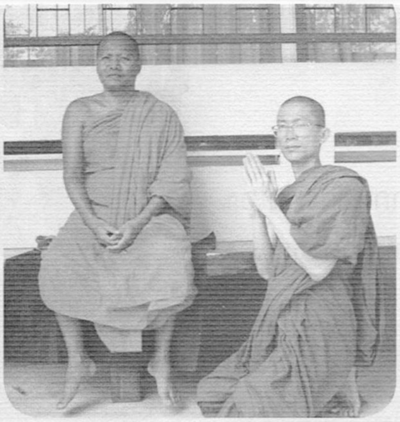
๒) *เกี่ยวกับการศึกษาของวัดต่างๆ ในเมืองไทย* หลวงพ่อบอกว่า *การสอบของสนามหลวงหรือการเรียนอภิธรรมของไทยยังไม่ค่อยสมบูรณ์ ถ้าเราอยากมีความรู้ มีความเข้าใจในทางปริยัติ เราต้องเรียนเพิ่มเติมทางภาษาด้วย* หลวงพ่อบอกว่า ถ้าอยากเข้าใจอย่างดีต้องค้นคว้าอย่างดี ก็ต้องเรียนภาษาบาลี หรือว่าเรียนภาษาพม่า ถ้าเราไม่รู้ภาษาอื่น ก็อ่านได้แต่ภาษาไทย เราก็ไม่รู้ว่าบัณฑิตของประเทศอื่นๆ เขาแปลธรรมะอย่างไร ถ้าเรารู้ภาษาอื่นบ้าง เราจะรู้ว่าบัณฑิตผู้มีปัญญานั้น เขาแปลแบบไหน เราจะรู้นัยต่างๆ ของบุคคลอื่น ทำให้การศึกษาของเราดีมากยิ่งขึ้น หลวงพ่อจึงสนับสนุนพระหนุ่มให้ไปเรียนที่พม่า

ความทรงจำที่งดงามเมื่อไปงานปลงสรีระสังขาร หลวงพ่อใหญ่ วัดท่ามะโอ ที่ จ.ลำปาง (ม.ค. ๖๒)

"เราไม่ควรเป็นบุคคลสุดท้ายที่รู้วิชานั้น"

หลวงพ่อให้กำลังใจผมทุกวันจะคอยถามว่าเมื่อไรจะไปเรียนที่พม่า ถามบ่อยมาก พอผมเรียนอยู่ที่พม่า หลวงพ่อก็ยังหวังว่า หากเราศึกษาจบแล้วเราต้องไปเผยแผ่ ไปสอนให้บุคคลอื่นในประเทศตน (เวียดนาม) หลวงพ่อบอกว่า

หลวงพ่อยกย่องพระอาจารย์ต่วน ให้ถือเป็นแบบอย่าง

"เราไม่ควรเป็นบุคคลสุดท้ายที่รู้วิชานั้น" เหมือนว่าถ้าเรารู้วิชานั้นมาแล้ว แต่เรากลับไม่สามารถที่จะเผยแผ่ได้ไม่สามารถที่จะกล่าวสอนบุคคลอื่นได้ มันก็ไม่มีคุณค่าอะไร เหมือนเราไม่มีความรู้เลย

หลวงพ่อท่านยกย่องพระอาจารย์ต่วนมาก อาจารย์ต่วน (พระมหาธิติพงศ์ อุตฺตมปญฺโญ) เป็นบุคคลที่หลวงพ่อบอกว่า ให้ถือเป็นแบบอย่าง ถ้าเราเรียนแล้ว ไม่มีการสาธยาย ไม่มีการสวด การกล่าว การพูดถึงบ่อยๆ เราก็ไม่สามารถที่จะท่องจำได้ อย่างบทสวดมนต์ เราอาจจะไม่ต้องท่องจำ แต่เราสวดทุกวันๆ เราก็จำได้ ก็เหมือนเราเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง แล้วขยันอ่านบ่อยๆ สวดบ่อยๆ ฟังบ่อยๆ เราก็จะจำได้เองโดยอัตโนมัติ

ความต้องการ ๓ อย่างของหลวงพ่อ

๑. **ท่านอยากให้ที่วัดจากแดงมีพระที่มีความรู้ด้านอภิธรรม** เพราะหลวงพ่อบอกว่า ที่นี่ยังไม่มีพระรูปใด ที่สามารถจะสอนคัมภีร์ปัฏฐานต่อจากหลวงพ่อได้เลย แม้จะมีโยมอาจารย์ต้นกำลังสอนอยู่ แต่หลวงพ่อบอกว่า *"โยมสอนได้ส่วนหนึ่ง แต่ว่าไม่สามารถสร้างศรัทธาแก่ญาติโยมที่เรียนให้เกิดขึ้นได้ ถ้าเป็นพระที่มีความรู้ด้านอภิธรรมมาสอน จะสร้างให้โยมมีศรัทธาได้"*

๒. **หลวงพ่อหวังว่า ที่วัดจากแดงจะต้องมีพระรูปใดรูปหนึ่งสอนคัมภีร์ปัฏฐาน สอนอภิธรรมของวัด ให้สืบต่อกันไปให้ยาวนาน** หลวงพ่อไม่อยากให้วิชาสำคัญนี้สูญหายไปจากวัดจากแดง เพราะเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของหลวงพ่อที่ท่านได้ค้นคว้าทำมาไว้ หนังสือตำราของหลวงพ่อทำไว้มากมาย และยังมีหนังสืออภิธรรมจากพม่าของหลวงพ่อ หลวงพ่อท่านเดินทางไปพม่าเป็น ๑๐ รอบ แต่ละรอบที่หลวงพ่อไปจะนำหนังสือตำราของพม่ากลับมา ภาษาพม่าหลวงพ่อท่านไม่รู้นะ รู้แค่อักษรบาลีพม่าเฉยๆ แต่ว่าหลวงพ่อก็พยายามแปลตารางสรุปของพม่ามาเป็นภาษาไทย ทำเป็นแผนภาพเป็นตาราง ให้นักศึกษาเรียนได้ง่ายขึ้น

๓. **สิ่งที่หลวงพ่อฝากไว้ให้พระรุ่นหลังๆ คือหวังให้พวกเราสานต่องานของท่านจนสำเร็จ** หลวงพ่อวางแนวการทำหนังสือไว้หลายอย่าง แต่ยังทำไม่สำเร็จ เพราะขาดผู้ที่มีความรู้ภาษาพม่ามาช่วยหลวงพ่อแปล หรือเรื่องความรู้พระอภิธรรม หลวงพ่อท่านจึงหวังเป็นอย่างมาก ผมคุยกับหลวงพ่อทุกวัน หลวงพ่อบอกว่า ต้องหาคนที่มีจิตใจรักในการศึกษา ส่วนใหญ่หลวงพ่อเน้นเรื่องปัฏฐาน ท่านบอกใครเรียนปัฏฐานเก่ง และชอบค้นคว้าเรื่องปัฏฐาน ท่านจะชื่นชมมาก

หลวงพ่อเคยพูดกับท่านปีเตอร์ว่า ที่วัดจากแดง ท่านปีเตอร์สามารถจะกล่าวสอนได้ **แต่ว่ารูปเดียวไม่พอ ต้องมีหลายรูป ต้องช่วยกันทำหนังสือตำราของหลวงพ่อทำยังไม่เสร็จ ก็อยากให้ทำให้สำเร็จ** ช่วงที่หลวงพ่อใกล้จะมรณภาพ ท่านปีเตอร์ก็ช่วยหลวงพ่อทำปัฏฐานย่อ-ขยาย ผมก็ไม่ทราบว่าสำเร็จหรือยัง แต่ว่าผมเห็นมีหลายเล่มอยู่ **หลวงพ่ออยากทำให้สมบูรณ์มากขึ้น** แล้วก็ต้องมีคนอ่าน คนตรวจคนดูองค์ธรรมต่างๆ มีงานต้องช่วยกันอีกหลายอย่าง **หลวงพ่อต้องการบุคคลที่มีความรู้จริงๆ** แต่ว่าที่วัดของเรายังขาดบุคลากร คือพระที่มีความรู้ ความสามารถในด้านอภิธรรม

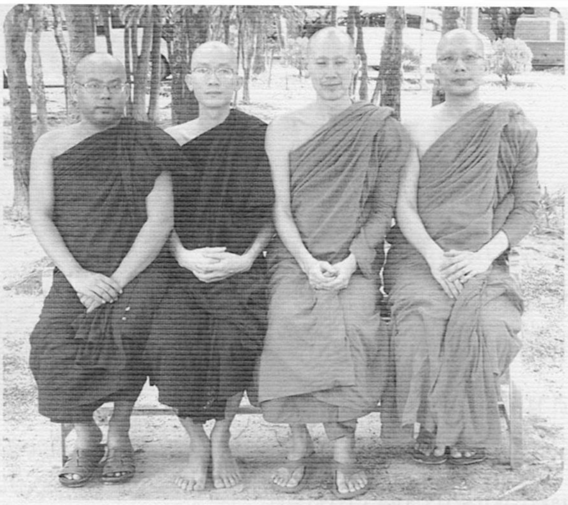
๓ อย่างนี้ ที่ผมได้ยินได้ฟังจากหลวงพ่อเอง ตลอดมา ตั้งแต่มีโอกาสอยู่ดูแลท่านที่วัดจากแดง

ประสบการณ์การศึกษาต่อที่พม่า เห็นความเข้มแข็งและเป็นหนึ่งเดียว

ผมได้ไปเรียนต่อที่วัดมหาวิหาร เมืองร่างกุ้ง ประเทศพม่านี้ จึงได้รู้ว่าปริยัติของพม่าเข้มแข็งมาก เพราะเขามีการเรียนกันอย่างจริงจัง สิ่งที่เขา**เรียน** กับสิ่งที่เขา**ปฏิบัติ** มันตรงกัน สิ่งที่เขาเรียน สิ่งที่เขานำไปสอนกับบุคคลอื่น กับคัมภีร์ตำราที่เขาเรียนทั้งประเทศ มันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มันไม่ขัดแย้งว่า อันนี้สนามหลวง อันนี้ของบาลีใหญ่ เหมือนในประเทศไทย พม่าเขาเรียนเหมือนกันทุกอย่างเลย ที่คัมภีร์ในชั้นต้นๆ สายของสามเณรจ่อ* หรือสายของธัมมาจริยะ เขาเรียนเป็นแนวทางเดียวกัน

สิ่งแรกเลย ถ้าเป็นเด็กๆ เขาเรียนคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ก่อน พระเณร เขาให้เรียนสิกขาบทของเณร แล้วก็เรียนบาลีสิกขา ก็คือเรียนพวกไวยากรณ์อย่างเล็กๆ ก่อน ถ้าการเรียนระดับสูง ก็เรียนกัจจายนะ ทั้งพระสูตร ทั้งวุตติ ทั้งอุทาหรณ์ เขาท่องจำหมดเลย ถ้าไปสอบที่ข้างนอก เขาจะมีการท่องจำ เป็นเณรก่อนนะ ก็ต้องท่องปาติโมกข์ให้ได้ ท่องได้ แปลได้แล้ว ก็อธิบายได้ด้วย ไม่ใช่ว่าแปลได้แต่ว่าไม่เข้าใจ ต้องแปลให้ได้ อธิบายให้ได้ด้วย เพื่อจะสอบผ่านหลักสูตรของสามเณรจ่อ

อีกชั้นหนึ่งสูงขึ้น เขาจะเรียนคัมภีร์ปทรูปสิทธิ แล้วก็เสริมมาในอังคุตตรนิกาย เขาจะแบ่งแยกเป็นเอกกนิบาต ทุก ติก จตุกก เขาจะแบ่งเป็นชั้นๆ แต่ละชั้น จะมี ๓ นิบาต อาจารย์จะให้

พระมหากีรติ ธีรปัญโญ ไปเยี่ยมและสัมภาษณ์ถึงวัดที่พม่า

เราเรียนแบบเต็มที่ ทั้งอรรถกถาด้วย ให้เราเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งเลย สิ่งที่เรียน ก็เกี่ยวกับพระบาลี เกี่ยวกับพระอภิธรรม เกี่ยวกับพระสูตร ไปพร้อมๆ กัน สมมติว่าผมยกตัวอย่าง ในธรรมบท เขาจะไม่มีคำถามเหมือนที่ไทย ที่เอามาแค่ ๒๐ บรรทัด แล้วให้เราแปล ไม่ใช่ ที่นั่นเขายกมาประโยคหนึ่งประโยคเดียว แต่ว่าเขาถามทุกอย่างทุกเรื่องที่มีอยู่ในประโยคนั้นเลย

สมมติว่าเขาชี้คำกิริยา เขาก็จะถาม ให้เราแยกธาตุปัจจัยของคำนั้น แล้วให้ทำตัวรูปของหมู่ของคำนั้น แล้วให้บอกองค์ธรรมของคำนั้นด้วย แล้วถ้าองค์ธรรมของศัพท์นั้น ของธาตุปัจจัยนั้นมีอยู่แล้ว เราต้องเขียนวิถีจิตที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับอภิธรรมมาด้วย เรื่องของพระสูตร พระอภิธรรม และพระวินัย จะไปพร้อมๆ กัน เขาจะไม่ละปิฎกใดปิฎกหนึ่ง เราต้องเรียนให้ครบ เป็นอย่างนี้จนถึงชั้นธัมมาจริยะ เมื่อเราจบธัมมาจริยะแล้ว คนที่มีความรักในการศึกษา ก็สามารถที่จะไปค้นคว้าต่อด้วยตัวเอง เป็นที่พึ่งของตัวเองได้

ถ้ามีความอดทนพอ ขอเชิญไปศึกษาที่พม่า

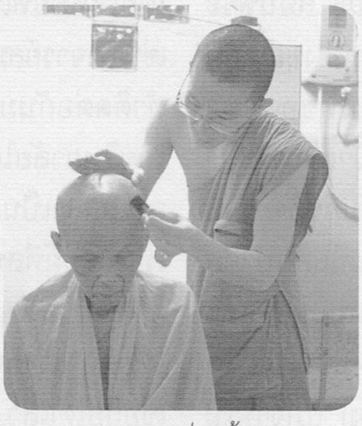
การศึกษาของประเทศพม่าเขาดี เขาสามารถสืบต่อกันมาได้อย่างยาวนาน เพราะเขาศึกษากัน

*(*จ่อ ภาษาพม่า แปลว่า ดัง พิเศษ ไม่ธรรมดา มีชื่อเสียง แปลแบบไทยง่ายๆ ว่า **สามเณรที่มีใจจดจ่อในธรรมะ** ไม่ใช่สามเณรที่บวชมาแล้วยังไม่รู้หน้าที่ ไม่รู้เป้าหมายทิศทางชีวิตของตัวเอง)*

เต็มที่อย่างจริงจัง เขามีความรู้ เขามีหนังสือตำราต่างๆ ที่อาจารย์รุ่นเก่าๆ ทำไว้มากมาย สามารถที่จะอ่านหลายๆ ตำรา อย่างชั้นอภิวังสะที่เขากำลังสอบกันอยู่นี้ ชั้นนั้นเป็นชั้นที่รวบรวมทุกอย่างที่เป็นวาทะของอาจารย์ต่างๆ ของเกจิอาจารย์เขาจะรวมกันไว้หมด แล้วเขาก็ถามว่า สิ่งนี้ องค์ธรรมนี้ ท่านอาจารย์นี้ ว่าไว้อย่างไร อาจารย์นั้นว่าไว้อย่างไร อันไหนสมควร อันไหนไม่สมควร เราต้องยกมา ต้องเขียนมาให้หมด ให้เราค้นคว้าด้วยตัวเอง

สมัยก่อนอาจารย์เป็นผู้ที่มีปัญญามาก ท่านเขียนไว้แล้ว เรารุ่นหลัง ต้องใช้เวลาเพื่อจะไปอ่าน ไปค้นคว้า ทำความเข้าใจ แล้วก็เขียนมาคือตอบเพื่อที่จะผ่านหลักสูตรของอภิวังสะที่ประเทศพม่า ที่เขามีการสอนและสอบกันไว้ การเรียนปริยัติของประเทศพม่ายังมีดีอยู่มาก

ถ้าพระเณรของไทยเรา มีความสามารถมีเวลา และมีกำลังแข็งแรงพอที่จะอดทนได้ ก็ควรจะไปเรียนที่ประเทศพม่าสัก ๕ - ๑๐ ปี ข้อดีคือ เราจะได้ความรู้ทางด้านภาษา ข้อ ๒ คือ เราจะรู้วิธีการเรียนการสอนปริยัติของเขาว่าเป็นอย่างไร เรากลับมาประเทศไทย เราก็สามารถที่จะถ่ายทอดได้ แม้เราไม่อาจเปลี่ยนได้หมดทั้งประเทศไทย แต่ว่าเราสามารถที่จะเปลี่ยนในวัดของเราก่อน จะจัดทำหลักสูตรสามเณรจ่อที่วัดเราก่อนก็ได้ เราสามารถสอบ และให้ใบประกาศนียบัตรของวัดได้

ปลงผมให้ท่านเมื่อครั้งอุปัฏฐาก ดูแลท่านอยู่ที่วัดจากแดง

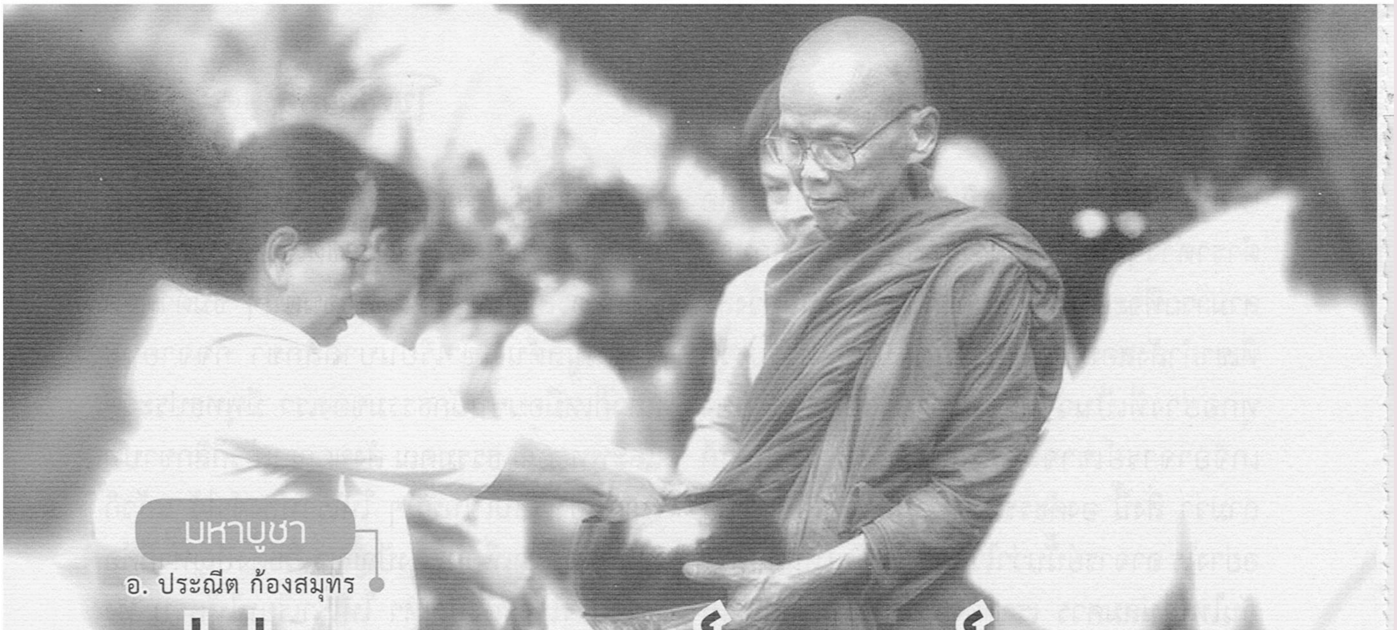
เริ่มต้นก็ต้องวางหลักสูตรให้ได้ก่อน ทำให้การเรียนการศึกษาของเราชัดเจนขึ้น ของพม่าหลักสูตรสามเณรจ่อ** คือชั้นต้นๆ ชั้นต่ำที่สุดคือชั้นมูลตัน เขาเรียนบาลีสิกขา กัจจายนะ แล้วก็เหมือนชั้นนักธรรมของเรา มีพุทธประวัติ และพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ แล้วก็สิกขาบท เราก็ต้องเรียนเป็นชั้นๆ ให้เราท่องจำไว้ แล้วก็เขียนออกมาเพื่อแสดงปัญญา วิธีตั้งปัญหาก็คือ ทำอย่างไรจะตั้งปัญหา ให้เราเรียนให้ครบ ทั้งพระสูตร พระบาลี และพระอภิธรรม ครบอยู่ในคำถามคำตอบของเรา จึงทำให้นักเรียนต้องฝึก ศึกษากันเต็มที่ทุกอย่าง

หลวงพ่อสอนว่า เราเรียนธรรมะของพระพุทธเจ้า ต้องลึกซึ้ง ต้องแจ่มแจ้งอย่างนี้ ไม่ใช่ว่าเราแปลอย่างเดียว แต่ว่าไม่เข้าใจอรรถ บางรูปเข้าใจอรรถ แต่ว่าไม่รู้พระบาลี อันนี้มันก็ไม่สมบูรณ์ สมบูรณ์ที่สุดก็คือ เราต้องเรียนครบทุกอย่าง ทั้ง ๓ ปิฎก เราต้องรู้ จึงจะเหมาะสม จึงจะสมควร

เหมือนที่หลวงพ่อมีความหวังว่าพระเณรไทยของเราต้องไปเรียนที่พม่า หลวงพ่อก็แนะนำบ่อยๆ ถ้าใครใกล้ชิดกับหลวงพ่อแล้วได้คุยกับหลวงพ่อ ส่วนใหญ่นะจะได้กำลังใจไปเรียนที่พม่า เหมือนกับท่านสาราดี หรือพระอาจารย์พะยอม

ผมขอโอกาสนี้ กราบลาหลวงพ่อ และขอกราบขอบคุณบุญคุณของหลวงพ่อเป็นอย่างมาก ในการที่ท่านสนับสนุนให้ผมได้มาเรียนต่อที่พม่า

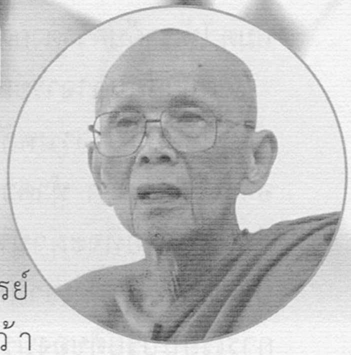
(**หลักสูตรสามเณรจ่อ (อลังการะ) เทียบเท่ากับนาคหลวงบ้านเรา ให้สามเณรเรียนวินัยปิฎก ธรรมบท อภิธัมมัตถสังคหะ และอังคุตตรนิกาย ก่อนที่จะครบอายุบวชเป็นพระภิกษุ ถือว่าเป็นสามเณรที่มีความสามารถสูงมาก เป็นที่ยกย่อง เชิดชู มีรูปติดไว้ที่วัด เป็นตัวอย่างแก่สามเณรน้องๆ)

มหาบูชา

อ. ประณีต ก้องสมุทร

แด่ท่านอาจารย์สุมนต์ ครูในใจตลอดไป

ดิฉันรู้จักท่านอาจารย์สุมนต์ นนฺทิโก มาตั้งแต่ท่านยังจำพรรษาอยู่ที่วัดสร้อยทอง และศึกษาพระอภิธรรมอยู่ที่วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งมีพระอาจารย์โชติกะ ธัมมาจริยะ ชาวพม่า เป็นพระอาจารย์ใหญ่ เมื่อท่านอาจารย์สุมนต์เรียนพระอภิธรรมปีสุดท้าย ท่านได้มาช่วยอาจารย์บุญมี เมธางกูร แห่งอภิธรรมมูลนิธิ สอนพระอภิธรรมคัมภีร์มาติกา ยมก ปัฏฐาน ซึ่งขณะนั้นอภิธรรมมูลนิธิยังต้องอาศัยสถานที่ของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นที่ทำการสอน ซึ่งดิฉันได้เรียนคัมภีร์ทั้งสามนี้กับท่านเป็นรุ่นแรก พร้อมกับเพื่อนนักศึกษาอีกหลายคน ซึ่งบัดนี้ได้จากโลกนี้ไปหมดนานแล้ว แต่ดิฉันก็ยังคงเป็นศิษย์ของท่านเหมือนเดิม ได้ช่วยท่านทำคู่มือเรียน พระอภิธรรม ปัฏฐานในส่วนที่เป็นสภาคะและฆฏนาจนสำเร็จ พิมพ์ออกเป็นเล่ม ใช้เป็นคู่มือเรียนอภิธรรมปัฏฐานของนักศึกษารุ่นหลังๆ ได้ แม้ในปัจจุบัน เมื่อมีอะไรสงสัย ดิฉันก็ยังมากราบเรียนถามท่านเสมอมา

นอกจากท่านอาจารย์จะสนใจศึกษาค้นคว้าพระอภิธรรมแล้ว ยังสนใจศึกษาพระสูตรและพระวินัยด้วย แต่สมัยนั้นยังไม่มีการแปลอรรถกถาฎีกา พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นภาษาบาลี ออกเป็นภาษาไทย ท่านอาจารย์จึงได้ริเริ่มให้มีการแปลขึ้น โดยให้ศิษย์ที่เรียนพระอภิธรรม ที่รู้ภาษาบาลีดี เช่น อาจารย์สมพร ศรีวราทิตย์ เป็นต้น ได้แปลขึ้นทำติดต่อกันมาหลายปี จวบจนทางมหามกุฏราชวิทยาลัยได้มีการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกและอรรถกถาเป็นภาษาไทยควบคู่กันไป ทำให้คณะเรา และผู้ที่สนใจพระไตรปิฎก ได้มีตำราเป็นที่อาศัยค้นคว้าเป็นการถาวร ท่านอาจารย์จึงได้ให้ยุติการแปล เพราะได้ที่พึ่งอันถาวรพอเป็นที่เชื่อถือได้แล้ว

เมื่อท่านอาจารย์ย้ายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดจากแดง (พ.ศ. ๒๕๒๓) ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ และทรุดโทรมมาก ท่านจึงได้พัฒนาและซ่อมแซม อาทิเช่น รื้อโบสถ์เก่าออก และสร้างโบสถ์ใหม่ขึ้น

เป็นต้น มีการสอนธรรมะ บรรยายธรรมภายในวัด และออกอากาศทางวิทยุทุกวัน จนเป็นที่เลื่อมใสของชาวบ้าน และผู้ที่ได้รับฟังเป็นอันมาก

ต่อมา เมื่อท่านอาจารย์พระมหาประนอม ธัมมาลังกาโร มาเป็นรองเจ้าอาวาส ท่านอาจารย์สุมนต์ จึงค่อยๆ วางมือจากการปกครองวัด และมอบหมายให้ท่านอาจารย์ประนอมดูแลแทน โดยเหตุที่ท่านอาจารย์ประนอมจบการศึกษามาจากประเทศพม่า ดังนั้น ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จึงมีชาวพม่าที่มาทำงานในเมืองไทยมาทำบุญที่วัดจำนวนมาก วัดจากแดงเป็นเสมือนเป็นบ่อบุญของพุทธศาสนิกชน ทั้งชาวไทยและชาวพม่า

ด้วยเหตุที่ท่านอาจารย์สุมนต์เป็นทั้งเจ้าอาวาสและครูสอนพระอภิธรรม ที่มีศีลาจารวัตรงดงาม มีเมตตากรุณา ท่านจึงเป็นที่เคารพรักของชาวบ้านและศิษยานุศิษย์ตลอดมา และได้ช่วยกันทำนุบำรุงวัดและพระภิกษุในวัดเสมอมา

สองสามปีมานี้ ท่านอาจารย์สุมนต์สุขภาพไม่ดี ต้องเข้าโรงพยาบาลบ่อยๆ จนวาระสุดท้ายได้ถึงแก่มรณภาพ ที่ห้องไอซียู โรงพยาบาลกรุงเทพ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๒ เวลา ๐๐.๔๐ น. อายุ ๘๗ ปี โดยท่านได้มอบร่างกายของท่านให้เป็นวิทยาทานแก่นักศึกษาแพทย์ โรงพยาบาลจุฬาฯ บรรดาศิษยานุศิษย์และผู้ที่เคารพนับถือ ต่างก็กราบอนุโมทนาในกุศลวิทยาทานของท่าน

เมื่อท่านอาจารย์อาพาธ ดิฉันได้มีโอกาสไปเยี่ยมท่านอาจารย์ ๒ ครั้งและรดน้ำศพท่านเป็นครั้งสุดท้าย ทำให้ได้เห็นศรัทธา และความเคารพรักของบรรดาภิกษุสามเณร และศิษยานุศิษย์ ตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือท่านเป็นจำนวนมาก ดิฉัน ในนามศิษย์เก่าคนหนึ่งของท่าน ขอกราบขอบพระคุณ และอนุโมทนาแทนท่านอาจารย์มา ณ ที่นี้ ด้วยความเคารพยิ่ง

ก่อนจบ ขอกล่าวถึงวัดจากแดงสักเล็กน้อย วัดจากแดง เป็นวัดที่บรรพบุรุษข้างคุณพ่อของดิฉัน (ขุนอภิรักษ์จรรยา - เปรื่อง ก้องสมุทร) ได้สร้างขึ้นมา นานมากแล้ว นานจนแม้แต่คุณพ่อก็จำไม่ได้ว่า ท่านผู้สร้างชื่ออะไร เข้าใจว่า คงเป็นคุณปู่ของคุณปู่คุณพ่อเป็นผู้สร้างไว้ เมื่อคุณพ่อเกษียณราชการ ได้กลับมาอยู่บ้านปากน้ำ จึงได้ไปเยี่ยมวัด ซึ่งขณะนั้นมีเจ้าอาวาสองค์เก่าที่อายุมากแล้วปกครองอยู่ กุฏิวัดและอุโบสถก็ชำรุดทรุดโทรมมาก คุณพ่อจึงชวนญาติพี่น้องให้มาช่วยกันดูแลวัด จวบจนเจ้าอาวาสองค์เก่ามรณภาพ และท่านอาจารย์สุมนต์ นนฺทิโก ได้มาเป็นเจ้าอาวาสแทน จึงได้มีการปรับปรุงวัดและสร้างโบสถ์ใหม่ เป็นต้น

และเมื่อได้ท่านอาจารย์มหาประนอม ธัมมาลังกาโร มาเป็นรองเจ้าอาวาส ท่านก็ได้ช่วยบูรณะวัดให้ดีขึ้นๆ และใช้เป็นที่ศึกษาพระธรรม ทั้งที่เป็นภาษาบาลีและภาษาไทย มีพระภิกษุสามเณรและฆราวาสเป็นจำนวนนับร้อยในปัจจุบัน

ขอกราบอนุโมทนาขอบคุณในกุศลศรัทธาของทุกท่านที่ช่วยดูแลวัดและพระภิกษุสามเณรที่จำพรรษาและศึกษาพระธรรมเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

กราบท่านอาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูงสุด

หลวงพ่อสุมนต์ เสาหลักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

อาจริยาภิวาท • อ. รุ่งอรุณ จันทร์สงคราม

ท่านอาจารย์**พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก อัคคมหาบัณฑิต ศาสตรเมธี มหาปัฏฐานโกวิทาจารย์** อดีตเจ้าอาวาสวัดจากแดง จ.สมุทรปราการ ผู้เป็นเสาหลักในการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนานั้น นอกจากเป็นเสาหลักในวิชาการด้านพระอภิธรรมซึ่งเป็นที่รับรู้อยู่โดยทั่วไปแล้ว ท่านอาจารย์ฯ ยังเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการขยายฐานการศึกษาวิชาการด้าน **"บาฬีมหาไวยากรณ์"** (ไวยากรณ์ระดับมหา เพื่อการศึกษารักษาพระบาฬี) ที่ทอแสงขึ้น ณ วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง แล้วสาดแสงส่องเข้าสู่ศูนย์กลางของสยามประเทศ จากนั้นจึงกระจายออกไปยังภูมิภาคต่างๆ ซึ่งควรกล่าวไว้ให้เห็นความเป็นมาในอดีต ดังนี้

ก่อนหน้าปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ แม้จะมีศิษย์จากสำนักวัดท่ามะโอ มาอยู่ที่กรุงเทพมหานครแล้ว แต่โอกาสในการสอนองค์ความรู้ด้านบาฬีมหาไวยากรณ์ ยังไม่เกิดขึ้น จนเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๒๕ ท่านอาจารย์ **พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก อัคคมหาบัณฑิต** ได้ให้โอกาสโดยเปิดให้มีการสอนวิชาภาษาบาฬีคัมภีร์รูปสิทธิขึ้น ที่อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ภายในวัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร จากนั้น ในปี ๒๕๓๐ พระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณ **สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (อุปสมมหาเถร)** (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว) ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ **"พระศรีสุทธิพงศ์"** วัดชนะสงคราม กรุงเทพมหานคร ได้ให้อาจารย์ที่สอนบาฬีมหาไวยากรณ์ ณ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัยนั้น จัดทำหลักสูตรและเปิดสอนวิชานี้ ที่วัดมหาสวัสดิ์นาคพุฒาราม อ.สามพราน จ.นครปฐม โดยตั้งเป็น "สถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส" ซึ่งปัจจุบัน

สถาบันดังกล่าว มีสถานะเป็น "วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม" ในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในช่วงเวลานั้น มีศิษย์สำนักวัดท่ามะโอท่านอื่นมาอยู่ที่กรุงเทพฯ และได้มีโอกาสสอนภาษาบาฬี ที่อภิธรรมโชติกะวิทยาลัยด้วย หนึ่งคือ ท่านพระมหาสมปอง มุทิโต สองคือ ท่านพระมหาสมโภชน์ กิจฺจสาโร (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ "**พระราชปริยัติธาดา**") ต่อมาท่านพระมหาสมปอง ได้ย้ายการสอนไปที่คณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ ในการดูแลของท่านอาจารย์**พระครูวรปัญญาคุณ อัคคมหาสัทธัมมโชติกธชะ** เจ้าคณะ ๒๕ และมีศิษย์สำนักวัดท่ามะโอมาช่วยสอนด้วย

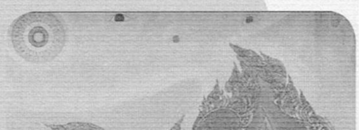
ส่วนท่านพระมหาสมโภชน์ กิจฺจสาโร ได้ลงไปอยู่ที่วัดสมเด็จฯ หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า "วัดหาดใหญ่สิตาราม" จ.สงขลา และมีศิษย์สำนักวัดท่ามะโอไปช่วยสอนด้วย จนมีศิษย์มากมาย หนึ่งในจำนวนศิษย์ของวัดหาดใหญ่สิตารามนั้น คือท่านพระมหาสุกัน เตชธมฺโม ซึ่งได้ไปเปิดสำนักเรียนภาษาบาฬีขึ้นที่วัดไวกูลฐาราม จ.อุดรธานี อีกทั้งท่านพระมหาสมปอง มุทิโต จากคณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ ก็ได้ไปเปิดศูนย์วิหารธรรมขึ้นที่ จ.อุดรธานี ด้วยเช่นกัน

ปี ๒๕๔๘ ท่านอาจารย์ฯ ในฐานะเจ้าอาวาสได้ให้โอกาสในการสอนภาษาบาฬี ขึ้นที่วัดจากแดง โดยให้โอกาสพระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ย้ายจากคณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ มาอยู่ที่วัดจากแดง

ต่อมาท่านพระมหาประนอม ได้ให้ท่านพระมหาธิติพงศ์ อุตฺตมปญฺโญ มาสอนที่วัดจากแดงด้วย ภายหลังท่านพระมหาธิติพงศ์ได้ไปเปิดสอนที่วัดสุทธาโภชน์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จึงกล่าวได้ว่า ท่านอาจารย์ฯ เป็นผู้มีส่วนสำคัญ ในการขยายฐานการศึกษาวิชาการด้าน "**บาฬีมหาไวยากรณ์**" ซึ่งเริ่มต้นที่ลำปาง แล้วเข้าสู่ส่วนกลางคือกรุงเทพมหานครก่อนกระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ

แจก หนังสือ

"เทศน์มฆมาณพ"

จัดพิมพ์โดยยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย (ในพระบรมราชูปถัมภ์) เพื่อแจกในงานเทศน์มฆมาณพ เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ที่ผ่านมาปฐมบทจากดำริของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่มีเมตตาให้ช่วยกันรื้อฟื้นแนวคิดการทำบุญของชาวพุทธตามแบบอย่างของมฆมาณพ ต้นแบบของจิตอาสา ผู้มีอุดมการณ์ว่า "**การทำให้ผู้อื่นได้รับความสุข คือการทำบุญ**" และเป็นที่มาของ "**ราชาแห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์**" นอกจากบทความที่มีคุณค่ายิ่งของเจ้าประคุณสมเด็จฯ แล้ว ในเล่มนี้ยังมีบทความที่น่าสนใจของครูบาอาจารย์ท่านอื่นที่คัดสรรมาและเคยตีพิมพ์ลงในวารสารโพธิยาลัยแล้วด้วย เรายินดีมอบให้ทุกท่าน ที่เขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวารสารโพธิยาลัย เพื่อคณะผู้จัดทำได้นำความคิดเห็นนั้นมาปรับปรุงคุณภาพของวารสารต่อไป ส่งความคิดเห็นมาที่ **ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์** อีเมลล์ acharak7153@gmail.com หรือ เขียนเป็นจดหมายส่งไปรษณีย์มาที่ **ชมรมกัลยาณธรรม เลขที่ ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐** วงเล็บมุมซองว่า **(วารสารโพธิยาลัย)** หนังสือมีจำนวนจำกัด กรุณาส่งด่วนก่อนหนังสือจะหมด โปรดแจ้งชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน สำหรับส่งหนังสือถึงท่านตามที่ขอมาด้วย

มหาเถรานุสฺสติ

อ.จำรูญ ธรรมดา

๑. *สูมโน นนฺทิโก เถโร* *อคฺโค จ อูรูปณฺฑิโต*
“จากแดง”ติ นามิการามา- *ธิปติ จาภิธมฺมิเก.*

๒. *อาภิธมฺโม วโร ปญฺโญ* *ปฏฺฐฺาเน กูสโล มหา*
พหูนํ นิสฺสิตานํว *ปทีโป วิย การูโณ.*

๓. *ลชฺชี สีลี ปิโย เถโร* *สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโก*
ปญฺญตฺตํ โลกนาเถน *สิกฺเข สิกฺขาย กามูโก.*

๔. *โชตยี อภิธมฺมญฺจ* *ไทยรฏฺเฐฺ ปฏิวาสินํ*
สพฺเพ ตสฺสานูภาเวน *อภิธมฺมรสํ ปิวุํ*

๕. *อคฺคิขนฺโธ ชลนฺโต โส* *ขนฺธานํ นิพฺพุตึ คโต*
สคฺคปูรึ ปูเรนฺโตว *ทานิ โส เถรปุงฺคโว.*

๖. *ทูลฺลโภ ตาทิโส เถโร* *โลเก ชาตาน เวทิโย*
สเตสู ชายเต สูโร *สหสฺเสสู จ ปณฺฑิโต.*

๗. *สํสาเร สํสรนฺโต เจ* *สูขิโต ปญฺญวา ภเว*
ภวสฺส ปริโยสาเน *สพฺพทูกฺขา ปมูจฺจตนฺติฯ*

น้อมรำลึกพระคุณของพระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก

๑. พระมหาเถระ นามว่า "สุมนต์ นนฺทิโก" อัครมหาบัณฑิต อดีตเจ้าอาวาสวัดจากแดง อดีตผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

๒. เป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญในพระอภิธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคัมภีร์มหาปัฏฐาน ท่านเป็นพระมหาเถระผู้เปี่ยมด้วยกรุณาต่อศิษยานุศิษย์ ผู้มาอาศัยปัญญาบารมี เป็นประดุจประทีปส่องทางแก่ชนเป็นจำนวนมาก

๓. เป็นพระภิกษุลัชชี "ผู้มีความละอายต่อบาป" เป็นผู้มีศีลอันเป็นที่รัก เป็นที่เคารพรักของปวงศิษย์ เป็นผู้มีจิตตั้งมั่นในความถูกต้องแห่งวิชาการ เป็นสาวกผู้ภักดีต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความปรารถนาสนใจในการศึกษาปริยัติ และการปฏิบัติในพระอภิธรรม ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้

๔. เป็นผู้นำทางการเผยแผ่วิทยาการพระอภิธรรมแก่พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกาชาวไทยมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้ทุกคนที่มารับความรู้จากท่าน ได้มีโอกาสดื่มด่ำในรสแห่งพระอภิธรรม

๕. กองไฟที่ลุกโชติช่วงแล้ว ย่อมมอดดับไป ฉันใด บัดนี้ แม้ทัพพขันธ์ของพระมหาเถระก็มีสภาวะเช่นกับกองไฟนั่นแล ในที่สุดท่านก็ได้ละสังขารดำเนินสู่สวรรค์กลับไปเติมเต็มสัคคบุรี

๖. ในโลกนี้ยังมีประเภทบุคคลที่หาได้ยาก คือ ผู้กล้า (วีรบุรุษ) หาได้หนึ่ง ในร้อย, บัณฑิตหาได้หนึ่งในพัน แม้พระเถระก็เป็นบุคคลที่หาได้ยากเช่นนั้นนั่นเทียว

๗. ท้ายสุดนี้ หากแม้ว่า พระมหาเถระยังมีเหตุปัจจัยให้ท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏอยู่ไซร้ ก็ขอให้ท่านมีความสุข มีปัญญาเลิศล้ำ จนกระทั่งภพชาติสุดท้าย ถึงเป้าหมายคือความหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งมวล เทอญ

น้อมรำลึกด้วยความเคารพและบูชายิ่ง
จำรูญ ธรรมดา

กวินิพนธ์

รุ่งอรุณ จันทร์สงคราม

นนฺทิกตฺเถราภิตฺถุติคาถา

คาถาสดุดีท่านอาจารย์พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก อัคคหาบัณฑิต

๑. สทฺธมฺมโชติโก เถโร มรมฺมรฏฺฐโต อิธ
อาคโต วาเจสิ คนฺถํ อภิธมฺมํ สมาทรํ
ท่านอาจารย์พระสัทธัมมโชติกเถระจากประเทศพม่ามาอยู่ประเทศนี้
ได้สอนคัมภีร์พระอภิธรรมอย่างตั้งใจ

๒. สฺยามิโก สมโณ เอโก สุมนฺโตอิตินามโก
นนฺทิกาปรนามเธยฺโย อุคฺคเหสิ สมาทรํ
พระสมณะชาวสยามรูปหนึ่งคือท่านอาจารย์พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
ได้เล่าเรียนอย่างตั้งใจ

๓. ตโตฌฺเณ อุคฺคณฺหาเปสิ อภิธมฺมํ สุเทสิตํ
นานาคนฺถญฺจ วาเจสิ ชานาเปสิ มหาชเน
จากนั้นท่านได้สอนพระอภิธรรม ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ดีแล้วแก่ผู้อื่น
อีกทั้งสอนคัมภีร์ต่างๆ ช่วยให้มหาชนได้รู้ได้เข้าใจ

๔. อภิธมฺมปิฏเก เอโก ปฏฺฐานคนฺถสตฺตโม
สุคมฺภีโร มหานโย ปรมนฺตรธายโก
ในพระอภิธรรมปิฎก มีคัมภีร์หนึ่งคือคัมภีร์มหาปัฏฐานซึ่งเป็นคัมภีร์ลำดับที่เจ็ด
มีความลึกซึ้งยิ่ง มีนัยมากมายและยิ่งใหญ่ ทั้งจะอันตรธานไปเป็นอันดับแรก

๕. ตสฺมา โส นนฺทิโก เถโร นานปฺปกาเรหิ วายมิ
ฐิติยา ปฏฺฐานคนฺถสฺส จิรกาเลน สาทรํ
ดังนั้น ท่านอาจารย์พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก จึงได้พยายามด้วยวิธีการต่างๆ
เพื่อให้คัมภีร์มหาปัฏฐานนั้นดำรงอยู่ ตลอดเวลายาวนานที่ผ่านมาอย่างเอาใจใส่

๖. ธีรตฺตํ วายาโม จสฺส อิธ รฏฺเฐ สุปากโฏ
วิเทเสปิ อติโรจิ อากาเส วิย โอสธี
ความเป็นปราชญ์และความพยายามของท่าน ปรากฏชัดในประเทศนี้
แม้ในต่างประเทศก็เรืองนามยิ่ง ดุจดาวประจำเมืองเรืองรองในท้องฟ้า

๗. ตสฺส คุณํ ปกาสตฺถํ มรมฺมรฏฺฐปาลโก
อทาสิ สมโณปาธึ อคฺคมหาปณฺฑิโตอิติ
เพื่อประกาศเกียรติคุณของท่าน รัฐบาลของประเทศพม่าจึงได้ถวายตำแหน่ง
อันควรแก่สมณะว่า “อัคคมหาบัณฑิต” แด่ท่าน

๘. เถรสฺส จ พุทฺธวสฺเส นโวสุปญฺจปกฺขเก
สตฺถเมธีอิติเอตํ สุทินฺนํ ราชธีตุยา ฯ
และในปีพุทธศักราช ๒๕๕๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ได้พระราชทานรางวัล “ศาสตรเมธี” แด่ท่าน ๑—

น้อมเศียรเกล้า

อ. อิศริยา นุตสาระ ศน.ม.

หลวงพ่อสุมนต์ ในความทรงจำ

เวลาผ่านไปนานนับสิบๆ ปี มีเหตุให้ไปร่วมงานเทศน์มหาชาติที่วัดจากแดง จำได้ว่าท่าน อ.ประณีต ก้องสมุทร เป็นเจ้าภาพที่นั่งพับเพียบตัวตรงประณมมือตลอดเวลา แสดงถึงความเคารพยิ่งในคุณแห่งพระรัตนตรัย ไม่ไกลจากนั้นได้เห็นพระภิกษุรูปหนึ่ง ท่าทีสุภาพ สงบสำรวมกว่านั้นคือ ท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก อดีตท่านเจ้าอาวาสวัดจากแดง เกิดความประทับใจในความสงบ สำรวม ก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส ซึ่งนั่นมิใช่ความรู้สึกที่เกิดกับข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

วันหนึ่งพระอาจารย์สุมนต์ ออกบิณฑบาต มีสุภาพสตรีท่านหนึ่ง รู้สึกประทับใจในอิริยาบถสงบ สำรวมของท่านพระอาจารย์ ให้คนขับรถเบนซ์ตามท่านมาถึงวัด คือ คุณแม่ถนอม ทองสิมาและขอสร้างกุฏิสองชั้น ถวายเป็นที่พักของหลวงพ่อในที่สุด อยู่มาวันหนึ่งหลวงพ่อโทรศัพท์ไปถึงข้าพเจ้าและพูดว่า “มาช่วยอาตมาหน่อย”

อาจเป็นเพราะท่านเห็นว่า คุณวิจิตร นุตสาระ ขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา คงชำนาญในเรื่องการก่อสร้าง แต่ในความเป็นจริง คุณวิจิตรเป็นวิศวกรโยธา มิใช่สถาปนิก เป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้างสะพานพระปิ่นเกล้า สามารถสร้างเขื่อน ถนน สะพาน แต่ไม่ใช่งานสร้างพระเจดีย์ ตามความประสงค์ของหลวงพ่อ

ดิฉันจึงได้ติดต่อกับ อ. จิตราวดี ศิริทวี ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับเจดีย์โดยตรง มาเป็นผู้ออกแบบเจดีย์และพบว่า หลวงพ่อเป็นผู้ประหยัดมัธยัสถ์มาก ท่านยึดหลักความพอเพียง ตัดทอนสิ่งประกอบ

ความงามของพระเจดีย์ออกเกือบหมด แต่ อ. จิตราวดี ก็เข้าใจ ท่านปรารภว่า ฐานล่างของเจดีย์ควรใช้ประโยชน์ได้ด้วย **พระธาตุเจดีย์มหาสมันตปัฏฐาน** จึงได้เค้ามาจากพระบรมสารีริกธาตุ แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชั้นกลางเป็นที่ประดิษฐาน พระไตรปิฎกภาษาต่างๆ แทนพระธรรม ชั้นล่างสุด เป็นที่ที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในกิจกรรมอันเป็นกุศลต่างๆ

วิศวกรระดับชาติ คือ ดร.ธวัชชัย นาคะตะ และ ดร. ธงเชษฐ์ นาคะตะ เป็นผู้คำนวณแบบวิศวกร อ.จิตราวดี ศิริทวี สถาปนิกร่วมกันทำงานถวายเป็นพุทธบูชา หลวงพ่อมีเมตตาและมุทิตาจิตต่อผู้ทำความดี ให้เป็นกำลังใจที่จะทำดี ให้ยิ่งขึ้น ดังคำกลอนหรือโคลงสี่สุภาพที่ท่านเขียนไว้ในสูจิบัตร ในงานยกฉัตรพระเจดีย์ แสดงถึงความสามารถในทางภาษาธรรมเชิงกวีนิพนธ์ของท่านที่น่ายกย่องอย่างยิ่ง ดังนี้

สถาปนิกหนึ่งนี้ นวลนาง
จิตราวดีผู้วาง แบบให้
ร่างระหงโปร่งบาง สวยซึ้ง
ศรัทธาเธออุทิศไว้ มุ่งให้ศิริทวี

วิศวเขียนแบบให้ ฟรีฟรี
ดร.ธวัชชัยมี ชื่ออ้าง
และธงเชษฐศรี บุตรท่าน
สกุลนาคตะร่วมสร้าง สถูปนี้เด่นงาม

อิศริยายศยิ่งฟ้า วิจิตร
นุตสาระกุลสถิต มั่นแท้
งานเจดีย์ประสานติด ต่อให้ เสร็จแฮ
ขอบคุณทุกท่านแม้ ชั่วฟ้า สลายดิน

ผู้ใหญ่เดชบุญรวมอ้าง สำอางองค์
กรรมการอีกมากคง ไม่อ้าง
โคลงกลอนประตูบ้าง ช่วยแต้มต่อเติม
ร่วมด้วยช่วยกันสร้าง เสร็จได้โดยประสงค์ฯ

ข้าพเจ้าจึงเป็นอุบาสิกาผู้หนึ่ง ที่มีความผูกพันกับหลวงพ่อและวัดจากแดงเสมอมา ตามกำลังความสามารถ จากนั้นข้าพเจ้าและคณะศิษย์ ผู้ฟังวิทยุ รายการธรรมะคุณากร (บ่อเกิดแห่งคุณธรรม) และชมรมพุทธธรรม มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงเป็นเจ้าภาพจัดงานเทศน์มหาชาติ เทศน์ทศชาติและร่ายพระไตรปิฎก ในงานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ให้ทางวัดตลอดมาทุกปี โดยมิได้เคยรบกวนงบประมาณจากทางวัดเลย

ต่อมา เมื่อหลวงพ่อทราบว่า จะมีการอบรมการนำพุทธธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ที่หัวหมาก) ท่านก็ปีติ และส่งเสริมโดยเป็นวิทยากรให้ในระยะแรก จนกระทั่งมีการอบรมติดต่อกันมาถึงปัจจุบัน

ท่านพระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ก็เป็นองค์บรรยาย และเป็นประธาน ในพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะติดต่อกันเกือบ ๒๐ ปี **หลวงพ่อเป็นผู้ใส่ใจในธรรมเชี่ยวชาญพระอภิธรรม จนได้รับการถวายเกียรติจากสหภาพเมียนมา ยกย่องให้ท่านเป็นอัครมหาบัณฑิต** การเปิดอบรมที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ท่านกล่าวเพียงว่า **"แสดงธรรมของพระพุทธเจ้านะ อย่าแสดงธรรมของข้าพเจ้า"** ท่านพอใจมาก ที่เราได้มีโอกาสประกาศธรรม

และเป็นเหตุให้ท่านได้แสดงความสามารถในเชิงกวี ไว้ว่า

ลูกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ลูก เอยอย่าคบค้า คนพาล
พ่อ แม่ครูอาจารย์ สั่งไว้
ขุน เขาหนักมิปาน บัณฑิต แม่เอย
ราม เสริมพุทธธรรมไซร้ มอบให้คุณธรรม
คำ ใดฤๅเปรียบได้ พุทธธรรม
แหง แห่งเดียวชี้นำ ทางให้
มหา การุณย์คุณพระสัม พุทธเจ้า ยิ่งแล
ราช ศาสน์เสริมส่งไซร้ นักรู้คู่ศีลธรรม

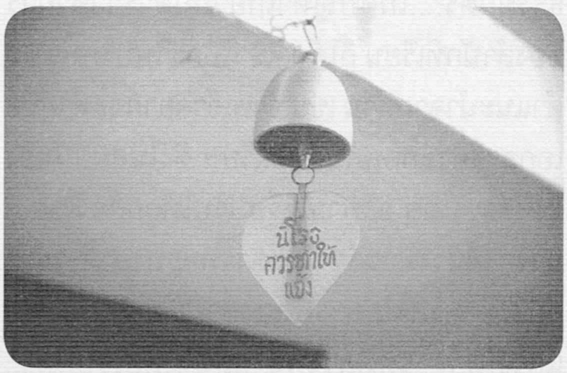
พุทธธรรมรุ่นที่ ๔ – ๕

พุทธ ศาสนใหญ่ยิ่งนั้น ต้องเรียน
ธรรม เถิดขยันพากเพียร จึงรู้
รุ่น น้อยใหญ่เลยเกษียณ ซาบซึ้ง นักแล
หนึ่ง อาจารย์อิศริยาผู้ ประสาทให้พุทธธรรม

พุทธศักราช ๒๕๔๔

สอง ธรรมมีอุปการะแท้ สติปัญญา
ห้า อินทรีย์แก่ยิ่งหนา แจ่มแจ้ง
สี่ อิทธิบาท บ่ คลาดคลา ขยันบ่ม
สี่ อริยสัจมิอาจแล้ง อบให้ บรรลุธรรม

พระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก

ความปีติอีกประการหนึ่งของท่าน คือ ท่านเป็นผู้ดำเนินการให้ อ.คุณารักษ์ นพคุณ แปล **คัมภีร์เนตติปกรณ์**เป็นเล่มแรก ซึ่งท่านกล่าวว่าสูญหายไปจากประเทศไทยร่วมร้อยปี ต่อมาจึงมีอาจารย์ท่านอื่นแปลอีกหลายท่าน แต่เล่มที่ อ.คุณารักษ์ แปล ข้าพเจ้าอ่านแล้วประทับใจมาก เพราะแปลได้ครบหมด จนแม้ผู้ขาดความรู้ภาษาบาลีอย่างข้าพเจ้ายังเข้าใจ เพราะทุกพระดำรัส เมื่อใช้กฎเกณฑ์ของคัมภีร์นี้ จะแสดงให้เห็นอริยสัจได้ทุกพระดำรัสทีเดียว ซึ่งชาวพุทธควรสนใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อเห็นอริยสัจ เมื่อเป็นผู้มีความรู้ทางบาลีก็สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากผู้แปลท่านอื่นที่แปลภายหลังได้อีก

หลวงพ่อในความทรงจำของข้าพเจ้า เป็นภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ เปี่ยมไปด้วยเมตตา ถ้าไปสนทนาธรรมกับท่าน ท่านก็จะเมตตาอธิบายขยายความด้วยความเต็มใจ ความมักน้อย สันโดษเห็นได้ชัดจากพินัยกรรมของท่าน

กาลเวลาผ่านไป ทั้งท่านและข้าพเจ้า ก็ล่วงเข้าสู่วัยชรา มีความเสื่อมแห่งวัยปรากฏ และแล้วท่านก็จากไปอย่างสงบ ในความดูแลอย่างใกล้ชิดของท่านพระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ผู้นำความเจริญอย่างมากมายมาสู่วัดจากแดง จากวัดที่มีพระภิกษุ ๑๒ - ๑๓ รูป มาเป็นร้อยกว่ารูป มีการศึกษาภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าประกาศพระธรรม และความเจริญอื่นๆ ดังเป็นที่ประจักษ์แก่สาธุชนทั้งหลาย

ท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก ท่านอดีตเจ้าอาวาสวัดจากแดงในความทรงจำของข้าพเจ้า การจากไปของท่านเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ แต่ในใจของข้าพเจ้ารู้สึกปีติยินดีว่า ในช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต ข้าพเจ้าได้รู้จักเคารพบูชา พระแท้ที่หาได้ยากยิ่งในปัจจุบัน....พระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก

ด้วยจิตคารวะ

บูชาครู

อ. ณัฐศักดิ์ ตันตยานุพนธ์

หลวงพ่อสุมนต์ ประทีปแห่งธรรม

นยํ นยติ เมธาวี อธุรายํ น ยุญฺชติ
สุนโย เสยฺยโส โหติ สมฺมา วุตฺโต น กุปฺปติ
วินยํ โส ปชานาติ สาธุ เตน สมาคโม ฯ

นักปราชญ์ย่อมแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำ ย่อมไม่ชักชวนในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ การแนะนำเป็นความดีของนักปราชญ์นั้น นักปราชญ์นั้น ผู้อื่นกล่าวชอบก็ไม่โกรธ ย่อมรู้จักวินัย การสมาคมกับนักปราชญ์นั้น เป็นความดี. *(ขุ. ชา. ๒๗/๑๘๑๙)*

ข้าพเจ้าได้ยินชื่อเสียงเกียรติศัพท์ ของพระอาจารย์สุมนต์ ครั้นเมื่อเริ่มมีโอกาสเข้าสู่การศึกษาพระอภิธรรมใหม่ๆ ประมาณปี พ.ศ.๒๕๔๐ จึงคิดว่า อยากจะขอฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อ

วันแรกที่ผมมาขอเริ่มเรียนกับหลวงพ่อนั้น ท่านกำลังสอนอารัมมณปัจจัย และสอนคาถาที่แสดงภาวะการรับอารมณ์แห่งจิตฯ (ปัญจวีสฯ) วันนั้นเองข้าพเจ้ารู้สึกถึงความเมตตาจากแววตาที่ท่านสื่อออกมา ความตั้งใจในการสอน วิธีการแสดงธรรมของท่าน ยังความปลื้มปีติ และความศรัทธาแก่ข้าพเจ้ามาก นับแต่นั้น ข้าพเจ้าก็เริ่มมาที่วัดจากแดงบ่อยครั้งขึ้นๆ ทุกครั้งที่มาวัดก็อดมิได้ที่จะชะเง้อ..มองหาหลวงพ่อ เพื่อเข้าไปกราบและเข้าไปสนทนาธรรม ฟังคำโอวาทของท่าน จึงกล่าวได้ว่า **การศึกษาพระอภิธรรมของข้าพเจ้าลงหลักปักฐาน เพราะอาศัยความเมตตาของท่านเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง**

ครั้นศึกษาพระอภิธรรมถึงชั้นมหาอาภิธรรมิกตรี.....เกิดปัญหาเกี่ยวกับตำราวิชาการของสำนักที่เรียน ก็ได้นำเข้าไปกราบปรึกษา ขอคำแนะนำจากท่าน เช่น ข้าพเจ้าอยากจะทำคู่มือเอกสารประกอบกับตำราเรียน ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีตำราใดๆ อธิบาย หรือปรับให้ถูกต้องเลย มีอาจารย์บางท่านว่า “ไม่เคารพครูบาอาจารย์ในอดีต..ห้ามและไม่ควรทำเอกสารเพื่ออธิบาย หรือแก้ไขใดๆ” แต่หลวงพ่อ กลับไม่คิดเช่นนั้น.... ท่านกลับสนับสนุนให้แก้ไข พร้อมกล่าวเสริมทับว่า “**พระธรรมต้องเป็นใหญ่ที่สุด ไม่ใช่เรื่องไม่เคารพครูอาจารย์รุ่นก่อน หากรับทราบว่า**

มีข้อบกพร่อง เราต้องปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง สิ่งนี้ต่างหาก เชื่อว่าครูบาอาจารย์ท่านก่อนๆ คงจะอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง"

คำพูดเพียงเท่านี้ของหลวงพ่อ ราวกับขจัดความลังเลทั้งปวงของข้าพเจ้าหมดสิ้น ข้าพเจ้าจึงได้ร่วมกับนักศึกษาทั้งชั้นเรียน จัดทำเอกสารประกอบวิชาเรียน ปรับแก้ไขให้ถูกต้อง พร้อมทั้งอธิบายขยายความ จุดข้อบกพร่องต่างๆ แล้วขอร้องท่านอาจารย์ประจำชั้นเรียน ถึง ๓ ท่าน ร่วมกันตรวจชำระ เมื่อเสร็จสิ้นเรียบร้อย จึงมากล่าวถวายรายงานแก่หลวงพ่อ งานนั้นถือเป็นผลงานการศึกษาพระอภิธรรมชิ้นแรก ที่ได้แรงสนับสนุนจากหลวงพ่อ นับเป็นกำลังใจอย่างยิ่ง...หากไม่มีแรงสนับสนุนจากหลวงพ่อฯ คงไม่ได้กล้าหาญ เริ่มต้นทำการแก้ไขชำระสิ่งใดๆ เลย...

ยังมีเรื่องอื่นๆ อีกหลายประการที่หลวงพ่อฯ ช่วยให้หายสงสัย เป็นต้นว่า การฆ่าสัตว์แล้วนำสัตว์ที่ฆ่าไปปรุง แล้วจึงถวายแก่พระสงฆ์นั้น เป็นอกุศลกรรมขณะปาณาติบาต (ฆ่า) แต่เป็นกุศลกรรมขณะปรุง ขณะถวายแก่สงฆ์ ข้อนี้หลวงพ่อได้ชี้แจงปรับทิฏฐิให้ตรงว่า "ความเข้าใจนี้ผิดเพี้ยน ไม่ถูกต้อง" พร้อมอ้างที่มาใน "ชีวกสูตร" ปรับแก้ความเข้าใจผิดนั้นๆ และกล่าวสั่งให้ช่วยกันแก้ไขคำสอนเช่นนั้นด้วย

ช่วง ๔ ปีก่อนนี้ หลวงพ่อท่านเห็นข้าพเจ้ามาวัดจากแดงในช่วงเช้า ท่านพูดกับข้าพเจ้าว่า ช่วยมาสอนคัมภีร์มหาปัฏฐานแทนท่านที่วัดจากแดงให้หน่อย ข้าพเจ้ามีความรู้สึกประหลาดใจ ระคนปลาบปลื้ม ที่หลวงพ่อเมตตาข้าพเจ้ามาก หลวงพ่อบอกว่า "อาตมาไม่ค่อยไหวแล้ว สุขภาพไม่ค่อยดี รู้สึกเหนื่อย อยากให้ช่วยกันเผยแผ่คัมภีร์มหาปัฏฐาน" ท่านกล่าวเช่นนี้ ก็เป็นอันรู้แล้วว่า ท่านคงวางแผนเพื่อเกษียณแล้ว พวกลูกศิษย์ก็เข้าใจในการเตรียมการของท่าน แม้กระนั้น ตลอดเวลานั้นติดขัดอะไร ข้าพเจ้าก็เรียนถามท่าน ถวายรายงานการสอน พร้อมสนทนาธรรมจากท่านเสมอมา

แล้ววันหนึ่ง ก็ได้ทราบข่าวความโศกเศร้าและถือเป็นครั้งสุดท้าย ในพิธีสรงน้ำสรีรสังขารของหลวงพ่อที่โรงพยาบาล ข้าพเจ้าได้มีโอกาสประคองมือหลวงพ่อ ในระหว่างช่วงเปลี่ยนถ่ายน้ำสรงสรีระ ข้าพเจ้าประคองมือหลวงพ่อไว้สวดปัฏฐานถวายตลอดเวลา **ช่วงเวลานั้น ถือเป็นช่วงเวลาแห่งความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ ข้าพเจ้าคิดปลอบใจตนเองว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ได้มากกว่าการสูญเสีย คือข้าพเจ้าได้เป็นผู้อยู่ใกล้ เป็นผู้ได้รับการชี้แนะ และได้รับโอวาทดีๆ เสมอๆ จากหลวงพ่อ ผู้เป็นนักปราชญ์โดยแท้**

เวลาผ่านมาจนถึงวันนี้ เป็นวันทำบุญครบ ๑๐๐ วัน การละสังขารของหลวงพ่อ เป็นวันที่ข้าพเจ้ากำลังเขียนบทความระลึกอาลัยในคุณของหลวงพ่ออยู่ขณะนี้...ความทรงจำดีๆ ที่มีเกี่ยวกับหลวงพ่อฯ ไม่เคยเลือนรางหายไปแต่อย่างใดเลย

ข้าพเจ้าระลึกถึงพระบาลีที่ว่า **"การได้สมาคมกับนักปราชญ์นั้น เป็นความดี เป็นความโชคดีแก่ผู้อยู่ใกล้"** แม้ได้หวนระลึก คิดถึงหลวงพ่อครั้งใดยังความสุขใจ ปลาบปลื้มใจ ความทรงจำดีๆ ต่างๆ ก็พรั่งพรูออกมาไม่ขาดสายเลย นับเป็นความโชคดีของเหล่าศิษย์ที่ได้อยู่ใกล้ ได้สมาคมกับนักปราชญ์ พระครูธรรมธรสุมนต์ นันทิโก อย่างแท้จริง

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๓. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๔. พล.อ.ต. สมโภค-สุจิตรา หงสไกรและครอบครัว
๕. คุณพ่อวัชระ-คุณแม่ทองสุก โลหารักษ์พงศ์ และครอบครัว

อารยา อ่องจรูญ

ความทรงจำจากโยมอุปัฏฐาก

ปีนี้ คุณป้าอายุ ๖๗ ปี คุณป้ารู้จักหลวงพ่อสุมนต์ เพราะเข้ามาเรียนอภิธรรมที่วัดจากแดง เพิ่งเริ่มมาเป็นโยมอุปัฏฐาก ประมาณ ๘ ปีที่ผ่านมา เนื่องจากหลวงพ่อเริ่มอาพาธ ต้องมีคนดูแลเรื่องอาหารที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ด้วยคุณสมบัติพิเศษที่สามารถจัดหาวัสดุสิ่งของต่างๆ มาถวายตามที่หลวงพ่อต้องการ แม้จะเป็นของหายาก แต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากสำหรับป้าอารยา ทำให้ป้ามีหน้าที่เพิ่มอย่างไม่รู้ตัวคือ บริการจัดหาข้าวของ เครื่องใช้อุปกรณ์การสอน สนองงานให้หลวงพ่ออย่างคล่องแคล่ว จนเป็นโยมอุปัฏฐาก ที่รู้ใจของหลวงพ่อคนหนึ่ง

วันนี้คุณป้าอารยาจะมาเล่าความทรงจำที่พวกเราอาจไม่เคยรู้ ในจริยวัตรที่งดงามของหลวงพ่อให้เราฟัง

หลวงพ่อ เรียบง่าย

หลวงพ่อฉันง่าย อาหารที่เป็นผักท่านฉันได้หมดขอให้ผักเยอะๆ เถอะ ท่านรู้จักผักพื้นบ้านมากมาย ส่วนเนื้อสัตว์ ท่านฉันปลา ดังนั้น การจัดหาอาหารให้ท่าน จึงเป็นเรื่องสบายๆ ของป้า เพราะท่านไม่ยุ่งยาก ขอให้เป็นผัก ไม่จำเป็นต้องเป็นผักออร์แกนิกก็ได้

รักการเผยแผ่ธรรม จนไม่ห่วงตัวเอง

หลวงพ่อท่านขี้เกรงใจ เกรงใจลูกศิษย์มาก รวมถึงบุคคลใกล้ชิดทั้งหลาย ใครขออะไรให้หมด ถ้าให้ได้ให้ทั้งนั้น ไม่ขัดใจใคร ขนาดไปโรงพยาบาลเพราะถูกงูกัด ระหว่างรอหมอ มีคนขอให้ท่านเล่าธรรมให้ฟัง ท่านก็เล่า โดยไม่มีท่าทีว่าจะอ่อนเพลีย หรือเจ็บปวด เราก็แย้งท่าน ให้หยุดพูดก่อน เพราะกลัวท่านจะไม่ไหว ท่านบอก *"งูมันกัดที่ตาตุ่ม ไม่ได้กัดที่ปาก เล่าธรรมะให้ญาติโยมฟังได้"* ดูซิ....ดูซิ ดูความรักในการเผยแผ่ธรรมะของท่านซิ

มีอีกกรณีหนึ่ง ท่านเพิ่งกลับจากทำบอลลูนหัวใจมา มีคนมาทำบุญ แล้วขอพบท่านที่กุฏิ มาขอคุยธรรมะ ดูซิ ท่านคุยไปตั้งสามชั่วโมง ศิษย์ไม่ยอมไป ป้านั่งคอยอยู่หน้าห้อง คอยกระซิบบอกเวลา คอยเบรกว่า "คุณขา พอเถอะ หลวงพ่อเพิ่งออกจากโรงพยาบาลนะ" หลวงพ่อก็รีบบอกว่า **"ไม่เป็นไร ไม่เป็นไร เรานั่งฟังเฉยๆ"**

ท่านสมถะ ไม่เคยเก็บปัจจัยใดๆ กับตัวเลย

ป้าเคยเห็นเช็คจากสำนักพุทธฯ ส่งมาถึงท่าน ท่านไม่เปิดดูเลยนะ ท่านให้ป้าเอาไปให้วัด ซองต่างๆ ที่ท่านได้รับท่าน ก็ไม่เคยเปิดดู ยกให้วัดหมด ให้ลูกศิษย์หรือคนทำงานในวัด ท่านไม่สนใจในปัจจัยเหล่านี้เลยจริงๆ หลวงพ่อเป็นพระดีมากที่ป้ายาเห็น ท่านไม่เอาอะไรเลย ไม่เคยเลยนะ ว่าจะเก็บอันนั้นอันนี้ไว้ให้อาตมา มีแต่ให้เอาไปถวายสงฆ์ เป็นพระที่น่ากราบจริงๆ

ปณิธานช่วงสุดท้ายสำหรับร่างกายท่าน

ท่านสั่งไว้เลยว่า **ไม่ผ่า ไม่ปั๊ม ไม่เจาะ** ท่านไม่ต้องการนอนเป็นผัก ท่านไม่ยอมนอนติดเตียง เวลาไปนอนโรงพยาบาล ถ้าอาการดีขึ้นหน่อย ท่านจะลุกเดิน พยายามถอดสายโน่นนี่ จะขอกลับวัดท่าเดียว เวลานอน ท่านชอบฟังสวดมนต์ จะให้พระที่อุปัฏฐากที่ไปเฝ้าท่าน ช่วยสวดมนต์ให้ท่านฟังตลอด

คำเตือนของหลวงพ่อ

หลวงพ่อก็เตือนเสมอเรื่อง **การมีสติ** เรียนพระอภิธรรมมาก็เอามาใช้จริงในชีวิตประจำวัน ที่สำคัญ **อย่าทำตัวเก่งกว่าตำรา** ท่านอยากให้เราช่วยกันสืบสานคำสอนพระพุทธเจ้า ตามกำลังของตน อยากให้มีคนมาเรียนกันเยอะๆ ☸

น้อมบูชาคุณ

หลวงพ่อสุมนต์ พระผู้ตามรอยพระศาสดา

เสริมสุข ปัทมสถาน

พุทฺโธ โส ภควา โพธาย ธมฺมํ เทเสติ.
"พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ตรัสรู้แล้ว ทรงแสดงธรรม (สัจจะ ๔) เพื่อให้ผู้อื่นรู้ตาม"
จูฬสัจจกสูตร แห่งคัมภีร์มูลปัณณาสก์
(ม.มู. ๑๒/๓๖๑/๓๒๕)

ทุกครั้งที่มาที่วัดจากแดง ยังระลึกถึงพระคุณของหลวงพ่อพระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก ที่เคารพรักยิ่ง คงเป็นบุญที่ข้าพเจ้าเคยได้ทำไว้ในอดีต จึงมีโอกาสได้รู้จัก และฟังธรรมของหลวงพ่อผู้เป็นบัณฑิต ผู้ทรงความรู้พระอภิธรรมท่านนี้

หลวงพ่อสุมนต์เป็นพุทธสาวกที่เจริญรอยตามปณิธานของพระพุทธเจ้า ท่านเรียนพระอภิธรรมจนแตกฉาน แล้วก็สอนให้ผู้อื่นเข้าใจพระอภิธรรมเหมือนที่ท่านเข้าใจ เพื่อสืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ยั่งยืน และกว้างไกล เพราะคำสอนไม่ได้อยู่ในตำรา แต่อยู่ในดวงใจของผู้ศึกษาและปฏิบัติตาม

ย้อนเวลาไปในอดีต จำได้ว่า เป็นเวลากว่า ๒๐ ปีมาแล้ว ที่อาจารย์นิศา เชนะกุล ผู้ที่เป็นอาจารย์มหาอุบาสิกาที่รักของข้าพเจ้า ได้ชักชวนให้ไปฟังธรรมที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ห้องประชุม ชั้นสองของโรงอาหาร ใกล้ๆ กับศาลาพระเกี้ยว ทุกเย็นวันจันทร์ สมัยก่อน หลวงพ่อท่านสอนที่นั่น ตอนเย็นถึงค่ำ

จำได้ว่า น้ำเสียงท่านเรียบๆ และแผ่วเบา ในระยะแรกนั้น ข้าพเจ้าไม่เข้าใจเอาเลย แต่ก็ดีใจที่ได้อดทนนั่งฟัง และติดตาม ในตอนนั้น มีพระอาจารย์สมชาย มาช่วยผ่อนแรง ไม่ให้หลวงพ่อ

ต้องเหนื่อยมาก หากสอนตลอดสองชั่วโมง จากวันนั้นถึงบัดนี้ ยังระลึกถึงปฏิปทาของหลวงพ่อที่น่าเคารพยิ่ง เพราะท่านเรียบง่าย นุ่มนวล น่าเลื่อมใส และรู้สึกปีติทุกครั้งที่ได้น้อมกราบท่าน ยิ่งเมื่อได้เห็นท่านรักการเรียน การสอนธรรมแล้ว ยิ่งรู้สึกศรัทธาท่านมาก

ในตอนนั้น เมื่อใดที่ได้พูดคุยกับหลวงพ่อ ท่านก็จะชักชวนให้เรียนพระอภิธรรม ท่านยกห้องที่ท่านใช้ทำงานและนั่งพัก ให้เป็นห้องเรียน เพราะท่านพอใจที่ได้ฟังไปด้วย ตอนนั้นอาจารย์เกยูร อัสสกุล ได้ชวนข้าพเจ้า มาเรียนที่วัดจากแดง เพราะมีการเปิดเรียนที่ห้องของหลวงพ่อ โดยเชิญอาจารย์สุรพงษ์มาเป็นผู้สอน

หลวงพ่อดูมีความสุข ที่เห็นมีนักเรียนมาเรียน (นักเรียนคนนี้ ที่ตอนนั้นยังงงๆ อยู่) ไม่นานจากนั้นก็ได้ไปเริ่มเรียนอย่างจริงจังที่ อชว. แต่ก็มักจะแวะเวียนมารายงานหลวงพ่อ ว่าเรียนถึงไหนแล้ว ทุกครั้ง หลวงพ่อมักจะให้นั่งฟังท่านเอาแผ่นพระอภิธรรมที่ท่านทำไว้ มาสอนว่า อันนี้ใช้อย่างไร

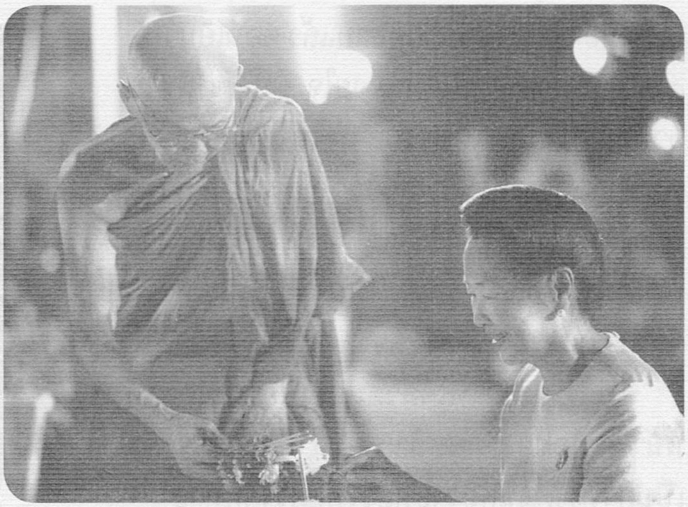
เมื่อปีที่เรียนถึงชั้นมัชฌิมโท ปีนั้นหลวงพ่อไปจำพรรษาที่วัดป่าธารน้ำทิพย์ ข้าพเจ้าได้ชักชวนอาจารย์อาณัติชัย ที่สอนชั้นมัชฌิมอาภิธรรมิกโท และเพื่อนๆ ไปกราบหลวงพ่อ ช่วงวันหยุดยาวปีใหม่ หลวงพ่อพอใจที่ได้พบลูกศิษย์ที่มากราบท่าน มาสนทนาธรรม และ มาขอเรียนคัมภีร์ปัฏฐาน แต่ด้วยสุขภาพท่านไม่ค่อยดี พวกเราก็มิได้กล้าที่จะรบกวนท่านนาน

เรากางเต็นท์พักกันที่วัดป่าธารน้ำทิพย์ ไปกันไม่กี่คน อากาศในเดือนธันวาหนาวเย็นมาก ช่วงที่ไปพักที่นั่น ทุกคนรีบตื่นนอนทุกเช้า เพื่อเดินตามหลวงพ่อไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน ในยามเช้าที่หนาวเย็น ดูเหมือนว่าหลวงพ่อท่านสุขใจเพราะได้อยู่กับธรรมชาติ ที่มีภูเขา มีต้นไม้ ล้อมรอบมากมาย หลวงพ่อท่านชอบเดิน ท่านได้พาเราเดินลัดเลาะภูเขาใกล้ๆ วัด เดินจนไปถึงชั้นบน ซึ่งต้องใช้พลังพอสมควร แต่หลวงพ่อก็เดินตัวปลิว

การไปวัดป่าธารน้ำทิพย์ในครั้งนั้น เป็นความทรงจำที่ดีมาก หลวงพ่อสุมนต์ เป็นผู้ที่ทำให้เราเข้าใจได้ถึงความรักการสอนพระอภิธรรมของท่าน ท่านพูดไว้ว่า **"อาตมายินดีสอนพระอภิธรรม มีนักเรียนกี่คนก็จะสอน สอนจนกว่าจำนวนนักเรียนจะน้อยกว่าครู"**

ท่านเป็นพระเถระที่มีปัญญา และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องพระอภิธรรม ท่านชำนาญเป็นพิเศษในเรื่องของคัมภีร์ปัฏฐาน เพราะท่านได้รับการถ่ายทอดวิชานี้โดยตรงจากพระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ศาสนธชธัมมาจริยะ ผู้ได้รับนิมนต์จากเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ให้มาสอนพระอภิธรรมในประเทศไทย

ชอบฟังท่านเล่าเรื่องสมัยที่ท่านเรียน นักเรียนรุ่นเก่าๆ จะใฝ่เรียนมาก ตัวท่านเองก็มีความสุข และท่านตั้งใจเรียนรู้จากพระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ท่านเห็นว่า เป็นบุญวาสนา ที่ได้เรียนจากปรมาจารย์ด้านอภิธรรมชาวพม่า พร้อมเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งภายหลัง ต่างเป็นที่รู้จักในเรื่องการเผยแผ่พระอภิธรรม

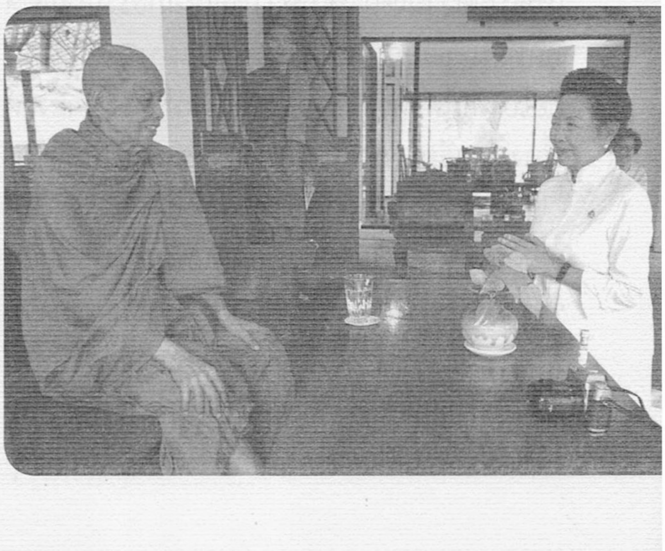
เมื่อครั้งพระอาจารย์นันทะ ที่เคยสอนที่วัดท่ามะโอ เดินทางมาจากประเทศไต้หวัน (หรือประเทศแคนาดา ไม่แน่ใจ) มาพักที่เมืองไทย เพื่อทำวีซ่า ไปกราบสังเวชนียสถาน ที่อินเดีย ในตอนนั้น การทำวีซ่าไปอินเดีย ใช้เวลาหลายวันมาก ข้าพเจ้าได้ช่วยในเรื่องทำวีซ่า จำได้ว่าในระหว่างที่ท่านคอยที่เมืองไทย หลวงพ่อสุมนต์ได้นิมนต์ให้พระอาจารย์นันทะสอนคัมภีร์ปัฏฐาน และหลวงพ่อเข้าเรียนทุกครั้ง ไม่เคยขาด

ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งใจ ที่ได้เห็นหลวงพ่อมีฉันทะอย่างมากเรื่องการใฝ่เรียนรู้ จึงคิดเสมอว่าตนเองต้องพยายามเดินตามหลวงพ่อ และใฝ่ใจในเรื่องการเรียน เช่นที่หลวงพ่อท่านได้ทำให้ดูเป็นตัวอย่างมาโดยตลอดแล้ว

หลวงพ่อสุมนต์นับถือหลวงพ่อพระภัททันตธัมมานันทมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต ปรมาจารย์แห่งบาฬีใหญ่มาก เพราะหลวงพ่อสุมนต์ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษา และการถ่ายทอดความรู้ปริยัติ ท่านจึงเคารพและชื่นชอบพระเถระที่ทรงความรู้ปริยัติที่สอนศิษย์ เพื่อรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ให้คงอยู่ไม่ผิดเพี้ยน เพื่อการปฏิบัติสมณธรรมอันถูกต้อง

เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ถามหลวงพ่อว่า ท่านไปงานประชุมเพลิงหลวงพ่อวัดท่ามะโอไหวไหม หลวงพ่อบอกว่า ท่านจะไป เราจึงได้ช่วยจัดการ เพื่อให้การเดินทาง และการไปสองสามวันนั้น ไม่ให้ลำบากมากนักสำหรับท่าน หลวงพ่อท่านอดทนมาก เพราะ ช่วงนั้นอากาศร้อน วันที่มีการเดิน (ท่านนั่งรถเข็น) จากวัดท่ามะโอไปถึงสถานที่ประชุมเพลิงก็ร้อนมาก ถึงเราจะได้จัดหารถไว้ ด้วยการช่วยเหลือของพระอาจารย์มัธยม นิภาเกษม พระภิกษุชาวลำปาง ที่ให้ความสะดวกทุกอย่าง ตั้งแต่เรื่องที่พักที่ไร่เมริษา

จนกระทั่ง วันที่งานสำคัญของหลวงพ่อวัดท่ามะโอจบลง ลูกศิษย์หลายท่าน คอยช่วยดูแลหลวงพ่อ แต่ทุกท่านต่างก็เป็นห่วงหลวงพ่อ เนื่องจากใช้เวลานานและหลวงพ่อท่านก็อ่อนแรง ถึงกระนั้น หลวงพ่อก็ได้พยายามอยู่ร่วมงานในช่วงที่สำคัญทุกอย่าง จนเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย

หลวงพ่อเป็นที่เคารพนับถือของศิษยานุศิษย์ตลอดจนชาวบ้านละแวกใกล้เคียง เนื่องด้วยท่านเป็นผู้ทรงความรู้พระธรรมตามพระไตรปิฎก และเป็นครูผู้สอนที่มีเมตตา และไม่เคยรู้สึกเหน็ดเหนื่อยในการตอบคำถาม หรืออธิบายข้ออรรถข้อธรรมต่างๆ

เมื่อท่านเข้าโรงพยาบาลกรุงเทพรอบสุดท้าย ท่านก็ยังมีเมตตา เมื่อตอนที่ท่านดีขึ้น หมอให้ออกจากห้องไอซียู ได้ไปถามท่านว่า นักศึกษาที่จบอภิธรรมบัณฑิต ในปี ๒๕๖๑ อยากจะขอให้ท่านเขียนให้โอวาท หรืออนุโมทนาในหนังสือรุ่นของผู้ที่เพิ่งจบ หลวงพ่อก็ยินดี และบอกให้เอาตามที่ท่านเคยกล่าวมุทิตากถาไว้ และได้บอกให้เพิ่มเนื้อความโดย ให้เน้นว่า ขอให้อภิธรรมบัณฑิตทุกท่าน ช่วยกันสอน และเผยแผ่พระอภิธรรมต่อไป เห็นได้ชัดว่า ไม่ว่า ในยามใด ท่านจะคิดถึงแต่เรื่องการเรียน การสอนพระอภิธรรมเป็นสำคัญ

ในช่วงงานวิสาขบูชาโลก ที่จัดที่ประเทศเวียดนาม ตอนนั้นหลวงพ่อกลับเข้าห้องไอซียูอีก ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจ ก่อนไปร่วมประชุมงานดังกล่าวที่เวียดนาม ได้ไปกราบลาหลวงพ่อ เพื่อไปร่วมประชุม เขียนไว้ที่สมุดเยี่ยมหน้าห้องและได้ติดตามถามถึงข่าวคราวหลวงพ่อเป็นระยะๆ

เมื่อกลับมาจากเวียดนามแล้ว ตอนเย็นวันที่ ๑๖ พฤษภาคม รู้สึกไม่สบายใจ จึงโทรศัพท์ไปชวนคุณสุวรรณา เตชะวิบูล นัดให้ไปพบกันที่โรงพยาบาลกรุงเทพ เพื่อไปสวดโพชฌงค์ถวายหลวงพ่อตอน ๕ โมงเย็น กลับมาบ้าน ก็รู้สึกกังวล นอนไม่หลับ พออรุณยังมิทันจะรุ่ง ก็ได้ทราบข่าวการมรณภาพของหลวงพ่อ

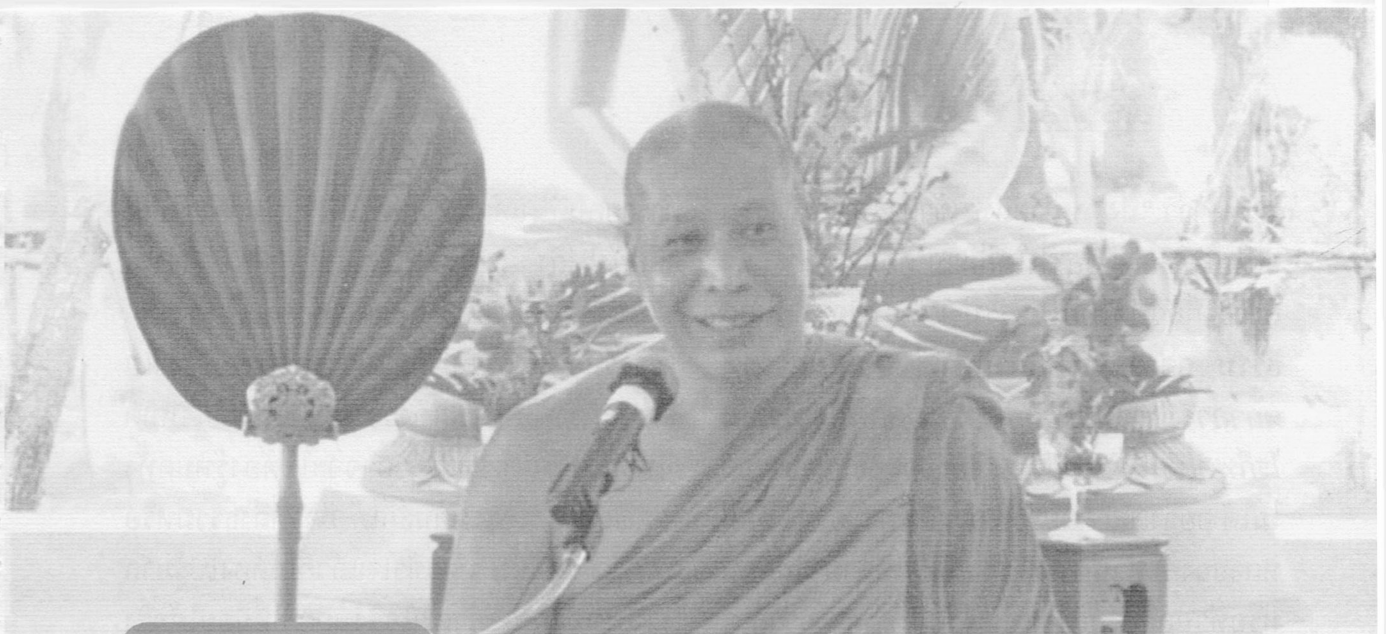
ไม่คิดเลยว่า ที่ได้สวดมนต์เพื่อแผ่เมตตาที่หน้าห้องไอซียู ก่อนหน้าเพียง ๖ - ๗ ชั่วโมง จะเป็นการสวดมนต์ถวายหลวงพ่อครั้งสุดท้าย

หลวงพ่อเหมาะสมยิ่งกับการเป็นอัครมหาบัณฑิตโดยแท้ ตามที่เราทราบ คณะสงฆ์จากเมียนมา ได้ยกย่องท่านเป็นผู้ทรงความรู้พระไตรปิฎก ตำแหน่งอัครมหาบัณฑิต ซึ่งเป็นตำแหน่งที่พิจารณาถวายพระเถระ ผู้มีคุณูปการแก่พระพุทธศาสนา ทางด้านวิชาการ คือการเรียน การสอนพระปริยัติธรรม และเชี่ยวชาญด้านพระอภิธรรม

พวกเราลูกศิษย์ของหลวงพ่อ ถึงจะเสียใจในการจากไปของหลวงพ่อ แต่พวกเราก็มีความภาคภูมิใจ ที่หลวงพ่อเป็นพระผู้ทรงความรู้ มีความเป็นครู ทั้งยามที่มีชีวิตอยู่ เมื่อท่านได้จากไป ท่านได้ทำการมอบสรีระเป็นครูใหญ่ให้นิสิตแพทย์จุฬาฯ ด้วย

นอกจากนี้ ท่านยังให้ความรู้ คำสอน ให้เราได้จดจำ ให้เห็นความมีฉันทะมาก ในการศึกษา ให้เราเกิดศรัทธา และมีความเพียรยิ่งๆ ขึ้นไป ท่านทำให้เราได้ดู ได้เห็นตัวอย่างในการเจริญสมณธรรม ที่สมควรแก่การกราบไหว้บูชายิ่ง

บุญกุศลใดที่ข้าพเจ้าได้ทำไว้ในพระศาสนา ข้าพเจ้าขอน้อมนำกุศลทั้งหลาย บูชาพระคุณครูบาอาจารย์หลวงพ่อสุมนต์ อภิธรรมบัณฑิต ที่เคารพอย่างสูง

ประสบการณ์ธรรม

ประสบการณ์งานธรรมและปัญญาบำบัด ตอนที่ ๒

● พระศากยวงศ์วิสุทธิ์

ความเข้าใจศัพท์พุทร ของคนไทยที่ห่างไกลจากความหมายเดิม

ตอนที่ ๒ ของธรรมกถา โดยพระศากยวงศ์-วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย) ในกิจกรรมฟังธรรมจากครูบาอาจารย์ "ธรรมตามอำเภอใจ" ของวัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ อุโบสถวัดญาณเวศกวัน ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งองค์บรรยายได้ตอบคำถามของผู้เข้าร่วมงาน และอธิบายศัพท์ทางพุทธศาสนา ที่ชาวพุทธไทยในปัจจุบันรู้จักและเข้าใจไปในความหมายที่ต่างไปมากจากความหมายดั้งเดิม ให้เป็นที่เข้าใจได้อย่างถูกต้อง

รู้ธรรม มีธรรม ถึงธรรม คืออะไร ต่างกันอย่างไร ?

คำว่า "**มี**" นั้นคือ เช่น ขณะนี้อาตมามีน้ำ มีนาฬิกา มีกระดาษ มีอะไรอยู่รอบตัวเยอะแยะเลย แต่ประเด็นคือ สิ่งที่อาตมามีอยู่ตรงนี้ อาตมาจะใช้หรือไม่ใช้ล่ะ ญาติโยมก็เช่นกัน ทรัพย์สมบัติที่มีอยู่แล้ว และที่อยากมีเพิ่ม เขาโฆษณาอะไรต้องรีบไปซื้อมาเก็บไว้ แล้วได้ใช้จริงๆ ไหม คำว่า "มี" แสดงให้เห็นว่าเราชอบสะสม ชอบเก็บ แต่ประเด็นก็คือว่า **มีเพื่ออะไร ?** ถ้าเพื่อที่จะอวดชาวบ้านว่า เออ..เราก็มีนะ เราไม่ตกรุ่นนะ เราไม่ตกยุคนะ "มี" แบบนี้คือ "**มีไว้**" แต่ไม่ได้มีหมายความว่า "**ได้ใช้**" ให้ก่อให้เกิดประโยชน์

คำว่า "**รู้**" ก็เหมือนกัน รู้ในความหมายแบบสำนวนภาษาไทย "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" แบบนี้ก็เป็นกันเยอะ คนบางคน พระบางรูปได้เปรียญ ๙ ประโยค แต่เหมือนนกแก้วนกขุนทอง ท่องได้หมด จำแม่น แต่ถ้าให้อธิบายอะไรท่องมาอย่างไรก็ท่องตอบไปอย่างนั้น อธิบายเป็นภาษาชาวบ้าน อธิบายเป็นภาษาของตัวเองไม่ได้ ถ้ารู้อย่างนี้ ก็ไม่ต่างอะไรกับการ "มี" ที่มีไว้แต่ใช้ให้เป็นประโยชน์ไม่ได้

คำว่า **"ถึง"** หมายถึง "เข้าถึงธรรม" มีธรรมอยู่ในใจ กล่าวคือ สิ่งใดก็ตาม ที่คิด พูด กระทำลงไป ก็ล้วนตั้งอยู่ในธรรม ไม่ควรที่จะอยู่นอกธรรม กล่าวคือ รู้เช่นไรก็ทำเช่นนั้น ***"ยถาวาที ตถาการี" พูดเช่นไรก็กระทำไปเช่นนั้น ทำเช่นไรก็พูดเช่นนั้น*** ดังนั้น คนที่อาจจะอธิบายธรรมะไม่ได้ อย่างเช่น สมัยพุทธกาลก็มีพระอรหันต์อยู่หลายองค์ ท่าน "ถึง" ธรรม แต่ไม่สามารถสอนหรือท่านอธิบายให้คนอื่นฟังไม่ได้ เพราะว่าการอธิบายนั้น ถือว่าเป็นอีกทักษะหนึ่งที่ยาก แต่ว่าทักษะในการดับกิเลสนั้น ทุกคนมีได้ ทำได้ ทั้งนี้ผู้ที่ถึงธรรมไม่จำเป็นต้องอธิบายธรรมได้ดีด้วย แต่ตัวท่านเองสามารถจะปฏิบัติถูกต้อง จนดับกิเลสของท่านด้วยตัวท่านเองได้ ท่านสามารถอยู่เป็นคนที่มีคุณภาพได้ ไม่ทำตัวเป็นขยะสังคม ไม่สร้างปัญหาสังคมใดๆ ทั้งสิ้น ดังนั้น เวลาใครบอกว่าถึงธรรม รู้ธรรม ก็สามารถดูได้จากพฤติกรรมทั่วๆ ไปของคนคนนั้น เพราะจะเห็นได้ชัดเจนว่า เข้าถึงธรรมหรือไม่ถึงธรรม บางครั้งคนพากันไปยกย่องว่าถึงแล้ว เป็นอริยะแล้ว มีสานุศิษย์มากมาย ก็มีให้เห็นกันอยู่เยอะแยะในสังคมปัจจุบัน เมื่อพิจารณาพฤติกรรม สำรวจการดำเนินชีวิตแล้ว ก็จะเห็นได้ชัดเจนว่ายังมีกิเลสหนาอยู่ ลองหันไปดูรอบตัวของท่านเองก็จะเห็นได้เยอะ วิธีการง่ายๆ ที่ดูว่าถึงหรือไม่ถึงก็เช่น ถ้าเขาบอกว่าถึงแล้ว บรรลุแล้ว ปฏิบัติรู้หมดแล้ว บอกว่าธรรมะต้องอย่างโน้น ต้องอย่างนี้ และพอพูดธรรมะเข้าหน่อยก็พาดพิง วิพากษ์วิจารณ์คนนั้น ว่าคนนี้ ว่าอันนี้ผิด อันนั้นถูก อันนั้นไม่ดี ฯลฯ การรู้ธรรมะนั้นจะต้องไปว่าคนโน้นคนนี้หรือ ก็ไม่ใช่ พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ***"อนูปวาโท อนูปฆาโต ปาติโมกฺเข จ สํวโร"*** อนูปวาโท อย่าไปว่าร้ายคนอื่น อนูปฆาโต อย่าไปทำร้ายคนอื่น แค่สองข้อนี้ทำได้ไหมล่ะ ถ้าทำไม่ได้ก็คือยังไม่ถึง

ถึงตอนนี้คงเห็นความแตกต่างของ "รู้ธรรม" "มีธรรม" "ถึงธรรม" กันแล้ว และทำไมถึงว่าใน ๓ ประการนั้น การ "ถึงธรรม" ดีกว่าอะไรหมด ก็เพราะการถึงธรรมนั้น อาจจะไม่ต้องรู้หมดทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ก็ได้ การที่ถึงธรรมหรือเรียกว่าเข้าใจนั้น เมื่อเข้าใจแล้วก็ไม่ต้องไปรู้มาก ไม่ต้องมีมาก แต่ว่าเข้าใจสิ่งน้อยๆ ที่มีอยู่ได้จริง เช่นที่พระครูบาอาจารย์สายกรรมฐานท่านบอกว่า แค่ภาวนาเป็นก็พอแล้ว เห็นไหม ถ้าเรารู้จักคำว่าภาวนาจริงๆ ก็พอจริงๆ นั่นแหละ

ที่มา: https://variety.thaiza.com/dhamma/280895/

ในการปฏิบัตินั้น จะรู้ได้อย่างไรว่าทำไปได้ดีขนาดไหน ก็ดูที่วิถีชีวิตว่าเปลี่ยนไปไหม ท่านทั้งหลายที่นิยมไปปฏิบัติที่โน่นที่นี่กันในเวลาสุดสัปดาห์นั้น ให้พิจารณาดูตัวเองว่า ก่อนไปกับหลังจากกลับมาจากการไปปฏิบัติแล้ว พฤติกรรมของท่าน ความคิดของท่าน เปลี่ยนไปไหม นอกจากที่ท่านจะบอกว่า เคยปฏิบัติสำนักนี้ เคยไปปฏิบัติที่นั่นก็ดีนะ ที่โน่นก็ดีนะ เพียงแค่จะมาอวดกันหรือว่ามาอวดว่าแบบโน้นฉันก็เคยทำ แบบนี้ฉันก็เคยทำ แต่ว่าองค์ความรู้ที่ได้จากวัดนั้นวัดนี้ จากปฏิบัติสายโน้นสายนี้ ท่านได้อะไรมาล่ะ หรือมีแต่ได้หาหลวงพ่อองค์นั้นองค์นี้ ถ้าได้เพียงเช่นนั้น

ก็เท่ากับได้แต่พอกอัตตาของตนสูงขึ้นๆ ไปอย่างนี้ไม่ชื่อว่าถึงธรรม คือมีธรรมอยู่แค่เปลือกนอก ถ้าปฏิบัติธรรมจริงๆ เป็นวิปัสสนาจริงๆ ก็จะเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นสภาพของธรรมชาติที่แท้จริง ฉะนั้น คำว่า "ถึงธรรม" ก็คือ เห็นสักแต่ว่าเห็น กล่าวคือไม่เปิดโอกาสให้กิเลสงอกเงย

สรุปในประเด็นที่ว่า "รู้ธรรม มีธรรม ถึงธรรม" **นั้น การรู้หรือมีธรรมเฉยๆ หามีประโยชน์ไม่ หากรู้หรือมีธรรมแล้ว แต่ไม่ได้นำเอาไปใช้ ก็ไม่มีประโยชน์อันใด ส่วนการถึงธรรม ไม่จำเป็นต้องมีมากหรือรู้มาก แต่ผลของการถึงธรรมจะแสดงออกมาให้เห็นได้เอง โดยเฉพาะจากการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เช่น รู้จักพอ มีสุข จากธรรมปฏิบัตินั้นๆ**

เข้าใจ นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต ให้ถูก

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา-สัมพุทธัสสะ ที่สวดกันไป ตั้ง "นะโม ตัสสะ" ๓ ครั้งกันนั้น จริงๆ แล้วคืออะไร เมื่อไม่เข้าใจจึงได้กลายเป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์ ไปๆ มาๆ พอกลัวผีขึ้นมา ก็รีบตั้งนะโมเลย อ้าว ถ้าผีมีจริง ผีจะรู้เรื่อง "นะโม" หรือ ผีจะกลัวคาถา "นะโม" หรือ น่าคิด

"นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ" ที่มักแปลกันตามมาตรฐานก็คือ ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ตามที่แปลนี้ก็เป็นการแปลพระนามตามศัพท์บาลีทั้งหมด ผู้ที่ไม่เข้าใจก็ย่อมจะไม่เข้าใจความ และบทบาลีที่เป็นพระนามในบทนะโม ๓ บทนี้ก็คือ "*ภะคะ-วะโต*" ที่แปลว่า พระผู้มีพระภาคบทหนึ่ง "**อะ-ระหะโต**" ที่แปลว่าพระอรหันต์บทหนึ่ง และ "**สัมมาสัมพุทธัสสะ**" ที่แปลว่าพระสัมมา-สัมพุทธะบทหนึ่ง ว่าไปแล้ว คำแปลนี้เราเข้าใจกันแค่ไหน ความจริงจะกล่าวว่า นี่คือสาระสุดยอดของพระพุทธศาสนาก็ไม่ผิด ถ้าเข้าใจและถึงธรรมคือแค่บท "นะโม" ก็ครอบคลุมทุกอย่างที่เป็นหัวใจของคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อความกระจ่าง จะขออธิบายไปทีละคำ ที่ท่านอาจไม่เคยคิดมาก่อน ไม่ได้เป็นการอธิบายตามคัมภีร์ใดๆ แต่ตามความจริง โดยใช้หลักนิรุกติศาสตร์ช่วย

○ **"นะโม"** แปลว่า น้อม รากศัพท์เดียวกับคำว่า **"นาม"** คือใจ แต่ว่ามีความหมายว่าเป็น**อาการของจิตใจที่น้อมออกไปรู้อารมณ์** คือเรื่องทั้งหลาย ที่ไม่ได้หมายถึงอาการทางกายว่าเอาตัวเองน้อมเข้าไปหา แต่หมายถึง**น้อมปฏิบัติ** คือการเอามาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเข้าหาธรรม เป็นการปฏิบัติธรรม

○ **"ตัสสะ"** แปลว่า แด่ เป็นคำสรรพนามอ้างถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

○ **"ภะคะวะโต"** คำว่า ภะคะวะโต มีที่มาจากคำว่า **"ภควา"** ที่เราแปลทับคำบาลีว่า **"พระผู้มีพระภาคเจ้า"** มีความหมายหลายอย่าง ถ้าแปลตามตำราให้เป็นพุทธคุณ ก็แปลกันว่า พระผู้จำแนกแจกแจงแสดงธรรมะสั่งสอนประชุมชน แสดงถึงพระกรุณาคุณ "คุณ" คือพระกรุณาแก่โลก แก่ชาวโลก จึงทรงแสดงธรรมะสั่งสอนหรือแสดงธรรมวินัยสั่งสอน ประดิษฐานพระพุทธศาสนา และพุทธบริษัทขึ้นในโลก ทำให้เราทั้งหลายได้มีโอกาสเข้ามาเป็นพุทธศาสนิกผู้นับถือพระพุทธศาสนา เป็นอุบาสกอุบาสิกา พุทธมามกะ พุทธมามิกา เป็นภิกษุเป็นสามเณร ก็เพราะพระคุณข้อนี้ ที่ทรงมีพระมหากรุณาจำแนกแจกธรรมสั่งสอนประชุมชนดังกล่าว จึงขอให้เราทั้งหลายได้น้อมจิต ระลึกพิจารณาพระพุทธคุณ พระคุณของพระพุทธเจ้าบทนี้เป็นอารมณ์ เป็นเบื้องต้น

แต่เมื่อว่าโดยอรรถ **การน้อมจิตถึงพระมหากรุณาธิคุณก็คือ นำคุณธรรมว่าด้วยความกรุณามาปฏิบัติเพิ่มพูนในชีวิตประจำวันของเรา** "พระผู้มีพระภาค" โดยอรรถะก็คือ "การให้" ในความหมายเดียวกันกับคำว่า "ภะคะวาน" ในภาษาอินเดีย ซึ่งมีความหมายคือ เทวดา ในความหมายของ "ผู้ให้" ฉะนั้น พระมหากรุณาธิคุณ ก็คือการให้ การทำ การปฏิบัติ ไม่ใช่กรุณาอย่างที่ในภาษาไทยแปลว่าได้โปรด (please) แต่หมายถึงให้เราทำความเข้าใจว่า เราเป็นเพียงส่วนเล็กๆ ภาคเล็กๆ ของจักรวาลนี้เท่านั้น เราไม่ได้เป็นเจ้าโลก เราไม่ใช่เป็นตัวใหญ่ เราเป็นแค่เฟืองเล็กๆ ที่ทำให้อะไรต่ออะไรมันเดินอยู่ เป็น "ภาค" ก็คือส่วนเล็กๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้น จะไปที่ไหน จะทำอะไร ให้ระลึกอยู่เสมอว่า เราเป็นแค่เศษเล็กๆ เป็นภาคเล็กๆ เป็นหน่วยเล็กๆ แค่นั้นเอง เป็นเฟืองเล็กๆ ของสิ่งที่เราอยู่ด้วย เมื่อทำความเข้าใจได้อย่างนี้แล้ว กรุณาก็จะเกิดขึ้นในใจ ก็คือ จะให้ความสำคัญกับคนอื่นได้มากขึ้น แต่ปกติเราไม่เห็นอย่างนั้น ไปเห็นว่าเราตัวใหญ่เหลือเกิน แต่คนอื่นเล็กไปหมดเลย ดังนั้น ถ้าเราปฏิบัติตนให้มีคุณของ "ภะคะวะโต" ขึ้นมาเมื่อใด เราก็จะเห็นว่า เราเป็นแค่เฟืองเล็กๆ ที่อาศัยอยู่ในสังคมที่ใหญ่ อัตตาของเราก็จะเล็กลงเมื่อนั้น เมื่ออัตตาเล็กลง ก็เท่ากับว่าเราให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและกับคนอื่นมากขึ้น มีการแบ่งปันโดยกรุณามากขึ้น เพราะความเป็นตัวตนของเรา ล้วนแต่เกิดขึ้นเพราะคนอื่น เช่น ทำไมอาตมาเป็นผู้บรรยายในที่นี้ ก็เพราะมีพวกท่านมานั่งฟังอยู่ ถ้าไม่มีใครมานั่งฟังอยู่ มีแต่เก้าอี้ แล้วอาตมาก็ยังนั่งบรรยาย คงไม่เรียกว่าองค์บรรยาย แต่คงมีคนจับไปอยู่โรงพยาบาลศรีธัญญาแทน ความจริงคือ ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ด้วยหลักอิทัปปัจจยตา มีการเกิดขึ้นจากสิ่งนั้นจากสิ่งนี้ เป็นเรื่องของสัมพันธภาพ (relativism) ฉะนั้น ให้ทำความเข้าใจตัวตนที่แท้จริงว่า เรานี้เป็นแค่ส่วนเล็กๆ ในสังคมที่กว้างใหญ่เท่านั้นเอง นี้คือความหมายเชิงปฏิบัติตนของ "ภะคะวะโต"

ที่มา: https://www.dreamstime.com/buddhist-woman-man-pay-respect-to-monk-politely-faith-believe-silhouette-style-illustration-buddhist-woman-man-image109252092

○ ***"อะระหะโต"*** คำว่า อะระหะโต นี้ก็มาจากคำว่า "อรหันต์" หรืออรหัง ตามที่เราแปลว่าพระอรหันต์ มีการแสดงความหมายไว้หลายอย่าง ความหมายประการหนึ่งก็แปลว่า **เป็นผู้ไกลกิเลส** อันหมายความว่าละกิเลสได้แล้ว สิ้นกิเลสแล้ว อะระหะโต แปลได้อย่างหนึ่งว่า **ผู้กำจัดข้าศึกคือกิเลสได้แล้ว (อร + หนฺ + อนฺต)**

ความหมายเชิงอรรถเพื่อการปฏิบัติก็คือว่า การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมใหญ่ได้โดยไม่มีปัญหา ก็ต้องปฏิบัติตัวลดกิเลสให้น้อยลง ถึงจะอยู่กับคนอื่นๆ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ ฉะนั้น การจะ "นะโม" คือการปฏิบัติตน ควรต้องลดหรือกำจัดความโลภ ความโกรธ ความไม่รู้ (หลง) ให้ได้ ถ้าเราหล่อเลี้ยงความโลภ โกรธ หลง เมื่อไหร่ เท่ากับเรากำลังสร้างอริศัตรูในชีวิตมากมาย ตัวเราก็จะใหญ่ขึ้นๆ ทำให้คับที่คับทางขึ้นมาทันที กลายเป็นคนมีปัญหาในสังคมขึ้นมา ฉะนั้น ถ้าจะ

อยู่ในสังคมได้อย่างไร้ปัญหา ก็ต้องปฏิบัติตน คือ น้อมจิตให้มีคุณของ "อะระหะโต" ให้จงได้ ส่วนจะทำได้อย่างไรนั้น ก็อยู่ที่คำว่า "สัมมาสัมพุทโธ"

○ ***"สัมมาสัมพุทโธ"*** แปลความตามคัมภีร์ว่า "พระองค์ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ" นอกจากจะเป็นพุทธคุณเชิงพระปัญญาธิคุณแล้ว ยังเป็นธรรมปฏิบัติที่ทุกคนควรต้องพัฒนาเพื่อให้มีชีวิตที่มีคุณภาพในสังคม ลองมาดูตามคำที่ประกอบกันขึ้นมา ซึ่งมีอยู่ ๓ คำด้วยกัน คือ **"สัมมา" คือ ถูกต้อง "สัม" คือ ด้วยตนเอง "พุทโธ" คือ ตื่นรู้** รวมแล้วก็แปลว่า **"ศึกษาตื่นรู้สิ่งที่ถูกต้องด้วยตนเอง"**

ความหมายเชิงอรรถะในการน้อมจิตปฏิบัติในที่นี้ก็หมายถึงว่า การที่เราจะเข้าใจว่า ตนเป็นเพียงภาคเล็กๆ ของสังคม ต้องทำตัวให้กิเลสน้อยลง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้น ก็ต้องทำด้วยการศึกษาตระหนักรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้ตาม หรือเชื่อตาม ต้องเป็นการตระหนักรู้คิด (cognitive) คือเป็นความเข้าใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญา คือ รู้รอบ เป็นสัจธรรม เห็นความเป็นจริง เป็นประสบการณ์โดยตรงเฉพาะบุคคล

ดังนั้น บทว่า "นะโม ตัสสะ ภะคะวะโตฯ" ถ้าทำความเข้าใจได้เช่นนี้ เราก็ถึงพุทธศาสนาแล้ว ถึงธรรมแล้ว ถึงในแบบที่เรียกเกิดการ transformation (ปัญญาบำบัด ในตอนที่ ๑) คือการทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงลบล้างข้อมูลความรู้เดิมที่ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งถือว่าเป็นการ ***"ศึกษา"*** อย่างแท้จริง แต่ศึกษาในที่นี้ไม่ใช่การเรียนรู้ที่เป็นการท่องจำได้เท่านั้น แต่หมายถึง เรียนรู้แล้วเอาไปสังเคราะห์วิเคราะห์ให้เกิดเป็นผล ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "education" ที่มีรากมาจากภาษาละตินว่า "educare" ที่แปลว่า "นำออก" นั่นเอง คือสามารถนำสิ่งที่เป็นบุญกุศลออกมาจากวิถีชีวิตของตนได้ ซึ่งจะได้ความสุขสงบทั้งแก่ตนและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วย

สรุปก็คือ "นะโม" คือคำเดียวกับ "นาม" คือใจ น้อมธรรมะเข้าสู่ใจ "ภะคะวะโต" ว่าเราต่างเป็นภาคเป็นส่วนของกันและกัน และเป็นภาคส่วนเล็กๆ ของจักรวาล "อะระหะโต" เราจึงควรฝึกหัดขัดเกลากิเลส ให้พ้น โลภ โกรธ หลง (ตัวตนเล็กลงๆ) "สัมมาสัมพุทธัสสะ" ด้วยปัญญารู้แจ้ง เพียง นะโม บทเดียวนี้ก็รวมความหมายแห่งพุทธคุณ และธรรมปฏิบัติทั้งหมดในพระไตรปิฎกไว้ครบถ้วน และบท "นะโม" หาใช่ถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์เป็นเวทมนตร์คาถาไม่

ศักดิ์สิทธิ์นั้นเป็นฉะนี้ ?

ในบริบทของสังคมไทย ให้ความสำคัญกับคำว่า "ศักดิ์สิทธิ์" ในฐานะพิเศษยิ่ง เช่นเราเชื่อว่าบทว่า "นะโม ตัสสะฯ" มีความศักดิ์สิทธิ์ แต่เมื่อศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้แล้ว จะเข้าใจได้ว่า ความศักดิ์สิทธิ์ตามความเข้าใจของคนไทยนั้น หาใช่สาระแห่งพระพุทธศาสนาไม่ ความศักดิ์สิทธิ์ล้วนมีฐานตั้งอยู่บนความผิดปกติของธรรมชาติ ลำพังการท่อง "นะโม" จะเกิดความศักดิ์สิทธิ์ได้อย่างไร ฉะนั้น น่าคิดวิเคราะห์ว่าคำว่าศักดิ์สิทธิ์ มีการใช้อยู่ในภาษาไทยอย่างไรเสียก่อน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้อธิบาย "ศักดิ์สิทธิ์" ไว้ว่า "ที่เชื่อถือว่ามีอำนาจอาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์ หรือ ขลัง" จะเห็นได้ชัดเจนว่า เป็นความหมายที่ออกไปในแนวไสยศาสตร์ที่ไร้เหตุผล เมื่อค้นดูพระไตรปิฎกก็มีพูดถึงความศักดิ์สิทธิ์ด้วยคำว่า "อิทธิปาฏิหาริย์" แต่พระพุทธเจ้าทรงใช้คำนี้ในความหมายที่

แตกต่างกับภาษาไทยอย่างสิ้นเชิง ตามหลักฐานในปาฏิหาริยสูตร ได้ทรงตรัสไว้ว่า "เนกขัมมะย่อมสำเร็จเพราะฉะนั้นจึงเป็นอิทธิ ย่อมกำจัดกามฉันทะได้เพราะฉะนั้นจึงเป็นปาฏิหาริย์ อิทธิและปาฏิหาริย์นี้ ท่านเรียกว่าอิทธิปาฏิหาริย์" สรุปง่ายๆ ก็คือว่า **อิทธิปาฏิหาริย์ หมายถึง สิ่งที่ทำได้ และมีผลเป็นที่ปรากฏเมื่อทำลงไป**นั่นเองไม่ได้มีความหมายเชิงศักดิ์สิทธิ์ตามภาษาไทย

คำว่า "ศักดิ์สิทธิ์" เมื่อพิจารณาตามหลักนิรุกติศาสตร์ ก็จะรู้ได้ว่าเป็นคำสองคำมารวมกัน คือ คำว่า **"ศักติ"** ซึ่งเป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า "พลัง" กับคำว่า **"สิทธิ์"** ซึ่งเป็นภาษาบาลี มีรากศัพท์เดียวกันกับพระนาม "สิทธัตถะ" ที่หมายถึงความสำเร็จ ดังนั้น **ความหมายที่แท้จริงของคำว่า "ศักดิ์สิทธิ์" ก็คือ มีพลังอำนาจที่จะทำให้เกิดความสำเร็จได้** แต่ถ้าอยู่เฉยๆ แล้วแค่มาสวดนะโม จะก่อให้เกิดความสำเร็จได้หรือ ความจริงก็คือ ถ้าต้องการความสำเร็จ ก็ต้องลงมือทำด้วยตนเอง เช่นถ้าอาตมภาพบรรยายในวันนี้จนถึง ๔ โมงเย็น แล้วญาติโยมเกิดความกระจ่างขึ้นมาในธรรมได้ อาตมาก็ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์แล้ว เพราะว่าในวันนี้ อาตมภาพได้รับมอบหมายหน้าที่จากท่านเจ้าคุณพระมงคลธีรคุณ ให้มาสอนญาติโยมให้เกิดความเข้าใจในธรรมตามสมควรแก่เวลา พออาตมภาพมาทำหน้าที่เสร็จญาติโยมเกิดเข้าใจในธรรมที่อาตมาได้แสดงไป อาตมาก็ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์แล้ว เพราะอาตมามีอำนาจ คือการสื่อสาร ที่ทำให้เกิดความกระจ่างในการบรรยาย ให้เกิดความสำเร็จในหน้าที่ได้รับมอบหมาย ว่าไปแล้ว ก่อนหน้านี้อาตมาก็สร้างความศักดิ์สิทธิ์ไปแล้ว ๑ ครั้ง เมื่อตอบอธิบายในสิ่งที่โยมผู้ฟังตั้งคำถามเรื่อง มีธรรม รู้ธรรม ถึงธรรม มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ขณะนี้อาตมาก็กำลังจะสร้างความศักดิ์สิทธิ์เป็นครั้งที่ ๒ ด้วยการอธิบายธรรมในหัวข้ออื่นๆ ตามลำดับ

ศีล : ใช่ข้อห้ามหรือ?

ชาวพุทธไทยหรือพุทธเถรวาทมีการขอศีลกันแทบทุกวัน เมื่อกี้นี้เราก็รับศีลไปแล้ว มีการรับศีลกันเสมือนรับของกัน พระว่าอะไรก็ว่าตามโดยไม่รู้ว่าตัวเองพูดอะไรไปบ้าง รับอะไรไปบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รับปากอะไรในที่สาธารณะไปบ้าง ถ้าจะให้เทียบกัน เถรวาทเรายังดีที่เป็นเพียงกล่าวโดยวาจากันไป แต่ถ้าทางฝ่ายมหายานจะมีพิธีกรรมที่ชัดเจน ในพิธีรับศีลฝ่ายมหายานนั้น ญาติโยมเข้าแถวเข้าไปหาพระ และรับศีลกัน พระที่ให้ศีลจะเอาผ้าแถบเล็กๆ คล้องคอให้เป็นสัญลักษณ์ของการได้รับศีลจากพระ นั่นคือการรับศีล ผู้ที่ได้ผ้ามาคล้องคอแสดงว่าเป็นคนมีศีลแล้ว ดีที่ประเทศไทยยังไม่มีการรับศีลแบบนี้ แต่ต่อไปก็ไม่แน่ เพราะปัจจุบันนี้เห็นมีสายสิญจน์กับอะไรต่อมิอะไรเริ่มมีบทบาทมากขึ้นแล้ว คงอีกไม่นานอาจมีการแจกสายสิญจน์เป็นสัญลักษณ์ของการให้ศีล สิ่งสำคัญก็คือ เราทราบไหมว่า เรารับอะไรในการรับศีล หรือสมาทานศีล

น่าเสียดายที่พวกเราสร้างทุกอย่างเป็นพิธีกรรมไปเสียหมด ทั้งๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธเรื่องพิธีกรรมมาโดยตลอด พระองค์ทำลายพิธีกรรมต่างๆ ที่เหล่าพราหมณ์นิยมทำกัน แต่แล้วสมัยนี้พวกเราก็กลับไปทำเป็นพิธีกรรมกันเสียหมด ก็เลยทำให้ทุกท่านต้องมา "รับศีล" ก่อนจะทำอะไรที่เป็นกิจลักษณะ

เคยทราบมาว่า ในสมัยโบราณเขาไม่เรียกว่า "รับศีล" สมัยก่อนเขาใช้คำว่า เข้าวัดไป "รักษาศีล" ไม่ใช่ไป "รับศีล" ถ้ารับศีลก็แสดงว่าเราเข้า

ไปที่วัดโดยหวังจะรับอะไรสักอย่าง แต่ตามความเป็นจริง คนส่วนใหญ่มีศีลอยู่แล้ว มีก่อนเข้าวัดด้วยซ้ำ ถ้าเป็นคนทุศีลก็คงไม่ยอมเข้าวัดหรอก คือ คนที่ไม่มีศีล ไม่สามารถจะมานั่งอย่างพวกท่านได้หรอก คนที่ไม่มีศีลอยู่ในคุกโน่น หรือไม่ก็อยู่ในโรงพยาบาลศรีธัญญาโน่น ความจริงเราจะมารับหรือไม่รับศีลก็ตาม ทุกคนต้องมีศีลอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว **ศีลแปลตามศัพท์ว่า ปกติ คือ ปกติของความเป็นมนุษย์** ถ้ามนุษย์ไม่มีปกติของความเป็นมนุษย์ สมมติเอาวิญญาณสัตว์เข้ามาสวมแทน เอาสัญชาตญาณสัตว์มาใช้แทน นั่นคือการแสดงความผิดปกติ เมื่อพฤติกรรมไม่เป็นปกติของความเป็นคน แน่นอนว่า คนๆ นั้น ก็อยู่ในคุกหรือไม่ก็เป็นบ้าไปแล้ว ถ้าตราบใดที่เรายังเดินอยู่อย่างนี้ได้ ก็คือทุกคนมีศีลกันทั้งนั้น แต่ในโบราณกาลนั้น เขามีสำนวนว่า ศีลด่างพร้อย ศีลทะลุ คือ รักษาศีลไว้ได้ไม่ครบถ้วนเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ จะเห็นว่า ศีลไม่ขาดง่ายๆ ศีลมีความเหนียวพอควร อย่างมากก็แค่ทะลุ พอทะลุก็เข้าวัด เพื่อไปปิดซ่อม หรือเข้าวัดเพื่อไปซักตรงที่ด่างพร้อยให้เกิดความสะอาด การรับศีลแต่โบราณมีความหมายอย่างนี้ แต่พอมาถึงยุคปัจจุบัน กลายเป็นว่า การขอศีล รับศีล เป็นพิธีกรรมไปเสียแล้ว โดยไม่ทราบเจตจำนงของการรับศีลแต่ประการใด

"ศีล" เป็นบทแรกของหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการรับศีล ๕ จะเริ่มต้นด้วยคำว่า "ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ" ซึ่งมักจะแปลโดยย่อว่า ห้ามฆ่าสัตว์ แท้ที่จริงในบทเช่น "ปาณาติปาตา" นั้น ไม่ได้มีคำว่า "ห้าม" อยู่เลย **คำแปลของศีล ๕ ก็คือว่า ข้าพเจ้าขอศึกษาบทที่ว่าด้วยการงดเว้นนี่นั่น** เป็นต้น กล่าวคือ

○ *"สะมาทิยามิ"* แปลว่า "สมาทาน" คือ การยอมรับ ยอมรับที่จะศึกษา

○ *"สิกขาปะทัง"* คำว่า "สิกขา" คือศึกษา, "ปะทัง" คือ "บท" คือทางเดิน หมายถึงวิถี **"สิกขาปะทัง" ศึกษาวิถีทางเดินชีวิต** แบบไหนล่ะ ก็คือแบบมีการละเว้น "เวระมะณี"

○ *"เวระมะณี"* คือสิ่งที่ควรละเว้น เช่น ละเว้นการตัดลมปราณ ซึ่งคือคำว่า **"ปาตะ" คือ ตัด** และ **"ปาณ" คือ ลมปราณ** ก็คือละเว้นการตัดลมปราณ คือละเว้นการฆ่าหรือเบียดเบียนสิ่งมีชีวิตนั่นเอง

ดังนั้น คำแปลของ "ปาณาติปาตา เวระ-มะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ" ที่จริงก็คือ การเปล่งวาจาว่า ยอมรับที่จะศึกษาวิถีทางดำเนินชีวิตที่ละเว้นการตัดลมปราณ จะเห็นว่า ไม่มีคำว่า "ห้าม" อยู่ในประโยคนี้ที่ไหนเลย แต่ชี้ให้เห็นข้อดีและข้อเสีย คุณและโทษของการไปเบียดเบียนหรือฆ่าสัตว์มีชีวิต เมื่อศึกษาให้เกิดความตระหนักรู้แล้ว ก็ย่อมจะรู้ได้เองว่า ควรทำหรือไม่ควรทำ ไม่ต้องมาห้ามกัน เป็นความเข้าใจจากประสบ-การณ์ของตัวเอง และหลีกเลี่ยงไม่ทำด้วยเหตุและผล ไม่ใช่ด้วยข้อห้าม

สำหรับศีลข้อที่สามที่ว่า "กาเมสุมิจฉาจารา" มักจะอธิบายเป็นเรื่องทางเพศ ไม่ประพฤติผิดทางกาม คือเพศ แต่อาตมาอยากจะให้มองกว้างกว่านั้น เพราะคำว่า "กาเมสุ" เป็นคำพหูพจน์ แปลว่า กามทั้งหลาย แต่เวลาเราพูดภาษาไทยว่า กามทั้งหลายนั้น เราชอบคิดเพียงเรื่องทางเพศเท่านั้น ถ้าเรานิยามแคบๆ เช่นนั้น แสดงว่าคนที่อายุมากๆ ๘๐ - ๙๐ ปี ที่เขาเตะปี๊บไม่ดังแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องถือข้อสามนี้อีกต่อไป หรือเด็กๆ ที่ยังไม่มีความรู้ทางเพศ ก็ไม่จำเป็นต้องให้เปล่งวาจารับศีลข้อนี้ เพราะว่าเด็กเล็กเกินไปที่จะไปรู้เรื่อง

ทางเพศ แต่เวลาให้ศีลหรือรับศีลจะเห็นได้ว่าไม่มีใครเว้นจากสิกขาบททั้ง ๕ ข้อดังกล่าว

คำว่า "กาม" ในภาษาบาลีนั้น นอกจากจะเป็นเรื่องทางเพศแล้ว ยังหมายถึง "กามคุณทั้ง ๕" ด้วย (คือสิ่งพาใจให้กำหนัดยินดี ๕ อย่าง คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส) ดังนั้น "กาเมสุมิจฉา" ก็คือ "สิทธิมนุษยชน" ในภาษาปัจจุบัน กล่าวคือ ศึกษาบทเรียนที่จะเว้น "การล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน" โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ อย่าไปล่วงเกินใครทาง ตา หู จมูก ลิ้น และกาย เพราะจะเป็นการละเมิดสิทธิโดยธรรมชาติของคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคม สมัยก่อนยังไม่มีคำว่าสิทธิมนุษยชนหรือ Human Rights ทางสหประชาชาติเพิ่งมาใช้คำนี้ในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ แต่ถ้าเราเข้าใจความหมายที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้กำหนดให้คนในสังคมเคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกันมาแต่ยุคของพระองค์แล้ว

การล่วงเกินสิทธิมนุษยชนตามพุทธศาสนาก็คือ อย่าไปล่วงเกินใครทางตา อย่าไปล่วงเกินใครทางหู อย่าไปล่วงเกินใครทางจมูก อย่าไปล่วงเกินใครทางปาก อย่าไปล่วงเกินใครทางกาย ยกตัวอย่างเช่น พวกที่รักสวยรักงาม ชอบฉีดชโลมน้ำหอมกันมากๆ โดยไม่เคยคำนึงถึงคนอื่นที่ตนต้องไปพบไปคุยด้วย บางท่านฉีดน้ำหอมกลิ่นแรงๆ เข้าไปหาพระในวัด พอโยมกลับ พระปวดหัวไมเกรนไปเลย เพราะแพ้กลิ่นน้ำหอมแรงๆ การทำอะไรโดยไม่นึกถึงผู้อื่นที่มาเกี่ยวข้องกับตน คือไม่คำนึงถึงสิทธิของคนอื่น ถ้าอยู่ในห้องของตนคนเดียว ไม่มีใครในห้องนั้น คงไม่เป็นไร แต่เมื่อต้องไปเกี่ยวข้องกับคนอื่น ก็ต้องมาพิจารณาเรื่องของสิทธิ์ทันที เพราะการพูดจาหรือทำอะไรบางอย่าง อาจไปล่วงเกินสิทธิ์ของคนอื่น โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ อย่างนี้เรียกว่า ผิดศีลข้อ กาเมเพราะเขาเอาแต่ใจตัวเอง ไม่คำนึงถึงคนอื่น พระพุทธเจ้าทรงเตือนให้ระวังอินทรีย์ทั้ง ๕ เมื่ออยู่ในที่สาธารณะ ระวังพฤติกรรมทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ของเรา หรืออย่าให้กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ของเรา ไปล่วงเกินใครคนอื่นเขา เป็นการรักษา Human Rights

เพราะฉะนั้น ศีล ๕ ก็คือ การทำตัวให้เป็นปกติในสังคม ไม่ใช่เป็นผู้สร้างปัญหาทั้งแก่ตนและผู้อื่น แต่ปัจจุบันนี้ เรื่องการให้ศีลรับศีลกลายเป็นเพียงพิธีกรรมเสียแล้ว ตามความเป็นจริง ในการสมาทานที่แท้จริง ไม่ต้องมีพระพุทธเจ้า ไม่ต้องมีพระสงฆ์ก็ได้ ถ้าเข้าใจในเนื้อหาของศีลแล้วรักษาตัวไว้ได้เป็น "ปกติ" ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ ให้เป็น "สุชีวิต" คือเป็นชีวิตที่ดี ที่สามารถทำให้เรามีความสงบสุข และทำให้คนอื่นมีความสงบสุขได้ด้วย

เมื่อไปขอพรจากพระ...แล้วพระจะเหลืออะไร ?

ตามธรรมเนียมไทย เวลาทำบุญอะไร มักจะมีการให้พรและรับพรกัน ซึ่งเป็นพิธีที่ไม่รู้ว่าถูกหรือผิด เพราะตามหลักฐานทางพระพุทธศาสนาปรากฏว่ามีผู้ไปทูลขอพรพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า ได้ทรงล่วงพรทั้งหลายเสียแล้ว คือพระองค์ไม่อาจให้พรได้ พรที่มีการพูดกันในพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบคำสั่งสอนที่ต้องทำเอาเอง การขอวิงวอนไม่ใช่วิถีพุทธ

อย่างไรก็ตาม การจะพูดถึงเรื่องการรับพรหรือขอพร ควรทำความเข้าใจกับคำว่า "พร" เสียก่อน ความจริงตามหลักภาษา คำว่า "พร" กับคำว่า "พระ" เป็นคำเดียวกัน ต่างกันแค่มี สระอะ กับไม่มี สระอะ เวลามีสระอะ หมายถึง ผู้มีพรอยู่ในตัว แต่ถ้าไม่มีสระอะ ก็เป็น "พร" แปลว่า ประเสริฐ เป็นคำคุณศัพท์ (adjective) ที่มาขยาย

คำนาม คือความเป็นพระ ความเป็นพระนั้นเกิดจากการมีพรอยู่ในตัว ฉะนั้น ถ้าคิดกันเล่นๆ เมื่ออาตมาให้พรกับญาติโยม อาตมาจะเหลืออะไร คงเหลือไว้แต่ สระอะ

"พร" เป็นคำเดียวกันกับ "วร" ในภาษาบาลีที่แปลว่าประเสริฐ สูงสุด หรือภาวะที่มนุษย์ปรารถนา แต่ความประเสริฐนั้น คงให้ซึ่งกันและกันไม่ได้ ความดีความประเสริฐต้องทำเอาเองทั้งนั้น ฉะนั้น สำนวนในภาษาไทยที่ว่า "รับพร" นั้น น่าจะผิด แต่กลายเป็นธรรมเนียมไปเสียแล้ว

การขอพรรับพรนั้นเป็นเพียงรูปแบบ ส่วนการจะได้รับพรจริงๆ นั้น ต้องสร้างเอง ทำเอง ในคำให้พรที่พระสวด ท่านก็ไม่ได้บอกว่า โอมเพี้ยง . จงได้อย่างนั้นอย่างนี้ แต่ตอนหลังๆ มานี้พุทธศาสนาก็ไปใส่อะไรต่อมิอะไรเพิ่มเข้ามามากเหมือนกัน ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะญาติโยมชอบแบบนั้น ญาติโยมไปถนัดกับวัฒนธรรมมาม่าไวไวไปเสียแล้ว ไม่อยากทำอะไรเอง ก็ขอเอาแบบลวกๆ ง่ายๆ ถ้าดูคำที่ใช้ในสมัยพุทธกาล อย่างเช่นในเรื่องของอายุวัฒนราชกุมาร ที่เราสวดกันว่า "อายุ วัณโณ สุขัง พลัง" นั้น จะเห็นได้ว่าพอได้ยินคำว่า อายุ วัณโณ สุขัง พลัง พวกเรารีบแสดงอาการรับพร บางคนก็ทุบหัว บางคนก็ลูบตัว แต่พรนั้น ไม่ได้มาในรูปของเจลหรือของเหลวที่ต้องลูบให้เข้าไปในร่างทางหัว แล้วก็ไม่ได้ต้องทุบถึงจะเข้าตัวไปได้

ที่มา: http://www.horoguide.com/wp-content/uploads/2011/11/20105311018251.jpg

บทสวดว่า "อภิวาทะนะสีลิสสะฯ" เมื่อแปลเป็นภาษาไทย ก็แปลได้ความว่า "ผู้กราบไหว้อ่อนน้อมถ่อมตัวต่อผู้ใหญ่เป็นนิจศีล ย่อมเจริญด้วยคุณธรรมสี่ประการคือ อายุ วรรณะ สุข และพละ" ซึ่งกำลังบอกว่า ผู้ใดปรารถนาธรรมะ ๔ ประการ คือ **อายุ วรรณะ สุขะ พละ** จงทำเหตุที่ได้มาซึ่งธรรมทั้ง ๔ ประการนั้น เมื่อทำเหตุแล้ว ธรรมทั้ง ๔ ประการก็จะเจริญแก่ผู้นั้น

ในบทนี้ คำว่า **"อายุ"** ก็ไม่ใช่ตัวเลขจำนวนปีอย่างที่เราใช้ในภาษาไทย อายุในภาษาบาลีแปลว่า "พลัง" เป็นพลังงานที่สามารถจะให้เราทำดีทำชั่วในชีวิต ฉะนั้น การเจริญในอายุ ก็หมายถึงมีพลังงานทำสิ่งต่างๆ มากมาย เพื่อจะได้สร้างความดีเยอะๆ และไม่ควรใช้คำว่า "ขอให้" เพราะถ้าอยากได้ก็ต้องทำเอาเอง เช่นเดียวกับคำว่า **"วรรณะ"** คือผิวพรรณ ได้มาจากการมีสุขภาพดี **"สุขะ"** คือความสุข ก็ได้มาจากสภาพหรือศักยภาพที่จะสามารถปรับตัวกับสิ่งรอบตัวได้ง่าย เพราะ "สุข" แปลได้ง่ายๆ ว่า สภาพที่ทนได้ง่าย เมื่อทนได้ก็เป็นสุข เมื่อทนไม่ได้ก็เป็นทุกข์ (ทุกข์ แปลว่า สภาพที่ทนได้ยาก) การที่จะทนกับทุกข์ได้มากน้อยเพียงไหน ขึ้นอยู่กับทักษะของแต่ละคนว่าฝึกฝนมาอย่างไร ส่วน **"พละ"** คือกำลังกายและกำลังใจ

สิ่งประเสริฐเหล่านี้ ญาติโยมจะมาขอจากพระคงไม่ได้ เมื่อญาติโยมปรารถนา ก็ต้องรู้ว่าอะไรเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งอายุ อะไรเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งวรรณะ อะไรเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งความสุข อะไรเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งพละ เมื่อทราบแล้วก็ตั้งอกตั้งใจทำเหตุนั้นๆ ให้สมบูรณ์ ผลของความประเสริฐ หรือ "พร" ทั้งหลาย ก็เกิดขึ้นตามเหตุ

ปัจจัยที่ตนทำขึ้นเอง โดยไม่ต้องขอพรจากใคร แต่ประการใด เพราะจะขอหรือไม่ขอ ก็เกิดขึ้นเอง ตามเหตุปัจจัยที่ตนได้ทำลงไป เหมือนกับว่า เวลาเราดื่มน้ำ ไม่ต้องไปขอพรว่า ขอให้หาย กระหาย ขอให้อิ่ม ตามธรรมชาติพอดื่มน้ำเข้าไป แล้ว ก็หายกระหาย เกิดอิ่มขึ้นเอง นี่คือวิธีการให้ พรของพระพุทธเจ้า ที่ไม่ได้ให้อะไร แต่ว่าสอน หรือเตือนให้ระลึก ให้รู้จักทำเหตุที่จะนำมาซึ่งผล ที่ปรารถนานั่นเอง

ศาสนาคืออะไรกันแน่ ?

ในสังคมปัจจุบันมักมีทัศนคติเชิงลบต่อ คำว่า "ศาสนา" เพราะเราใช้คำว่าศาสนาใน ความหมายของความงมงาย ศาสนาคืออะไรที่ ต้องไปเกี่ยวกับโลกหน้า ชาติหน้า เป็นต้น แม้ใน ประเทศไทยก็คิดอย่างนั้น ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานทุกฉบับ รวมทั้งฉบับหลังสุดของ ปี ๒๕๕๔ ก็ให้นิยามของคำว่าศาสนาไว้ว่า *"ลัทธิ ความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือแสดงกำเนิด และความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่าย ปรมัตถ์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับ บุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็น หรือ ตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้นๆ"* ขนาด พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ยังแปลคำว่า ศาสนา ซึ่งเป็นคำสันสกฤต ไปตามคำว่า Religion ในภาษาอังกฤษ ไปนำเอาความคิดทางเทวนิยม มานิยาม ทั้งๆ ที่ตามหลักภาษาบาลีสันสกฤต คำว่า "ศาสนา" แปลตรงๆ ว่า **"คำสั่งสอนที่ เบียดเบียนกิเลส" (สาสติ กิเลเสติ สาสนํ)** กล่าวคือเป็นคำสอนที่สามารถทำให้ทุเลาเรื่อง โลภ โกรธ หลง ได้ นี่คือความหมายที่แท้จริงของ คำว่า ศาสนา ไม่ใช่เป็นเรื่องของความเชื่อ หรือ โลกหน้าแต่อย่างไร

วิญญาณ...ที่สุดของความสับสน

อีกคำหนึ่งที่คนไทยมักสับสน และนำความ คิดทางตะวันตกมาปน ก็คือคำว่า "วิญญาณ" ที่กลายเป็นคำแปลของคำว่า "soul" ในภาษาอังกฤษ ความจริงในบริบทของพระพุทธศาสนา เราไม่มี มโนทัศน์ของ soul อย่างชาวตะวันตก แต่เราก็ มาแปล "soul" ด้วยคำว่า จิตวิญญาณ หรือ วิญญาณ ซึ่งเมื่อว่าตามรากภาษาในบาลีสันสกฤต วิญญาณ แปลว่า รู้ รู้ทั่ว รู้อย่างยิ่ง รู้วิเศษ ดังเช่น ในคำว่า จักษุวิญญาณ โสตวิญญาณ เป็นต้น

คำบัญญัติว่า "จิตวิญญาณ" ซึ่งมาจากภาษา บาลี ก็ถูกนำไปใช้ในความหมายที่ผิดเพี้ยน ไปเพราะตามภาษาบาลี "จิต" แปลว่ารู้ และ "วิญญาณ" ก็แปลว่ารู้ เมื่อมาเรียงคำว่า รู้ สอง ครั้ง ก็เป็น "รู้รู้" ดังนั้น คำว่า จิตวิญญาณ ควร จะแปลว่าอย่างไร สิ่งที่น่าแปลกคือ เราใช้คำว่า จิตวิญญาณ เสมือนเป็นคำของเราไปแล้ว แต่เป็น คำที่ยังไม่มีการบรรจุในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแต่อย่างใด

ในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากจะนำคำว่า วิญญาณ ที่แปลว่ารู้ ไปใช้แปลคำว่า soul ที่ไม่ได้ มีความหมายว่ารู้แล้ว ยังนำไปใช้ในความหมาย ที่ตรงกันข้ามอีกด้วยซ้ำ อย่างคำว่า "ผี" ซึ่งเป็น ภาวะของความลึกลับ ความไม่รู้ เป็นการนำไป ใช้ในความหมายที่ตรงกันข้ามจากความหมาย เดิมที่แปลว่า รู้ทั่ว รู้อย่างยิ่ง รู้วิเศษ ได้อย่างไร

ดังนั้น การจะเข้าใจพระพุทธศาสนา ให้ถูกต้องตามพุทธประสงค์ จำเป็นต้องเข้าใจ การใช้คำและภาษาตามบริบทที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดง เมื่อไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว ดีไม่ดี เราจะ เข้าใจพุทธศาสตร์ในทางตรงกันข้าม และ กลายเป็นคำสอนที่เพิ่มพูน โลภ โกรธ หลง แทนการกำจัดกิเลส ฉะนั้นจำต้องระวังให้มาก

หน้าต่างบาลี

พระมหาสมปอง มุทิโต

ตอนที่ ๓ เรื่องการต่อสนธิภาษาบาลี

สุปภาตํ โว.

อรุณสวัสดิ์ นักศึกษาบาลีใหญ่และพระไตรปิฎกทุกท่าน

เมื่อ ๒ วันก่อน ติดภารกิจหลายอย่าง จึงไม่ได้โพสต์เรื่องราวดีๆ ของภาษาบาลีเลย เช้าวันนี้จึงต้องรีบมาโพสต์ตอนที่ ๓ ต่อไป เรื่องจะนำเสนอวันนี้คือ เรื่องการทำสนธิ โดยการตั้งเป็นคำถามและคำตอบ ดังนี้

ถาม สนธิ คืออะไร

ตอบ สนธิ คือ การต่อเนื่องเรียงติดกันของอักษรภาษาบาลี

ถาม ต่ออย่างไร

ตอบ ต่อ ๒ อย่าง คือ (๑) ต่อเพื่อให้อักษรมีการพิมพ์หรือเขียนให้ติดเนื่องเป็นบทเดียวกัน (๒) ต่อให้มีการออกเสียงอ่านเป็นคำเดียวกัน เช่น ภควา อิติ ต่อกันเป็น ภควาติ (ลบ อิ)

ถาม อักษรทั้ง ๔๑ ตัว ต่อได้ทุกตัวหรือไม่

ตอบ เพื่อให้ผู้ศึกษากำหนดจดจำได้ง่าย จึงมีการจัดหมวดหมู่ของอักษรทั้งหมดออกเป็น ๔ หมวด

ถาม ๔ หมวด จัดอย่างไร

ตอบ จัดอย่างนี้ คือ (๑) หมวดสระ เรียกว่า สรสนธิ (๒) หมวดพยัญชนะ เรียกว่า พยัญชนะสนธิ (๓) หมวดนิคคหิต เรียกว่า นิคคหิตสนธิ (๔) หมวดผสมกัน เรียกว่า โวมิสสกสนธิ

ถาม มีตัวอย่างให้ดูไหม

ตอบ มีตัวอย่างดังนี้

(๑) หมวดสระ เรียกว่า สรสนธิ เช่น อิติ อปิ โส ต่อเป็น อิติปิ โส

(๒) หมวดพยัญชนะ เรียกว่า พยัญชนะสนธิ เช่น อา ขาตํ ต่อเป็น อกฺขาตํ

(๓) หมวดนิคคหิต เรียกว่า นิคคหิตสนธิ เช่น สํ ชาโต ต่อเป็น สญฺชาโต

(๔) หมวดผสมกัน เรียกว่า โวมิสสกสนธิ เช่น โพธิ องฺคา ต่อเป็น โพชฺฌงฺคา

ถาม รู้หมวดและวิธีการต่อสนธิแล้ว ก็ยังไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่าขั้นตอนการต่อนั้น ตัวอักษรมันเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพราะเห็นว่าอักษรบางตัวหายไป บางตัวเปลี่ยนไป บางตัวก็เพิ่มเข้ามา

ตอบ ถ้าอย่างนั้น ต้องนำวิธีที่ใช้เชื่อมต่อการเปลี่ยนรูปและเสียงของอักษร มาแสดงด้วย จะได้เห็นชัดว่า หากสระ พยัญชนะ และนิคคหิตตัวใด ไม่ตรงกับบทสำเร็จที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก ก็ให้ปรับเปลี่ยนอักษรตัวนั้น เพื่อให้ตรงกับพระไตรปิฎก มีวิธีปรับเปลี่ยน ๘ อย่างดังนี้

(๑) *ลบ* คือ ทำให้หายไป

(๒) *อาเทศ* คือ ไม่ลบแต่เปลี่ยนให้เป็นอักษรอื่น

(๓) *อาคม* คือ ไม่เคยมีอยู่ก่อนแต่เติมเข้ามาให้มี

(๔) *วิการ* คือ ทำให้ผิดจากรูปเดิมไปเลย

(๕) *ปกติ* คือ คงไว้ตามเดิม

(๖) *ทีฆะ* คือ ทำเสียงสั้นให้เป็นเสียงยาว

(๗) *รัสสะ* คือ ทำเสียงยาวให้สั้น

(๘) *สังโยค* คือ การรวมพยัญชนะ

ในประสบการณ์

ประสบการณ์สอบสนามบาลี ๓

● พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล

พระพุทธศาสนา คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า จะเกิดประโยชน์แก่มวลปาณชาติได้หรือไม่นั้น อยู่ที่ มีการเรียน การสอน มีการเผยแผ่อยู่หรือไม่เท่านั้น ที่มีคำสอนของพระพุทธเจ้าปรากฏอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะว่าพระมหาเถระโบราณาจารย์ได้ทำการสอน ส่งไม้ต่อให้แก่อนุชนมาอย่างต่อเนื่อง นั่นเอง

สำนวนของแต่ละภาษานั้น นับว่ามีความสำคัญต่อความเข้าใจถึงความหมายที่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง ในวันแรกๆ ที่ไปอยู่เรียนที่ประเทศเมียนมา เนื่องจากวันหนึ่งหารองเท้าไม่พบก็เลย พูดเป็นภาษาเมียนมา เป็นสำนวนเมียนมาใหม่ แบบเข้าใจเอาเองว่า รองเท้าไปไหน เป็นสำเนียงเมียนมา ว่า ผะนัด แหบ่ ตวาแล ความจริง ต้องพูดว่า ผะนัดแหบ่ย๊อกตวาแล พระเณรที่ได้ยิน ต่างก็ขำกันไปทั้งหมด

แต่นับเป็นประสบการณ์ครั้งสำคัญ ทำให้ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา จำประโยคนั้นได้เป็นอย่างดี สามารถนำไปใช้กับประโยคอื่นๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น ประโยคว่า โก่เหย่งแหบ่ย๊อกตวาแล - เณร หายไปไหน ไม่ว่าการเรียนรู้ใดๆ ก็ต้องอาศัยหลักเก็บเล็กผสมน้อยไปเรื่อยๆ เช่นนี้ทั้งสิ้น แม้การฝึกฝนฝึกหัดให้กุศลจิตเกิดขึ้นในจิตสันดานของตน ก็ทำนองเดียวกัน ต้องใช้หลักฝึกหัดไปเรื่อยๆ บ่อยๆ ทีละเล็กทีละน้อยเช่นกัน

มีอยู่วันหนึ่ง นาฬิกาตาย ก็ได้พูดภาษาเมียนมาผ่านสำนวนไทยๆ ของเราว่า หน่าหยี่-เหต่แหน่แด่ ทุกรูปที่ได้ยินคำพูดเช่นนี้ ต่างก็ขำผ่านเสียงหัวเราะ แต่ไม่เชิงเยาะเย้ย พร้อมได้พูดเชิงสอนหรือแนะนำให้ หรือ บอกถึงคำพูดที่ถูกต้องตรงตามสำนวน ว่า ต้องพูดว่า หน่าหยี่ยัด-เหน่แด่ แปลว่า นาฬิกา หยุดเดิน และยังได้ให้คำอธิบายถึงที่มาของสำนวนภาษาเมียนมา ที่ใช้อย่างนั้นด้วยว่า หน่าหยี่โส่ด่า แต๊ะแม๊ะวัตถุป่า แต๊ะชิวัตถุ มหุ๊กภู ท่าจ้อง หน่าหยี่ฮ่า มะเหต่ตั๋ดป่า หน่าหยี่ ยั๊ดเหน่แด่โล๊ะ ปยอยะแด่ ซึ่งมีความหมายเป็นไทยว่า นาฬิกา เป็นสิ่งไร้ชีวิต ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต ดังนั้น จะใช้คำพูดว่านาฬิกา ตายไม่ได้ นาฬิกาไม่ได้ตาย นาฬิกาหยุดเดิน เป็นต้น เหล่านี้ทำให้ได้เรียนรู้ได้ประสบการณ์ทางภาษาเมียนมาได้มากขึ้นอีกระดับหนึ่งทีเดียว

และทำให้เข้าใจว่า ทุกภาษาย่อมมีสำนวนของตนเอง เป็นเอกลักษณ์ อัตตลักษณ์ **หากประสงค์จะเรียนเพื่อเป็นผู้รู้ซึ่งภาษาต่างชาตินั้นๆ จริง จำต้องคำนึงถึงเรื่องสำนวนเป็นหลักสำคัญ** แม้ในพระวินัย ทั้งภิกขุและภิกขุนีปาติ-โมกข์ พระพุทธเจ้าเองก็ทรงได้มีการบัญญัติพระวินัยสิกขาบท โดยทรงใช้สำนวน เช่นว่า

โย ปน ภิกฺขุ อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหเรยฺย อญฺญตร อุทกทนฺตโปนา ปาจิตฺติยํ- ภิกษุรูปใด ฉันอาหารที่ยังมิได้รับประเคน ภิกษุรูปนั้นย่อมถึงซึ่งอาบัติปาจิตตีย์ (การถึงซึ่งอาบัติปาจิตตีย์ย่อมมีแก่ภิกษุรูปนั้น, อาบัติปาจิตตีย์พึงมีแก่ภิกษุรูปนั้น) ยกเว้น น้ำดื่มธรรมดา และยา ปน ภิกฺขุนี อตฺตานํ วธิตฺวา วธิตฺวา โรเทยฺย ปาจิตฺติยํ - ภิกษุณีรูปใด ทำร้ายร่างกายตนเองแล้วร่ำไห้ ภิกษุณีรูปนั้น เป็นอาบัติ ปาจิตตีย์ (การถึงซึ่งอาบัติปาจิตตีย์ย่อมมีแก่ภิกษุณีรูปนั้น, อาบัติปาจิตตีย์พึงมีแก่ภิกษุณีรูปนั้น) ดังนี้เป็นต้น

พระพุทธองค์ทรงใช้สำนวนที่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยมในการตั้งกฎตั้งระเบียบในสถานที่ในบังคับบัญชาของตนเอง โดยทรงใช้ถ้อยคำอย่างเป็นกลางๆ ไม่แสดงถึงการใช้อำนาจในการบังคับผู้ใต้บังคับบัญชาแต่อย่างใด

ทั้งสองสิกขาบทตัวอย่างที่ยกมานี้ หากเป็นบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในสถานะผู้บังคับบัญชา ก็อาจจะใช้สำนวนว่า ปรับอาบัติปาจิตตีย์ภิกษุที่ฉันภัตตาหารที่ยังมิได้ผ่านการรับประเคน, ปรับอาบัติปาจิตตีย์ภิกษุณีที่ทำร้ายตนเองแล้วร้องไห้

ซึ่งสองสำนวนนี้ ถ้านำมาเปรียบเทียบกันดูแล้ว ท่านจะพบเห็นถึงความแตกต่างที่ซ่อนไว้ด้วยความมีกรุณาเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตนจากผู้บังคับบัญชา ได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งเลยทีเดียว จึงพอจะสรุปได้คร่าวๆ ว่า "สำนวนและถ้อยคำวาจา พึงเรียนรู้จากเจ้าของภาษา"

สมัยนี้ การที่จะเรียนรู้ภาษาบาลีจากเจ้าของภาษาได้นั้นเป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง จึงควรเรียนรู้ผ่านไวยากรณ์บาลี และ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เป็นต้น ที่เป็นตำราเก่าแก่โบราณๆ จึงจะเป็นการเรียนรู้สำนวนโวหารของภาษาบาลีได้ถูกต้องบริบูรณ์ดีกว่าการเรียนรู้จากช่องทางอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนใดๆ ก็จำต้องอาศัยปัจจัยสี่ประการทั้งสิ้น

กล่าวคือ ๑. เรียนรู้จากครูอาจารย์ ๒. สร้างความชำนาญด้วยตนเอง ๓. ไม่มีความเกรงใจในการถามไถ่เพื่อนๆ และ ๔. ปล่อยให้เป็นเรื่องของกาลเวลา

เหมือนดั่งที่ท่านโบราณาจารย์ ได้กล่าวไว้ว่า

อาจริยา ปาทมาทตฺเต
ปาทํ สิสฺโส สชานนา
ปาทํ สพฺรหฺมจารีหิ
ปาทํ กาลกฺกเมน จ

ชีวิตต้องมีการเรียน ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ชีวิตต้องมีการเพียรทบทวนบทเรียนอีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ชีวิตต้องมีการถามไถ่เพื่อไขปัญหา หรือปรึกษากับเพื่อนๆ อีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ และ ชีวิตต้องรอให้กาลเวลาเป็นผู้ตัดสินชี้ชะตาอีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งกาลเวลาก็จะทำการตัดสินตามขั้นตอนของสามประการแรก

ถ้าใครสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนข้างต้นได้บริบูรณ์ครบทั้งสาม กาลเวลาก็จะตัดสินโดยการให้คะแนนสำหรับกาลเวลาไปอีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ รวมเป็นได้คะแนนเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์

ขอให้ทุกท่านมีหลักการในการดำเนินชีวิตที่ดีตลอดกาล เทอญ๚

สาธุ สาธุ สาธุ

สนทนาภาษาบาลี

ภาษาธรรม ● นายธรรมดา

ทิวเส ทิวเส นิจฺจํ ปิฏกํ โสคตํ สุเณ
อุโภ อตฺเถ สมาทาย ภิยฺโย ภิยฺโย วิโรจตํ.

"บัณฑิตควรศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎก อันเป็นคำสอนของพระสุคตเจ้าทุกๆ วัน เป็นประจำมิให้ขาด ควรถือเอาประโยชน์ ๒ อย่าง ทั้งโลกิยะและโลกุตตระ ทั้งประโยชน์โลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้า จงมีชีวิตรุ่งเรืองยิ่งๆ ตลอดไป"

คาถาข้างต้นนี้ ผู้เขียนแต่งขึ้นมาสำหรับกระตุ้นนักเรียนบาลี ในทุกๆ ที่ที่ไปสอน จะได้ผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับนักเรียนว่าจะทำตามได้มากน้อยเพียงใด แต่อย่างน้อยๆ ผู้เขียนก็ได้ปลุกจิตสำนึกให้ทุกท่านได้มีความรักภาษาประจำพระพุทธศาสนา ถือว่าตนเองได้ทำหน้าที่ที่ผู้เป็นครูบาลีคนหนึ่งพึงกระทำ โดยจะพยายามรณรงค์ทุกวิถีทาง เพื่อให้พุทธบริษัทหันมาสนใจในภาษาบาลีและคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนภาษาบาลี เหมือนกับการเรียนวิธีเล่นเครื่องดนตรีต่างๆ ผู้เรียนจะต้องฝึก ไม่มีใครสามารถเรียน การเล่นเครื่องดนตรีได้ เพียงแค่จากการฟังคำอธิบายวิธีเล่น หรืออ่านตำรา หรือฟังคนอื่นเล่น การเรียนภาษาใดๆ ในโลก ก็พึงทราบโดยนัยเดียวกัน

ทักษะในการเรียนภาษา ย่อมเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่ามี ๔ อย่าง คือ อ่าน - เขียน - ฟัง และพูด เบื้องต้น ครูควรสอนให้นักเรียนรู้จักพูดก่อน แล้วค่อยสอนอ่าน จากนั้นค่อยมาสอนทักษะในด้านการเขียน ส่วนทักษะในการฟังนั้น ได้ในเวลาสนทนากันอยู่แล้ว จึงอาจไม่จำเป็นต้องสอนต่างหาก

การฝึกฝนจะต้องทำให้นักเรียนพูดได้ เข้าใจหลักภาษาหรือไวยากรณ์ โดยให้ซึมซาบและพูดได้เองโดยธรรมชาติ คล้ายๆ กับเมื่อเราเป็นเด็กอายุย่าง ๒ - ๓ ขวบ ไม่ว่าจะเป็นคนชาติใด ภาษาใด เด็กก็จะพูดภาษาของตนได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเด็กจะรู้คำศัพท์ไม่ถึงหนึ่งร้อยคำด้วยซ้ำ แต่พอเขาสามารถนำคำที่รู้มาพูดได้หมดทุกคำ นักเรียนภาษาบาลีเอง หากรู้คำประมาณ ๕๐๐ คำ ทั้งคำนามและคำกริยา ก็จะสามารถพูดภาษาบาลีได้อย่างแน่นอน

อนึ่ง **สาเหตุที่เราเรียนบาลีกันนาน บางท่านจบประโยคสูงๆ แต่กลับพูดบาลีไม่ได้นั้น ไม่ใช่เพราะไม่รู้ศัพท์ แต่เป็นเพราะไม่สามารถนำศัพท์ที่รู้นั้น ไปแต่งเป็นประโยคพูดได้**

จึงพอจะสรุปได้ว่า การสอนภาษาบาลีให้ได้ผลนั้น จำเป็นต้องหันเข้าหาธรรมชาติ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นชาติใด ภาษาใด คนในชาตินั้นจะพูดภาษาของตนได้ ก่อนที่จะเรียนอ่านและเรียนเขียน ดังนั้น **เมื่อผู้เป็นครูจะสอนภาษาบาลี ครูนั้นจะต้องสอนให้ผู้เรียนพูดบาลีได้เสียก่อน แล้วจึงสอนอ่านและเขียนตามลำดับไป**

อนึ่ง สำหรับฉบับที่ ๓ นี้ ผู้เขียนขอนำเสนอประโยค (วากฺย) ง่ายๆ สั้นๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป ผู้ปรารถนาจะพูดบาลีได้ ควรฝึกประโยคละ ๑๐๐ รอบเป็นอย่างน้อย หรืออาจถึง ๕๐๐ รอบ ก็ควรทำ

ในประโยคหนึ่งๆ จะต้องประกอบด้วยกลุ่มคำอย่างน้อยๆ ๒ ชนิด คือ **การกะ** กับ **กริยา** และหากเป็นประโยคยากหน่อย ก็อาจจะมี **อการกะ** และ **นิปาตะ** (นิบาต) เพิ่มเสริมเข้ามา ดังนั้น ผู้เรียนพูด จำเป็นต้องรู้วิธีการใช้การกะ, อการกะ, กริยา และนิปาตะ พอสมควร จึงจะสามารถนำคำแต่ละชนิดเหล่านี้ มาผูกเป็นประโยคสื่อสารได้

กริยา มาจากบาลีว่า **กิริยา** หรือ **กฺริยา** แปลว่า "การกระทำ" มี ๓ ประเภท คือ ๑. อาขยาตกริยา เช่น ภวติ (เป็น), ๒. กิตกริยา เช่น ภูโต (เป็น), ๓. นิปาตกริยา เช่น สกฺกา (สามารถ)

ด้วยเหตุนี้ ในการเขียนประโยคที่สมบูรณ์นั้น จำเป็นต้องมีกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งประกอบอยู่ด้วยเสมอ ยกเว้นแต่เป็นนามวลี หรือที่เรียกว่า **ประโยคลิงคัตถะ** เช่น โส เม สตฺถา. เขาคือครูของฉัน, สา เม ปิยา. หล่อนคือคนรักของฉัน

ในบรรดากริยา ๓ ประเภทข้างต้นนั้น **อาขยาตกริยา** จัดเป็นกริยาหลัก เรียกว่า **ปธาน-กฺริยา** เป็นตัวควบคุมการกะ ดังนั้น โบราณา-จารย์ ท่านจึงตั้งสมญานามว่า "ราชตุลฺยา กฺริยา นาม, อมจฺจา วิย การกา" "การกะ ดุจอำมาตย์ อาขยาต ดุจพระราชา" ซึ่งหมายความว่า ในประโยคหนึ่งๆ นั้น จะมีอาขยาตได้เพียงแค่บทเดียว ส่วนการกะมีได้มากกว่าหนึ่ง (แต่ไม่ควรมีถึง ๖ การกะ เพราะจะทำให้ประโยคนั้นไม่ค่อยสื่อความหมาย จะอย่างไรก็ตาม ถ้าเราฝืนแต่งประโยค ให้มีการกะครบทั้ง ๖ ก็ย่อมทำได้ เช่น ประโยคว่า "ทายโก ถาลิยา หตฺเถน ภิกฺขํ เคเห ภิกฺขุโน ททาติ. ทายกถวายภิกษาจากโถข้าวด้วยมือแด่พระภิกษุที่บ้าน"

เอาละครับ สำหรับฉบับนี้ ขออธิบายเรื่องประเภทกริยาพลางๆ ไปก่อนครับ ฉบับหน้าค่อยว่ากันใหม่

ช่วงท้ายนี้ ขอฝากประโยคสั้นๆ ไว้ ๔ - ๕ ประโยค ดังนี้

๑. เวลากล่าวคำขอโทษผู้อื่น ให้ใช้กริยาที่มาจาก ขมุ ธาตุ + ปัญจมีวิภัติ แล้วสัมพันธ์เข้ากับสัมปทานการกะ เช่น **ขมถ เม ภนฺเต.** ขออภัยครับท่าน, **ขมาหิ เม อาวุโส** ขอโทษครับคุณ

๒. ในกรณีที่มีผู้กล่าวคำขอโทษกับเรา เราอาจใช้คำว่า **มา จินฺตยิ.** อย่าคิดมากน่ะ = ไม่เป็นไร, **โหตุ** จงวางไว้ = ไม่เป็นไร, **อหํ ขมามิ.** ผมทนได้ (ยกโทษให้) ครับ

๓. ผู้ที่ได้รับการให้อภัยควรกล่าวคำขอบคุณว่า **พหุปการา เม ภนฺเต.** (พหูพจน์) ขอบพระคุณครับท่าน หรือ **พหุปกาโร เม ภนฺเต.** (เอกพจน์) หรือ **พหุการา/พหุกาโร เม ภนฺเต.** (ในที่นี้ **อุปการ และ การ** มีความหมายเท่ากัน)

อลเมตฺตาวตา พอแค่นี้ก่อนนะครับ

*** สกฺกจฺจสวนํ สาสนสฺส สมฺปตฺติ.**
ความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา มาพร้อมกับการตั้งใจศึกษาเล่าเรียนของพุทธศาสนิกชน

วิเทศทัยย์

พระมหินทเถระ บูรพาจารย์ของพระธรรมทูต ตอนจบ

สามตอนที่ผ่านมา ผู้อ่านทราบแล้วว่า พระมหินทเถระเป็นใคร ? เหตุใดจึงได้รับมอบหมายให้มาเผยแผ่พระศาสนาที่เกาะลังกา ? และผลจากการประดิษฐานพระสัทธรรมคำสอนบนผืนเกาะลังกาเป็นเช่นไร ? บทนี้เราจะมาวิเคราะห์กันว่า เหตุใดการประดิษฐานพระพุทธศาสนาบนเกาะลังกาจึงประสบความสำเร็จ ยิ่งเปรียบเทียบกับพระสมณทูตสายอื่นในสมัยเดียวกันแล้ว ยิ่งเห็นชัดเจนว่า สายของพระมหินทเถระนั้นโดดเด่นเพียงไร ความสำเร็จดังกล่าว น่าจะมีหลักฐานให้เราหยิบยกมาวิเคราะห์กันบ้าง แม้จะมิได้ลึกซึ้งแต่คงพอเห็นเป็นทางให้สังเกตได้บ้าง

ย้ำอีกครั้งว่า เป็นการวิเคราะห์เท่านั้น !!!

ความสำเร็จเบื้องต้นที่เราปฏิเสธมิได้คือพระพระมหินทเถระเป็นเชื้อพระวงศ์ หากเปรียบเทียบกับสมณทูตสายอื่นสมัยนั้น ถือว่าพระมหินทเถระได้เปรียบหลายแต้ม แต่หากพิจารณาความจริงก็จะเห็นว่า เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้น หาได้เป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จทั้งหมดไม่

อีกประการหนึ่ง พระมหินทเถระถือว่าเป็นศิษย์ใกล้ชิดพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ผู้เป็นประธานสงฆ์ ในการสังคายนาครั้งที่ ๓ หากจะบอกว่า เป็นแขนขวาของพระเถระ ก็น่าจะไม่เกินความเป็นจริงนัก เพราะหลักฐานชี้บอกว่าพระมหินทเถระเคยรั้งตำแหน่งแทนอาจารย์แห่งตนด้วยการดูแลศิษย์ ขณะพระอุปัชฌาย์ปลีกวิเวก แต่ประเด็นนี้ ก็หาได้ลดทอนบทบาทความสำคัญของพระมหินทเถระลงไม่ สังเกตได้จากหลักฐานล้วนไม่กล่าวถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างอาจารย์กับศิษย์อีกเลย นับแต่มีการส่งพระสมณทูตเดินทางไปประกาศศาสนาตามอาณาจักรน้อยใหญ่

จึงพอสรุปได้ว่า ความสำเร็จในการเผยแผ่พระศาสนาจึงเป็นความสามารถของพระเถระล้วนๆ

**ภาพ : โรงพยาบาล บริเวณมิหินตะเล*

ประเด็นแรกที่เห็นควรวิเคราะห์คือ **การรู้จักกาล**

เริ่มต้นเหตุการณ์ นับจากพระอุปัชฌาย์และพระราชบิดาได้มอบหมายให้เป็นสมณทูต เดินทางไปประกาศพระศาสนาที่เกาะลังกา พระเถระได้เตรียมกันไว้เป็นขั้นตอน ด้วยการชักชวนเพื่อนสหธรรมิกผู้ร่วมอาจารย์เดียวกัน ครั้นทราบข่าวว่า "บัดนี้ พระเจ้ามุฏสิวะแห่งเกาะลังกา ทรงชราภาพมาก เราไม่อาจชักชวนพระองค์ให้เชิดชูพระศาสนาได้ แต่พระราชโอรสติสสะ ผู้จะขึ้นครองราชย์สืบต่อ สามารถชักชวนให้เชิดชูพระศาสนาของพระชินเจ้าได้"

ด้วยเหตุนั้น **พระเถระและคณะจึงชักชวนกันเดินทางไปพักอยู่ที่เมืองราชคฤห์เป็นเวลาครึ่งปี**

ผู้อ่านเห็นอะไรบ้าง ในประเด็นนี้ !!!

เคยบอกแล้วว่า เมืองราชคฤห์สมัยนั้น เป็นศูนย์กลางการค้าของอินเดียและชาววิเทศ หากต้องการทราบความเป็นไปของบ้านเมืองของชาววิเทศ ตลอดจนคติความเชื่อของแว่นแคว้นใด ต้องสอบถามกับบรรดาพ่อค้า ที่เดินทางมาค้าขายกับอินเดีย โดยผ่านเมืองราชคฤห์แห่งนี้ จึงเป็นที่มาของประเด็นว่า พระมหินทเถระและคณะ ต้องเดินทางไปเมืองราชคฤห์ ขณะรอเวลาการเปลี่ยนถ่ายรัชกาลของกษัตริย์ลังกา

ปัญจวาสะ บริเวณสำนักอภัยคิรีวิหาร หน้า

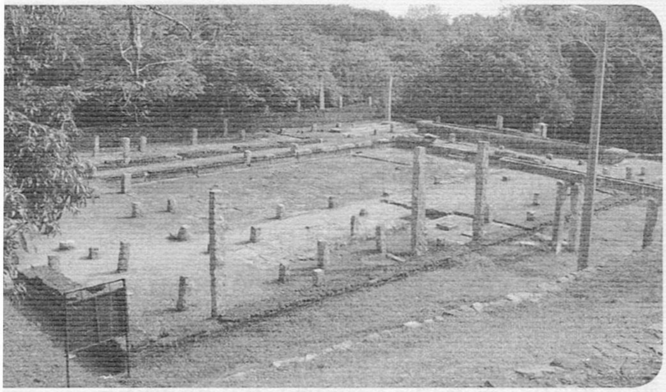
การรู้จักกาลอีกครั้งหนึ่งคือ **พระมหินทเถระและคณะเลือกที่จะไปพบพระเจ้าติสสะแห่งลังกาในวันเพ็ญเดือน ๗ และ focus ว่าต้องเป็นมิสสกบรรพตหรือมิหินตะเลเท่านั้น** เพราะวันนั้นเป็นเทศกาลนักขัตฤกษ์สำคัญของชาวเกาะลังกา และวันนั้น กษัตริย์ศรีลังกาพร้อมข้าทาสบริวารจะพากันมาประพาสป่า ล่าสัตว์ บริเวณมิสสกบรรพตด้วย การรู้จักกาลดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้พระเถระและกษัตริย์ได้พบปะสนทนา จึงนำมาซึ่งการประดิษฐานพระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา

ประเด็นต่อมาคือ **รู้จักธรรมเนียม**

พระมหินทเถระและคณะเห็นจะศึกษาธรรมเนียมของศรีลังกามาอย่างถ่องแท้ สังเกตได้จากการวางตัวกับกษัตริย์ลังกานั้น พระเถระดำรงฐานะได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มิใช่เอื้อต่อพระธรรมวินัยเท่านั้น แม้แต่ธรรมเนียมกษัตริย์ก็ไม่เกินหน้า จนเป็นการก้าวล่วงพระราชอำนาจ จะทำสิ่งใด มักต้องได้รับราชานุญาต หรือปรึกษากับกษัตริย์ลังกาก่อนทุกคราวไป

ยกตัวอย่างเช่น กษัตริย์ลังกาโปรดให้เจ้าหน้าที่นำราชยานคานหามไปนิมนต์พระคุณเจ้าทั้งหลายเข้าวัง เพื่อรับภัตตาหารหวานคาวและแสดงธรรมแก่ข้าราชบริพารฝ่ายใน พระเถระและคณะก็ปฏิเสธเสีย ตำนานบอกว่า พระเถระพากันเหาะมา ตรงนี้วิเคราะห์ได้ว่า แม้จะได้รับความไว้วางใจจากกษัตริย์ แต่ข้าทาสบริวาร ผู้ยังไม่ศรัทธา น่าจะระแวงแคลงใจ หากพระเถระและคณะตีตนเสมอกษัตริย์ ย่อมถือว่าเป็นการสร้างศัตรูแต่ต้นมือ

อีกครั้งหนึ่ง พระเถระและคณะปรารถนาจะอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้ามาประดิษฐานที่เกาะลังกา แต่เกรงว่า กษัตริย์ลังกา

หอฉัน บริเวณมิหินตะเล

และข้าทาสบริวารอาจไม่เห็นด้วย เพราะถือว่าเป็นธรรมเนียมใหม่ของชาวลังกา พระเถระก็ใช้อุบายเลี่ยง ด้วยการอำลาเดินทางกลับอินเดีย เพื่อไปนมัสการสังเวชนียสถาน เป็นเหตุให้กษัตริย์ลังกามอบหมายให้คณะราชทูตเดินทางไปอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากพระเจ้าอโศกมหาราช มาประดิษฐานบนผืนเกาะลังกา

การรู้ธรรมเนียมเช่นนี้ เป็นเหตุให้เกิดมีพุทธสถานบนเกาะลังกา

ประเด็นต่อมาคือ **การรู้จักคติความเชื่อ**

พระมหินทเถระน่าจะทราบดีว่า ชาวเกาะลังกานั้น เคารพกราบไหว้ต้นไม้เป็นปกติวิสัย โดยเฉพาะต้นตาลและต้นไทร เพราะเชื่อว่าเป็นสถานสถิตของวิญญาณของยักษ์ ผู้ทรงมเหศักดิ์ ยักษ์เหล่านี้ เป็นผู้สร้างคุณูปการแก่ชาวเกาะลังกา ด้วยเหตุนั้น ผู้คนทุกชนชั้นนับตั้งแต่กษัตริย์จนถึงสามัญชนคนธรรมดา จึงเซ่นไหว้ และทำพิธีพลียักษ์เป็นอย่างดี

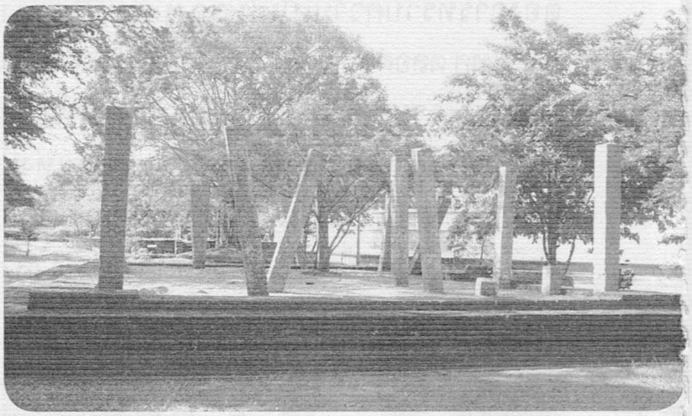
พระเถระคงมองเห็นว่า หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแทนความเชื่อต้นไม้ได้ น่าจะเปลี่ยนแนวความคิดของชาวลังกา ให้หลุดออกจากที่มืดเข้าสู่ที่สว่าง จึงเป็นเหตุให้พระเจ้าอโศกมหาราช ผู้เป็นพระราชบิดา ส่งหน่อพระศรีมหาโพธิ์มาปลูกที่เกาะลังกา

ตรงนี้ผู้เขียนสันนิษฐานเอง ไม่ต้องกระซิบถามกัน !!!

ไม่ทราบว่า ความคิดดังกล่าวเป็นของพระมหินทเถระหรือไม่ แต่ผลสำเร็จคือ คติความเชื่อเรื่องต้นไม้ของชาวลังกา เปลี่ยนมาเป็นนับถือต้นพระศรีมหาโพธิ์ ในฐานะเป็นสัญลักษณ์การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งประกอบพิธีกรรมบูชา และแต่งตำราประกอบเป็นจำนวนมาก จนปัจจุบันวันนี้ ชาวศรีลังกาลืมยักษ์ผู้อารักขาต้นไม้เสียสิ้น

ประเด็นต่อมาคือ **การรู้จักภาษา**

ประเด็นนี้สำคัญไม่แพ้ข้ออื่น เพราะหากไม่สามารถสื่อสารกันได้ ย่อมไม่สามารถเทศนาธรรมให้ทราบถึงพระสัทธรรมคำสอนได้ หลักฐานยืนยันว่าพระมหินทเถระและคณะ ประกาศศาสนา "ด้วยภาษาสิงหล" สิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจ คือ **ภาษาสิงหล มีความเป็นมาอย่างไร ?**

อารามภิกขุณี ใกล้ถูปารามเจดีย์

สรุปให้สั้นกระชับว่า ชาวสิงหล ก็คือชาวอินเดียกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอพยพโยกย้ายมา หลายร้อยปีก่อน เมื่อเป็นคนอินเดีย แม้จะย้ายถิ่นก็ยังรักษาความเป็นอินเดียอยู่ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ความเชื่อหรือแม้แต่ภาษา สมัยนั้น ภาษาที่ทรงอิทธิพลของสังคมอินเดีย คือ **ภาษาสันสกฤต**

เรือสำหรับใส่ภัตตาหาร บริเวณมิหินตะเล

และ**ภาษาปรากฤต ภาษาสันสกฤต** นิยมเฉพาะคนชั้นสูง ส่วนคนชั้นล่างมักใช้ภาษาปรากฤตหรือภาษาชาวบ้านพูดคุยกัน แม้ชาวบ้านสนทนากับคนชั้นสูง ก็ใช้ภาษาปรากฤตเช่นกัน

ภาษาสิงหล เป็นภาษาปรากฤตแขนงหนึ่ง

สำหรับพระมหินทเถระและคณะ น่าจะมิใช่เป็นเรื่องยาก เพราะนอกจากพระเถระจะมาจากคนชั้นสูง ผู้เชี่ยวชาญภาษาสันสกฤตแล้ว ขณะเป็นพระสงฆ์เดินทางจาริกแสดงธรรมตามคามนิคมเขต ย่อมมีโอกาสได้ใช้ภาษาปรากฤตตามถิ่นฐานต่างๆ ซึ่งภาษาปรากฤตก็มีโครงสร้างภาษาไม่แตกต่างกันมากนัก เห็นจะมีผิดแผกบ้างก็สำเนียงเท่านั้น

ผลจากการใช้ภาษาอย่างดีเยี่ยม วัดผลได้จากการเทศนาธรรมแต่ละครั้ง มีผู้ศรัทธาประกาศตนเป็นชาวพุทธมามกะเป็นจำนวนมาก

เสริมอีกนิด ภาษาจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนหรือฝึกฝนเท่านั้น มิสามารถพูดเขียนได้ เพียงเพราะการติดต่อกับเทพองค์ใด หากเรียนรู้หรือฝึกฝนจากเทพองค์ใดองค์หนึ่ง ป่านนี้เราก็มีผู้สามารถพูดได้ทุกภาษาทั่วโลก จะมีก็แต่ภาษาเทพที่คุยกันเองในโลกของร่างทรง แต่สุดท้าย ก็หันมาคุยกันเป็นภาษาไทยอยู่ดี ไม่เห็นจะมีร่างทรงคนไหน บัญญัติใช้ภาษาเทพเป็น official language

ประเด็นสุดท้ายคือ **การรู้จักเลือกหัวข้อธรรม ตรงนี้ถือว่าเป็น highlight ของการเผยแผ่พระศาสนา** ซึ่งดูเหมือนว่า พระธรรมทูตในสมัยปัจจุบัน จะให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย อาจเป็นเพราะไม่แตกฉานด้วยอรรถด้วยธรรมตามพระไตรปิฎก หรือว่า อาจจะไม่ทราบชัดถึงพื้นฐานความเชื่อ หรือการศึกษาของผู้ฟังก็เป็นได้

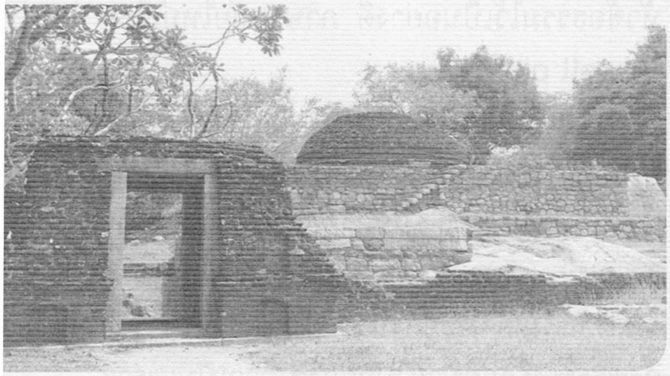
หากติดตามศึกษาการแสดงธรรมของพระมหินทเถระและคณะ ตั้งแต่เริ่มต้น จะเห็นได้ว่า มิใช่การเทศนาเรื่อยเปื่อย แต่เป็นการเตรียมหัวข้อธรรมไว้เป็นอย่างดี ภาษาสมัยใหม่เรียกว่า well plan

เริ่มต้นจากพระธรรมเทศนาแรก ชื่อว่า **จูฬหัตถิปโทปมสูตร** ซึ่งแสดงโปรดพระเจ้าติสสะ ผู้เป็นกษัตริย์ลังกา เนื้อหากล่าวถึงคำสอนและธรรมเนียมของพระพุทธศาสนา จากพื้นฐานไปจนถึงชั้นสูงสุด **พระสูตรนี้ ทำให้กษัตริย์ลังการู้ซึ้งถึงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี** อาจเป็นเพราะพระองค์รู้จักคำสอนพระพุทธศาสนามาก่อน เพราะทรงเป็นสหายธรรมกับพระเจ้าอโศกมหาราช ครั้นได้พบพระสงฆ์ตัวจริงเสียงจริง ครั้นฟังธรรมจบแล้ว จึงเกิดความซาบซึ้งเป็นอย่างดี

ศิลาจารึกของพระเจ้ามหินทะที่ ๔ บริเวณมิหินตะเล

การเทศนาครั้งที่สอง ประกอบด้วยเปตวัตถุ วิมานวัตถุ และสัจจสังยุต คราวนี้แสดงแก่สตรีฝ่ายใน หากมองถึงเนื้อหาของพระสูตรเหล่านี้ จะเห็นว่า สตรีเหล่านี้มีความเชื่อเรื่องวิญญาณตามคตินิยมสมัยนั้น การยกพระสูตรดังกล่าวขึ้นแสดง ก็เสมือนการปูพื้นฐานความเชื่อตามแนวพุทธศาสนา ครั้นสรุปจบด้วยสัจจสังยุต ย่อมจะเห็นความเป็นจริงตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ จึงมิใช่เรื่องแปลกอันใดที่สตรีฝ่ายในเหล่านั้นจะบรรลุโสดาปัตติผล

อารามสำหรับพระสงฆ์ ภายในมิหินตะเล

พระสูตรต่อมาชื่อว่าเทวทูตสูตร แสดงแก่ชาวเมืองที่เดินทางมาห้อมล้อมพระเถระและคณะ จากพระสูตรนี้ สังเกตได้ว่าแม้เนื้อหาจะชี้ว่าชาวเมืองก็มีความเชื่อคล้ายกับสตรีชาววัง แต่หากลงลึกในรายละเอียด กลับแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สตรีชาววังอาจเชื่อฝังแน่นในเรื่องวิญญาณ ขณะที่ชาวบ้านเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ จึงเป็นเหตุให้เถระเลือกพระสูตรที่แตกต่างกัน

ถัดมาพระมหินทเถระและคณะได้มีโอกาสแสดงพระธรรมเทศนาอีกหลายสูตร เช่น พาลปัณฑิตสูตร อาสีวิโสปมสูตร อนมตัคคิยสูตร อัคคิขันโธปมสูตร และอัปปมาทสูตร การแสดงแต่ละครั้ง ก็ต่างกรรมต่างวาระ แต่ไฮไลท์มาจบที่สูตรสุดท้ายคือ **อัปปมาทสูตร** เหมือนพระเถระต้องการชี้ให้เห็นว่า ทั้งหลายทั้งปวง ล้วนสรุปลงตรงความไม่ประมาท ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา

อาจเกิดคำถามว่า **เหตุใดพระเถระไม่แสดงธรรมชั้นสูง ?** ประเด็นนี้ผู้เขียนคิดเองว่า ผู้คนบนเกาะลังกาสมัยนั้น คละเคล้ากันไป ระหว่างปัญญาชนกับชาวบ้าน ซึ่งความจริง ผู้มีการศึกษามักจะเป็นเชื้อพระวงศ์หรือเหล่าขุนนาง คนเหล่านี้เพียงแต่แนะนำ ก็สามารถเข้าใจแก่นแท้พระพุทธศาสนาได้ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือชาวบ้าน การจะแสดงธรรมชั้นสูง ย่อมเป็นเรื่องยาก พระมหินทเถระและคณะ จึงใช้บุคลาธิษฐานเป็นตัวครองศรัทธา จึงเป็นที่มาของการสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ หรือการปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ความสำเร็จของการหยั่งรากฝังลึกพระพุทธศาสนาบนผืนเกาะลังกา จึงเกิดจากการวางแผนไว้ตั้งแต่ต้น มิใช่เกิดจากการเดินลุยน้ำเข้าไปหากลุ่มเป้าหมายแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่าแม้พระมหินทเถระและคณะ จะมี back ดีกว่าพระสมณทูตสายอื่น แต่คุณสมบัติดังกล่าว เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้น หาได้เป็นผลสำเร็จทุกสิ่งอย่างไม่ การเตรียมตัว และการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ ให้เข้ากับกลุ่มคน หรือแว่นแคว้นที่เป็นเป้าหมายเท่านั้น จึงจะถือว่าเป็นผลสำเร็จอย่างแท้จริง

พระมหินทเถระนั้นได้รับการยกย่องเชิดชูว่าเป็นปฐมบูรพาจารย์แห่งเกาะลังกา ชาวศรีลังกาทุกรูปนามต่างจดจำคุณูปการของพระเถระโดยไม่ลืมเลือน ครั้นย่างเข้าวันเพ็ญเดือน ๗ ของทุกปี ชาวพุทธศรีลังกาจะพากันจัดพิธีเฉลิมฉลองตลอดเกาะลังกา เพราะเห็นว่า พระเถระเป็นผู้สร้างคุณเอนกอนันต์ต่อเกาะลังกา และยังถือเสมอว่าพระเถระเป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ ๒

(จบบริบูรณ์)

แด่ท่านพระอาจารย์ผู้ไม่เอาฯ ที่เราเคารพรัก

ลาลับแล้ว ดวงแก้ว ของปวงศิษย์ ชุบชีวิต ศิษย์ทุกฝ่าย ทั้งชายหญิง
ด้วยเมตตา กรุณา มาพึ่งพิง มิหวังสิ่ง อื่นใด ให้ตอบแทน
คฤหัสถ์ บรรพชิต ไม่ติดขัด สอนฝึกดัด หัดคิดค้น ต้นแบบแผน
พุทธพจน์ อรรถกถา หาดูแคลน หวังตอบแทน พุทธศาสตร์ ไม่ปราดไป
ท่านใฝ่ใจ ใคร่นัก รักปัฏฐาน ประหนึ่งปาน ชีวี ไม่หนีหาย
อภิธรรม ล้ำลึกหนัก สักปานใด ไม่เคยหน่าย เรียนรู้ คู่เทศนา
ค่ำยันเช้า เฝ้าครุ่นคิด พินิจหมาย มิเสื่อมคลาย หน่ายทุกข์ สุขหรรษา
ขออยู่กับ แก่นธรรม พระสัมมาฯ ชื่นชีวา หาใดเทียบ เปรียบภิรมย์
ท่านสันโดษ โปรดรู้ เป็นอยู่ง่าย ไม่วุ่นวาย วนเวียน เพียรสะสม
ไม่ติดลาภ สักการัง ดั่งอาจม มุ่งสั่งสม แต่กองบุญ คุณธรรม์
วัดจากแดง ท่านตั้งแต่ง แหล่งศึกษา ปลูกศรัทธา สู่ปัญญา พาสุขสันต์
แล้วปรารภ งบสร้างพระ- ธาตุสมัน ตะมหา- ปัฏฐาน- นะเจดีย์
ท่านทำกิจ พระศาสนา หาได้หยุด จนที่สุด วาระสิ้น ชีวินหนี
ทั้งงานศาสน์ ทั้งขันธ์ห้า ลาเสียที สิ้นชีวี จำพราก ต้องจากกัน
อยากให้ท่าน อายุมั่น สักพันปี ใช้ชีวี มีคุณค่า หาเป็นหมัน
ธำรงศาสน์ ให้ยืนยง มั่นคงครัน ชาวสวรรค์ คงแน่นดี เพราะมีธรรม
แต่จริงแท้ แน่นอน วอนมิได้ ทุกคนใช้ หนี้ชุบ อุปถัมภ์
กรรมพาไป ให้ทุกข์ สุขตามกรรม จงจดจำ ทำแต่ดี หนีเวรกรรม์
ขออำนาจ พระรัตนตรัย ใฝ่สัมฤทธิ์ จงดลจิต ให้ท่านสบ พบสวรรค์
ผ่านภวังค์ จิตหยั่งลง ตรงนิพพาน พ้นสังขาร สุขสันต์ นิรันดร...

อญฺญตโร ภิกฺขุ

วารสาร โพธิยาลัย ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๗ เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒
ฉบับพิเศษ
"มหาปัฏฐานาจริยบูชา พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก"

